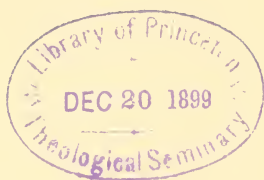

AN

ma

als

BM 500 .R6 1896 v.4
Talmud.
New edition of the
Babylonian Talmud

v. 4

✓ Talmud English

NEW EDITION

OF THE

BABYLONIAN TALMUD

Original Text, Edited, Corrected, Formulated, and
Translated into English

BY

MICHAEL L. RODKINSON

SECTION MOED (FESTIVALS)

TRACTS SHEKALIM AND ROSH HASHANA

HEBREW AND ENGLISH

Volume IV.

NEW YORK

NEW TALMUD PUBLISHING COMPANY

54 EAST 106TH STREET

EXPLANATORY REMARKS.

In our translation we adopted these principles :

1. *Tenan* of the original—We have learned in a Mishna ; *Tania*—We have learned in a Boraitha ; *Itemar*—It was taught.
2. Questions are indicated by the interrogation point, and are immediately followed by the answers, without being so marked.
3. When in the original there occur two statements separated by the phrase, *Lishna achrena* or *Waïbayith Aema* (literally, “otherwise interpreted”), we translate only the second.
4. As the pages of the original are indicated in our new Hebrew edition, it is not deemed necessary to mark them in the English edition, this being only a translation from the latter.

TO
ERASMES GEST, ESQ.

OF CINCINNATI, OHIO

MOST RESPECTFULLY DEDICATED BY THE
EDITOR

TRACT SHEKALIM.

CONTENTS OF VOLUME IV.

HEBREW AND ENGLISH

ENGLISH.

TRACT SHEKALIM.

	PAGE
PREFACE,	xi-xii
SYNOPSIS OF SUBJECTS,	xiii-xviii

CHAPTER I.

OF THE DUTIES OF COURT IN THE MONTH OF ADAR— PAYMENT OF POLL DUTIES IN THE WHOLE REGION OF ISRAEL,	1-6
--	-----

CHAPTER II.

THE EXCHANGE OF COINS FOR SHEKALIM—THE PROVISIONS FOR THE SAVING OF MONEY FOR DIFFERENT OFFERINGS AND THE USE OF THE REMAINDERS,	7-11
--	------

CHAPTER III.

PERIODS AT WHICH MONEYS WERE DRAWN FROM THE TREASURY, AND THE CEREMONIES THEREAT,	12-15
--	-------

CHAPTER IV.

PURPOSES FOR WHICH MONEYS WERE DRAWN, AND WHAT WAS DONE WITH THEIR REMAINDERS AND THAT OF OTHER OFFERINGS,	16-19
--	-------

CHAPTER V.

THE MAIN OFFICES, THEIR OFFICERS, THEIR DUTIES, SEALS, AND CHAMBERS,	20-24
---	-------

CHAPTER VI.

	PAGE
THE THIRTEEN COVERED CHESTS AND OTHER PARAPHER- NALIA, AND RELIGIOUS CEREMONIES ADOPTED WITH THE NUMBER THIRTEEN,	25-28

CHAPTER VII.

MONEYS FOUND BETWEEN THE CHESTS, AND CATTLE FOR OFFERINGS FOUND IN THE VICINITY OF THE CITY OF JERUSALEM,	29-32
---	-------

CHAPTER VIII.

SPITTLE, UTENSILS, AND SUBMERGING OF THE DEFILED SACRIFICES,	33-36
---	-------

TRACT ROSH HASHANA.

OPINIONS OF SCHOLARS OF THIS ENTIRE WORK, . . .	v-xi
PARTIAL LIST OF SUBSCRIBERS,	xi-xii
A FEW WORDS TO THE ENGLISH READER, . . .	xiii-xviii
INTRODUCTION TO THIS TRACT,	xix-xxii
SYNOPSIS OF SUBJECTS OF THIS TRACT,	xxiii-xxviii

CHAPTER I.

OF THE FOUR NEW YEAR'S DAYS AS KEPT DURING THE PERIOD OF THE SECOND TEMPLE,	1-36
--	------

CHAPTER II.

THE OBSERVERS OF THE NEW MOON BEFORE THE HIGH COURT IN THE CITY OF JERUSALEM,	37-44
--	-------

CHAPTER III.

OBSERVING THE MOON BY THE HIGH COURT ITSELF—THE BLOWING OF THE CORNET ON THE NEW YEAR'S AND JUBILEE DAYS,	45-52
---	-------

CHAPTER IV.

WHEN NEW YEAR'S DAY FELL ON SABBATH—THE ORDER OF BENEDICTION AND PRAYERS ON THE SAME, . . .	53-66
--	-------

THE HEBREW PART.

(Order of pages, from right to left.)

TRACT SHEKALIM.

פרק ראשון—THE FIRST OF ADAR, CHAPTER I.,	1-3
פרק שני—מצרפין שקלים, פרק שני—THE COINS OF SHEKALIM MAY BE EXCHANGED FOR DARKONS, CHAPTER II.,	4-5
פרק שלישי—בשלשה פרקים, פרק שלישי—AT THREE PERIODS, CHAPTER III.,	6-7
פרק רביעי—התרומה מה היו עושין בה?, פרק רביעי—THE SEVERED (SHEKALIM): WHAT WAS DONE WITH IT?, CHAPTER IV.,	8-10
פרק חמישי—אלו הן הממונין, פרק חמישי—THE FOLLOWING ARE THE NAMES OF THE OFFICERS, CHAPTER V.,	11-13
פרק ששי—שלשה עשר שופרות, פרק ששי—THIRTEEN CHESTS, CHAPTER VI.,	14-16
פרק שביעי—מעות שנמצאו בין, פרק שביעי—MONEYS FOUND BETWEEN, CHAPTER VII.,	17-18
פרק שמיני—כל הרוקין, פרק שמיני—ALL THE SPITTLE, CHAPTER VIII.,	19-20

TRACT ROSH HASHANA.

פרוודור להכנס לטרקלין (ובו ג' פתחים)—A CORRIDOR LEADING TO THE PALACE (CONTAINING THREE ENTRANCES).*	
פתח ראשון—FIRST ENTRANCE,	i-vii

* By these three entrances the editor illustrates his reasons for this enterprise and his method of correcting and translating the original. This has not been translated into English, for the reason that it would be of but little interest to the English reader who does not understand the Hebrew; it is, however, hoped that the reader of Hebrew will find great interest in the matter.

פתח שני—SECOND ENTRANCE,	vii-xiv
פתח שלישי—THIRD ENTRANCE,	xiv-xix
מכתבי תהלה—LETTERS OF APPROVAL,	xix-xxii
מבוא קצר—BRIEF INTRODUCTION,	xxiii-xxvi
ארבעה ראשי שנים הם, פרק ראשון—FOUR NEW YEAR'S DAYS, CHAPTER I.,	4-24
אם אינן מכירין אותו, פרק שני—IF THEY DID NOT KNOW HIM, CHAPTER II.,	24-28
ראוהו בית דין, פרק שלישי—IF THE BETH DIN SAW IT, CHAPTER III.,	28-32
יום טוב של ראש השנה, פרק רביעי—THE FESTIVAL OF THE NEW YEAR, CHAPTER IV.,	33-39

PREFACE TO TRACT SHEKALIM.

AMONG the treatises contained in the Section Moed of the Babylonian Talmud is to be found that of Shekalim, which consists, however, only of Mishnas, the Babylonian Talmud having no Gemara. The Palestinian Talmud contains a Gemara for this tract also, and there is an additional commentary by Maimonides. While we are translating only the Babylonian Talmud, we would not care to omit Shekalim, which is of peculiar historical value and may prove quite interesting to the reader. But the Mishna, without any explanation whatever, would naturally seem obscure, and in some instances would be absolutely incomprehensible; and, the Gemara of the Palestinian Talmud, as well as the commentary of Maimonides, consisting of very complicated and intricate series of arguments, inferences, and explanations, which would be not only difficult of translation but also immaterial to the subject, the insertion of which would be a deviation from our method, and unnecessary, as would explanations of Barthanora, Tosphath-yomtabh, etc., we were forced to provide the text with a commentary of our own, drawn from the most authentic sources. This, we trust, will serve to elucidate any obscure passages not quite comprehensible to the general reader. Accordingly, every sentence or word in the Mishna requiring an explanation is distinguished by a number or an asterisk, and has a corresponding reference in the commentary printed below the text. We may add that, for our personal satisfaction and to guard against any possible errors, we have given this tract for revision to some noted Russian scholars who are competent to judge upon it, and they find it very intelligible.

As stated above, we have taken our commentary from the most authentic sources we could find. We do not, therefore, solicit leniency on the part of worthy critics, but ask them to restrain their criticisms until they shall have carefully studied the commentaries mentioned, as well as *our* commentary, with proper consideration; for ours is derived from the Palestinian Talmud, Maimonides, etc. Conscientious critics will do so without our

solicitation; and as for others, who are ready to criticise everything impromptu as soon as it leaves our pen, such a request would be of no avail. We nevertheless will be grateful to any one who will call our attention to things which are not comprehensible in the commentary, this being our first venture of the kind, more especially as we think we shall be compelled to do the same with other Mishnayoths to which the Babylonian Talmud has no Gemara. A separate introduction to Tract Shekalim we think unnecessary, as the contents of this speaks for itself. We nevertheless will return to this when we come to Tract Middoth (Measures).

In compliance with our promise in our prospectus, we add to this volume the Hebrew text of the Tracts Shekalim and Rosh Hashana of our new edition, for the benefit of students and scholars who may desire to compare the translation with it.

M. L. RODKINSON.

NEW YORK, May, 1897.

SYNOPSIS OF SUBJECTS

OF

VOLUME IV.—TRACT SHEKALIM.*

CHAPTER I.

MISHNA *a* treats of: What were the duties of the Beth Din in the month of Adar in the time of the second Temple. When the Megillah (Book of Esther) was to be read in the fortified cities. For what purpose messengers were sent out, and what were the things to be heralded.

MISHNA *b* treats of: What was the punishment for not obeying the commandments of Kelayim in the former times and later.

MISHNA *c* deals with: When the money-changers, with their tables, began their work in the countries of Judea and in Jerusalem. The time for pledges which were taken for not paying the Shekalim. From what persons the pledges were to be taken. If a father might pay the Shekalim for his children.

MISHNA *d* treats of: What ordinance Ben Buchri proclaimed in Jamnia in behalf of the priests, and what R. Johanan b. Zakkai rejoined. The defence of the priests, with their interpretation of biblical passages, which was accepted only for the sake of peace.

MISHNA *e* treats of: The voluntary payment of Shekalim from women, slaves, and minors being accepted, but not from the heathens or Samaritans. Bird-offerings not accepted from persons affected with venereal diseases or from women after confinement. Sin and vow offerings, however, were accepted from the Samaritans. The vow-offerings were also accepted from heathens. The general rule concerning this.

MISHNA *f* deals with: The premium one had to pay in addition to the half-shekel. Who was obliged to do so? The different opinions of the sages and R. Meir. How much one had to pay if given one Selah and taking a shekel in exchange.

* See introduction to synopsis in Tract Sabbath, Vol. I., p. xxix. This tract has no Gemara. The synopsis contains the Mishnas, with their commentaries.

MISHNA *g* treats of: The law concerning one who pays for a poor man, for a neighbor, and for a countryman. Law concerning brothers and partners paying together; also, law regarding cattle-tithe. How much was the premium.

CHAPTER II.

MISHNA *a*. One may put together the Shekalim and exchange them for a gold coin called Darkon. Concerning the chests which were given to the collectors in the country and at Jerusalem. What is the law if money were stolen or lost by the messengers of a city, when a portion of the Shekalim was already expended; what is the law if not expended.

MISHNA *b*. Concerning the law when one gives his shekels to another to pay his head-taxes for him; if he pays his shekels from the money of the second tithes or from the money of the fruit of the Sabbatical year. Concerning how he shall replace it and use it for the same purpose.

MISHNA *c*. The law concerning one who gathered single coins little by little and said: "With this money I shall pay my shekels." The different opinions of the schools of Hillel and Shammai in this matter. Concerning the same case when one gathers money for sin-offerings. What shall be done with the eventual remains of such money.

MISHNA *d*. Concerning the explanation of R. Simeon of the teachings of the school of Hillel. The discussion of the former with R. Jehudah. The claims of the latter that the coins of the Shekalim were also changed in times and places. The rejoinder of R. Simeon to this.

MISHNA *e*. The law concerning the remainder of money intended for Shekalim when considered to be ordinary. Regarding the remainder of the tenth part of an ephah, bird-offerings, and guilt-offerings: what shall be done with it. A rule concerning this matter. Also, regulations concerning the remainder of Passover sacrifices, Nazarite offerings, the remainder of moneys for the poor in general and individuals, of money for prisoners, for burial of the dead, and R. Meir and R. Nathan's opinions regarding this matter.

CHAPTER III.

MISHNA *a*. Regarding the appointed periods of the year when the money was drawn from the treasury. The different opinions, concerning this matter, of R. Aqiba b. Asai, R. Eliezer, and R. Simeon. The same time appointed for cattle-tithes.

MISHNA *b*. Concerning the ceremony of drawing the money at all periods of the year. The law regarding measures of the boxes in which the coins of the Shekalim were filled, and the numbers of the chests in which the money was drawn from the boxes for the expenses of the Temple. Which box must be opened first, and which last. What garments the person drawing the money must wear. How a man must stand unblemished before his fellow-man and before his God.

MISHNA *c*. Concerning the custom of the house of Rabban Gamaliel, when the members of the house had paid their Shekalim. The law regarding

one who drew money did not commence until he had said to the bystanders, "I will now draw," and they answered, "Draw, draw, draw," three times.

MISHNA *d*. Concerning the covering of the boxes after drawing the money. For which countries the drawings were performed in the first period, the second, and the third.

CHAPTER IV.

MISHNA *a*. What was done with the money drawn? Concerning the watchmen that were sent out to guard the after-growth of the Sabbatical year, of which the Omer and two loaves were taken for sacrifice. The opinion of R. Jose in this matter, and what the rabbis answered.

MISHNA *b*. Concerning the red heifer, the goat that was to be sent away, the strip of scarlet, the bridge for the cow, the bridge for the goat, the canal, the city wall, the towers, and other necessities of the city: all were paid for out of the Shekalim money. What Abba Saul said.

MISHNA *c*. What was done with the balance of the money left over in the treasury. The discussion of R. Ishmael and R. Aqiba in this matter. Some of the many things which are enumerated in the Palestinian Talmud and which were done with this money. Among them was the hiring of teachers for priests to teach them the laws of the sacrifices.

MISHNA *d*. What was done with the remainder of the moneys of the chest. The different opinions of R. Ishmael, R. Aqiba, and R. Hanina, the assistant chief of the priests, concerning profit: if it might be raised from the remaining money or not, and of what money the gold plates for the decorations of the Holy of Holies were made. Also, concerning the benefit of the altar.

MISHNA *e*. What was done with the remainder of the incense (as the incense of the New Year must be bought with the new Shekalim money). The sanctification of the incense on hand then transferred to that money, and then redeemed with the money of the new revenue.

MISHNA *f*. Concerning the law when one devoted his entire possessions in honor of the Lord: what should be done with them. The discussions of R. Aqiba and Ben Asai regarding this matter.

MISHNA *g*. Concerning the law when one devoted his possessions, and among them were cattle, male and female, fit for the altar. The discussions of this matter between R. Eliezer and R. Jehoshua. R. Aqiba is inclined to the opinion of R. Eliezer, which seems to him to be more proper, but adds that he had heard that both opinions were right according to circumstances.

MISHNA *h*. If one devote his possessions, and among them are things fit for the altar, such as wines, oils, and birds, what should be done with them. R. Eliezer decreed it, and no one opposed him.

MISHNA *i*. Contractors, for the delivery of all things for the altar and the improvements of the Temple, were appointed every month; but if the

prices changed during the thirty days, the Sanctuary must not suffer any injury. Such was the agreement made between them. The illustration of this.

CHAPTER V.

MISHNA *a*. Concerning some names of the offices and the heads of them in the Sanctuary during the entire period when the second Temple was in existence. What were the officers' duties, and how they officiated.

MISHNA *b*. Concerning the order of the head officers ; namely, the king, the high priest, his assistant, two catholicoses, and seven chamberlains, not less than two officers being put in charge of public moneys.

MISHNA *c*. Regarding the seals that were in the Sanctuary, serving for the beverages and meat-offerings which must be brought, according to the Bible, with every sacrifice. Concerning the inscription on the seals and their usage. Ben Azai added one seal for the poor sinner. The names of the officers, of the seal-keeper and the officer who sells the above offerings.

MISHNA *d*. The date must be put on every seal. The law regarding surplus money being found in the treasury of the seal-keeper : to whom it belongs ; and if a deficit, who must supply it.

MISHNA *e*. The law concerning one who lost his seal ; what must be done.

MISHNA *f*. Concerning the two chambers in the Sanctuary, of which one was called "Chamber of Silence" and the other "Chamber of Utensils." What was done there, during what time they were investigated, and what was done with the presented utensils which were useless for the Temple.

CHAPTER VI.

MISHNA *a*. Concerning the thirteen covered chests and thirteen tables which were in the Sanctuary. How many prostrations took place in the Sanctuary. How R. Gamaliel and R. Hanina, assistant chief of the high priest, added one in the place where the ark was hidden.

MISHNA *b*. Relates how a blemished priest who was engaged in selecting and peeling wood had noticed the place where the ark was hidden, but before he had time to tell it to the others he expired.

MISHNA *c*. Concerning the directions where the prostrations were made. How many gates were in the Temple : their names, and why they were so named ; also, different opinions of the sages concerning this. There were two gates which were nameless.

MISHNA *d*. Of what material the thirteen tables were made, where they stood, for what purpose they were used. Concerning the golden table in the Temple itself, upon which the showbreads were constantly lying.

MISHNA *e*. Concerning the inscriptions on the thirteen covered chests in the Sanctuary, and what was done with them. The different opinions of R. Jehudah and the sages as to using certain money put in some chests.

MISHNA *f*. Concerning the amount of articles to be furnished in payment of a vow one made, who did not explain how much he intended to give; for instance, wood, incense, gold coins, etc. A rule that was made concerning this. The hides of all sacrifices belong to the priest.

CHAPTER VII.

MISHNA *a*. If money was found in between the differently marked chests, to which chest the money belonged. Concerning this the rule was: One must be guided by the proximity, even in the case of the less important, etc.

MISHNA *b*. Concerning money found in Jerusalem, in the court of the Temple, in the times of the Festivals and in the ordinary times.

MISHNA *c*. Concerning meat found in the court of the Temple, in the city, and any place where Israelites resided and where Gentiles and Israelites together resided.

MISHNA *d*. Concerning cattle found between Jerusalem and Migdal Eder, and in the vicinity of the city in all directions: what the law prescribes. The different opinions of some sages.

MISHNA *e*. Relates how, in former days, the finder of such cattle was pledged to bring drink-offerings, and how afterwards the high court decreed to furnish them from the public moneys.

MISHNAS *f* and *g*. R. Simeon named seven decrees which were promulgated by the high court, and the above decree was one of them. R. Jehudah, however, does not agree on some points with him. R. Jose has also something to say about this.

CHAPTER VIII.

MISHNA *a*. Concerning streets in which people must walk during the time of the Festival in Jerusalem, for the sake of cleanness. The different opinions, in this matter, of R. Meir and the sages.

MISHNA *b*. Regarding utensils found on the way towards the plunge-baths: if they are clean or not, and the different opinions of R. Meir and R. Jose.

MISHNA *c*. Regarding the butcher-knife, if it was found in the street on the 14th of Nisan; and what is the case if the 14th falls on a Sabbath.

MISHNA *d*. Concerning where the curtain of the Sanctuary must be submerged if it become defiled. The first time it was submerged it was spread out for the people to admire the beauty of the work.

MISHNA *e*. What Rabban Simeon b. Gamaliel had to tell in the name of Simeon, the son of the assistant high priest. How the curtain was made: the great amount of the cost and how many hundred priests were required to submerge it.

MISHNA *f*. If meat of the Holy of Holies became defiled, where it must be burned. The different opinions of the schools of Shamaï and Hillel on this point.

MISHNA *g*. The different opinions of R. Eliezer and R. Aqiba concerning anything that had become defiled through a principal uncleanness.

MISHNA *h*. The joints of the daily sacrifices, where they were laid down ; the sacrifices of the new moon, where they were placed. The payment of Shekalim, if it was obligatory after the destruction of the Temple. The same law regarding cattle-tithe, tithes of grain, and deliverance of the firstlings. The law if one sanctified Shekalim or firstlings after the destruction of the Temple.

TRACT SHEKALIM.

UNDER this heading the payment of a head-tax is treated of, which amounted to one-half of a shekel (in the Mishna always referred to as a *shekel*) and which had to be paid by every Israelite (see Exodus xxx. 12) upon the completion of his twentieth year. In the times of the existence of the Temple, the proceeds of this tax were applied for communal sacrifices and for the needs of the capital. The manner of collection, investment, and application of this money forms the subject of this treatise. It contains, in addition, many other historical regulations, most of which, however, only held good during the existence of the second Temple.

CHAPTER I.

MISHNA: (*a*) On the first day of the month of Adar, warnings are heralded (from Jerusalem) concerning Shekalim¹ and Kelayim² (the prohibition concerning the use, for ploughing to-

EDITOR'S COMMENTARY.

CHAPTER I.

MISHNA *a*. ¹Warnings were heralded from Jerusalem concerning Shekalim on and after the first of Adar, in order to prepare for the first of Nissan, before which day the final settlement of Shekalim had to be made. This was inferred by the Palestinian Talmud from the following passage [Exodus xl. 17]: "And it came to pass in the first month in the second year, on the first of the month, that the tabernacle was reared up." This was commented upon by a Boraitha, which stated, that on the day on which the tabernacle was reared up, the entire sum of the Shekalim collected was ready for disbursement.

²Warnings were also heralded concerning Kelayim, because that month was the time when ploughing and sowing commenced in Palestine.

gether, of an ox with an ass, and the sowing together of different kinds of seeds). On the fifteenth day of that month the Megillah Esther³ is read in the fortified cities; and the same day the improvement of country roads,⁴ market-places, and legal plunge-baths is proceeded with. Public affairs are again taken up⁵; at the same time, graves are marked with lime,⁶ and messengers are sent out on account of possible Kelayim.⁷

³ The Megillah (Book of Esther) was read on the fifteenth day of this month only in such cities as were fortified since the time of Joshua the son of Nun; but in such as were fortified after his day, and in the open cities, it was read on the fourteenth of the month. No mention is made in the Mishna concerning the reading on the fourteenth, because, the majority of the cities being open, or fortified since the time of Joshua ben Nun, it was generally known, and there was no fear of it being forgotten. In the few fortified cities, however, it was necessary to remind the inhabitants that the day on which *they* were to read the Megillah was the fifteenth. The Palestinian Talmud (Chapter I., Halakha 2) states, that we are taught by this Mishna that all commandments which are to be fulfilled on a leap year in the second Adar should not be fulfilled in the first Adar; but we cannot see how that can be inferred from this Mishna, although some commentators have tried to explain it.

⁴ The rainy season ended by the first of Adar, and in consequence of the heavy rains the country roads and market-places were in bad condition. In the month of Nissan, travel towards Jerusalem was very heavy; hence the warning to improve the roads, etc., was heralded. The public plunge-baths were also injured by the rains and had to be repaired, for the sake of the public, to whom the law prescribes the taking of a legal bath on or before the holidays.

⁵ The Palestinian Talmud states, that at that time the courts of law (Beth-din) would meet in session for the trial of civil suits, criminal cases, and crimes involving the punishment of stripes; for the redemption of such as had devoted all their possessions in honor of the Lord, and such as had given the estimated value of their person, etc.; also for the performance of the rite of the bitter water (see Numbers v. 12-31), and for the performance of the rite of breaking the calf's neck (see Deut. xxi.), and for the rite of the red heifer (see Numbers xix.), and for the ceremony of piercing a serf's ear (see Exodus xxi.). For all this, and any other matters that came up before them, the courts of law assembled in that month.

⁶ Such graves as had been injured during the rainy season, and

(b) R. Jehudah says: At one time the messengers used to pull out the Kelayim (illegally mixed seeds) and throw them at the feet of the owners! The number of the transgressors, however, being constantly on the increase, the Kelayim were pulled out and thrown into the roads. Finally, it was determined that the entire fields of such law-breakers were to be confiscated.*

(c) On the fifteenth of this month (Adar) the money-changers outside of Jerusalem seated themselves at their tables.¹ In the city of Jerusalem, however, they did not do this until the twenty-fifth of the month.² As soon as the money-changers seated themselves also in the city, the taking of pledges from

were not marked, had to be restored and marked, in order that a man be saved the annoyance of becoming unclean by stepping on a grave. The Palestinian Talmud infers this from the passage [Leviticus xiii. 46]: "Unclean, unclean, shall he call out," and interprets it to signify that the uncleanness itself should call out "unclean" and keep men away from its vicinity. For this reason it was heralded, that the graves were to be marked in order to be a warning to passers-by that such places were unclean.

¹On account of the severity of the law concerning Kelayim and the frequency with which that law was infringed, it was deemed insufficient merely to herald the prohibition, and messengers were sent out to see the law enforced (Maimonides).

MISHNA *b*. *R. Jehudah's dictum does not intend to dispute the foregoing, but merely supplements it with the statement that the messengers sent out were for the purpose of punishing the infractors of the law of Kelayim. The Palestinian Talmud adduces the right of the Beth-din to confiscate property from the passage [Ezra x. 8]: "And that whosoever should not come within three days, etc., all his substance should be devoted." Whence it may be seen, that a Beth-din has such power.

MISHNA *c*. ¹It was the custom for money-changers in those days to carry their tables with them, and hence they were called "the men of the tables." The Mishna relates, that on the fifteenth of the month the money-changers were ordered to go out into the rural districts with their tables, in order to provide the people with the necessary half-shekels; for the tax had to be paid in half-shekels only.

²On the twenty-fifth, when it was high time for payment and the people commenced flocking into the city of Jerusalem, the money-changers returned and sat in the court of the Temple.

the tardy ones commenced.³ But from whom were pledges taken? From Levites, Israelites, proselytes, and freedmen; but not from women, slaves, and minors. If a father, however, commenced to give a pledge for a minor, he was not allowed to stop. From priests no pledges were taken, for the sake of peace (and the dignity of the priests themselves).⁴

(*d*) Said R. Jehudah: Ben Buchri proclaimed the following ordinance in Yavne (Jamnia): "Any priest paying his shekel commits no wrong." R. Johanan ben Zakai, however, rejoined: "Not so! (The ordinance should read:) 'Any priest not paying his shekel, commits a sin.'" ¹ But the priests used to interpret the following passage to their advantage: It is written [Leviticus vi. 16]: "And every meat-offering of a priest shall be wholly burnt, it shall not be eaten." (They said therefore:) Were we obliged to contribute (our shekels) how could we eat our ² Omer

³ The taking of pledges commenced immediately upon the departure of the money-changers from the rural districts, because, if a man had not paid his half-shekel while the money-changers were still within his reach, it was obvious that he either would not or could not pay it, and in consequence a pledge was taken.

⁴ According to law, the priests were also in duty bound to pay the half-shekels, the collection of which was mainly intended for the purchase of communal sacrifices, and the priests were naturally included in the community. They, however, found a defect in the law, and held themselves exempt. In consequence of their being in authority during the existence of the second Temple, they were not forced to pay or give pledges, for the sake of harmony.

MISHNA *d*. ¹ The difference of opinion between Ben Buchri (who was a priest himself) and R. Johan ben Zakai is, as can be plainly seen, that Ben Buchri holds, that according to law the priests are not in duty bound to pay the half-shekel; but if they do it, they may nevertheless partake of their Omer, two loaves, and showbread, while R. Johan ben Zakai says, that they are in duty bound to pay the half-shekel.

² The priests claim, that if they were to pay the half-shekel with which the Omer, etc., is bought, they would naturally have a share in it, and they would eat their share, which, as a priest's offering, must not be eaten by any one. This is, however, an unjust claim; for the majority is considered, and the priests were by far in the minority. As the priests, however, were in charge of the affairs of state, they interpreted the law to suit themselves, and for the sake of peace they were not disturbed.

(first sheaves harvested) and the two loaves and the showbread (which were procured with the shekels of the head-tax) ?

(*e*) Although it was ordained that no pledges were to be taken from women, slaves, and minors, if they offered to contribute, their money was accepted. From heathens and Samaritans it was not accepted. Nor were bird-offerings, for men or women afflicted with venereal disease and for women who had recently been confined, accepted; nor sin and guilt offerings.¹ Vowed and voluntary offerings, however, were accepted.² The following is the rule: Everything which was vowed as an offering and all voluntary offerings were accepted. Anything not vowed for offering or given voluntarily was not accepted from them (heathens and Samaritans). So it is explicitly declared in Ezra, for it is written [Ezra iv. 3]: “It is not for *you* and us (both) to build a house unto our God.”

(*f*) The following are obliged to pay a premium¹ (in addi-

MISHNA *e*. ¹ This clause of the Mishna refers, according to the Palestinian Talmud and Maimonides, to Samaritans only and not to heathens, while the sin and guilt offerings were accepted from Samaritans but not from heathens, because the latter had not the same laws as the Israelites as regards sin-offerings. The Samaritans, however, claiming to be Israelites, were allowed to bring their sin and guilt offerings. The reason, however, that bird-offerings were not accepted from the Samaritans was because, in the first place, an offering for a person afflicted with venereal disease had to be brought in the form of a sheep; but if the person could not afford a sheep, birds answered the purpose. The Samaritans, however, were not considered trustworthy, and it was feared that they might bring a wrong offering (*i.e.*, an offering of less value than they could afford).

² These were accepted from heathens also, because such offerings were for forgiveness of sins in general, and in that respect all men are equal.

MISHNA *f*. ¹ The shekel mentioned in the Bible is equivalent to the Sela mentioned in the Mishna, and is worth two shekels of the Mishna. The half-shekel of the Bible was worth (according to Maimonides) the weight of 192 grains of barley in silver, and, for fear that the shekel of the Mishna of that time was perhaps a trifle less than the above weight, a small coin was prescribed to be paid in addition to the above shekel, and which was named from the Greek Colobbus (χόλλυβος). He who gave the half-shekel voluntarily, and not because he was obliged to pay it, was exempt from paying the above “Colobbus.” Those of the priests who, regardless of the

tion to the half-shekel): Levites, Israelites, proselytes, and freedmen; but not (priests,) women, slaves, and minors. If one pay (the half-shekel) for a priest, woman, slave, or a minor, he is exempt (from paying the premium); if he pay for himself and another, however, he must pay a premium for one. R. Meir says: " (He must pay) two premiums. One who pays a Sela (whole Bible shekel) and receives in return a half (Bible) shekel must pay two premiums." ²

(*g*) If one pay for a poor man, for a neighbor, or for a countryman, he is exempt from a premium (because it is charity); if he only advances them the money, he is not exempt. Brothers who (after dividing their inheritance) have their business in common, or partners, when they become obliged to pay a premium, are exempt from cattle-tithe.* As long, however, as they must pay cattle-tithe, they are exempt from a premium. How much does the premium amount to? According to R. Meir, to one silver Meah (one twenty-fourth of a shekel); but the sages say, to one-half of a Meah.

claim that they were not obliged to pay the half-shekel, paid it nevertheless, were exempt from the above premium for the sake of peace.

² One in addition to the half-shekel and one for the exchange.

MISHNA *g*. * Cattle-tithe must be paid by a man only from such young as his own cattle calve, but not from the calves which he purchases elsewhere. If two brothers inherit cattle or calves from their father, they must pay cattle-tithe, because the cattle are regarded as still their father's. If they have divided their inheritance, even though they shared alike, they are both exempt from payment, because it is regarded as if one brother had bought the cattle from the other. (The same refers to partners. As long as they are in partnership they are liable for cattle-tithe from such young as is calved by their own cattle, but if the partners dissolve even after the cattle had calved, they are exempt, because it is regarded as if one partner had purchased his share from the other.) Now, it is obvious that when the two brothers are still partners and liable for cattle-tithe they are regarded as one, and by paying one Sela for both are exempt from premiums, because the money is still considered as their father's. (This explanation is taken from Rashi in Tract Chulin.) As soon, however, as they are exempt from cattle-tithe, they have nothing more in common, hence must pay a half-shekel each, and thus must also pay the premium.

CHAPTER II.

MISHNA: (a) One may put together the Shekalim and exchange them for Darkons¹ (Greek coins of permanent value), in order to be able to carry them more readily. Just as the money-chests were on the order of horns in the city of Jerusalem, so were they also in the country.² If the inhabitants of a town sent their Shekalim (to the city of Jerusalem) by messengers, and the money was stolen from them or was lost by accident, if the treasurers had already drawn their share (from the communal Shekalim), the messengers of the city must swear to the fact before the treasurers. If the share had not yet been drawn, they (the messengers) must swear to the facts before the inhabitants of the town, and the latter must make the amount good.³ If the money was recovered or returned by the

CHAPTER II.

MISHNA a. ¹The Darkon (Greek *Δαρεινός*; or *drachm*, biblical term, Ezra viii. 27) was a Persian gold coin worth two Selas, or four half-shekels.

²The money-chests were narrow on one side and broad at the bottom, and had a slot through which a Darkon on edge only could be passed, and were given to the messenger locked.

³If a portion of the amount of Shekalim collected had already been spent for sacrifices or for the improvement of the Temple, all the Israelites who were bound to pay their Shekalim had a share in such disbursement, and the amount sent by the town, although lost or stolen, was counted as if it had been included in the amount spent, because it was the express understanding that in every shekel spent for sacrifices, etc., all Israelites had a share, in order that they might have a share in the sacrifices. Therefore, the messengers of the city had simply to swear that they had taken the money, and it was considered received by the treasurers. If, however, no portion of the Shekalim had yet been expended, the share of the inhabitants of the town, whose money had been stolen or lost, was not included in the amount on hand, and hence the representatives of the city were obliged to make it good (Maimonides).

thieves, both amounts are considered as Shekalim, and nothing is credited to next year's account.

(*b*) If one give his shekel to another to pay (his head-tax) for him, and the man appropriates it to pay his own tax, he (the latter) commits embezzlement if the share had already been drawn; the same is the case with one who pays his shekel with sanctified money, after his share had been drawn and an animal was sacrificed for it.¹ If he took the money from the second tithes or from the Sabbatical year fruit, he must eat the full value of same in the city of Jerusalem.²

(*c*) If one gather together single coins and say: "These shall serve for my Shekalim," the eventual remainder is, according to the school of Shamai, a voluntary gift; according to the school of Hillel, it is not sanctified. If the man say, however: "Out of these I shall pay my Shekalim," the eventual remainder is, according to both schools, not sanctified. If he say: "These shall serve me for a sin-offering," the eventual remainder is, according to both schools, a voluntary offering. If he say: "*Out* of these will I bring a sin-offering," the eventual remainder is, according to both schools, not sanctified.*

MISHNA *b*. ¹The same reason as stated in note 3 of the preceding Mishna applies also to this clause; and, besides, everybody had a share in the sacrifice of the animal, even if the sacrifice were made on the strength of future receipts, for pledges were on hand insuring the payment by the delinquents.

²If the money was taken from the second tithes, the value of which had to be consumed in the city of Jerusalem, he must replace it by an equal amount and proclaim that this money is in exchange for the money taken from the second tithe, and then consume it accordingly. If the money was taken from the Sabbatical year fruit, he must replace it and proclaim the same as above and make it public property, as is the law of Sabbatical years.

MISHNA *c*. *The meaning of this Mishna is as follows: If a man gathered money little by little, with the express intention of paying his shekalim tax out of such money, and separated it from other moneys, any remainder which he may have left over after such payment is, according to the school of Shamai, to be devoted for a voluntary offering, because it was separated; and according to the school of Hillel, it is ordinary money, that may be used at will, because it was gathered only for the purpose of paying the amount due, which was already paid. If a man, however, had a sum of

(*d*) R. Simeon says: "What difference is there here between the Shekalim and the sin-offerings? Shekalim have their fixed value, but sin-offerings have not."¹ R. Jehudah says: "Even Shekalim have no fixed value; for when Israel returned from captivity, (half-) Darkons were paid; later (half-) Selas were paid; again, Tabas (half-shekels) were current (but not accepted), and finally people would only pay with Dinars."² Rejoined R. Simeon: "Nevertheless, the Shekalim were all of like value at one and the same time, while as for sin-offerings, one brings one Sela's worth, another two, and a third three Selas' worth."³

(*e*) The remainder of moneys intended for Shekalim is not

money, and declared that he would use *this* sum for the payment of his shekalim tax, the remainder which he may have after such payment is, even according to the school of Hillel, to be devoted for a voluntary offering. With money devoted for a voluntary offering, whole-offerings only were to be bought.

MISHNA *d*.¹ By his teaching in this Mishna, R. Simeon wishes to explain the reason of the decree of the school of Hillel concerning the remainder of money which had been gathered little by little for the purpose of paying the Shekalim, or for the bringing of a sin-offering, and says: "Because it is written [Exodus xxx. 15], 'The rich shall not give more, and the poor shall not give less, than the half of a shekel,' a man when gathering money for the payment of Shekalim knows exactly how much he will need; hence, although he separated the amount gathered, the remainder is ordinary money; but if he gathered money for a sin-offering, which has no fixed value, and for which he did not know exactly how much he would have to pay, his intention in separating the money was evidently to use the entire amount for such purpose, and hence the eventual remainder, which cannot be used for a sin-offering, as it is already sacrificed, should be used for a voluntary offering."

² R. Jehudah differs with R. Simeon, and states, that the reason given by the latter for the decree of the school of Hillel cannot be correct, for even Shekalim had not always a fixed value, and when a man commenced to gather money for the payment of his Shekalim he also may not have known how much he would have to pay when the time came, because the value of the coin might be changed in the meantime.

³ R. Simeon answered R. Jehudah very properly: "Even if the value of the coin was changed, the man knew well that he would pay a certain sum equal to that paid by all others, and the entire amount

sanctified.¹ The remainder of moneys intended for the offering of the tenth part of an ephah [Lev. v. xi.] (sin-offering of the poor), for bird-offerings of men or women afflicted with venereal disease and of women that had been recently confined, and for sin and guilt offerings, are considered voluntary offerings. Following is the rule: The remainder of everything designated for sin and guilt offerings is considered as a voluntary offering.² The remainder of whole-offerings is applied to whole-offerings,³ of food-offerings to food-offerings, of peace-offerings to peace-offerings; that of the Passover-offerings to peace-offerings, and that of Nazarite-offerings to Nazarite-offerings. The remainder of such (offering) as is designated for a certain Nazarite is a voluntary offering. The remainder of moneys for the poor in general, belongs to the poor; of money collected for a certain poor man belongs to that same poor man. The remainder of ransom moneys for prisoners is applied to (the ransom of) other prisoners; of moneys collected for a certain prisoner belongs to that prisoner. The remainder of burial moneys is applied to (the burial of) other dead; of money collected for a particular dead (man) belongs to

that he had gathered would not be consumed; as for a sin-offering, however, he never knew exactly just what amount he would need for its purchase, because it had no fixed value; therefore, when he separated the money from other moneys his intention was to use the entire amount."

MISHNA *e.* ¹ After explaining the opinions of both schools (Shamai and Hillel) in the preceding Mishna, and the Halakha, as usual, prevailing according to the school of Hillel, this Mishna states the final Halakha anonymously, and then cites the subsequent ordinances, concerning which there is no difference of opinion.

² The reason for this rule is: A sin or guilt offering must be brought for each sin separately. If money was designated for one sin-offering, the remainder cannot be applied to another offering for the same sin, nor for another sin which one might commit in the future, hence the remainder must be a voluntary offering.

³ The remainder of whole-offerings may be used for more whole-offerings, because the quantity of whole-offerings, which are voluntary, is not limited. The same applies to food and peace offerings. The remainder of Passover-offerings, however, which cannot be used for the same purpose again, and should, however, be used for an eatable sacrifice, cannot be used for a voluntary offering, which is a whole-offering, but for a peace-offering, which is eatable.

the legal heirs. R. Meir says: "The remainder remains intact until Elijah comes again" (as the herald of the resurrection).⁴ R. Nathan says: "It should be applied to the building of a gravestone for the departed."

⁴The reason for R. Meir's dictum is: He holds, that if money is collected for a certain dead man, the remainder belongs virtually to him, *i.e.*, should be applied only for the use of the corpse; hence the heirs have no share in it. R. Nathan, however, says, that the setting up of a gravestone is for the use of the corpse, it being in his honor and not of any benefit to the heirs.

CHAPTER III.

MISHNA: (*a*) At three periods of the year money is drawn from the treasury (of the Shekalim); viz.: Half a month before Passover, half a month before Pentecost, and half a month before the Feast of Booths. The same dates are also the terms for the obligation of cattle-tithing, so says R. Aqiba. Ben Azai says: "The dates for the latter terms are the twenty-ninth of Adar, the first of Sivan, and the twenty-ninth of Abh." R. Eliezer and R. Simeon both say: "The first of Nissan, the first of Sivan, and the twenty-ninth of Elul." But why do they say the twenty-ninth of Elul, why not the first of Tishri? Because that is a feast-day, and it is not allowed to tithe on a feast-day; therefore they ordained it for the preceding day, the twenty-ninth of Elul.*

(*b*) The money drawn from the treasury was brought in three chests, each of three Saahs' capacity. On these chests was written: Aleph, Beth, Gimmel. R. Ishmael says: "They were marked in Greek: Alpha, Beta, Gamma."—The one that drew the money was not allowed to enter (the treasury) with a turned-up garment, nor with shoes nor sandals, nor with Tephilin, nor with an amulet, in order that, in the event of his becoming impoverished, it should not be said that he was thus punished on account of transgression against the treasury; or if he became rich, that he enriched himself by means of money drawn from the treasury. For a man must stand as unblemished before his fellowman as before his God, as it is written [Numbers

CHAPTER III.

MISHNA *a*. * The dates of the time for cattle-tithing have nothing to do with the time for drawing the money; for as to that time, all agree upon the dates stated in the Mishna, and the difference of opinion concerning the time of cattle-tithing is explained in the Palestinian Talmud and in Tract Rosh Hashana of the Babylonian Talmud.

xxxii. 22]: "And ye be thus guiltless before the Lord and before Israel"; and [Proverbs iii. 4]: "So shalt thou find grace and good favor in the eyes of God and man." *

(c) The members of the family of R. Gamaliel used to enter, each one with his shekel between his fingers, and throw it before the one who drew the money from the treasury, and the latter immediately placed it into the chest (which he took out).—The one who came in to draw the money did not proceed before he had said to the bystanders: "I will now proceed to draw," and they had answered: "Draw, draw, draw," three times. *

MISHNA *b*. * In this Mishna the manner of drawing the money from the treasury is described: how it was accomplished, that the Shekalim for which communal sacrifices were bought should be taken from the treasury in such a manner that all the contributors should have a share in them. The mode of procedure was as follows: About the middle of the month of Nissan, when the money from all Israel had been collected, the treasurers, amid great ceremony, would open the rooms where the boxes in which the money had been deposited by the collectors were situated, and bring out all the boxes contained in the rooms. These boxes were in turn opened, and their contents thrown into three cases, each of which had nine Saahs' capacity, and were covered with a cover. The remainder, after filling the three cases, was called the remainder of the room (and what was done with this will be told later). After the performance of this ceremony one man was selected, while the others withdrew, and he was to transfer the money to be expended, from the cases into three small chests, each having three Saahs' capacity and marked with three letters: Aleph, Beth, Gimmel; or, Alpha, Beta, Gamma.

MISHNA *c*. * After this ceremony, the man, being almost nude—for he had no garments on in which he could conceal a coin, no shoes, no sandals, no hat, no hose; in fact, nothing that would afford a hiding-place for money—would take the chest marked Aleph and bring it up to the first case, and fill it up, after which he would cover the case. Then he would take the chest marked Beth, fill it from the second case, cover the case, and proceed in the same manner with the chest marked Gimmel, from the third box, which contained nine Saahs' capacity; but in the last instance he would leave the case uncovered, as a sign whence to commence filling the chests at the second drawing of money in the same order as before, using the third case first, then the second, and lastly the first. This was done in order that the money should be thoroughly intermingled

(*d*) After the man had completed the first drawing, he covered the balance with a cover (of fur); the same was done after the second drawing; after the third drawing the balance remained uncovered; for (the covering in the first two instances) was done only in order not to draw by mistake again what had already been drawn from. The first drawing was performed in the name of the whole land of Israel, the second in the name of the cities near the boundaries, and the third in the name of the inhabitants of Babylon, Media, and all distant lands in general.

and everybody have a share in the sacrifices bought with it. The first drawing took place on the fifteenth of Nissan, and sacrifices were purchased for the Passover. The next drawing was held fifteen days before Pentecost; and Pentecost only lasting one day, not so many sacrifices were needed, and the money lasted until fifteen days before the Feast of Booths, when the last lot of money was withdrawn from the cases and placed in the chests. The expenditure of the money was also made in the order of chests, chest Aleph being emptied first, etc.; and the intention was to place Jerusalem first, the surrounding territory next, and all the other places where Israelites dwelt last.

CHAPTER IV.

MISHNA: (*a*) What was done with this money drawn? The daily sacrifices, the additional sacrifices, and the drink-offerings belonging to them were bought therewith; also the Omers¹ (sheaves), the two loaves, the showbreads, and communal sacrifices in general. The watchmen who had to guard the after-growth on the Sabbatical year were paid out of this money. R. Jose says: "One who so desired could undertake the guarding (of the after-growth on Sabbatical years) without pay."² The sages answered him: "Thou wilt admit thyself, that the sacrifices (from the after-growth on Sabbatical years) must be brought only from communal property."³

CHAPTER IV.

MISHNA *a*. ¹ The Omers and the two loaves, which had to be made of Palestinian grain and of the new crop only, were bought out of the Shekalim during the six ordinary years, but in the Sabbatical year, where neither sowing nor reaping was done, where were they obtained? Men were sent out to discover where grain was growing as an after-growth, that had not been sown, and then watchmen were placed there to see that no one disturbed the crop; for it being public property, the possessor of the soil where the grain grew could not prevent its being taken. The men who discovered the grain and the watchmen were paid for their services out of the Shekalim, and such payment was regarded as the price of the grain, so that the grain again became communal property.

² R. Jose, in making this statement, holds, that one may present the community with a thing intended for a voluntary offering, and thus the man who guards the after-growth gratuitously, thereby acquiring a right to it, may donate it to the community for a communal sacrifice.

³ The sages mean to say that the Omer, the two loaves, the showbreads, and the communal sacrifices must be taken from articles that were communal property from the beginning, while other sacrifices may be offered from things donated by a man who does so with a good will. (See Rosh Hashana.)

(*b*) The red heifer, the goat that was to be sent away (on the Day of Atonement), the strip of scarlet, were paid for out of this money. The bridge for the cow, the bridge for the goat that was to be sent away, and the scarlet strip tied between the latter's horns, the canal (at the Temple), the city wall, the towers and other necessities of the city, are paid for out of the remainder of the treasury-money.* Abba Saul says: "The costs of the building of the bridge for the red heifer were defrayed by the high priests themselves."

(*c*) What was done with the balance left over in the treasury (after all the things in the preceding Mishna had been procured)? Wines, oils, and fine meal were bought with it to the profit of the sanctuary (for the purpose of selling it again to those who brought sacrifices).* So said R. Ishmael. R. Aqiba, however, says: "Sanctified moneys or contributions for the poor are not dealt with for profit."

(*d*) What was done with the remainder of the money (taken from the chests)? It is used for gold plate for the decoration of the Holy of Holies. R. Ishmael says: "The mentioned fruit (profit of the wines, oils, and fine meal sold in the Temple) was for the benefit of the altar, and the remainder of the money drawn was for service-utensils." R. Aqiba says: "The remainder of the money drawn was for the benefit of the altar and that of the drink-offerings was for service-utensils." R. Hanina, the assistant chief of priests, says: "The remainder of the drink-

MISHNA *b*. *The remainder of the Shekalim, left over after the three cases had been filled, which was called "remainder of the room," was stored in a high place, access to which was very difficult, no ladder being permitted to be used. Out of this money all the accessories for the sacrifices, as enumerated in the Mishna, were procured. The details of these accessories are explained in Tracts Para and Yuma.

MISHNA *c*. *It is known that all those who brought sacrifices were obliged to purchase wine, oil, and fine meal for meal-offerings, and all this was purchased in the court of the Temple. In the Palestinian Talmud many things are enumerated, for which purposes the balance of the money was used; for instance, the hiring of teachers to instruct the priests in the art of slaughtering, in the halakhas pertaining to such matters, etc., also for the payment of those who investigated blemishes in the sacrifices, and a great many other things to be found in that chapter (Halakha 4).

offerings was for the benefit of the altar and that of the money drawn was for service-utensils." The two latter would not admit of the alleged gain from fruit * (profit).

(e) What was done with the remainder of the incense ?¹ At first the remuneration of the preparers of the incense was set aside from the treasury; the sanctification of the incense on hand was then transferred to that money, and the former was then given to the preparers in lieu of compensation²; it is then bought back from them with the money of the new revenue: providing the new revenue was on hand in time, it was bought back with such money; otherwise, the old revenue was used for that purpose.

(f) If one devote his entire possessions in honor of the Lord, and among them are things which are fit for communal sacrifices (*e.g.*, incense), the preparers of the incense should be paid therewith. So teaches R. Aqiba. Ben Azai answered him *: "Such is not the right mode of procedure. The compen-

MISHNA *d.* * In the preceding Mishna, R. Ishmael declares, that the balance of the money in the treasury is used to purchase wines, oils, and fine meal, to be resold to those bringing sacrifices, and in this Mishna he relates what is done with the profits accruing from such sales. R. Aqiba, however, who would not permit of selling the things mentioned for profit, declares that the money for the altar is taken directly from the balance left over in the treasury; and R. Hanina holds, that the balance of the money drawn is used for the service-utensils.

MISHNA *e.* ¹ The remainder of the incense refers to the amount of incense left over at the end of the year. A quantity of incense was prepared for the whole year, and every priest would use a handful at a time; but, as handfuls are not all alike, no fixed amount could be prepared: hence the remainder.

² Compensation for labor must not be made with sacrificed articles, for the sanctification cannot be transferred to labor that had already been performed; it can be transferred, however, to actual money, and in consequence the subterfuge for the payment of the preparers of the incense was resorted to as stated in the Mishna.

MISHNA *f.* * R. Aqiba and Ben Azai differ in this Mishna as to whether sanctification can be transferred to labor or not. R. Aqiba holds, that labor can be compensated with sanctified articles; but Ben Azai holds, that it cannot. According to Maimonides the Halakha prevails according to Ben Azai, because in the previous Mishna there is a concurrent opinion.

sation of the preparers must first be separated from such possessions, then the sanctification of those possessions transferred to money; then give the separated things to the preparers for compensation; and, finally, buy them back from them with money of the new revenue."

(*g*) If one devote his possessions, and there are among them cattle fit for the altar, male or female, the male, according to R. Eliezer, shall be sold for whole-offerings and the female for peace-offerings to such as are in need of them; and the proceeds of such sale, together with the other possessions, shall be devoted to the treasury for the maintenance of the Temple. R. Jehoshua says: "The male are sacrificed as whole-offerings, the female are sold to such as are in need of peace-offerings, and the proceeds used for the sacrifice of whole-offerings. The balance of the possessions is devoted to the maintenance of the Temple."¹ Said R. Aqiba: "The opinion of R. Eliezer seems to me to be more proper than that of R. Jehoshua; for R. Eliezer has an even procedure, whereas R. Jehoshua divides it."² R. Papeos says: "I have heard that it is done according to both teachers; viz.: According to R. Eliezer if the owner who devotes his possessions explicitly mentions his cattle, and according to R. Jehoshua if he silently includes his cattle in his possessions."³

MISHNA *g*. ¹The point of difference between R. Eliezer and R. Jehoshua is this: The former holds, that if a man devoted all his possessions, his intention was to devote them for the maintenance of the Temple only; while the latter holds, that the intention was to devote the possessions according to their adaptability. Hence if, among the possessions, there were objects adapted for the altar, they should be devoted to the altar; if, however, these were female cattle, which could not be brought as a whole-offering, nor, by reason of the absence of the owner, even as a peace-offering, such cattle should be sold and the proceeds applied to the purchase of whole-offerings.

²R. Aqiba holds with R. Eliezer, because, in his opinion, a man who devotes all his possessions does so with but a single intention; and this is what he terms an even procedure.

³R. Papeos said, that if the man devoted all his possessions to the honor of the Lord, R. Jehoshua would be correct, for his possessions can be used in honor of the Lord in various ways; but if he explicitly stated that he devoted his possessions for the maintenance of the Temple, R. Eliezer's opinion is proper.

(h) If one devote his possessions, and there are among them things fit for the altar, such as wines, oils, and birds, says R. Eliezer, the latter things should be sold to such as need offerings of these kinds, and the proceeds used for the sacrificing of whole-offerings; the balance of the possessions goes toward the maintenance of the Temple.*

(i) Every thirty days the prices paid by the treasury are determined. If one contract to furnish flour at the rate of four Saah (for one Sela), and the price is raised to three, he must nevertheless furnish the same at four Saah (for one Sela).¹ If he contract at the rate of three and the price fall to four, he must in that case furnish four, for the Sanctuary always has that prerogative. If the flour become wormy, it is the loss of the contractor; and if the wine become sour it is also his loss, and he does not receive the money for his wares until the purchased wares have been favorably accepted as sacrifices at the altar.²

MISHNA h. * The reason that R. Eliezer decrees that wines, oils, and birds should be sold, and whole-offerings brought in their stead, is because the articles mentioned cannot be redeemed with money.

MISHNA i. ¹ Every month, bids were received from contractors for the furnishing of the necessities for the Temple and altar for one month. The lowest bidder received the contract, and it was distinctly understood that, even if prices were raised during the month, his prices were to remain as originally contracted for.

² The Palestinian Talmud states, that the money due the contractors was paid them by the priests immediately upon the latter receiving the wares, for the priests were very careful, and never allowed flour to become wormy or wine to spoil.

CHAPTER V.

MISHNA: (*a*) The following were the heads of offices¹ in the Sanctuary: Johanan, son of Pinchas, keeper of the seals²; A'hia, (superintendent) of drink-offerings; Mathia, son of Samuel, (superintendent) of the casting of lots³; Petha'hia, (superintendent) of bird-offerings.⁴ Petha'hia is Mordecai, but why do they call him Petha'hia? Because he used to expound and interpret scriptures, and was master of seventy languages. Ben A'hia was (superintendent) of the cures of priests suffering with abdominal diseases.⁵ Ne'huniah was master of the well.⁶

CHAPTER V.

MISHNA *a*. ¹ The list of officers enumerated by the Mishna were not all officers at the same time, but served at different periods, and the Mishna merely names the most important and pious among them.

² See Mishna *d*, same chapter.

³ Lots were cast for the determination of the turn of the priests for each particular service. The superintendent would keep a record of such as were eligible for duty, and then cast lots for the priest who was to serve.

⁴ Petha'hia was superintendent-in-chief of all those who had charge of the bird-offerings; these bird-offerings were brought by women who had recently been confined; and there were so many of them that a record had to be kept, who came first, whose time was nearly expired, and how much was to be charged for the offerings. Besides this, it often happened that the birds became mixed and required great wisdom to separate them and recognize to whom every bird belonged, as the changing of the birds would make the offering invalid. (See commentary of Israel Lipshuetz.)

⁵ Such diseases among priests were of very frequent occurrence and inevitable; for they were dressed during services very lightly, being allowed to wear only four articles of apparel; viz., a linen shirt, linen pantaloons, a linen cap, and a girdle. Besides, they had to walk barefoot on the marble floor, and were constantly eating meat of the sacrifices, which had to be eaten during a specified time. Hence

Gebini was herald.⁷ Ben Gabhar was turnkey of the gates.⁸ Ben Bebai was master of the temple-guard.⁹ Ben Arzah was master of the kettledrums (which were beaten as a signal for the Levites to commence their chant). Higos, son of Levi, was (leader) of the singing. The family of Garmo (superintended) the making of the showbreads.¹⁰ The family of Abtinós (superintended) the preparing of the incense.¹¹ Elazar (superintended) the making of the curtains.¹² Pinchas superintended the vestments.¹³

they needed many attendants, in order that, as soon as one priest took sick, a substitute was brought in his place and he was removed to the sick ward. Ben A'hia was the superintendent-in-chief of these matters.

⁶ On account of the immense influx of people into Jerusalem three times a year, the wells for the supply of water, both on the roads and in the city, had to be looked after, and Ne'huniah had charge of this.

⁷ The commencement of all services had to be heralded, and many heralds were employed. Gebini was herald-in-chief, and his duty was mainly to call out in the morning: "Priests, to your duties! Levites, to your chants! Israelites, to your places!" He had so powerful a voice that it could be heard eight miles.

⁸ He had charge of the keys of the gates and of the men who stood at the gates.

⁹ The gates of the Temple had to be guarded day and night, even in times of peace. To properly care for the guard and to punish all negligence in guarding the gates was the duty of Ben Babai.

¹⁰ For showbreads, twelve loaves had to be made every week, and had to be made so that they would keep fresh the entire week. For further details, see Tract Tamid. The family of Garmo had charge of this work for generations.

¹¹ The incense, which was used twice a day, had to be prepared with especial skill from many different spices, and in proper proportions. Further details are also to be found in Tract Tamid. The family Abtinós had charge of this branch for many generations.

¹² The curtains, which were frequently changed, had to be inspected as to workmanship, cleanliness, etc., and this duty devolved upon Elazar.

¹³ The vestments of the priests had to be carefully examined as to cleanliness, and had to be sent out to be laundered regularly. Many rooms in the Temple were devoted to those vestments, and Pinchas had charge of them all.

Much has been said as to the character of the men enumerated in

(b) No less than three treasurers and seven chamberlains must be appointed,* and no less than two officers were put in charge of public moneys. Exceptions were made in the cases of Ben A'hia, superintendent of the cures of the sick, and Elazar, superintendent of the preparation of curtains, because they were unanimously elected by the community.

(c) There were four seals in the Sanctuary, inscribed with the words Egel (calf), Sachar (ram), Gdi (kid), and 'Houte (sinner, meaning here one covered with sores). Ben Azai says, that there were five (seals), and the inscriptions were in Aramaic, meaning: calf, ram, kid, poor sinner (one afflicted with sores), and rich sinner (one afflicted with sores). The one inscribed with "calf" was used for drink-offerings brought with offerings of the herds, large or small, male or female; the one inscribed with "kid" was used for drink-offerings brought with offerings of the flocks, large or small, male or female, with the exception of rams; the one inscribed with "ram" served for drink-offerings brought only with rams; the seal inscribed with "sinner" served for drink-offerings brought with the three cattle-offerings of those afflicted with sores.*

the Mishna, whether they were priests themselves, Levites, or ordinary Israelites. For particularized information regarding this subject, we would refer to "Die Priester und der Cultus," by Dr. Adolf Büchler, Vienna, 1895. It is estimated that the priests in Jerusalem approached the enormous number of twenty thousand. Besides, there were numbers of Levites.

MISHNA *b*. * The officers of the Temple ranked as follows: The king, the high priest, the assistant high priest (Sagan), two catholicoses,† seven chamberlains (Amarkolins), three treasurers (Gisbars), and, finally, many smaller officials; *e.g.*, inspectors, officers of the guard, etc. (See "Die Priester und der Cultus," pp. 90-117.) The duties of each officer are described in Tamid and Yuma.

MISHNA *c*. * With every sacrifice that was offered, wine and meal

† "Catholicos" is here used in the sense of patriarch or head, which term still retains a similar meaning in the "Ecclesiastical History of the Armenian Church," deriving its original meaning from the Greek *καθολικός*—general or universal. In the latter sense it was adopted at a very early period by the Christian church. In the exclusive sense of denoting the church as the "depository of universally received doctrine in contrast with heretical sects" it is still improperly retained by the Roman Catholic Church. I am surprised to find no mention of the officers of this name and function under the appropriate title anywhere in the "Encyc. Brit."

(*d*) One who desired to bring drink-offerings, for instance, went to Johanan, who was keeper of the seals, paid his money, and received a seal; he then went to A'hia, who had charge of the drink-offerings, gave him the seal, and received the drink-offering. In the evening the two officers came together, when A'hia turned over the seal and received instead the money. If there was too much money, it belonged to the Sanctuary; if too little, Johanan had to supply the deficit: for the sanctuary had that prerogative.

(*e*) One who lost his seal had to wait until evening. If there was a surplus sufficient to cover the seal,* he was given the drink-offering for that amount; otherwise, he did not receive it. The date of the day was on the seal to prevent fraud.

(*f*) There were two chambers in the sanctuary. One was

were brought in accordance with the biblical commandment to that effect, and in quantities prescribed by the ordinances. As the drink and meal offerings were bought in the Temple, the person bringing the sacrifice would receive a seal from the priest which he would exchange for the necessary quantity of wine and meal. The drink-offerings with goats and sheep were the same, hence the seal inscribed "kid" served for both. One who brought a ram, however, which required a larger quantity of wine and meal, would receive a separate seal, inscribed "ram." As for offerings of the herds, they were all equal, small or large, male or female; hence the seal inscribed "calf" sufficed for all. Those who were afflicted with sores, and had to bring two rams and one sheep, received a seal inscribed "sin" (which had the hidden purpose of signifying that sores were the consequence of sin). The poor sinners, who had only to bring one sheep, two doves, and one-tenth of an ephah of meal and one lug of oil, without any wine, were, according to the opinion of the sages, not in need of a seal, because the seal inscribed "kid," which they received when bringing the sheep, was sufficient for the other purpose. Ben Azai, however, says, that another seal was necessary, and that an extra seal marked "poor sinner" was given, which was intended as a sign that no wine was necessary. The tradition of Ben Azai, that the seals were inscribed in Aramaic characters, is also true, because, prior to the introduction of the Greek language, all the writing in the Temple was done in Aramaic. (See the mentioned work of Büchler.)

MISHNA *e*. * Providing only the surplus amounted to exactly the amount paid for the seal.

called chamber of the silent, the other chamber of utensils. In the former, devout men secretly gave charitable gifts, and the poor of good family received there secretly their sustenance. In the other chamber, every one who desired to offer a utensil voluntarily, laid it down. Every thirty days the treasurers opened the chamber, and every utensil found to be fit for the maintenance of the Temple was preserved, while the others were sold and the proceeds went to the treasury for the maintenance of the Temple.*

MISHNA *f.* * In the Palestinian Talmud in this chapter (Halakha 15), many legends are related illustrating this Mishna.

CHAPTER VI.

MISHNA: (*a*) There were thirteen curved chests¹ and thirteen tables in the Sanctuary, and thirteen prostrations took place in the Sanctuary. The family of R. Gamaliel and of R. Hananiah, chief of the priests, made fourteen prostrations; this extra prostration was made towards the wood-chamber,² because, according to an ancestral tradition, the ark was hidden there.

(*b*) Once a priest¹ was engaged there, and he noticed that one of the paving-stones on one place appeared different from the others. He went out to tell others of it; but he had not yet finished speaking, when he gave up the ghost; thereby it was known to a certainty that the ark of the covenant² was hidden there.

(*c*) In what direction were the prostrations made? Four towards the north, four towards the south, three towards the east,

CHAPTER VI.

MISHNA *a*. ¹ The thirteen chests were used as explained in Mishna *e*, and they were shaped like horns, so that a hand could not be inserted from the top. This Mishna places the number of everything at thirteen (on account of the thirteen kinds of mercy attributed to God). R. Ishmael composed the thirteen rules with which the Law is expounded.

² The location of the wood-chamber can be determined in Tract Middoth.

MISHNA *b*. ¹ The priest was a man of blemish (deformed), and could not take part in the sacrifices, but was allowed to select and peel the wood used at the altar.

² The ark was hidden during the existence of the first Temple in order to save it from the Babylonians, after all hope had been abandoned, and its hiding-place was underground. The priests who subsequently took charge probably noticed some sign made by the former generation when the ark was hidden, and this particular priest died as a consequence of his attempt to reveal the secret.

and two towards the occident; *i.e.*, towards the thirteen gates.¹ The southern gates were near a corner of the western. These were: The upper gate, the fire gate, the firstling gate, and the water gate. Why is it called water gate? Because a glass of water was carried through it for the sprinkling of the altar on the Feast of Booths. R. Eliezer son of Jacob says: At that gate the waters (flowing from the Holy of Holies) commence to flow rapidly downwards, until they again flow out under the threshold of the Temple. Opposite there were the northern gates, near the other corner of the western. These were: The door of Jekhaniah, the gate of sacrifice, the women's gate, and the music-gate; and why is the first one called the gate of Jekhaniah? Because Jekhaniah went through it, when he went into exile. In the east was the gate Nikanur, which also had two small doors,² one to the right and the other to the left; lastly, there were two in the west, which were nameless.

(*d*) Thirteen tables were in the Sanctuary: Eight marble ones in the slaughter-house, on which the entrails were washed. Two to the west of the altar-sheep, one marble and one silver: on the marble one the sacrificial pieces were placed, and on the silver table the utensils were placed. Two in the corridor on the inside of the Temple entrance, a marble table and a golden one: on the marble one the showbreads were placed at the time they were brought in, and on the golden one when they were taken out; because the principle is, that the veneration of the

MISHNA *c.* ¹That there were thirteen gates in the Temple is vouched for by Abba Jose ben Johanan; but the sages declare, that there were only seven gates and that the thirteen prostrations were made in the direction of the twelve breaches made by the Greeks in the walls of the Temple at the time of the Maccabees, and towards the altar; the twelve breaches had been repaired, and each prostration was a mark of gratitude for the good fortune. From the fact, however, that the Mishna cites nine of the gates by their names and describes their location, it seems that Abba Jose ben Johanan was correct, and had his knowledge of the matter from tradition.

²Concerning the gate Nikanur, it is said that the two doors were made in the gate proper, because the gates were very heavy and it required a number of priests and Levites to open them (as explained in Tract Tamid). Hence, in order to facilitate entrance and egress, the two doors were added.

sacred must be heightened and not lessened.* Lastly, there was one golden table in the Temple itself, upon which the show-breads were constantly lying.

(e) Thirteen curved chests were in the Sanctuary.¹ On them was written: *Old* shekalim, *new* shekalim, bird-offerings, doves for whole-offerings, wood, incense, gold for the cover of the Holy of Holies. Six were for donations in general.² The term *new* shekalim is used for those paid annually. *Old* shekalim were those which were paid by men who had failed to pay them in the year when they were due, and paid them in the following year. "In those marked 'bird-offerings,' the money for turtle-doves was deposited; in those marked 'doves,' money for young doves was deposited: but they were all whole-offerings." So says R. Jehudah. The sages say: "In the former, money for both sin-offerings and whole-offerings was placed, and in the latter only for whole-offerings."³

MISHNA *d*. * Because the showbreads were lying on a golden table in the Temple, they were not to be placed on marble tables when taken out.

MISHNA *e*. ¹ When a man paid his half-shekel in Jerusalem, he would go to the Temple and throw his half-shekel into the chest marked *new* shekalim. Into the chest marked *old* shekalim, such as had not given pledges for the payment of the Shekalim, and came voluntarily to pay same, would throw their half-shekel. One who wished to donate money for specific purposes, *e.g.*, for bird-offerings, etc., would deposit the money in the respectively marked chests.

² Only one of these chests was for donations in general. The other five were marked as follows: One, "For the remainder of a sin-offering," *i.e.*, money left over from a sum originally intended for the purchase of a sin-offering, was thrown into this chest and was used only for sin-offerings; the second, "for the remainder of guilt-offerings"; the third, "for the remainder of bird-offerings of women who had been confined and of persons suffering from venereal diseases"; the fourth, "for the remainder of Nazarite-offerings"; and the fifth, "for the remainder of offerings of those afflicted with sores." If any one had money left over from such offerings, he deposited it in the respectively marked cases. The contents of the chest marked "for donations in general" were used for the maintenance of the Temple. (Maimonides.)

³ R. Jehudah means to say, that a man who throws money into the chest marked "for bird-offerings" intends that his offerings

(*f*) If one vow, "I will furnish wood for the altar," he must not furnish less than two cords. If one vow (to furnish) incense, he must not furnish less than a handful. If one vow (to furnish) gold coin, he must not furnish less than a Dinar.¹ Six (chests) were for voluntary offerings. What was done with these? Whole-offerings were bought for these, the meat of which was sacrificed to God, but the hides belonged to the priests.² The following explanation was made by Jehoiada the high priest, of the expression [Lev. v. 19]: "It is a trespass-offering; he hath, in trespassing, trespassed against the Lord": The rule is: With everything coming in under the name of sin or guilt offering, whole-offerings are bought, the meat of which is offered up to God and the hides of which belong to the priests; hence the two expressions: A guilt-offering for God and a guilt-offering for the priests, as it is written [II Kings xii. 16]: "The money for trespass-offerings and the money for sin-offerings was not brought into the house of the Lord: it belonged to the priests."

should be for the altar only, and not for the benefit of those who eat sacrifices, while the sages differ with him, as stated in the Mishna.

MISHNA *f*. ¹ In the preceding Mishna the remainder of offerings is treated of, and it made no difference how little the remainder was, it could be thrown into the chest. In this Mishna, the case of a man who vows to bring an offering is spoken of, and a minimum value is placed.

² Incidentally we are told that the meat of the sacrifices belonged to the Divinity, while the hides belonged to the priests; and what immense sums were realized from the sale of such hides may be gleaned from the mentioned "Priester und Cultus," by Büchler.

CHAPTER VII.

MISHNA: (a) If money is found between the chest marked "Shekalim" and that marked "voluntary offerings," it belongs to the chest marked "Shekalim" if it lies nearer to the same, and to the one marked "voluntary offerings" if it be nearer *that*. So also does it belong to the voluntary offerings if it be found midway between the two chests. Money found lying between the chests marked "wood" and "incense" belongs, if it be nearer the former, to the former; if nearer the latter to the latter, and also to the latter if found midway between the two. Money found lying between the chest marked "bird-offerings" and the one marked "doves" for whole-offerings belongs to the former if it be nearer the former; and if nearer the latter to the latter, and also to the latter if midway between the two. Money found between ordinary moneys and the moneys of the second tithes belongs, if nearer the former to the former; if nearer the latter to the latter, and also to the latter if found midway between the two.* The rule is: One must be guided by the proximity, even in the case of the less important; but in the event of equidistance, (one must be guided) by the greater importance (of the moneys).

(b) Money found (in Jerusalem) on the place of the cattle-dealers is regarded as second tithe.¹ Money found on the Tem-

CHAPTER VII.

MISHNA a. * There are different degrees of sanctification attached to the several kinds of offerings, some greater and some lesser. In order not to appropriate money belonging to an offering of a greater degree of sanctification to one of a lesser degree, it was decided that proximity of the stray coins should govern the disposition of such money. Where, however, the money was equidistant, it was appropriated to the offerings of a greater degree of sanctification, and the degree may be determined from the Mishna itself.

MISHNA b. ¹ Because it was rare for priests to visit the cattle-market, but the Israelites who at any time came to buy cattle for

ple-mount is ordinary.² Other money found in Jerusalem generally, during the festivals, is regarded as second tithe; at other times of the year as ordinary.³

(c) Meat found in the outer court (of the Temple) is considered whole-offering if in complete joints; if cut in pieces it is sin-offering.¹ Meat found in the city is considered peace-offering.² All such meat must be laid aside for putrefaction, and then be burned in the crematory. Meat found anywhere else in the land is prohibited (to be used) as carrion, if found in whole joints; if found cut in pieces, it may be eaten; and during the festivals, when a great deal of meat is on hand, even whole joints may be eaten.³

(d) Cattle found all the way from Jerusalem to Migdal Eder, and in the same vicinity in all directions, are considered, if male, as whole-offerings, and if female as peace-offerings. R. Jehudah

sacrifices generally bought the same with the money exchanged for their second tithes.

² Money found on the Temple-mount was presumably dropped there by priests. It never occurred that a priest should carry money belonging to the treasury about with him; for even if he drew some money for the purpose of purchasing necessities, he immediately turned it over to the vender. Hence, any money which a priest may have lost was his own, and ordinary.

³ During the festivals, when all the Israelites congregated in Jerusalem, they brought money only to expend for their second tithes, hence money found in any place is considered as second tithes.

MISHNA 4. ¹ Because whole-offerings were sacrificed in complete joints, but sin-offerings, which were eaten by the priests, were usually cut in pieces. Neither must be eaten, because it might be that the latter had been left over from the preceding day and should be burned; but the distinction is made simply in case one had eaten of the meat that was cut up. If he had eaten of the complete joint, he was certainly guilty, but if he had eaten of the cut meat, it could not be said positively that he was guilty.

² This must also not be eaten, because it may have lain more than two days and a night; but if it is eaten, no one is guilty.

³ Incidentally the rule is laid down as to meat found anywhere in Palestine. If the meat is found in whole joints, it is presumed to be carrion left for dogs, and must not be eaten. During the festivals, when meat is plentiful, it is presumed to be slaughtered meat, and may be eaten.

says: "If they are fit for Passover-offerings they may be used for such purpose, providing Passover is not more than thirty days off." *

(*e*) In former days, the finder of such cattle was pledged until he brought the drink-offerings belonging to such sacrifices; every finder, however, letting such cattle stand and going on his way, the high court decreed, that the costs of the drink-offerings belonging thereto be defrayed out of the public money.

(*f*) R. Simeon says: Seven decrees were promulgated by that court, and the latter was one of them. Further: If a non-Israelite send whole-offerings with the necessary drink-offerings from over the sea, they are offered up; but if sent without the necessary drink-offerings, the costs of the latter are defrayed from public money. If, again, a proselyte died and left offerings, the drink-offerings, if also left by him, are offered up with the others; if not left, the costs of same are defrayed out of public money. It was also a decree of the court, that in the event of a high priest dying, the necessary meat-offering [Leviticus vi. 13] should be paid for out of the public treasury. R. Jehudah, however, declared, that this should be done at the expense of the heirs. In both cases a tenth of an ephah should be offered.

(*g*) Further, that the priests may (at the sacrificial meals) make use of the salt and the wood (from the sanctuary); that the priests do not commit a breach of trust when misusing the ashes of the red heifer¹; lastly, that the public treasury reimburse

MISHNA *d*. * R. Jehudah states, that if the animal found was a yearling and a male, it is considered a Passover-offering, but may be sacrificed only as a peace-offering, because a Passover-offering must be intended for a stipulated number of persons. (See Exod. xii. 4.) The sages, however, say, that on account of the number of whole-offerings which were brought at the time, the animal found must not be eaten, for fear lest it be intended for a whole-offering and a grave offence be committed. Hence it should be sacrificed as a whole-offering only.

MISHNA *g*. ¹ It was not allowed to appropriate any part of a sacrifice designated for some special use for any other purpose. If this was done, however, (unintentionally,) it was considered a trespass, and a trespass-offering had to be sacrificed as expiation for the sin. The ashes of the red heifer did not come under the above ruling

for paid bird-offerings that had become unfit.² R. Jose, however, says: "He who contracts for the furnishing of the bird-offerings must reimburse for the spoilt."

previously (for reason, see Siphri), but on account of the frequent misuse of those ashes a decree was promulgated placing them under the same ruling as other parts of sacrifices, which were not to be misappropriated. Subsequently, this Mishna teaches that, there being no further necessity for the precautionary measure, the decree was reversed and the ashes restored to their former insignificance. This was included among the seven decrees.

² A special decree had to be promulgated to cover this case. Had this not been done, contractors would have refused to furnish birds for offerings, because there were very many birds used, and it was burdensome to properly care for them. Still, R. Jose does not agree to this, claiming that the contractor might use it for other purposes and thus save the Sanctuary the loss. According to Maimonides, the Halakha prevails according to R. Jose.

CHAPTER VIII.

MISHNA: (*a*) All spittle¹ to be found in Jerusalem is considered clean, except such as is found at the upper market (for this place was secluded and those afflicted with venereal diseases were in the habit of going there). Such is the teaching of R. Meir. The sages say: In the middle of the street it is at ordinary times unclean, and at the sides of the streets, clean. During the festivals, spittle found in the middle of the street is clean; at the sides it is unclean, because such as are unclean on account of their minority usually walk at the sides of the street.

(*b*) All utensils found on the way towards the plunge-bath, in Jerusalem, are unclean; those found on the way from the plunge-bath are clean: for they were not carried down to the plunge-bath the same way that these were carried up from the plunge-bath. So teaches R. Meir. R. Jose says: "All are clean, with the exception of such baskets, spades, and pickaxes as are used for the bones of the dead." *

CHAPTER VIII.

MISHNA *a*. ¹ Concerning this spittle, see Leviticus xv. 8. It being impossible that, of all the people congregated in Jerusalem at the times of the festivals, there should not be some who had running issues and whose spittle was unclean, regulations were made where such men were to walk and where not. These regulations are cited by the Mishna. R. Meir said, that the upper market was the place designated for them, but the sages differ with him, and say, that the regulation was for the healthy men to walk in the middle of the street and the unclean at the sides during the festivals; but the whole year, the order was reversed. It is therefore self-evident, that, wherever the unclean walk, one is liable to contract uncleanness.

MISHNA *b*. * This Mishna is explained by Maimonides and translated by Yost in a different manner than we have rendered it; namely: "All utensils found wrong side up on the way to the plunge-bath are unclean, and those found right side up are clean." This

(c) If a butchering-knife be found on the fourteenth day of Nissan, a Passover-offering may be slaughtered with it forthwith. If it be found on the thirteenth, it must be again submerged.* A severing-knife must be submerged both if found on the thirteenth or fourteenth. If the fourteenth, however, fall on a Sabbath, it may be used for slaughtering forthwith; so also if it be found on the fifteenth: if it be found together with a butchering-knife, it is treated just like the latter.

(d) If a curtain in the Sanctuary become defiled through some minor uncleanness,¹ it is submerged on the inside of the outer court, and may be put back in its place; if it become defiled through a principal uncleanness, it must be submerged on the outside and then stretched on the rampart, because sunset must be awaited. At the time it is submerged for the first time (when new), it should be spread out on the roof of the gallery, in order that the people may see the beauty of the work.

(e) R. Simeon, son of Gamaliel, says in the name of R. Simeon, son of the assistant high priest, that the curtain was one

explanation is very complicated, and not in accordance with the literal text and other sources of explanation. Hence we simply translated the literal text and deem it correct. As for the last three articles, they are always unclean, on account of being used for bones of the dead; hence, in our opinion, they were never submerged. (See also commentary of Israel Lipshuetz, who also interprets it according to our explanation.)

MISHNA c. * A butchering-knife, being in constant use, is always considered clean, and hence there is no necessity of submerging it. If, however, it be found on the thirteenth, when there is still one day's time, it should be submerged for the sake of precaution. A severing-knife, however, is considered the same as any other vessel, and is treated accordingly.

MISHNA d. ¹ For the explanation of the term "minor uncleanness," as used in this Mishna, it is necessary to state the different degrees of uncleanness, which are as follows: A corpse is called "the grandparent of uncleanness." One who touches a corpse becomes "a father of uncleanness"; anything touching the latter is, in turn, "a child of (or first of) uncleanness"; anything touched by this latter is a "second of uncleanness"; and so forth, "a third" and "a fourth." (See Tract Taharoth.) In this Mishna a minor uncleanness refers to a first of uncleanness, and a principal uncleanness to a father of uncleanness.

span thick, woven on seventy-two warp-cords, each cord twisted out of twenty threads; it was forty ells long and twenty ells wide, and made (worth) of eighty-two myriads (Dinars).^{*} Two such curtains were made yearly: three hundred priests were required to submerge it.

(*f*) If meat of the Holy of Holies^{*} became defiled, be it through a minor or a principal uncleanness, in the corridor or on the outside, according to the school of Shamai it must all be burnt in the court (in a place appointed for that purpose), except such as had been defiled by a principal uncleanness on the outside (of the court); according to the school of Hillel, everything is burnt on the outside except such as had been defiled by a minor uncleanness on the inside.

(*g*) R. Eliezer says: "Anything that has become defiled through a principal uncleanness, on the outside or on the inside, is burnt on the outside; anything that has become defiled through a minor uncleanness, either on the inside or the outside, must be burnt on the inside." R. Aqiba says: "In the place where a thing became defiled, there must it also be burnt."

(*h*) The joints of the daily sacrifice were laid down underneath the half of the altar-stairs on the westerly (according to others on the easterly) side; those of the additional offerings on the easterly (others say on the westerly) side. The sacrifices of the new moon were placed above the railing (others say beneath) on the altar.¹ The payment of Shekalim was only obligatory during the time that the Temple stood; the tithes from grain, cattle, and the deliverance of the firstlings were in force during the existence of the Temple and even after the Temple.²—If

MISHNA *e*. ^{*} The Palestinian Talmud asserts, that the amount of the cost of and the number of priests required to submerge the curtain is somewhat exaggerated; but, according to Dr. Büchler's "Priester und Cultus," the number of priests is not an exaggeration; and as for the cost, if the smallest existing coin be used for calculation (as in former times the sou in France, so also was the myriad mentioned in the Mishna), not even the sum will be exaggerated.

MISHNA *f*. ^{*} For instance, the meat of the sacrifice mentioned in Leviticus vii. 6.

MISHNA *h*. ¹ This will be explained in Tract Midoth.

² Because the Levites received their sustenance from this source, and having inherited no land from their ancestors, they were sup-

one sanctify Shekalim or firstlings, they are considered sanctified. R. Simeon says: "If one say, firstlings shall be holy, they are not sanctified (because no Temple exists)."

ported even after the destruction of the Temple by the same means. The details will be found in Tracts Becharath, Maasroth, etc.

APPENDIX TO CHAPTER VI., MISHNA *a*.

FROM the teaching of this Mishna, we may conclude that the number system of Pythagoras was known and prevailed in the times of the Sages of the Mishna, and accordingly the number 13 was deemed inauspicious even in the earliest days.

Therefore many religious ceremonies were established with the express view of convincing the people of the absurdity of their belief.

It also seems probable that the Sages themselves entertained the superstition, and that they adopted the number 13 in the religious ceremonies as a cure for the mischief believed to have been produced by the inauspicious number.

TRACT ROSH HASHANA
(NEW YEAR).

OPINIONS.

Des Kaiserlichen Rath,
Prof. M. Lazarus, Ph. D., D. D.

Berlin, Koenigsplatz 5.
July 20, 1885.

Dear Mr. Rodkinson:—

In reply to your kind favor of the 14th inst., I wish to say that I read your editorial in No. 298 of *הקדמה* with attention and pleasure, but it left me with a regretful feeling. I am delighted to see an idea expressed which affects a great and highly important concern of Judaism, and am saddened by the reflection that in all probability, I shall not live to see its realization.

At some time or other your plan must and will be executed, but only by means of the union and cooperation of a number of competent scholars, who in turn must have the necessary financial support of a large circle of well to do Jewish patrons. Unfortunately, Jews of both circles are possessed of deplorable indifference, while, on the other hand, those that regard the Talmud as a source of knowledge, or use it as such, are dominated by a petty spirit-- they lack the broad, liberal conception of historical development which is a prime qualification for success in planning and executing a work of the kind suggested.

However, I shall greet with delight any contribution to its ultimate realization. But I am forced regretfully to decline to take interest or active part in any new undertaking. As it is, I am groaning

under a burden of public duties, which I can in no wise lessen. Courage and inclination fail me for new projects, more particularly in cases when the participation of scholars is a highly improbable contingency.

With best wishes for your recovery,

Respectfully,
LAZARUS.

Rev. Dr. M. Jastrow,
Rabbi of "Rodeph Shalom" Cong.
of Philadelphia.

Germantown, October 5, 1894.
Dear Sir!

At your request I take pleasure in stating my opinion that your planned edition of an abridged Talmud will be a great benefit to students who will be spared the wading through the intricate discussions frequently interspersed without direct bearing on the subject treated. An English translation of the book so abridged will then be, though not an easy, yet a possible labor.

Wishing your enterprise the full success it deserves, I am

Very Respectfully Yours,
M. JASTROW.
To Mr. Michael L. Rodkinson.

Prof. Dr. M. Mielziner
of Cincinnati.

Having perused some advance sheets of a part of the abridged Talmud edition which Mr. Michael

L. Rodkinson is about to publish. I find his work to be very commendable. Such a Talmud edition in which all unnecessary digressions and all disturbing interpolations are judiciously omitted and in which the text is provided with punctuation marks, will greatly facilitate the study of the Talmud especially for beginners.

I trust that the friends of our ancient literature will liberally support this scholar, and enable him to complete this useful work.

Dr. M. MIELZINER,

Prof. H. U. College.

Cincinnati, November, 1894.

Rev. Dr. Isaac M. Wise,
President of the Hebrew Union
College of Cincinnati. Editor of
"American Israelite" & "Deborah".

Cincinnati, Ohio, Jan. 14, 1895.

Rev. *)

Dear Sir:—

The bearer of this letter is the well known Mr. M. L. Rodkinson, whom I would recommend to your special attention.

The work which Mr. Rodkinson is doing, correcting the text of the Talmud and translating it into English is a gigantic enterprise which only such a man would and could undertake. If he succeeds it will give another life to American Judaism both here and abroad.

The question can only be, will he succeed? can he accomplish it?

*) We heartily thank the venerable writer of this letter for his kind permission to publish same, but the name of the gentleman to whom it was addressed need not be mentioned.

As far as his learning is concerned I am positive he can, and as to his energy I dare say he will; he is an indefatigable worker. We have the duty to afford him the opportunity to publish one volume, as a sample copy, to convince the world whether he is or he is not the man to accomplish this task.

To get him at present the financial support to publish Vol. I. is what I ask of you for him. If this volume is what he promises, he will be the man to accomplish the task.

Yours,

ISAAC M. WISE.

Rev. Dr. B. Szold,
Rabbi of the Cong. "Oheb Shalom"
of Baltimore.

Baltimore, Jan. 16, 1895.

To all whom it may concern. *)

Rev. M. L. Rodkinson, a renowned Hebrew scholar of repute and ability happening to be in Baltimore called on me in connection with his project of editing his work to be known as the "Ancient short Talmud". He laid before me a number of Hebrew proof sheets of the Treatise "Berechoth" and the whole of the Treatise "Sabbath" in Manuscript, and asked me to read with an eye of a critic his work, to the end that if it appeared to me valuable I should testify to the its merit and its purpose.

I very carefully read 16 chapters of the M.S. of treatise Sabbath and it affords me the greatest pleasure that I not only conscientiously consider the work of extraordinary

*) Extract from the Original in Hebrew.

merit and value at this time, but that I was exceedingly pleased to find that the editor has carefully arranged the text of the Talmud most consecutively and logically.

He facilitates the reading of the Talmud considerably on account of this excellent orderly arrangement. The commentary of Rashi was also arranged to meet the requirements suiting this edition and the editor has not added any explanations of his own, nor altered the wording of the text.

Although the contents of the Talmud were familiar to me from my youth, yet this new arrangement makes delightful reading and brought new light. The reader can now read the text intelligently, for it seems as if the waters of the Talmud flow directly from their source, and therefore it is with the sincerest pleasure that I hope the work will meet with the greatest success.

Every scholar will readily understand the necessity of such an admirable work at the present time, when the study of the Talmud in its voluminous shape will not without deep and difficult study infuse the student with a knowledge of all its intricacies and fine points. In the Talmud as formulated and abridged by Mr. Rodkinson, however, where all unnecessary repetitions and dispensable debates are discarded, the student will be able to gain a fair knowledge of all desirable and attractive points at the cost of very little time and trouble.

These considerations have constrained me to overstep my well

defined limitations, and to beg all friends of our nationality and its estimable old literature to encourage and aid this able author to the end, that success may crown his valuable and much desirable efforts in this direction.

Let this tribute of mine to truth and righteousness be a testimonial for the coming generations of the high esteem felt by our contemporaries of the 19th century, toward the Talmud and our National traditions and how ready we were to encourage those who made the Talmudical study the aim of their existence.

With the assurance of the satisfactory results which will obtain to all Talmudical students by a perusal of this abridged Talmud.

I am very respectfully,

B. SZOLD.

Rev. Dr. K. Kohler,
Rabbi of the Cong. "Beth-El" of
New York.

New York, Febr. 12th, 1895.
Dear Sir!

I gladly and heartily indorse the opinion expressed by Prof. Lazarus and the Rev. Drs. Jastrow, Mielziner and Szold, as to the merits of your planned edition of the Talmud. I also consider an abridged edition of the Talmud while omitting the many interpolations which tend to confuse the reader and facilitating the study by the addition of modern punctuation marks, would render the reading of the difficult passages a pleasure rather than a task, a benefit for the scholarly world both

Jews and Gentiles, and I can only recommend the undertaking of the work to the support of generous-hearted patrons of our so little subsidized Jewish literature.

Dr. K. KOHLER.
To Michael L. Rodkinson.

Rev. Dr. Felsenthal,
Rabbi of the Cong. "Zion" of
Chicago.

Chicago, Febr'y 14, 1895.
Mr. Michael L. Rodkinson,
New York City.

Dear Sir:—

The fact cannot be denied that the Talmud, as it has been handed down to us, is very voluminous, and that furthermore, by the intricacies of the dialectics prevailing therein and by the labyrinthical methods pursued in the same, it cannot be fully mastered except by scholars who devote their lives, their days and their nights, almost exclusively to the study of this grand branch of ancient literature. In our present times and in countries where of necessity all students, rabbis included, have to pursue other branches of learning also, such an exclusive devotion to Talmudical studies is out of the question. For the majority of the students, and especially for those who, in colleges or in other ways, begin to study the Talmud, an abridgment of the same — such an abridgment by which the more important parts of the Talmud would be contracted into a narrower compass and many of its difficulties would be avoided — will be very desirable, especially if by the inserting of punctuation marks into the text and by explanatory notes at the bottom of its pages or at the end of the various volumes the reading and the understanding of the talmudical extracts will be facilitated.

I would recommend therefore your intended publication of an epitomized Talmud to all friends

of Jewish literature in general and to students of Theological Colleges especially. And may the wealthier ones among our coreligionists, even if they themselves are personally unable to read and enjoy such literature, nevertheless patronize your great undertaking and follow the example given by the wealthy merchants among the Zebulunites who supported the less wealthy students of our sacred literature belonging to the tribe of Issachar.

May you then succeed in furnishing us with an abridged Talmud in which especially the pedagogical requirements of a work of this kind will have been satisfied!

Respectfully,
B. FELSENTHAL.

Rev. M. Friedman,
Lector of the "Beth Hamedrash" of Vienna.

The Rev. M. L. Rodkinson,*)

Yours to hand, and I take this opportunity to inform you that I have read your article and heartily agree with you in most of your conclusions, although I beg to differ in regard to some omissions you made from my text, which I consider valuable and should have been left intact. However, the subject is of no importance and more of an academical than practical merit. As a rule, those who are rich in material wealth are poor in educational resources, and the rich in knowledge are poor in worldly possessions in verification of the Prophecy: for the wisdom of their wise men shall perish, and the understanding of their men shall be hid. (Isaiah, XXIX, 14.) and although you are not well versed in sacred mysteries (your own confession) yet you will I surmise readily understand the secret of "hid"

Yours very truly,
MEYER FRIEDMAN.

*) Translated from Hebrew which was published in the "Call" July 16, '85

As I am a stranger in America, I deem it advisable to give the opinion on my work expressed by European scholars ten years ago.

M. L. RODKINSON.

Letters from the celebrated physician, Dr. A. Bernstein, founder of the Reform Congregation, and of "Das Volksblatt."

Dear Mr. Rodkinson:—

Accept my cordial thanks for your valuable work "Tefilla Lemoshe," which in many respects has given me valuable explanations of the development of the laws on "The wearing of the Tefillin."

I was exceedingly interested in your view on the influence of the Jewish Christian sect on the form of the "Tefillin," and the presentation of the laws relating to them. You would be doing signal service to science, if you were to continue your research on the Ebionites incidentally mentioned. The treatment of this theme would earn for you the gratitude of all men of science, and every layman should consider it a privilege to contribute to an undertaking of the kind.

Sincerely yours,

DR. A. BERNSTEIN.

Gr. Lichtenfeld, near Berlin,
23, 10, 1883.

Have you finished my "Abraham, Isaac and Jacob?" I should like to hear your opinion of it.

To Dr. Ritter, preacher of the Reform Congregation in Berlin.
Esteemed Sir:—

Many thanks for your New Year's sermon, the receipt of which pleased me the more, as I am unfortunately prevented by illness from leaving the house, and cannot hope to enjoy your addresses at first hand at the proper time and place. Permit me to address a question to you.

I have read "Tefilla Lemoshe," by Mr. Rodkinson, which you sent

me, and find that since our Holdheim's most productive time no polemic work of such learning and judgment has appeared against orthodoxy. The author has planned other works of similar character, and I beg leave to ask you whether you do not consider it the duty of our congregation to support him in their execution.

It is a fact, of which I have been painfully aware since the last twenty years, that our congregation subsists on the "works of our fathers," without bearing in mind that our reason for existence is the promotion of the reform of Judaism. If we have come to a standstill in this endeavor, it continues to be our duty to support men who, like Mr. Rodkinson, fulfill their original mission by the aid of varied attainments and talents.

Were I not hindered by illness, I would plead his cause personally. At the end of my life I feel it more keenly than ever that I who was active in the matter from the first, must remember the saying, "To him who begins a work, we say, finish it."

I cherish the hope that you will succeed in obtaining at the proper place a realization of my wish.

With kindest regards,

Sincerely yours,

DR. A. BERNSTEIN.

Letter from the Rev. Dr. N. Brüll,
Rabbi at Frankfort-on-the-Main.

Frankfort-on-the-Main,

August 4, 1883.

To Mr. M. L. Rodkinson, at Ems.
Esteemed Sir:—

I am in receipt of your valued letter addressed to me and my brothers, and take pleasure in saying the following in reply:

I have finished reading your valuable works on "Tefillin" from cover to cover with great attention. The novel and surprising views it contains will not fail to meet with careful consideration from the learned. It is a subject which latterly has been extensively treated by archæologists and historians, but by none so comprehensively and exhaustively as by yourself. Your plan and its mode of execution, your cautious use of the critical method, your precise analysis and profound understanding of the Talmudic passages and Mediæval literature applicable to the subject, the convenient arrangement of the material and the clear, excellent manner, might serve as models, for similar works. At present I must deny myself the pleasure of a detailed review, as I am very busy with literary work of different kinds. You may expect to see an exhaustive criticism of your book in the seventh volume of my "Jahrbuch" to appear early in 1884. In my brother's journal there will be a long notice in September or October, as all his space until then is occupied.

We have received Mr. L. Bing's work; it will receive a deserve by favorable notice.

I am with high regard,

DR. N. BRÜLL.

Letter of the Rev. Mr. Isidore,
Chief Rabbi of France.

My dear Co-religionists:—

Mr. Rodkinson is a man of real merit, worthy of interest. His past and his present alike speak in his favor. He has written two works of permanent value, which throw light on two questions of prime importance to Judaism.

I should be glad to have him meet with a favorable reception at Paris.

ISIDORE,
Chief Rabbi of France.

P. S.—I have read with deep pleasure your work "Tefilla Lemoshe," and have taken three copies.

Letter of the learned philosopher and scholar, Dr. Steinthal, professor at the University of Berlin.

Berlin, W. Blumeshof 8,
21, 10, 1888.

Dear Sir:—

You wish to have my opinion on your work "Tefilla Lemoshe." I herewith give it to you gladly, and in so doing I do not believe myself guilty of judging matters with which I am not familiar.

I am particularly fond of works like yours, works, I mean, in which the meaning and history of religious thoughts and ceremonies are presented in a strictly scientific way. Such investigations are not only attracted from a psychologic, but also of the highest importance from a religious, point of view; they protest, or liberate us from superstition, and strengthen true religiousness.

Your work appears to me to be thorough; it shows how the Tefillin arose in the course of centuries, develops their history, and their changes in form. Whether you have quoted all the passages in our literature relating to Tefillin, I cannot say. But, in my opinion there are passages of such indisputable importance, that the meaning of all others depends upon theirs. A passage of that kind is the one you quote from the "Semag."

I wish to make one remark. According to my view, also, the "Tefillin" can be derived from no Biblical passage. The well-known verses supposed to refer to the Tefillin have only a symbolic meaning. The argument that *Uqshartem* is followed by *Ukhtabhtem* is not valid, for the latter is also to be taken symbolically. Or, has the law ever been written on doorposts in its entirety, or even Deuteronomy?

On doorposts as little as on hearts,
but in hearts!

I wish your work this success :
that henceforth a Jew who uses the
phylacteries will not call one who
does not use them an atheist ; that
he who obeys this custom hallowed
by tradition does it, not as the ful-
fillment of a command, but as a

voluntary clinging to a ceremony, by
which he wishes to remind himself
most impressively of the religious
and moral principles that are to
guide him.

May this, as well as all hopes
cherished by you and me and all
good Jews, be realized. Yours,

PROF. STEINTHAL.

NAMES OF SUBSCRIBERS.

We feel, at this issue, that we should publish a list of names of all who have thus far given us their aid, in the form of subscriptions to our undertakings. We cannot but feel that this edition of the Talmud is destined to become historic, and we are proud to perpetuate the names of those who extended us their warm support at the beginning of our vast enterprise. We regret that time has not permitted us to visit even our friends in New York, much less seek subscriptions there. The subscribers to date follow here, but subsequently we shall publish the names of all who contribute to this work.

PAID IN FULL FOR THE HEBREW AND ENGLISH COPIES.

Hon. Judge Sulzberger, (3 copies) \$70.00
Rev. Dr. M. Jastrow, the late Simon Muhr, Philip
Lewin, Charles J. Cohen, Morris Newberger, Simon
B. Fleisher, Marks Bros., all of Philadelphia . . . 25.00 each
Rev. Dr. Isaac M. Wise (Cincinnati), Hon. Oscar Straus,
Hon. Nathan Straus, Edward Lewison (New York), 25.00 each

PAID IN ADVANCE FOR ONE COPY OF HEBREW AND ENGLISH:

Rev. Dr. Jacob Vorsanger of San Francisco, William
Rayner and Alfred Ullman (Baltimore), Moses
Klein, S. L. Bloch, L. M. Leberman, A. Kaufman
(Philadelphia), Rev. Henry Cohen (Galveston), I.
B. Kleinert (New York) \$10.00 each

SUBSCRIPTION PAID FOR THE ENGLISH TRANSLATION.

Rev. Dr. Krauskopf, Rev. Dr. Berkowitz, Rev. W. Loe-
wenburg, Wm. B. Hackenburg, J. Kriger, Simon
Miller, Morris Stern, H. B. Blumenthal, Henry Jonas,
D. Teller, M. Mayer, J. Gerstley, Edwin Wolf, M.

B. Loeb, R. Blum, Herman Jonas, M. Pfaelzer, A. B. Loeb, D. W. Amram, J. Morwitz, W. Lichten, A. Hess, J. K. Arnold, M. H. Pulaski, J. Bacher, Dr. M. Franklin, Dr. L. W. Steinbach, Dr. J. L. Salinger, B. Kirschbaum, Dr. C. J. Spivak, M. Behal, E. Lederer, B. F. Greenewald, M. H. Stern, S. Klopfer, Morris Rosenberg (all of Philadelphia),	\$5.00 each
Rev. Dr. Szold, Rabbi T. Shanfarber, Rabbi Rosenau, Rev. A. Kaiser, Dr. A. B. Arnold, Isaac Strauss, Henry Sonnenberg, W. L. Wolf, A. Hantz Bros., Wm. Fisher, Mrs. G. Blum, J. Mann, G. Erlanger, Ph. Hamburger, Mrs. Joel Gutman, E. Greenbaum, D. Greenbaum, S. Frank, B. Cohen (all of Baltimore).	5.00 each
Rev. Dr. D. Philipson, Dr. M. Mielziner, Dr. G. Deutsch, M. Bettmann, Julius Freiberg (all of Cincinnati, O.)	5.00 each
Rev. Dr. K. Kohler, Dr. H. Baar, A. Solomon, Hon. M. Ellinger, Rev. Dr. M. H. Harris, Rev. Dr. S. H. Sonneschein, Rev. Dr. R. Grossman, C. Weingart, D. P. Hays, C. Sulzberger, Isaac Musliner (all of New York).	5.00 each

We are also glad to be afforded a long awaited opportunity to express our heartfelt gratitude to the reverend gentlemen of the several cities visited by us during the year 1893, for their generous efforts in our behalf, both for their own subscriptions and also for soliciting the aid and support of their friends for our forthcoming works. In this connection we wish to inform our subscribers to the second revised edition of our History of Amulets that, owing to circumstances beyond our control, we are compelled to delay its publication for the present, although it is already in the hands of the printer, and shall, in its stead, forward to our subscribers this edition of the Talmud, subject, however, to their approval.

We take the pleasure to record the names of the following Rabbis and gentlemen with accounts received from them, with the assurance that we shall ever remember them with gratitude and thanks.

Rev. Dr. J. L. Leucht (New Orleans) and ten subscribers .	\$110.00
Rev. Dr. M. Heller (New Orleans) and nine subscribers .	90.00
Rev. H. Cohen (Galveston) and seventeen subscribers . . .	101.00
Rev. Dr. Chapman (Dallas) and two subscribers	40.00
Rev. H. Bien (Vicksburg) and four subscribers	25.00
Rev. Saenger (Shreveport) and four subscribers	20.00
Rev. Dr. Samfield (Memphis) and four subscribers	25.00
Rev. C. Rubenstein (Little Rock) and ten subscribers . . .	52.00
Rev. Dr. Schulmann (Kansas City) and eight subscribers .	38.00
Per J. Half (Houston)	30.00

The address of the Editor is:

399 W. Sixth Street, CINCINNATI, O.

A FEW WORDS TO THE ENGLISH READER.

BY

MICHAEL L. RODKINSON.

The Hebrew edition of this work contains an elaborate introduction in three chapters, the translation of which does not appear here. Its contents include many important rules which we have followed in this work, but we do not feel called upon at this time to engross the time of the English reader by reciting them. We, however, deem it a duty to say a few words so that the reader may understand our position, and the reason that we have undertaken a work that cannot prove financially profitable, and that will probably be productive of much adverse criticism in certain quarters.

The fate of the Talmud has been the fate of the Jews. As soon as the Hebrew was born,* he was surrounded by enemies. His whole history has been one of struggle against persecution and attack. Defamation and deformation have been his lot. So, too, has it been with the Talmud. At the beginning of its formative period it was surrounded by such enemies as the Sadducees, the Boëthusians, and other sects. When its canon was fixed the Karaites tried to destroy or belittle its influence, and since that time it has been subjected to an experience of unvarying difficulty. Yet, with remarkable truth the words of Isaiah [xliii. 2] may be applied to both, "When thou passest through the waters, I will be with thee; and through the rivers, they shall not overflow thee; when thou walkest through the fire, thou shalt not be burned; neither shall the flame kindle upon thee." There is, however, one point concerning which this simile is not true. The Jew has advanced; the Talmud has remained stationary.

Since the time of Moses Mendelssohn the Jew has made vast strides forward. There is to-day no branch of human activity in which his influence is not felt. Interesting himself in the affairs of the world, he has been enabled to bring a degree of intelligence and

* Vide Genesis xliii. 32.

industry to bear upon modern life, that has challenged the admiration of the world. But with the Talmud, it is not so. That vast encyclopedia of Jewish lore remains as it was. No improvement has been possible; no progress has been made with it. Reprint after reprint has appeared, but it has always been called the Talmud Babli, as chaotic as it was when its canon was originally appointed.* Commentary upon commentary has appeared, yet the text of the Talmud has not received that heroic treatment that will alone enable us to say that the Talmud has been improved. Few books have ever received more attention than this vast storehouse of Jewish knowledge. Friends and enemies it has had. Attack after attack has been made upon it, and defence after defence made for it; yet whether its enemies or its defenders have done it more harm, it would be hard to tell. Not, forsooth, that we do not willingly recognize that there have been many learned and earnest spirits who have labored faithfully in its behalf, but for the most part, if the Talmud could speak it would say, "God save me from my friends!" For the friends have, generally, defended without due knowledge of the stupendous monument of Rabbinical lore; and the enemies have usually attacked it by using single phrases or epigrams disconnected from their context, and which could be used to prove anything. In both cases, ignorance has been fatal. For how many have read all the Talmud through and are, thus, competent to judge of its merits! Is it right to attack or defend without sufficient information? Is it not a proof of ignorance and unfairness to find fault, with that of which we are not able to give proper testimony?

If those, especially, who attacked the Talmud and hurled against it venomous vituperation, would have had an intimate knowledge of it, would they, for example, believe that a work that in one part said, "When one asks for food, no questions may be asked as to who he is, but he must immediately be given either food or money," could be guilty of teaching the monstrous doctrines it is so frequently charged with? Could a work be accused of frivolity and pettiness that defines wickedness to be "the action of a rich man who hears that a poor man is about to buy a piece of property, secretly overbids him (*Qiddushin* 59a)? Could there be a higher sense of true charity than that conveyed by the following incident? Mar Uqba used to support a poor man by sending him on the eve of each Day of Atonement four hundred zuz. When the Rabbi's son took the money on one occasion, he heard the poor man's wife say, "Which wine shall I put on the table? Which perfume shall I

* Vide Introduction.

sprinkle around the room?" The son, on hearing these remarks, returned with the money to his father and told him of what he had heard. Said Mar Uqba, "Was that poor man raised so daintily that he requires such luxuries? Go back to him and give him double the sum!" (Ketuboth 7a). This is not recorded by the Talmud as an exception; but it is the Talmudical estimate of charity. The Talmud is free from the narrowness and bigotry with which it is usually charged, and if phrases used out of their context, and in a sense the very reverse from that which their author intended, are quoted against it, we may be sure that those phrases never existed in the original Talmud, but are the later additions of its enemies and ignor-amuses. When it is remembered that until it was first printed, that before the canon of the Talmud was fixed in the sixth century, it had been growing for more than six hundred years (the Talmud was in manuscript for eight centuries), that during the whole of that time it was beset by ignorant, unrelenting and bitter foes, that marginal notes were easily added and in after years easily embodied in the text by unintelligent printers, such a theory as here advanced seems not at all improbable. In fact in this very volume we have an instance which has been retained only because of its usefulness, as an example. In Chapter III, the question is asked, "What is the measure of the cornet sound?" In characteristic phrasing the answer is given that R. Simon b. Gamliel * explained (PIRESH) that, etc., etc. The term here used is altogether un-Talmudical, and this is an illustration of a marginal note, later incorporated in the text.

The attacks on the Talmud have not been made by the enemies of the Jews alone. Large numbers of Jews themselves repudiate it, denying that they are Talmud Jews, or that they have any sympathy with it. Yet there are only the few Karaites in Russia and Austria, and the still fewer Samaritans in Asia Minor, who are really not Talmud Jews. Radical and Reform, Conservative and Orthodox not only find their exact counterparts in the Talmud, but also follow in many important particulars the practices instituted through the Talmud, *c. g.*, New Year's Day, Pentecost (as far as its date and significance are concerned), the QADDISH, etc., etc. The modern Jew is the product of the Talmud, which we shall find is a work of the greatest sympathies, the most liberal impulses, and the widest humanitarianism. Even the Jewish defenders have played into the enemy's hands by their weak defences, of which such expressions as

* In the Talmud only the initials of the name, R. S. b. G., are given, and these could stand for a number of names. It is usual to interpret these letters, as is done in this accompanying translation, but we are sure that R. Simeon b. Gamliel is not the commentator referred to.

“Remember the age in which it was written” or “Christians are not meant by ‘gentiles,’ but only the Romans, or the people of Asia Minor, etc.,” may be taken as a type.

Amid its bitter enemies, and weak friends the Talmud has suffered a martyrdom. Its eventful history is too well-known to require detailing here. We feel that every attack on it, is an attack upon the Jew. We feel that defence by the mere citation by phrases is useless, and at the best weak. To answer the attacks made upon it through ludicrous and garbled quotations were useless. There is only one defence that can be made in behalf of the Talmud. Let it plead its own cause in a modern language!

What is this Talmud of which we have said so much? What is that work on which so many essays and sketches, articles and books have been written? The best reply will be an answer in negative form. The Talmud is not a commentary on the Bible; nor should the vein of satire or humor that runs through it be taken for sober earnestness. Nor is the Talmud a legal code, for it clearly states that one must not derive a law for practical application from any halakhic statement, nor even from a precedent, unless in either case it be expressly said that the law or statement is intended as a practical rule [Baba Bathra 130 b]. Further: R. Issi asked of R. Jo’hanan: “What shall we do if you pronounce a law to be a Halakha?” to which R. Jo’hanan replied: “Do not act in accordance with it until you have heard from me, ‘Go and practice.’” Neither is the Talmud a compilation of fixed regulations, although the Shul’han Arukh would make it appear so. Yet, even when the Shul’han Arukh will be forgotten, the Talmud will receive the respect and honor of all who love liberty, both mental and religious. It lives and will live because of its adaptability to the necessities of every age, and if any proof were needed to show that it is not dead, the attacks that are with remarkable frequency made on it in Germany might be given as the strongest evidence. In its day the Talmud received, not the decisions, but the debates of the leaders of the people. It was an independent critic, as it were, adapting itself to the spirit of the times; adding, where necessary to the teachings of former days, and abrogating also what had become valueless in its day. In other words the Talmud was the embodiment of the spirit of the people, recording its words and thoughts, its hopes and aims, and its opinions on every branch of thought and action. Religion and Ethics, Education, Law, History, Geography, Medicine, Mathematics, etc., were all discussed. It dealt with living issues

in the liveliest manner and, therefore, it is living, and in reading it we live over again the lives of its characters.

Nothing could be more unfair, nothing more unfortunate than to adopt the prevailing false notions about this ancient encyclopedia. Do not imagine it is the bigoted, immoral narrow work that its enemies have portrayed it to be. On the very contrary; it is as free as the bird in its statements. It permits no shackles, no fetters to be placed upon it. It knows no authority, but conscience and reason. It is the bitterest enemy of all superstition and all fanaticism.

But why speak for it? Let it open its mouth and speak in its own defence! How can it be done? The Talmud must be translated into the modern tongues, and urge its own plea. All that we have said for it would become apparent, if it were only read. Translation! that is the sole secret of defence! In translating it, however, we find our path bristling with difficulties. To reproduce it as it is in the original is in our judgment an impossible task. Men like Pinner and Rawicz have tried to do so with individual tracts and have only succeeded in, at the best giving translations to the world, which are not only not correct, but also not readable. If it were translated from the original text one would not see the forest through the trees. For, as we said above, throughout the ages there have been added to the text marginal notes, explanatory words, whole phrases and sentences inserted in malice or ignorance by its enemies and its friends.* As it stands in the original it is, therefore, a tangled mass defying reproduction in a modern tongue. It has consequently occurred to us that in order to enable the Talmud to open its mouth, the text must be carefully edited. A modern book, constructed on a supposed scientific plan, we cannot make of it, for that would not be the Talmud; but a readable, intelligible work it can be made. We have, therefore, carefully punctuated the Hebrew text with modern punctuation marks, and have re-edited it by omitting all such irrelevant matter as interrupted the clear and orderly arrangement of the various arguments. In this way, there disappears those unnecessary debates within debates, which only serve to confuse and never to enlighten on the question debated. Thus consecutiveness has been gained, but never at the expense of the Talmud, for in no case have we omitted one single statement that was necessary, or of any importance. In other words we have merely removed from the text those accretions that were added from outside sources, which have proven so fruitful a source of misunderstanding and misrepresentation.

* In other of our works we have named these interpolators.

It may be asked who and what are we that we undertake so colossal a task? We are simply a lover of the Talmud, who believe that we have discovered its spirit. The liberal, free, tolerant, broad humanitarian spirit that pervades that spiritual encyclopedia has been shamefully misrepresented and it cries out for rectification. Scholar after scholar has tried to improve matters by weighty commentaries that have only made the already intricate more difficult of comprehension. For ten years we have asked through letters, periodicals and books for a synod of scholars to judge of our work, and determine how to deal with this case. We have not had our request granted until now and so we have decided to proceed with our work alone. We realize that it is by no means perfect, nor beyond criticism. The enterprise is vast; and he who undertakes it is single-handed. The difficulties to be overcome are incalculable, one of the greatest being that the work is absolutely unendowed, and we must, in addition to the important work of editing, travel hither and thither to collect funds with which to continue publication.

We continue our labors in the full and certain hope that, "he who comes to purify, receives Divine help" and that in our task of removing the additions made by the enemies of the Talmud, we shall be purifying it from the most fruitful source of the attacks made on it and thereunto we hope for the help of Heaven. As we have already said we feel that this work will not be received everywhere with equal favor. We could not expect that it would. Jewish works of importance have most usually been given amid "lightning and thunder," and this is not likely to prove an exception. Yet this we ask, that the reader believe that we have been actuated only by the love of the Talmud, to save it from its cruel enemies and weak friends, and to put it in such a position that it can plead its own cause in its own defence.

INTRODUCTION TO TRACT ROSH HASHANA (NEW YEAR'S DAY).

NOTWITHSTANDING the fact that in the history of every nation, especially such as has ever attained to an established form of government, the calendar is a matter of great importance, the Scriptures do not in any manner treat of the Jewish calendar. There cannot even be found a fixed time whence the commencement of the year should be reckoned, although there is this passage in Exodus (xii. 2): "This month shall be unto you the chief of months: the first shall it be unto you of the months of the year." Doubtless this may be assumed to point to the month of Nissan (about April), as not only the most important month, but also as the beginning of the year.

In another passage (Exod. xxiii. 16), however, we find it written: "And the feast of ingathering (Tabernacles), at the conclusion of the year." This would be a palpable contradiction to the previous passage, were it not for the fact that the words "*Betze'th Hashana*" (rendered as "at the conclusion of the year") in the quoted passage can be, with perfect accuracy, translated "during the year." While such a translation would clear away all doubt as to Nissan being the beginning of the year, it could under no circumstances be applied to the Feast of Tabernacles, which is neither "at the conclusion" of the year nor "during the year" (in the sense "when the year has advanced"), if the beginning of the year be Tishri (about September). Hence the passage should be translated: "And the feast of the ingathering, which had been completed at the conclusion of the year"; *i.e.*, in the months preceding the month of Tishri.

In the face of these contradictory terms, we must revert to historical facts which would support one or the other of the above assertions, and we find, that not only the Egyptian rulers, but also the Jewish kings since the time of Solomon, counted the beginning of the year of their accession from the month of

Nissan, while other Eastern potentates, such as the Armenian and Chaldean kings, counted the commencement of their year of accession from Tishri.

It is not certain whether the Israelites, after their conquest of Canaan, computed their calendar in conformity with that of the country whence they came or with that of the country they had conquered; but it is plain that in the Mishnaic period, or after the erection of the second Temple, they counted the beginning of the year from Tishri. It may be, however, that their kings, following the example of their predecessors, commenced counting the year of their accession from Nissan, and in all civil contracts and state documents, according to the existing custom, used dates to agree with Nissan as the first month of the year.

On the other hand, the priestly tithes, during the days of the erection of the second Temple, were payable in Elul (about August), which was considered the expiring season of the year, in order to prevent the confusion which might arise from mixing one year's tithes with those of the other. The priestly tithing of fruits was, however, delayed until Shebhat (about February), the time when the fruits had already matured on the trees, in order that the various tithes should not be confused and to prevent the priests and Levites from unduly interfering with the affairs of the people.

The prehistoric Mishna, which always formed the law, in conformity with the existing custom, and not *vice versa*,* found four different New Year's days in four different months, and, with the object in view of making the custom uniform in all Jewish communities, taught its adherents to observe four distinct New Year's days, at the beginning of the four respective months in which certain duties were accomplished. Thus the text of the opening Mishna of this tract, prior to its revision by Rabbi Jehudah Hanassi, read as follows: "There are four different New Year's days; viz., the first day of Nissan, the first of Elul, the first of Tishri, and the first of Shebhat." The different purposes for which these days were established as New Year's days were well known at that time, and it was therefore deemed unnecessary to specify them. At the time

* Facts corroborating this statement will be found in our periodical *Bakay*, Vol. II., p. 20 *et seq.*

of the new edition of the Mishna, by Rabbi Jehudah Hanassi (the Prince), when the Temple was out of existence, and consequently tithes were no more biblically obligatory (the authority of the priests having been abrogated and reverted to the house of David, the great-grandfather of the editor), the latter referring to the first day of Nissan and the first day of Elul as New Year's days, added, by way of commentary, the words, "for kings and cattle-tithe."

He also cited the opinions of R. Eliezer and R. Simeon, that the New Year's Day for cattle-tithe should not be celebrated separately, but on the general New Year's Day; viz., on the first day of Tishri, as under the then existing circumstances there was no necessity to guard against the confusion of tithes accruing from one year to the other. From this it may be concluded that R. Jehudah Hanassi, in citing the above opinions, alluded to them as being in conformity with his own opinion. To that end he also cites the opinions of the schools of Shamai and Hillel respectively.

From the statement in the Mishna to the effect that "there are four periods in each year on which the world is judged," it appears that in the Mishnaic period the New Year's day was considered a day of repentance; and since the principal features of repentance are devotion to God and prayers for forgiveness of sin, Rabbi states, in the Mishna, that devotion is the only requirement during the days of penitence, *i.e.*, the days between New Year's Day and the Day of Atonement. The legend relating that on the New Year's day books (recording the future of each person) were opened was yet unknown in Rabbi's time.

The story told by R. Kruspedai in the name of R. Johanan, that "on New Year's Day books are opened," etc., is taken from the Boraitha which teaches: "Three books are opened on the day of judgment." This Boraitha, however, does not refer to the New Year's day, but to the day of final resurrection, as explained by Rashi, and that R. Kruspedai quotes his story in the name of R. Johanan proves nothing; for in many instances where teachers were desirous of adding weight to their opinions, they would quote some great teacher as their authority. R. Johanan himself permitted this method.

After Rabbi Jehudah Hanassi had completed the proper Mishnaic arrangement regarding the number of New Year's days,

making the principal one "the Day of Memorial" (the first of Tishri); after treating upon the laws governing the sounding of the cornet in an exceedingly brief manner—he dwells upon the custom in vogue at the Temple of covering the mouth of the cornet or horn with gold, and declares the duty of sounding the cornet properly discharged if a person passing by the house of worship can hear it.

He arranges the prayers accompanying this ceremony in a few words, and then dilates at great length upon the Mishnayoth treating of the lunar movements by which alone the Jews were guided in the arrangement of their calendar, upon the manner of receiving the testimony of witnesses, concerning the lunar movements, and upon the phases of the moon as used by Rabban Gamaliel. He then elaborates upon the tradition handed down to him from his ancestors (meaning thereby the undisputably correct regulations), and also upon the statutes ordained by R. Johanan ben Zakkai, enacting that the sages of each generation are the sole arbiters of all regulations and ordinances, and may themselves promulgate decrees even though the bases for such be not found in the Mosaic code.

He also confirms the right of the chief Beth Din (supreme court of law), but not of a lower Beth Din, of each respective period, alone to arrange the order of the holidays, on account of the already apparent discontent of the masses, who were bent upon taking the management of these subjects into their own hands.

Thus he dilates upon this feature with the minutest exactness and supports his assertions with the decision of his grandfather Rabban Gamaliel, as well as with the decisions of Rabbi Dosa ben Harkhinas and Rabbi Jehoshua, to the effect that each generation has only to look for guidance to the Beth Din existing in its own time, and that the opinion rendered by such a Beth Din is as binding and decisive as that of Moses, even though it appear to be erroneous.

Such are the contents of this tract, certainly most important from an historical and archæological point of view. Proceed, then, and study!

SYNOPSIS OF SUBJECTS

OF

TRACT ROSH HASHANA*

CHAPTER I.

MISHNA I. The first Mishna ordains New Year's Days, viz.: For kings, for the cattle-tithe, for ordinary years, and for the planting of trees. A king who ascends the throne on the 29th of Adar must be considered to have reigned one year as soon as the first of Nissan comes. The Exodus from Egypt is reckoned from Nissan. When Aaron died Sihon was still living. He heard that Aaron was dead and that the clouds of glory had departed. The rule about Nissan only concerned the kings of Israel; but for the kings of other nations, they reckoned from Tishri. Cyrus was a most upright king, and the Hebrews reckoned his years as they did those of the kings of Israel. One is guilty of procrastination. Charity, tithes, the gleanings of the field, that which is forgotten to be gathered in the field, the produce of corners of the field.

One is culpable if he does not give forthwith that which he has vowed for charity. In the case of charity it must be given immediately, for the poor are always to be found. The Feast of Weeks falls on the fifth, sixth, or seventh of Sivan.

How the law against delay affects a woman. In which month is grain in the early stage of ripening? Only in the month of Nissan. It is also the New Year for leap-year and for giving the half-shekels. Congregational sacrifices brought on the first of Nissan should be purchased with the shekels raised for the New Year. He who lets a house to another for a year must count (the year) as twelve months from day to day; but if the lessee says (I rent this house) "for *this* year," even if the transaction takes place on the first of Adar, as soon as the first of Nissan arrives the year (of rental) has expired. The first of Tishri is the New Year for divine judgment. At the beginning of the year it is determined what shall be at the end of the year. The Supreme Court in Heaven does not enter into judgment until the Beth

* See introduction to synopsis of Tract Sabbath, Vol. I., p. xxix.

Din on earth proclaims the new moon. Israel enters for judgment first. If a king and a congregation have a lawsuit, the king enters first. From New Year's Day until the Day of Atonement, slaves used not to return to their (own) homes; neither did they serve their masters, but they ate and drank and rejoiced, with the crown of freedom on their heads. R. Eliezer says, that the world was created in Tishri. R. Joshua says, that the world was created in Nissan. Says R. Joshua, God grants the righteous the fulfilment of the years of their life to the very month and day. Sarah, Rachel, and Hannah were visited on New Year's Day. Joseph was released from prison on New Year's Day. On New Year's Day the bondage of our fathers in Egypt ceased. The Jewish sages fix the time of the flood according to R. Eliezer, and the solstices according to R. Joshua; but the sages of other nations fix the time of the flood also as R. Joshua does. Whoso vows to derive no benefit from his neighbor for a year must reckon (for the year) twelve months, from day to day; but if he said "for this year," if he made the vow even on the twenty-ninth of Elul, as soon as the first of Tishri comes that year is complete. The New Year for giving tithes is for a tree from the time the fruits form; for grain and olives, when they are one-third ripe; and for herbs, when they are gathered. R. Aqiba picked the fruit of a citron-tree on the first of Shebhat and gave two tithes of them, . . . 1-20

MISHNA II. At four periods in each year the world is judged. All are judged on New Year's Day and the sentence is fixed on the Day of Atonement. R. Nathan holds man is judged at all times. God said: "Offer before Me the first sheaf of produce on Passover, so that the standing grain may be blessed unto you. Recite before Me on New Year's Day the Malkhioth, that you proclaim Me King; the Zikhronoth, that your remembrance may come before Me, for good, and how (shall this be done)?" By the sounding of the cornet. Three circumstances cause a man to remember his sins. Four things avert the evil decree passed (by God) on man; viz., charity, prayer, change of name, and improvement. Some add to these four a fifth—change of location. Three books are opened on New Year's Day: one for the entirely wicked, one for the wholly good, and one for the average class of people. The school of Hillel says: The most compassionate inclines (the scale of justice) to the side of mercy. Who are those who inspire their fellowmen with dread of them? A leader of a community who causes the people to fear him over-much, without furthering thereby a high purpose. The legend how R. Joshua fell sick and R. Papa went to visit him. The Holy One, blessed be He, wrapped Himself, as does one who recites the prayers for a congregation, and pointing out to Moses the regular order of prayer, said to him: "Whenever Israel sins, let him pray to Me after this order, and I shall pardon him." Prayer is helpful for man before or after the decree has been pronounced. The legend of a certain family in Jerusalem whose members died at eighteen years of age. They came and informed R. Johanan ben Zakkai. The Creator sees all their hearts (at a glance) and (at once) understands all their works, . . . 20-28

MISHNA III. Messengers were sent out in the following six months: in Nissan, Abb, Elul, Tishri, Kislev, and in Adar. The legend of the king

(of Syria who had earlier) issued a decree forbidding the study of the Torah among the Israelites, or to circumcise their sons, and compelling them to desecrate their Sabbath. Judah b. Shamua and his friends cried aloud: "O heavens! Are we not all brethren? Are we not all the children of one Father?" etc. Samuel said: "I can arrange the calendar for the whole captivity." Rabha used to fast two days for the Day of Atonement. Once it happened that he was right, 29-34

MISHNAS IV. to VII. For the sake of (the new moon), of the two months Nissan and Tishri, witnesses may profane the Sabbath. Formerly they profaned the Sabbath for all (new moons), but since the destruction of the Temple they instituted that (witnesses) might profane the Sabbath only on account of Nissan and Tishri. It once happened that more than forty pair (of witnesses) were on the highway (to Jerusalem) on the Sabbath. Shagbar, the superintendent of Gader, detained them, and (when) R. Gamaliel (heard of it, he) sent and dismissed him. It once happened, that Tobias the physician, his son, and his freed slave saw the new moon in Jerusalem. The explanation of the passage Exodus xii. 1, by R. Simeon and the rabbis. Who are incompetent witnesses? Gamblers with dice, etc., . . . 34-36

CHAPTER II.

MISHNAS I. to IV. If the Beth Din did not know (the witness), another was sent with him to testify in his behalf. It once happened that R. Nehorai went to Usha on the Sabbath to testify (to the character) of one witness. The legend how the Boëthusians appointed false witnesses. Formerly bonfires were lighted (to announce the appearance of the new moon); but when the Cutheans practised their deceit it was ordained that messengers should be sent out. There are four kinds of cedars. The whole country looked like a blazing fire. Each Israelite took a torch in his hand and ascended to the roof of his house. Great feasts were made for (the witnesses) in order to induce them to come frequently. How were the witnesses examined? The sun never faces the concave of the crescent or the concave of a rainbow. (If the witnesses say) "We have seen the reflection (of the moon) in the water, or through a metal mirror, or in the clouds," "their testimony is not to be accepted." The chief of the Beth Din says: "It (the new moon) is consecrated," and all the people repeated after Him: "It is consecrated, it is consecrated." Pelimo teaches: "When the new moon appeared at its proper time, they used not to consecrate it," 37-42

MISHNAS V. and VI. R. Gamaliel had on a tablet, and on the wall of his upper room, illustrations of the various phases of the moon. Is this permitted? Yea, he had them made to teach by means of them. It happened once, that two witnesses came and said: "We saw the moon in the eastern part in the morning and in the western part in the evening." R. Johanan b. Nuri declared them to be false witnesses. Two other witnesses came and said: "We saw the moon on its proper day, but could not see it on the next evening." R. Gamaliel received them; but R. Dosa b. Harkhinas said: "They are false witnesses." R. Joshua approved his opinion. Upon this,

Gamaliel ordered the former to appear before him on the Day of Atonement, according to his computation, with his staff and with money. What R. Joshua did, and what R. Aqiba and R. Dosa b. Harkhinas said about it. What R. Hiyya said when he saw the old moon yet on the morning of the twenty-ninth day. Rabbi said to R. Hiyya: "Go to Entob and consecrate the month, and send back to me as a password, 'David the King of Israel still lives.'" The consecration of the moon cannot take place at a period less than twenty-nine and a half days, two-thirds and .0052 (*i.e.*, seventy-three Halaqim) of an hour. Even if the commonest of the common is appointed leader by a community, he must be considered as the noblest of the nobility. A judge is to be held, "in his days," equal in authority with the greatest of his antecedents. Gamaliel said to R. Joshua: "Happy is the generation in which the leaders listen to their followers, and through this the followers consider it so much the more their duty (to heed the teachings of the leaders)," 42-44

CHAPTER III.

MISHNA I. If the Beth Din and all Israel saw (the moon on the night of the thirtieth day), but there was no time to proclaim, "It is consecrated," before it has become dark, the month is intercalary. When three who formed a Beth Din saw it, two should stand up as witnesses and substitute two of their learned friends with the remaining one (to form a Beth Din). No greater authority than Moses, our master, yet God said to him that Aaron should act with him. No witness of a crime may act as judge, but in civil cases he may, 45-46

MISHNAS II. to IV. Concerning what kind of cornets may be used on New Year's and Jubilee days. Some words in the Scripture which the rabbis could not explain, until they heard the people speak among themselves. The cornet used on the New Year was a straight horn of a wild goat, the mouthpiece covered with gold. The Jubilee and the New Year's Day were alike in respect to the sounding (of the cornet) and the benedictions, but R. Jehudah's opinion was different. R. Jehudah holds that on New Year's Day the more bent in spirit a man is, and on the Day of Atonement the more upright he is (in his confessions), the better; but R. Levi holds the contrary. "On the fast days two crooked ram's-horns were used, their mouthpieces being covered with silver." According to whom do we nowadays pray: "This day celebrates the beginning of thy work, a memorial of the first day"? It is unlawful to use a cornet that has been split and afterwards joined together. If one should happen to pass by a synagogue, or live close by it and should hear the cornet, he will have complied with the requirements of the law. If one covered a cornet on the inside with gold it might not be used. If one heard a part of (the required number of) the sounds of the cornet in the pit, and the rest at the pit's mouth, he has done his duty. If one blew the first sound (*Teqia*), and prolonged the second (*Teqia*) as long as two, it is only reckoned as one. If one who listened (to the sounds of the cornet) paid the proper attention, but he that

blew the cornet did not, or *vice versa*, they have not done their duty until both blower and listener pay proper attention. If special attention in fulfilling a commandment or doing a transgression is necessary or not. As long as Israel looked to Heaven for aid, and directed their hearts devoutly to their Father in Heaven, they prevailed⁶; but when they ceased to do so, they failed. All are obliged to hear the sounding of the cornet, priests, Levites, and Israelites, proselytes, freed slaves, a monstrosity, a hermaphrodite, and one who is half-slave and half-free. One may not say the benediction over bread for guests unless he eats with them, but he may for the members of the family, to initiate them into their religious duties, 46-52

CHAPTER IV.

MISHNAS I. to IV. Regarding if the New Year fall on Sabbath. Where the shofer (cornet) should be blown after the Temple was destroyed. What was the difference between Jamnia and Jerusalem? Once it happened that New Year's Day fell on the Sabbath, and all the cities gathered together. Said R. Johanan b. Zakkai to the Benai Betherah: "Let us sound (the cornet)!" "First," said they, "let us discuss!" R. Johanan b. Zakkai ordained that the palm-branch should everywhere be taken seven days, in commemoration of the Temple. Since the destruction of the Temple, R. Johanan b. Zakkai *ordained* that it should be prohibited (to eat of the new produce) the whole of the day of waving (the sheaf-offering). Once the witnesses were delayed in coming, and they disturbed the song of the Levites. They then ordained that evidence should only be received until (the time of) the afternoon service. Concerning what songs the Levites had to sing every day from the Psalms. What did the Levites sing when the additional sacrifices were being offered on the Sabbath? What did they sing at the Sabbath afternoon service? According to tradition, a corresponding number of times was the Sanhedrin exiled. The witnesses need only go to the meeting place (of the Beth Din). Priests may not ascend the platform in sandals, to bless the people; and this is one of the nine ordinances instituted by R. Johanan b. Zakkai, 53-57

MISHNA V. Regarding the order of the benedictions on New Year's Day at the morning prayer, additional prayers, and at what time the cornet must be blown, etc. What passages from the Scriptures are selected for additional prayers on New Year's Day. To what do the ten scriptural passages used for the Malkhiath correspond? How many passages must be recited from Pentateuch, Prophets, and Hagiographa? We must not mention the remembrance of the individual (in the Zikhronoth), even if the passage speaks of pleasant things. What are the passages which must be said in the benediction of Malkhiath, Zikhronoth, and the Shopthroth? R. Elazar b. R. Jose says: "The Vathiqin used to conclude with a passage from the Pentateuch." "Hear, O Israel, the Lord our God is our Lord," may be used in the Malkhiath. The second of those who act as ministers of the congregation on the Feast of New Year shall cause another to sound the cornet on days when the Hallel (Service of Praise, Ps. cxiii.-cxviii.) is read.

We are permitted to occupy ourselves with teaching (children) until they learn (to sound the cornet), even on the Sabbath. The order, and how many times it must be blown ; also, the different sounds and the names of them. How all this is deduced from the Bible, and the difference of opinions between the sages. Generally the soundings of the cornet do not interfere with each other, nor do the benedictions, but on New Year's Day and the Day of Atonement they do. R. Papa b. Samuel rose to recite his prayers. Said he to his attendant, "When I nod to you, sound (the cornet) for me." Rabha said to him, that this may only be done in the congregation. A man should always first prepare himself for prayer, and then pray. R. Jehudah prayed only once in thirty days, 57-66

"NEW YEAR."

CHAPTER I.

MISHNA. There are four New Year days, viz : The first of Nisan is New Year for (the ascension of) Kings* and for (the regular rotation of) festivals; † the first of Elul is New Year for the cattle-tithe, ‡ but according to R. Eliezer and R. Simon, it is on the first of Tishri. The first of Tishri is New Year's day, for ordinary years, and for the reckoning of the sabbatic years, § and jubilees; and also for the planting of trees, || and for herbs. ¶ On the first day of Shebhat is the New Year for trees,** according to the school of Shammai; but the school of Hillel says it is on the fifteenth of the same month ††

GEMARA. "FOR KINGS." Why is it necessary to appoint such a day? R. 'Hisda answered, On account of documents. ††† The Rabbis taught : A king who ascends the throne on the 29th of Adar must be considered to have reigned one year as soon as the first of Nisan comes, but if he ascends the throne on the first of Nisan, he is not considered to have reigned one year until the first of Nisan of the following year. From this we infer that only Nisan is the commencement of years for kings (or the civil New Year's);

* It mattered not according to the sages at what period of the year a Jewish king ascended the throne, his reign was always reckoned from the preceding first of Nisan. If, for instance, a Jewish king began to reign in Adar, the eleven months before would be considered one year of the reign of the king just deceased, and the month of Adar would be considered one year of the new king's reign. The next first of Nisan would be the beginning of the second year of the king's reign. This rule had to be observed in all documents in which the year of the king's reign was mentioned.

† This refers to the law concerning vows. If one made a vow it had to be fulfilled before the three festivals elapsed in the order of Passover, Pentecost and Tabernacles.

‡ A date had to be appointed in order to keep the tithes of animals born and products of the earth, distinct from year to year.

§ Vide Lev. xxv. and Deut. xv.

|| With regard to the prohibition of eating fruit of newly planted trees [Lev. xix. 23-25].

¶ So as not to mix the tithe on herbs from year to year.

** With regard to the tithe due on fruit trees.

†† The Gemara fully discusses the reasons for these institutions, but we deem it wise to anticipate, for the sake of clearness.

††† So that in the case of mortgages, one may know which is the first and which is the second by means of the year of the king's reign mentioned in the documents.

that even a fraction of a year is considered a year; and that if a king ascends the throne on the first of Nisan, he is not considered to have reigned one year until the next first of Nisan, although he may have been elected in Adar. The Boraitha* teaches this, lest one might suppose that the year should be reckoned from the day of election and therefore the king would begin his second year (on the first of Nisan following).

The Rabbis taught: If a king die in Adar and his successor ascends the throne in Adar (documents may be dated either) the (last) year of the (dead) king, or the (first) year of the new king. If a king die in Nisan, and his successor ascends the throne in Nisan, the same is the case. But if a king die in Adar, and his successor does not ascend the throne until Nisan, then the year ending with Adar should be referred to as the year of the dead king, and from Nisan it should be referred to as that of his successor.†

R. Jo'hanan says: Whence do we deduce that we reckon the commencement of years (for the reign) of kings, only from Nisan? It is said [1 Kings vi. 1] "And it came to pass in the four hundred and eightieth year after the children of Israel were come out of the land of Egypt, in the fourth year of Solomon's reign over Israel, in the month Ziv, which is the second month, etc." He institutes the following analogy between "the reign of Solomon" and "the Exodus from Egypt" mentioned in this passage: As the Exodus from Egypt is reckoned from Nisan, so also is the reign of Solomon reckoned from Nisan. But how do we know that the Exodus *even* should be reckoned from Nisan? Perhaps we should reckon it from Tishri! The facts of the case do not support such a presumption, for it is written [Numbers xxxiii. 38] "And Aaron, the Priest, went up into Mount Hor at the commandment of the Lord, and died there, in the fortieth year after the children of Israel were come out of the land of Egypt on the first day of the fifth month;" and it is written [Deut. i. 3] "And it came to pass in the fortieth year, in the eleventh month, on the first day of the month, Moses spake, etc." Since he mentions the fifth month, which is certainly Abh, and he speaks of (Aaron's death as happening in) the fortieth year (and not the forty-first year), it is clear that Tishri is not the beginning of years (for kings). This argument is acceptable as far as the former (Aaron's)

*The word Boraitha is derived from a root meaning "*external, foreign*," etc. It means the traditions and opinions of Tana'im not embodied in the Mishna as compiled by R. Judah Hannasi.

†No reference should be made after the first of Nisan to the reign of the king just deceased. For instance; it was not permitted to speak of the year beginning with Nisan, as the second year after the death of the king.

case is concerned, for the text specifically mentions (forty years after) the Exodus; but in the latter (Moses') case, how can we tell that (the fortieth year) means from the Exodus? Perhaps it means (the fortieth year) from the raising of the Tabernacle in the wilderness! The terms "fortieth year" (mentioned in connection with both Aaron and Moses) are compared by analogy; as in the former case it means forty years from the time of the Exodus, so also in the latter case. But whence do we know that the incident that took place in Abh (the death of Aaron) happened before that which is related (the speech of Moses) as happening in Shebhat? Perhaps the Shebhat incident happened first! It is not reasonable to suppose this; for it is written [Deut. i. 4] "After he had slain Sihon the king of the Amorites," and when Aaron died Sihon was still living. Thus it is written [Numbers xxi. 1] "And the Canaanite, the King of Arad heard." What did he hear? He heard that Aaron was dead and that the clouds of glory had departed (and he thought that anyone might go up and fight against Israel). How can we make any such comparison? In the one place it speaks of the Canaanite, and in the other, of Sihon! Yes, we can, for a Boraitha says that Sihon, Arad and the Canaanite are identical. This opinion of R. Jo'hanan is quite correct, for we find that a Boraitha quotes all the verses that he quotes here, and arrives at the same conclusion.

R. 'Hisda says: They taught this rule about Nisan only concerning the kings of Israel, but for the kings of other nations, they reckon from 'Tishri. As it is said: [Nehem. i. 1] "The words of Nehemiah, the son of Hakhaliah. And it came to pass in the month of Kislev, in the twentieth year, Hanani, one of my brethren, came, he and certain men of Judah," and it is written: [ibid. ii. 1] "And it came to pass in the month Nisan, in the twentieth year of Artaxerxes the king, etc." Since Hanani stood before Nehemiah in Kislev, and the Bible speaks of it as the twentieth year, and since Nehemiah stood before the king in Nisan, and the Text calls it also the twentieth year, it is clear that the New Year (for the non-Jewish king, Artaxerxes) is not Nisan (or in the latter case he would have spoken of the twenty-first year). This argument is acceptable as far as the latter quotation is concerned, for it specifically mentions Artaxerxes, but in the former verse how do we know that he refers to Artaxerxes? Perhaps he refers to another event altogether! Says R. Papa: Since in the first passage we read "the twentieth year" and in the second we read "the twentieth year," we may deduce by analogy that as in the one case Artaxerxes is meant, so is he meant also in the other. But how do we know that the event, recorded as

occurring in Kislev, and not the Nisan incident, happened first? Any other deduction would not accord with the facts of the case. For we have learnt in a Boraitha: The same words which Hanani said to Nehemiah in Kislev, the latter repeated to the king in Nisan, as it is said: [Nehem. i. 1-2] "The words of Nehemiah, son of Hakhaliah. And it came to pass in the month of Kislev, in the twentieth year, as I was in Shushan the palace, that Hanani, one of my brethren came, and certain men of Judah . . . and the gates thereof are burned with fire." And it also said: [Nehem. ii. 1-6] "And it came to pass in the month of Nisan, in the twentieth year of Artaxerxes the king, that wine was before him . . . so it pleased the king to send me; and I set him a time."

R. Joseph offered an objection: It is written [Haggai ii. 10] "In the twenty-fourth day of the sixth month, in the second year of Darius," and it is also written [ibid. 1] "In the second year, in the seventh month, in the one and twentieth day of the month." If the rule is that Tishri (the seventh month) is the beginning of years for non-Jewish kings, should not the Text read "in the third year of Darius" instead of the second year? R. Abahu answered: Cyrus* was a most upright king and the Hebrews reckoned his years as they did those of the kings of Israel (beginning with Nisan). R. Joseph again objected: If that were so there are texts that would contradict each other. First: it is written [Ezra vi. 15] "And this house was finished on the third day of the month Adar, which was in the sixth year of the reign of Darius the King." A Boraitha explains this to mean: At that same time in the following year Ezra and the children of the captivity went up from Babylon, and the Bible says about this [Ezra vii. 8] "And he came to Jerusalem in the fifth month in the seventh year of the king." But if the rule is (that for Cyrus the year began with Nisan and not Tishri) should not the Text say "the eighth year" (since the first day of Nisan, the beginning of another year, intervenes between the third of Adar, and the month of Abh)? And secondly: How can you compare these texts! In the one place it speaks of Cyrus, and in the other, of Darius! This remains unanswered.

"AND FOR FESTIVALS." Do then the festivals commence on the first of Nisan? Do they not begin on the fifteenth of that

*The Rabbis of the Talmud must have had a different reading in the book of Haggai from that which now exists. There is no verse in Haggai that reads, as the one quoted here. There is therefore a great difficulty in understanding the discussion. Rashi even, is unable to enlighten us on this point. It is possible, however, that some of the Rabbis knew that "Darius" mentioned in Haggai referred to Cyrus, for all the Persian kings of the Achæmenidan dynasty were called Darius.

month? R. 'Hisda answered: (The Mishna means that Nisan is) the month that contains that festival which is called the New Year for festivals (viz., Passover).

What difference does it make (in practice)? It makes a difference to one who has made a vow, because through this festival he becomes culpable of breaking the law, "Thou shalt not slack to pay."* And this is according to the opinion of R. Simon, who says: That (before one is guilty of delay) the three festivals must have passed by in their regular order, with Passover as the first (of the three).

The Rabbis taught: As soon as three festivals have passed by and the following duties (or vows) have not been fulfilled one is guilty of procrastination; and these are they, The vow of one who says "I will give the worth of myself (to the sanctuary)" or "I will give what I am estimated to be worth (in accordance with Lev. xxvii);" or objects, the use of which one has foresworn, or which one has consecrated (to the sanctuary) or sin-offerings, guilt-offerings, burnt-offerings, peace-offerings, charity, tithes, the firstlings, the paschal offerings, the gleanings of the field, that which is forgotten to be gathered in the field, the produce of corner of the field.† R. Simon says: The festivals must pass by in their regular order, with Passover as the first, and R. Meir says: As soon as even one festival has elapsed, and the vow has not been kept the law is infringed. R. Eliezer, b. Jacob, says: As soon as two festivals have elapsed, the law is infringed, but R. Elazar, b. Simon, says: Only the passing of the feast of Tabernacles causes the infringement of the law (whether or not any other festivals have passed by between the making and the fulfilling of the vow). What is the reason of the first Tana? Since in [Deut. xvi.] the Text has been speaking of the three festivals, why does it repeat "On the feast of Unleavened Bread, on the feast of Weeks and on the feast of Tabernacles?" It repeats these words to teach us (that the festivals must pass in the order just mentioned, before one is) guilty of procrastination. R. Simon says: It was not necessary to repeat "on the feast of Tabernacles," because the Text was speaking of that festival (when it mentioned the names of the three festivals). Why, then, does it repeat it? To teach us that Tabernacles shall be the last of the three festivals. R. Meir arrives at his opinion because it is mentioned of each festival "Thou shalt come there (to Jerusalem) and ye shall bring there" (your

* This law of "Thou shalt not slack to pay," is known as "BAL TE'AHAR;" i. e., the law against procrastination or delay.

† Lev. xxiii, 22.

vows; and this being said of each festival, if *one* elapses and the vow is not brought, then the law against delay is infringed). The reason of R. Eliezer, b. Jacob is that the passage [Numb. xxix. 39] runs: "These shall ye offer to the Lord on your appointed feasts," and the minimum of the plural word "feasts" is *two*. On what does R. Elazar b. Simon, base his opinion? We have learnt in a Boraitha: "The feast of Tabernacles" should not have been mentioned in [Deut. xvi. 16], since the preceding passages (of that chapter) were treating of that feast. Why, then, was it mentioned? To indicate that that particular feast (Tabernacles) is the one that causes the infringement of the law.

What do R. Meir and R. Elazar deduce from the superfluous passage "on the feast of Unleavened Bread, on the feast of Weeks, and on the feast of Tabernacles?" They use this verse, according to R. Elazar, who says in the name of R. Oshaya: Whence do we know that the law of compensation * applies to the feast of Weeks (although the feast is only one day)? For this very reason the Bible repeats the three festivals; and he institutes a comparison between the feast of weeks and the feast of unleavened bread; as the law of compensation applies to feast of unleavened bread for seven days, so also does it apply to the feast of Weeks for seven days. Why, then, does the Torah find it necessary to repeat the words, "In the feast of Tabernacles?" To compare it with the feast of Unleavened Bread; as, during the feast of Unleavened Bread it was obligatory to stay over night (in Jerusalem), so was it also necessary during the feast of Tabernacles. But how do we know that it was obligatory during the feast of Unleavened Bread? It is written [Deut. xvi. 7], "Thou shalt turn in the morning (after staying over night), and go unto thy tents." What are the sources of the above arguments? The Rabbis taught the following interpretation of Deut. xxiii. 21: "When thou shalt vow a vow unto the Lord thy God, thou shalt not slack to pay it." Perhaps these words only apply to a vow! How do we know that they may also be applied to a voluntary offering? In the passage just quoted we read "vow," and in another place [Lev. vii. 16], we find "but if the sacrifice of his offering be a vow or a voluntary offering;" as in the latter instance the Torah includes the "voluntary offering," so does it also in the former; "unto the Lord thy God," *i. e.*, offerings expressed by "I will give the value of myself" etc., and other objects mentioned above; "thou shalt not slack to pay it;" *i. e.*, the object promised must be given and not

*The privilege of bringing on one of the later days of a festival a sacrifice that should have been offered on the first day.

anything in exchange of it;* “for he will surely require it,” *i. e.*, the sin- guilt- burnt- and peace-offerings; “the Lord thy God;” these words refer to offerings of charity, tithes, and firstlings; “of thee;” this refers to the gleanings, that which is forgotten in the field and the produce of the corner of the field; “and it would be sin in thee,” *i. e.*, and not in thy sacrifice (which is not thereby invalidated).

The Rabbis taught: Deut. xxiii. 23; may be explained thus: “That which is gone out of thy lips” refers to the mandatory laws (of the Torah); “thou shalt keep” refers to the prohibitory laws; “and perform” is a warning to the Beth Din† (that they should enforce the laws); “according as thou hast vowed” refers to vows; “to the Lord thy God” refers to sin- guilt- burnt- and peace-offering; “a free-will offering” means just what it is; “which thou hast spoken,” refers to the sanctified objects devoted to the Temple for repairs, etc.; “with thy mouth” refers to charity. Says Rabha: One is culpable if he does not give forthwith that which he has vowed for charity. Why so? Because there are always poor people (needing immediate help). Is not this self-evident? Aye, but one might suppose that, since the law prohibiting delay is found in connection with the duty of giving charity and also of bringing the various voluntary offerings, it would apply to both, and it would not be infringed until the three festivals had elapsed, therefore he teaches us (that charity and sacrifices are different); in the latter case, the infringement of the law depends on the festivals, but in the case of charity it must be given immediately, for the poor are always to be found. And Rabha further said: As soon as three festivals have passed (and one has not brought his offering), he daily transgresses the law against delay. Against this opinion the following objection was raised: As soon as a year, containing three festivals or not, has passed (he that does not bring his offering) be it a firstling or any of the holy offerings, transgresses daily the law against delay. It is quite possible that the three festivals may elapse and yet a year may not go by (*e. g.*, from Passover till Tabernacles is only seven months), but how can it happen that a year may pass and the three festivals should not occur (in that time)? It may happen according to those who say (that the three festivals must elapse) in their regular order, but according to those who do not say (that the three festivals must go by) in their regular order how can such a case

* Lev. xxvii. 32.

† The ecclesiastical and civil courts were called Beth Din, and consisted of an odd number of judges, so that in case of a division of opinion, a majority was always assured. The minimum number of judges required to form a court was three. In our translation we shall always use “Beth Din” instead of “court;” using it as an English term, as Sanhedrim.

happen? It is possible according to Rabbi (who holds that the intercalary month* is not a part of the year), and it occurs in a leap-year, when one consecrates anything (to the Temple) after the feast of Passover; for when the end of the second Adar has arrived, a year (of twelve months) has elapsed, yet the three festivals have not passed by in their regular order. But how can such a case occur according to the Rabbis? It can happen; as a Boraitha teaches: R. Shemaiah says, The feast of Weeks falls on the fifth, sixth, or seventh of Sivan. How is this possible? In a year when the months of Nisan and Iyar have thirty days each, Pentecost falls on the fifth of Sivan; when they each have twenty-nine days, Pentecost falls on the seventh of Sivan; but when the one has twenty-nine days and the other has thirty days, Pentecost falls on the sixth of Sivan.

R. Zera asked: How does the law against delay affect an heir? Shall we argue that the Torah says [Deut. xxiii. 21] "When *thou* shalt vow a vow" (*i. e.*, the testator has vowed), but the heir has not vowed (consequently, the law does not apply to him), or shall we argue from the passage [Deut. xii. 5, 6] "When ye be come . . . then ye shall bring" and the heir (who is obliged to come) is also in duty bound to bring with him (the objects vowed by the testator)? Come and hear! R. 'Hiyya teaches: It is written in this connection "from thee" (*i. e.*, from the one who vowed) and this excludes the heir. But did we not say above that these words refer to the gleanings, etc.? The Torah uses the word ME'IMMOKH ("from thee"), which we can explain to mean both the successor and the gleanings, etc. (*i. e.*, all that comes "from thee").

R. Zera also asked: How does the law against delay affect a woman? Shall I say that since she is not obligated to appear (in Jerusalem) the law does not apply to her? or perhaps it is her duty to go there because she is included in the law "to rejoice." "Certainly," answered Abayi, "she is bound by this law because it is her duty to rejoice."

The schoolmen asked: From when do we count the beginning of the year for a firstling? Answered Abayi: From the moment it is born; but R. A'ha b. Jacob said: From the moment it is acceptable as an offering (*i. e.*, when it is eight days old, Lev. xxii. 27). These opinions are not contradictory, for the former Rabbi refers to an unblemished animal and the latter to one with a blemish. May, then, a blemished animal be eaten (on the day of its birth)? Yes, if we are sure it was born after the full period of gestation.

* Leap year occurs seven times in a cycle of nineteen years. On such occasions one month, the second Adar, is added to the twelve lunar months.

The Rabbis taught: The first of Nisan is the new year for (arranging the) months, for (appointing) leap-years, for giving the half-shekels, and, some say, also for the rental of houses. Whence do we know (that it is new year) for months? From Ex. xii. 2 where it is written, "This month shall be unto you the beginning of months; it shall be the first month of the year to you." It is also written [Deut. xvii. 1] "Observe the month of Abhibh" (early stage of ripening). In which month is grain in the early stage of ripening? I can say, only Nisan, and the Torah calls it the first. Could I not say Adar (when the grain begins to shoot up)? Nay, for the grain must be ripening during the major portion of the month (and in Adar it is not). Is it then written that the grain must be ripening the major portion of the month? Therefore, says Rabhina, the sages do not find (the rule of calling Nisan the first month) in the Torah, but in the Book of Esther, where it is clearly stated [Esth. iii. 7] "In the first month, that is, the month Nisan."

"FOR LEAP-YEARS." Do we, then, count leap-years from Nisan? Does not a Boraitha teach us that Adar only is the intercalary month? Answered R. Na'hman b. Isaac: The words "FOR LEAP-YEARS" mean here the termination of leap-years* and our Tana † speaks of the beginning of the leap-year, and not the end.

"FOR GIVING THE HALF-SHEKELS." And where is the scriptural text for this? R. Yashi answered: In Numb. xxviii. 14, "This is the burnt offering of the new moon each time it is renewed during the year." The Torah says *proclaim it a new month* and also bring a sacrifice from the new products; at the same time he makes a comparison between the words "year" used in this passage and in Ex. xii. 2, "it shall be the first month of the year to you," and he deduces that they both refer to Nisan.

R. Judah says in the name of Samuel: It is proper that the congregational sacrifices ‡ brought on the first of Nisan should be purchased with the shekels raised for the new year; but if one buys a sacrifice with the funds obtained from the former year's stock, it is acceptable, yet the law was but imperfectly complied with; also, if an individual offers from his own property (proper objects, for the congregational sacrifices), they are acceptable, but he must first present them to the congregation. Is this not self-evident? Nay, it may be feared that one will not give them to the congregation in the

* As soon as Nisan had been consecrated, there could be no further debate about making the past year intercalary, for once the new month had been called Nisan, it was forbidden to call it by any other name.

† The author of a Mishna. The plural of the word is Tana'im.

‡ The TAMID or daily offering could not be presented to the Temple by an individual.

prescribed manner, and this, he teaches us, is not worthy of consideration. And the reason that our Tana does not mention that Nisan is a new year for the giving of shekels also, is because it is said above that if one has brought an offering (from the old stock) he has done his duty, therefore he could not make Nisan absolutely binding.

“AND SOME SAY ALSO FOR THE RENTAL OF HOUSES.” The Rabbis taught: He who lets a house to another for a year, must count (the year) as twelve months from day to day; but if the lessee says (I rent this house) “for this year,” even if the transaction takes place on the first of Adar, as soon as the first of Nisan arrives, the year (of rental) has expired. Can you not say Tishri (is the beginning of the year for such transactions)? Nay, it is generally understood that if a man rents a house in the autumn he rents it for the whole of the rainy season (winter). And the Tana of the first part of the above Boraitha (who does not fix Nisan as the month for rentals) and also our Tana both are of the opinion that in Nisan too, bad weather sometimes prevails (and therefore Nisan and Tishri are alike in this respect).

“ON THE FIRST OF ELUL IS THE NEW YEAR FOR THE CATTLE-TITHES.” According to whose opinion is this? Says R. Joseph: It is according to Rabbi's own opinion which he formed according to the opinions of different Tana'im. With regard to the festivals he holds the opinion of R. Simon and with regard to the cattle-tithe he holds the opinion of R. Meir. If that is so, are there not five beginnings of years, instead of four? Rabha answered that the Mishna mentioned only the four, which are not disputed by anyone; according to R. Meir there are four, if that “for the festivals” be excluded, and according to R. Simon there are four, if that “for the cattle-tithes” be excluded. R. Na'hman says: (No such explanation is needed); the Mishna means there are four (months) in which there are (or may be) many beginnings of years.

“ACCORDING TO R. ELIEZER AND R. SIMON IT IS ON THE FIRST OF TISHRI.” R. Jo'hanan says: Both of them deduce their opinion by (various interpretations of) the same Scriptural passage. It is written [Ps. lxx. 13] “The pastures are clothed with flocks; the valleys also are covered with corn; they shout for joy, they also sing.” R. Meir thinks (this is the interpretation) of these words: When are the pastures clothed with flocks? At the season when the valleys are covered with corn. And when are the valleys covered with corn? About (the time of) Adar. The flocks conceive in Adar and produce their young in Abh; consequently the beginning of the year (for the cattle-tithe) is Elul. R. Eliezer and R. Simon,

however, say: When are the pastures clothed with flocks? At the season when they shout and sing. When do the ears of corn (seem to) send up a hymn of praise? In Nisan. Now, the sheep conceive in Nisan, and produce in Elul, consequently the beginning of the year (for their tithe) is Tishri. But Rabha says: All agree that only Adar is the time when the pastures are clothed with flocks, and the valleys are covered with corn. But they differ about this passage: [Deut. xiv. 22] "Thou shalt truly tithe" (*literally*, "Thou shalt tithe in tithing"), and we see that the Torah here speaks of two tithes, viz., of cattle and of grain. R. Meir thinks that this comparison may be instituted between the two; just as the tithe of grain must be given in the month nearest to the time it is reaped, so that of cattle must be given in the month nearest to the one in which they are born (Elul). R. Eliezer and R. Simon, however, are of the opinion that another comparison may be instituted between these tithes; just as the beginning of the year for giving the tithe of grain is Tishri, so also, is Tishri for that of cattle.

"THE FIRST OF TISHRI IS THE NEW YEAR'S DAY FOR ORDINARY YEARS." For what purpose is this rule? Answers R. Zera, to determine the equinoxes (and solstices); and this agrees with the opinion of R. Eliezer, who says that the world was created in Tishri; but R. Na'hman says (it is the new year) for divine judgment, as it is written [Deut. xi. 12] "From the beginning of the year till the end of the year," *i. e.*, at the beginning of the year it is determined what shall be at the end of the year. But whence do we know that this means Tishri? It is written [Ps. lxxxix. 3] "Blow up the cornet* in the new moon, in the time, it is hidden on our solemn feast day." What feast is it in which the moon is hidden? I can only say ROSH HASHANA (New Year's Day), and of this day it is written [ibid. v. 4] "For it is a statute unto Israel, a judgment (day) for the God of Jacob." The Rabbis taught: "It is a statute unto Israel," *i. e.*, the Supreme Court in Heaven does not enter into judgment until the Beth Din on earth proclaims the new moon. Another Boraitha teaches: It is written: "It is a statute unto Israel;" one might suppose that (New Year's Day is a day of judgment) only for Israel; whence do we know it is so also for other nations? Because it is written "it is the day of judgment of the God of Jacob" (the Universal God). Why, then, is "Israel" mentioned? To inform us that Israel enters for judgment first. This is the opinion of R. 'Hisda, who holds that if a king and a congregation have a law suit, the

*The word "cornet" will be used throughout this translation for the Hebrew word SHOPHAR.

king enters first, as it is said [1 Kings viii. 59] "The cause of his servant (King Solomon) and the cause of his people." Why so? Because it is not customary to let a king wait outside.

"FOR THE COMPUTATION OF SABBATIC YEARS." On what Scriptural passage is this based? On Lev. xxv. 4, which runs: "But in the seventh year shall be a sabbath of rest unto the land," and he deduces (that it means Tishri) by analogy from the word "year" in this passage and in the following: "From the beginning of the year" [Deut. xi. 12], which surely refers to Tishri.

"AND JUBILEES." Do, then, jubilees begin on the first of Tishri? Do they not begin on the tenth of Tishri, as it is written [Lev. xxv. 9], "In the Day of Atonement shall ye make the cornet sound throughout all your land?" Yea, but our Mishna agrees with the opinion of R. Ishmael b. Jo'hanan b. Beroqa; for a Boraitha teaches: It is written [Lev. xxv. 10], "Ye shall sanctify the year, the fiftieth *year*." Why was it necessary to repeat the word "year"? Because in the same connection it is said [ibid. 9], "On the day of atonement shall ye make the cornet sound," and one might suppose that the Jubilee is sanctified only from the Day of Atonement (and not before). Therefore the word "year" is repeated to teach us that by the words "ye shall sanctify the fiftieth year" is meant, that from the very beginning of the year the Jubilee commences to be consecrated. From this teaching R. Ishmael b. Jo'hanan b. Beroqa says: From New Year's Day until the Day of Atonement, slaves used not to return to their (own) homes; neither did they serve their masters, but they ate and drank and rejoiced with the crown of freedom on their heads. As soon as the Day of Atonement arrived the Beth Din ordered the cornet to be blown and the slaves returned to their own homes and fields reverted to their (original) owners.

We have learnt in another Boraitha: "It is a jubilee" (JOBHEL HI). What is meant by (these superfluous words)? Since it is said [Lev. xxv. 10], "And ye shall hallow the fiftieth year," one might think that, as at the beginning of the year the Jubilee commences to be sanctified so also it should continue to be consecrated after the end of the year; and be not surprised at such a teaching, since it is usual to add from the non-sanctified to the sanctified. Hence the necessity of the words, in the passage (next to that quoted above), [Lev. xxv. 11] "A jubilee shall that fiftieth year be unto you;" *i. e.*, the fiftieth year shall be hallowed, and not the fifty-first. But the Rabbis (who do not explain this passage according to the above Boraitha whence do they derive the regulation

that the fifty-first year is not sanctified)? They say: One counts the fiftieth year and not the fifty-first; this excludes the opinion of R. Judah who holds that the jubilee year is added at the beginning and end.* The Rabbis taught "JOBHEL HI (it is a jubilee)," even if the people have not relinquished (their debts), even if the cornet is not sounded; shall we also say even if slaves are not released? Hence the word "HI" is used (to indicate that only when the slaves are released it is a jubilee), so says R. Judah. R. Jose says: "It is a jubilee," even if debts are not relinquished, and slaves are not released; shall we also say, even if the cornet is not sounded? Hence the word "HI" is used (and means the sounding of the cornet). Since one passage includes (all that is prescribed) and the other passage exempts (certain regulations), why should we say it is a jubilee even if they have not released slaves, but that it is not a jubilee if they failed to sound the cornet? Because it is possible, that sometimes (a jubilee may occur) and yet there are no (Hebrew) slaves to release, but a jubilee can never occur without the sounding of the cornet (for a cornet can always be found). Another explanation is that (the sounding of the cornet) is the duty of the Beth Din (and it will never fail to perform it), while (the releasing of slaves) is the duty of the individual, and we cannot be sure that he will perform it. (Is not the first explanation satisfactory) that he gives this additional explanation? (It may not be satisfactory to some who might say) that is impossible that not one (Hebrew) slave should be found somewhere, to be released. Therefore (the Boraitha adds) that the blowing of the cornet is the duty of the Beth Din (and they will not fail to attend to it) while the release of slaves is the duty of an individual (and we cannot) be sure that he will perform it.

R. 'Hiyya b. Abba, however, says in the name of R. Jo'hanan: The foregoing are the words of R. Judah and R. Jose; but the masters hold that all three conditions may prevent the fulfillment (of the law), because they hold that the word "HI" [Lev. xxv. 10] should be explained of the subjects mentioned in the passage in which it occurs, and in the preceding and the following passages also. What is the force of the words "throughout the land?" (They lead us to infer) that at the time when (under a Jewish government) liberty is proclaimed throughout the land (Palestine) it should be proclaimed outside the land; but if it is not proclaimed in the land, it need not be proclaimed outside the land.

"AND ALSO FOR THE PLANTING OF TREES." Whence do we

* *i. e.*, The Jubilee year is, at the same time, the fiftieth year of the last and the first of the coming series.

know this? From Lev. xix. 23 where it is written, "Three years shall it be as uncircumcised," and also, [ibid. 24] "But in the fourth year." We compare the term "year" used here with that of Deut. xi. 12, "from the beginning of the 'year,'" and deduce by analogy that they both mean Tishri. The Rabbis taught: For one who plants, slips or grafts (trees) in the sixth year (the year before the sabbatic year) thirty days before the New Year's day (as soon as the first of Tishri arrives) a year is considered to have passed, and he is permitted to use, during the sabbatic year (the fruits they may produce), but less than thirty days are not to be considered a year, and the fruits may not be used, but are prohibited until the fifteenth of Shebhat, whether it be because they come under the category of "uncircumcised" or under the category of "fourth year planting" [Lev. xix. 23, 24]. Whence do we deduce this? It is said in the name of R. Jo'hanan or R. Janai: The Torah says [Lev. xix. 24, 25], "And in the fourth year. . . . And in the fifth year," *i. e.*, it may happen that in the fourth year (from the planting, the fruit) is prohibited because it is still "uncircumcised," and in the fifth year (from the planting) because it is still the product of the fourth year.

We have learned: R. Eliezer says, In Tishri the world was created, the patriarchs (Abraham and Jacob) were born, and the three patriarchs died; Isaac was born on the Passover; on New Year's Day Sarah, Rachel and Hannah were visited with the blessing of children, Joseph was released from prison, and the bondage of our fathers in Egypt ceased; in Nisan our ancestors were redeemed from Egypt, and in Tishri we shall again be redeemed. R. Joshua says: In Nisan the world was created, and in the same month the patriarchs were born, and they also died; Isaac was born on the Passover; on New Year's day, Sarah, Rachel and Hannah were visited, Joseph was released from prison, and the bondage of our fathers in Egypt ceased. In Nisan our ancestors were redeemed from Egypt, and in the same month we shall again be redeemed.

We have learnt in a Boraitha: R. Eliezer says, Whence do we know that the world was created in *Tishri*? From the Scriptural verse in which it is written [Gen. i. 11] "And God said, let the earth bring forth grass, the herb yielding seed, and the fruit tree, etc." In what month does the earth bring forth grass, and at the same time the trees are *full* of fruit? Let us say, Tishri; and that time of the year (mentioned in Genesis), was the autumn; the rain descended and the fruits flourished, as it is written [Gen. ii. 6] "But there went up a mist from the earth, etc." R. Joshua says: Whence do we know that the world was created in *Nisan*? From

the Scriptural verse in which it is written [Gen. i. 12] "And the earth brought forth grass, and herb yielding seed, and the tree yielding fruit, etc." In which month is the earth covered with grass (and at the same time) the trees *bring forth* fruit? Let us say, Nisan; and at that time animals, domestic and wild, and birds mate, as it is said [Psalm lxxv. 14] "The pastures are clothed with flocks, etc." Further says R. Eliezer: Whence do we know that the patriarchs were born in Tishri? From the passage [1 Kings viii. 2] "And all the men of Israel assembled themselves unto King Solomon at the feast, in the month ETHANIM (strong), which is the seventh month; *i. e.*, the month in which ETHANIM, the strong ones of the earth (the patriarchs) were born. How do we know that the expression ETHAN means strength? It is written, [Numb. xxiv. 21] ETHAN MOSHABHEKHA "strong in thy dwelling place," and it is also written [Micah vi. 2] "Hear ye, O mountains, the Lord's controversy, and (VE-HAETHANIM) ye strong ones the foundation, etc."

Further says R. Joshua: Whence do we know that the patriarchs were born in Nisan? From 1 Kings vi. 1, where it says "in the fourth year, in the month ZIV (glory), which is the second month, etc.," which means in that month in which the "glorious ones" of the earth (the patriarchs), were already born. Whether the patriarchs were born in Nisan or Tishri, they died (in later years), in the same month as that in which they were born; as it is written [Deut. xxxi. 2] "Moses said I am one hundred and twenty years old to-day." The word "to-day" implies "just this day" my days and years are complete," for God grants the righteous the fulfillment of the years of their life to the very month and day, as it is said: "The number of thy days, I will fulfill," [Ex. xxiii. 26].

Isaac was born in Nisan. Whence do we know this? It is written [Gen. xviii. 14] "At the next *festival* I will return to thee, and Sarah will have a son." What festival was it when he said this? Shall I say it was Passover, and he referred to Pentecost? That cannot be for what woman bears children after fifty days gestation? If I say it was Pentecost, and he referred to Tishri, a similar objection might be raised, for who bears children after five months gestation? If I say it was Tabernacles, and he referred to Passover, a similar objection may be made, for who bears children in the sixth month of gestation? But we have learnt that that year was a leap-year, and Mar Zutra says that although a child born after nine months' gestation is never born during the month (but only at the

end of the required time) still a seven months' child can be born before the seventh month is complete, as it is said [1 Samuel i. 20] "and it came to pass, LI-TEQUPHATH HA-YAMIM (when the time was come about);" the minimum of TEQUPHOTH* is two and of YAMIM is also two (*i. e.*, after six months and two days gestation, childbirth is possible). Whence do we know that Sarah, Rachel and Hannah were visited on New Year's Day? Says R. Elazar: By comparing the expression "visit," that occurs in one passage, with the word "visit" that occurs in another passage; and also by treating the expression "remember" in the same way. It is written concerning Rachel [Gen. xxx. 32] "And God remembered Rachel," and of Hannah it is written [1 Samuel i. 19] "And God remembered her." He institutes an analogy between the word "remember" used in these passages and in connection with New Year's Day which is called [Lev. xxiii. 24] "a Sabbath, a memorial (*literally*, a remembrance) of blowing of cornets." It is also written concerning Hannah [1 Sam. ii. 21] "And the Lord visited Hannah;" and of Sarah it is written [Gen. xxi. 1] "And the Lord visited Sarah," and by analogy all these events took place on the same day, New Year's Day. Whence do we know that Joseph was released from prison on New Year's Day? From Ps. lxxxix. in verses 3, 4, it is written, "Blow the trumpet, when the moon is hidden in the appointed time on our solemn feast day. For it is a statute for Israel." In verse 5 of the same Psalm it is written, "This he ordained (for the day) when Joseph went out, etc." On New Year's Day the bondage of our fathers in Egypt ceased. Whence do we know this? It is written [Ex. vi. 6] "I will bring you out from under the burdens of the Egyptians," and it is written in Ps. lxxxix. 6, "I removed his shoulder from the burden," (*i. e.*, I relieved Israel from the burden of Egypt on the day spoken of in the Psalm, *viz.*, New Year's Day). In Nisan they were redeemed, as it is recorded in the Bible. In Tishri we shall again be redeemed. This he deduces by analogy from the word "cornet" found in the following passages. In Ps. lxxxix. 3, it is stated, "Blow the cornet on the new moon" (*i. e.*, on New Year's Day) and in Isaiah xxviii, 13, it is written, "And in that day the great cornet shall be blown" (and as it means New Year's Day in the one place, so does it also in the other). R. Joshua says: "In Nisan they were redeemed and in that month we shall be redeemed again." Whence do we know

* TEQUPHA—Solstice or equinox: hence, the period of three months, which elapses between a solstice and the next equinox, is also called TEQUPHA. The Talmud reads the Biblical term as if it was plural.

this? From Ex. xii. 42, which says, "It is a night of special observance," *i. e.*, a night specially appointed, since the earliest times, for the final redemption of Israel. The Rabbis taught: The Jewish sages fix the time of the flood according to R. Eliezer, and the solstices according to R. Joshua, but the sages of other nations fix the time of the flood also as R. Joshua does.

"AND FOR HERBS." To this a Boraitha adds "tithes and vows." (Let us see.)! What does he mean by "herbs"? The tithe on herbs; but are not these included with other "tithes"? (Nay! for the tithe on herbs) is a Rabbinical institution, while the others are Biblical. If so, should he not teach the Biblical command first? (This is no question); because it was pleasing to him (to have discovered, that although the tithe of herbs is only a Rabbinical institution, yet it should have a special New Year, to prevent the mixing of tithes from year to year) he, therefore, gives it precedence. And the Tana of our Mishna teaches us the Rabbinical institution (*viz.*, the New Year for herbs), leaving us to infer that if that must be observed so much the more must the Biblical law be followed.

The Rabbis taught: If one gathers herbs on the eve of New Year's Day before sunset, and gathers others after sunset, he must not give the heave-offering or the tithe from the one for the other, for it is prohibited to give the heave-offering or tithe from the product of the past year for that of the present, or *vice-versa*. If the second year from the last sabbatic year was just ending and the third year was just beginning, then, for the second year he must give the first and second tithes,* and for the third year he must give the first and the poor tithes. Whence do we deduce that (in the third year no second tithe was to be given)? R. Joshua b. Levi says: In Deut. xxvi. 12, it is written, "When thou hast made an end of tithing all the tithes of thine increase the third year, which is the year of the *tithe*," *i. e.*, the year in which only one tithe is to be given. What is to be understood (by *one* tithe)? The first and poor tithes, and the second tithe shall be abrogated. But perhaps it is not so (that the first and poor tithe are one tithe), but that the first tithe shall be also abrogated? This can not be so, for we read [Numb. xviii. 26] "The tithe which I have given you from them, for your inheritance,

*Tithes must be given even to-day, according to the Rabbinical law, throughout Palestine and Syria.

It was the duty of the Israelite to give of his produce the following offerings and tithes: (1) TERUMA a heave-offering to be given to the priest every year; the measure was not fixed by the Bible; (2) MAÄSER RISHON, or first tithe, to be given every year to the Levite; (3) MAÄSER SHENI, or second tithe, was to be taken in the second year to Jerusalem and eaten there, or to be converted into money, which was to be spent there; (4) MAÄSER ANI, or the poor tithe, to be given in the third year.

etc.” (From this we see that) the Scripture compares this tithe to an inheritance; and as an inheritance is the perpetual property of the heir, so also is the first tithe an uninterrupted gift for the Levite.

“AND FOR VOWS.” The Rabbis taught: whoso vows to derive no benefit from his neighbor for a year, must reckon (for the year) twelve months, from day to day; but if he said “for this year,” if he made the vow even on the twenty-ninth of Elul, as soon as the first of Tishri comes, that year is complete, for he vowed to deny himself some pleasure and that purpose (even in so brief a period) has been fulfilled. But perhaps we should say Nisan (should be regarded as the new year in such a case)? Nay, in the matter of vows we follow the common practice among men (who generally regard Tishri as the New Year). We have learnt elsewhere: (We reckon the year for giving the tithe), for fenugreek as soon as it begins to grow; for grain and olives as soon as they are one-third ripe. What do you mean by “as soon as it begins to grow?” When it has put forth its blossoms. Whence do we know that we reckon the tithe on grain and olives when they are one-third ripe? R. Asi says in the name of R. Jo’hanan, and some think in the name of R. Jose of Galilee: The Bible says [Deut. xxxi. 10] “At the end of every seven years, in the solemnity of the year of release, in the feast of tabernacles.” What has the year of release to do with Tabernacles; it is already the eighth year (because the Bible says “at the end of every seven years”)? It is only to tell you that all grain which was one-third ripe before New Year’s Day must be regarded even in the eighth year as the product of the sabbatic year. And for this we find support in a Boraitha: R. Jonathan b. Joseph says, It is written [Lev. xxv. 21] “And it shall bring forth fruit for three (LISHLOSH) years. Do not read LISHLOSH “for three,” but in this case read LISHLISH “for a third” (*i. e.*, it is considered produce when it is a third ripe). We have learnt elsewhere: Rice, millet, poppies and lentils which have taken root before New Year’s Day come under the category of tithes for the past year, and therefore one is permitted to use them during the sabbatic year; but if they have not (taken root), one is forbidden to use them during the sabbatic year, and they come under the category of tithes, of the following year.

Says Rabha: (Let us see)! The Rabbis say that the year (for giving tithes) begins as follows: “for a tree from the time the fruits form; for grain and olives when they are one-third ripe; and for herbs when they are gathered. Now under which head are the above (rice, etc.) classed? After consideration Rabha remarked: Since these do

not all ripen simultaneously but are gathered little by little, the Rabbis are right when they say they are tithable from the time they take root. A Boraitha teaches: R. Jose of Galilee says that from the words [Deut. xvi. 13] "When thou hast gathered in thy corn and thy wine" we infer that as corn and wine, now being gathered, grow by means of the past year's rains, and are tithed as last year's (before New Year's Day) products; so every fruit that grows by the rain of last year is tithable as the last year's produce; but herbs do not come in this category, for they grow by means of the rains of the new year, and they are tithable in the coming year. R. Aqiba says that the words "when thou hast gathered in thy corn and thy wine" lead us to infer that as corn and grapes grow chiefly by means of rain and are tithed as last year's products, so all things that grow chiefly by rain, are tithed as belonging to the past year; but as herbs grow even by watering, they are tithed as the next year's products. In what case is this difference of opinion applicable? Answered Abbahu: In the cases of onions and Egyptian beans; for a Mishna says onions and Egyptian beans which have not been watered for thirty days before New Year's Day are tithed as last year's products, and are allowed to be used during the sabbatic year, but if they have been watered, then they are prohibited during the sabbatic year and are tithed as next year's products.

"ON THE FIRST OF SHEBHAT IS THE NEW YEAR FOR TREES." Why so? Said R. Elazar, in the name of R. Oshaia, because at that date, the greater part of the early rains have fallen, although the greater part of the Tequpha is yet to come. The Rabbis taught: It once happened that R. Aqiba picked the fruit of a citron tree, on the first of Shebhat and gave two tithes of them, one in accordance with the custom of the school of Shammai and one in accordance with the school of Hillel's custom. Says R. Jose b. Judah: Nay! Aqiba did not do this because of the custom of the school of Shammai or the school of Hillel, but because R. Gamliel* and R. Eliezer were accustomed to do so. Did he not follow the practice of Beth Shammai because it was the first of Shebhat? Answered R. 'Hanina and some say R. 'Hananya: The case here cited was one of a citron tree whose fruit was formed before the fifteenth of last Shebhat and he should have given the tithe of it even before the present first of Shebhat, but the case happened to be as cited. But Rabhina says: Put the foregoing together and read the (words of R. Jose) as follows: It did not happen on the first of Shebhat but on the fifteenth; and he did not follow the regulations of the school of Hillel or the school

* The opinion of R. Gamliel is stated a little further on.

of Shammai, but the custom of R. Gamliel and R. Eliezer. Rabbah b. Huna says: Although R. Gamliel holds that a citron tree is titliable from the time it is picked, as is the case with "herbs," nevertheless the new year for tithing it, is in Shebhat. R. Jo'hanan asked R. Janai: "When is the beginning of a year for (the tithe on) citrons?" "Shebhat," he answered. "Do you mean" said he, "the month Shebhat as fixed by the lunar year or by the solar year (from the winter solstice)?" "By the lunar year," he replied. Rabha asked R. Na'hman, "How is it in leap-years (when there are thirteen lunar months)?" "Shebhat, as in the majority of years," answered he. We have learnt: R. Jo'hanan and Resh Laqish both say that a citron that has grown in the sixth year and is unpicked at the entrance of the sabbatic year is always considered the product of the sixth year. When Rabhin came (from Palestine) he said, in the name of R. Jo'hanan; A citron that was as small as an olive in the sixth year but grew to the size of a (small) loaf of bread during the sabbatic year, if one used it without separating the tithe he is culpable because of **TEBHEL**.*

The Rabbis taught: A tree whose fruits formed before the fifteenth of Shebhat, must be tithed as the product of the past year, but if they formed after that, they are tithed during the coming year. R. Ne'hemiah says: This applies to a tree that bears two crops a year. How can there be two crops? It looks like two crops (as is the case with grapes); but in the case of a tree that produces but one crop, as for example, the palm, olive or carob, although their fruits may have formed before the fifteenth of Shebhat, they are tithed as the products of the coming year. R. Jo'hanan remarked that in the case of the carob, people follow the opinion of R. Ne'hemiah. Resh Laqish asked R. Jo'hanan: Since white figs take three years to grow fully ripe, must not the second year after the sabbatic year be regarded as the sabbatic year for them? R. Jo'hanan was silent.

MISHNA. At four periods in each year the world is judged; on Passover in respect to the growth of grain; on Pentecost in respect to the fruit of trees; on New Year's Day all human beings pass before God, as sheep before a shepherd; as it is said [Ps. xxx. 9] "He who hath fashioned all their hearts, understandeth all their works;"† and on Tabernacles judgment is given in regard to water (rain).

GEMARA. What grain (does the Divine judgment, affect on

* Produces, in that stage in which the separation of levitical and priestly shares is required before one can partake of them.

† Vide introduction.

the Passover)? Does it mean the grain now standing in the field (about to be reaped)? When then were all the accidents that have happened to it until that time appointed (by Divine will)? It does not mean standing grain but that just sown. Shall we say that only one judgment is passed upon it? Does not a Boraitha teach: If an accident or injury befall grain before Passover it was decreed on the last Passover, but if it happen (to the same grain) after Passover it was decreed on the most recent Passover; if an accident or misfortune befall a man before the Day of Atonement, it was decreed on the previous Day of Atonement, but if it happened after the Day of Atonement it was decreed on the most recent Day of Atonement? Answers Rabha: Learn from this that it is judged twice (in one year). Therefore says Abayi: When a man sees that the grain, which ripens slowly is thriving, he should as soon as possible sow such grain as ripens quickly, in order that before the time of the next judgment, it may already have begun to grow.*

With whose opinion does our Mishna agree? Certainly not with that of R. Meir, nor with that of R. Judah, nor with that of R. Jose, nor with that of R. Nathan, for they say as follows in a Boraitha: All are judged on New Year's Day and the sentence is fixed on the Day of Atonement; so says R. Meir. R. Judah says all are judged on New Year's Day but the sentence of each is sealed each at its special times, at Passover for grain, at Pentecost for the fruit of trees, at Tabernacles for rain, and man is judged on New Year's Day and his sentence is sealed on the Day of Atonement. R. Jose says man is judged every day as we read [Job vii. 18] "Thou rememberest him every morning;" and R. Nathan holds, man is judged at all times, for we read [ibid] "Thou triest him every moment." And if you should say that the Mishna agrees with the opinion of R. Judah and that by the expression "judgment" it means the "sealing of the decree," then there would be a difficulty about (the fate of) man. Says Rabha: The Tana of our Mishna is in harmony with the school of R. Ishmael, which says: At four periods is the world judged; at Passover in respect to grain; on Pentecost in regard to the fruit of trees; on Tabernacles in respect to rain, and on New Year's Day man is judged, but his decree is sealed on the Day of Atonement, and the Mishna speaks of the opening of judgment only (and not the final verdict). R. 'Hisda asked: Why does not R. Jose quote the same passage in support of his opinion as R. Nathan? You may say that "trying" means simply "probing." But does not "remembering" also convey the same idea? Therefore says R. 'Hisda,

* An example of Talmudical humor.

R. Jose bases his opinion on another passage, viz., [1 Kings viii. 59] "that God may pass judgment on his servant and on his people Israel every day." Says R. Joseph: According to whom do we pray nowadays for the sick, and for faint (scholars)? According to R. Jose.

A Boraitha says: R. Judah taught in the name of R. Aqiba: Why does the Torah command [Lev. xxiii. 10] a sheaf of the first fruits to be brought on the Passover? Because Passover is the period of judgment in respect to grain, and God said: Offer before Me the first sheaf of produce on Passover so that the standing grain may be blessed unto you; and why the two loaves [Lev. xxiii. 17] on the Pentecost? Because that is the time when judgment is passed on the fruit of trees, and because of the offering, blessings should ensue. Why was the ceremony of "the outpouring of water" (on the altar) performed on the feast of Tabernacles? God said: Perform the rite of "the outpouring of waters," that the rains may fall in due season; and He also said recite before Me on New Year's Day, the *MALKHIOTH*, *ZIKHRONOTH* and *SHOPHROTH**; the *Malkhioth*, that you proclaim Me King; the *Zikhronoth* that your remembrance may come before Me, for good; and how (shall this be done)? By the sounding of the cornet. R. Abbahu asked why is the cornet made of a ram's horn? God said: Sound before me on a cornet made of a ram's horn, that I may remember, for your sake, the offering of Isaac, the son of Abraham [vide Gen. xxii. 13], and I shall consider you as worthy, as if you had shown an equal readiness to sacrifice yourselves to Me. R. Isaac says: A man is judged only according to his deeds at the time of sentence, as it is said [Gen. xxi. 17] "God heard the voice of the lad, as he *then* was," and the same Rabbi also remarked: Three circumstances cause a man to remember his sins, *viz.*: when he passes by an insecure wall, when he thinks deeply of the significance of his prayer, and when he invokes Divine judgment on his neighbor; for R. Abhin says: Whoso calls down Divine judgment on his neighbor is punished first, as we find in the case of Sarah, who said [Gen. xvi. 5] to Abraham, "My wrong be upon thee," and shortly after we read (that she died) "And Abraham came to mourn for Sarah

*These are the divisions of the Additional Service for the New Year's Day. The *Malkhioth* consist of ten scriptural passages in which God is proclaimed King. The *Zikhronoth* consist of an equal number of scriptural passages in which Divine remembrance is alluded to. The *Shophroth* are a similar series of selections in which the *Shophar* (cornet) is referred to. In chapter IV of this tract there is a discussion as to the composition of these selections. We retain the Hebrew names, because we feel that no translation or paraphrase will adequately express what they mean.

and to weep for her" [Gen. xxiii. 2] (And all this only applies to cases where appeal could have been made to a civil court). R. Isaac also said: Four things avert the evil decree passed (by God) on man, *viz*: Charity, Prayer, Change of Name, and Improvement. Charity as it is written [Prov. x. 2] "Charity delivereth from death;" Prayer, in accordance with [Ps. cvii. 19] "They prayed unto the Lord in their trouble, and he saveth them out of their distresses;" Change of name, as it is written [Gen. xvii. 15] "As for Sarai, thy wife, thou shalt not call her name Sarai, but Sarah shall her name be," and the Text continues by saying [ibid. 16] "Then will I bless her and give thee a son also of her;" Improvement, we deduce from Jonah iii. 10, "And God saw their works that they turned from their evil ways," and the chapter continues and immediately adds "And God repented of the evil, he had said he would do unto them and he did, it not;" Some add to these four, a fifth, Change of location, as we read [Gen. xii. 1 and 2] "And God said to Abraham, get thee out from thy land" (and afterwards) "I will make of thee a great nation."

R. Kruspedai* says in the name of R. Jo'hanan: Three books are opened on New Year's Day; one for the entirely wicked; one for the wholly good; and one for the average class of people. The wholly righteous are at once inscribed and sealed for life; the entirely wicked are at once inscribed and sealed for destruction; the average class are held in the balance from New Year's Day till the Day of Atonement; if they prove themselves worthy they are inscribed for life; if not they are inscribed for destruction. "Whence this teaching," asked R. Abhin? From Ps. lxxix. 28 which reads "they shall be blotted out of the book of life and they shall not be inscribed with the righteous."

We have learned in a Boraita: The school of Shammai says: There are three divisions of mankind at the Resurrection; the wholly righteous, the completely wicked, and the average class; the wholly righteous are at once inscribed and sealed for life; the entirely wicked are at once inscribed and sealed for Gehinnom; as we read [Dan. xii. 2] "And many of them that sleep in the dust shall awake, some to everlasting life, and some to shame and everlasting contempt." The third class, the mean between the former two, descend to Gehinnom, but they weep and come up again, in accordance with the passage [Zech. xiii. 9] "And I will bring the third part through the fire, and I will refine them as silver is refined, and will try them as gold is tried; and he shall call on My Name, and I will answer him."

* Vide Introduction.

Concerning this last class of men Hannah says: [1 Sam. ii. 6] "The Lord causeth to die and maketh alive, he bringeth down to the grave and bringeth up again." The school of Hillel says: The Most Compassionate inclines (the scale of justice) to the side of mercy, and of this third class of men David says [Ps. cxvi. 1] "I would that God should hear my voice;" in fact David applies to them all that Psalm down to the words "I was brought low and he helped me."

Transgressors of Jewish birth and also of non-Jewish, who sin with their body descend to Gehinnom, and are judged there for twelve months; after that time, their bodies are destroyed and burnt and the winds scatter their ashes under the soles of the feet of the righteous, as we read, [Mal. iv. 3] "And ye shall tread down the wicked, for they shall be as ashes under the soles of your feet;" but as for Minim, informers, and skeptics who deny the existence of the Torah, or the Immortality of the soul or separate themselves from the congregation (of Israel), or who inspire their fellowmen with dread of them, or who sin and cause others to sin, as did Jeroboam the son of Nebat and his followers, they all descend to Gehinnom and are judged there from generation unto generation, as it is said [Isaiah lxvi. 24] "And they shall go forth and look upon the carcasses of the men who have transgressed against me; for their worm shall not die, neither shall their fire be quenched;" "even when Gehinnom will be destroyed, they will not be consumed, as we read [Ps. xlix. 14] "And their forms shall endure even when the grave is no more." Why does so terrible a fate await the above? Because just such people stretched out their hands against the dwelling (of God, *i. e.* the temple at Jerusalem); as we read [ibid.] "because of what they did against His dwelling," and concerning them Hannah says, [1 Sam. ii. 10] "The adversaries of the Lord shall be broken to pieces." R. Isaac b. Abhin says: Their faces are black like the sides of a caldron; whilst Rabha remarked: Those who are now the handsomest of the people of Me'huza will yet be called the children of the nether-world.

What do you mean by Jews who transgress with their *body*? Says Rabh: The QARAPHTA (frontal bone) on which are not placed the phylacteries.* And who are meant by non-Jews who transgress with the *body*? Those guilty of the sin (of adultery). Who are those who inspire their fellowmen with dread of them? A leader

* There were sects at that time who did not wear the phylacteries on the frontal bone, but on other places. The people here referred to are those mentioned in Mishna Megillah III. 5. Those who do not wear phylacteries at all are, under no circumstances, included under the head of these transgressors. (Vide Tosaphoth, *ad loc.*) For fuller information the reader is referred to "The History of Amulets," by the editor.

of a community who causes the people to fear him over-much, without furthering thereby a high purpose. R. Judah says in the name of Rabh: No such leader will ever have a learned son, as it is said [Job xxxvii. 24] "Men do therefore fear him: he will never see (in his family) any wise of heart."

The school of Hillel said above: He who is full of compassion will incline the scale of justice to the side of mercy. How does He do it? Says R. Eliezer: He *presses* on (the side containing our virtues) as it is said [Micah vii. 19] "He will turn again, he will have compassion upon us; he will suppress our iniquities." R. Jose says: He *lifts off* (the sins), as it is said [ibid. 18] "He removes iniquity and passeth by transgression," and it was taught in the school of R. Ishmael that this means that He removes each first sin (so that there is no second), and this is the correct interpretation. But, remarked Rabha, the sin itself is not blotted out, so that if one be found in later times with more sins (than virtues), the sin not blotted out will be added to the later ones; but, says Rabha, Whoso treats with indulgence one who has wronged him (forms an exception to this rule) for he will have *all* his sins forgiven, as it is said [Micah vii. 19] "He removes iniquity and passes by transgression;" from whom does He remove iniquity? From him who passes by transgression (committed against him by his neighbor). R. Huna b. R. Joshua fell sick and R. Papa went to visit him. The latter saw that the end was near, and said, to those present, "Make ready his provisions (shrouds)." Finally, he recovered, and R. Papa was ashamed to see him. "Why did you think him so sick," said they? "He was so, indeed," he replied, "but said God, since he was always indulgent (with every one), he shall be forgiven," as it is said, "He removes iniquity and passes by transgression." From whom does He remove iniquity? From him who passes by transgression.

R. A'ha says: The phrase "of the remnant of his inheritance" [Micah vii. 18] is like unto a fat tail (of an Arabian sheep) with a thorn through it (that will stick some that lay hold of it); (for He forgives) the *remnant* of His inheritance, and not all His inheritance. (What is meant by remnant)? Only those who deport themselves like a remnant (*i. e.*, modestly). R. Huna points out a contradiction in these passages: It is written [Ps. cxlv. 17] "The Lord is *just* in all his ways" and in the same passage, "and *pious* in all his works." It means, in the beginning He is only *just*, but in the end He is *pious*; (when He finds that strict justice is too severe on mankind He tempers justice with piety or mercy.) R. Elazar

asked about the contradictory phrase in Ps. lxii. 12. "Unto thee, O Lord, belongeth *mercy*; for thou renderest to every man *according to his work*." This is explained as the above; in the beginning He rewards every man according to his works, but in the end He is merciful. Ilphi, or Ilpha asks a similar question about Ex. xxxiv. 6, where it is written, "abundant in goodness and truth," and gives a similar explanation.

"And the Lord passed by before him and proclaimed." R. Jo'hanan said: Had this passage not been written, it would have been impossible to have said it; for it teaches us that the Holy One, blessed be He, wrapped Himself, as does one who recites the prayers for a congregation, and pointing out to Moses the regular order of prayer, said to him: Whenever Israel sins, let him pray to me, after this order, and I shall pardon him.

"The Lord, the Lord" (these words mean), I am the same God before a man sins as I am after he sins and does repentance. "God, merciful and gracious;" R. Judah said (concerning these words): The covenant made through the thirteen attributes [Ex. xxxiv.] will never be made void, as it is said [ibid. 10] "Behold I make a covenant."

R. Jo'hanan says: Great is repentance! for it averts the (evil) decreed against a man, as it is said [Is. vi. 10] "Make the heart of this people fat. . . and hear with their ears, and understand with their hearts, and *repent*, and be *healed*." R. Papa asked Abayi: Do not these last words, perhaps, mean before the (evil) decree has been pronounced? It is written, he replied, "be healed." What is that which requires healing? I can only say that, against which, judgment has been pronounced. Is this not contradictory to the rule: He who repents between (New Year's Day and the Day of Atonement) is forgiven, but if he does not repent, even though he offered the choicest sacrifices, he is not pardoned? There is no difficulty here; in the one case it refers to (the sins of) an individual, and in the other, to (those of) a community. Come and hear! It is written [Ps. cvii. 23-28] "They that go down to the sea in ships, that do business in great waters; these see the works of the Lord. . . for he commandeth, and raiseth the stormy wind, which lifteth up the waves thereof, they reel to and fro, and stagger like a drunken man. . . then they cry unto the Lord in their trouble, and he bringeth them out of their distresses; O, that men would praise the Lord for his goodness, etc." Signs are given, such as the words "but" and "only" in the Torah (which intimate limiting qualifications) to indicate that if they cried before the decree was pronounced,

only then would they be answered; but if after, are they not answered? (Would not this be a contradiction to the words "to those of a community")? Nay, for those on a ship are not a community (but are considered as a unit).

Come and hear! The proselyte Beluria asked R. Gamliel (concerning the following apparent contradiction): It is written in your Torah [Deut. x. 17] "The Lord which regardeth not persons" (*literally*, who lifteth not up countenances); and it is also written [Numb. vi. 26] "May the Lord lift up his countenance." R. Jose, the priest, joined her, and said to her, "I will tell thee a parable. To what may this be compared? To one who lent money to his neighbor, and set a time for its repayment before the king; and (the borrower) swore by the king's life (to repay it on time). The time arrived and he did not pay and he came to appease the king. Said the king to him, 'I can forgive you only your offence against me, but I cannot forgive you your offence against your neighbor; go and ask *him* to forgive you.' " So also here; in the one place it means sins committed by a man against Himself; but in the other, it means sins committed by one man against another. Nevertheless, the Tana'im differ as to the decree pronounced against an individual, as we may see from the following Boraitha: R. Meir used to say, of two who fall sick with the same sickness, and of two who enter a tribunal (for judgment), on similar charges, one may recover, and one not, one may be acquitted, and one condemned. Why should one recover and one not, and one be acquitted and one condemned? Because the one prayed and was answered, and one prayed, and was not answered. Why should one be answered and the other not? The one prayed devoutly and was answered; the other did not pray devoutly and therefore was not answered; but R. Elazar says it was not because of prayer, but because the one prayed *before*, and the other *after* the decree was pronounced. R. Isaac says: Prayer is helpful for man before or after the decree has been pronounced. Is it then so, that the (evil) decree, pronounced against a congregation is averted (through the influence of prayer)? Does not one Scriptural verse [Jer. iv. 14] say, "Wash thine heart from wickedness, and another runs [ibid. ii. 22] "For though thou wash thee with nitre, and take thee much soap, yet thine iniquity is marked before me." Shall we not say in the one case it means *before*, and in the other *after* the sentence has been pronounced? Nay; both refer (to a time) after the decree has been pronounced and there is no contradiction, for in one case it refers to a decree issued with an oath, and in the other, to a decree pronounced without an oath, as R. Samuel b. Anmi points out;

for he says in the name of R. Jonathan: Whence do we know that a decree, pronounced with an oath, cannot be averted? From [Sam. iii. 14] which says: "Therefore I have sworn unto the house of Eli, that the iniquity of Eli's house shall not be purged with sacrifice nor offering forever." Says Rabha: Even in such a case, it is only through *sacrifices* that sin cannot be purged, but by (the study of) the Torah it may be; and Abayi says: With sacrifice and offering it cannot be purged, but by (the study of) the Torah, and by active benevolence, it can. (Abayi based this opinion on his own experience for) he and (his master) Rabba were both descendants of the house of Eli; Rabba, who only studied the Torah, lived forty years, but Abayi, who both studied the Torah and performed acts of benevolence, lived sixty years. The Rabbis tell us also: There was a certain family in Jerusalem whose members died at eighteen years of age. They came and informed R. Jo'hanan b. Zakkai. Said he: "Perhaps you are descendants of Eli, of whom it is said 'all the increase of thy house shall die in the flower of their age'" [1 Sam. ii. 33]; "Go, then, study the Torah, and live!" They went and studied, and they lived, and they called that family R. Jo'hanan's. R. Samuel b. Inai says in the name of Rabh: Whence do we know, that if the decree against a community is even sealed, it may nevertheless be averted? From Deut. iv. 7 where it is written "as the Lord, our God, in *all* things that we call upon him for;" (but how can you harmonize that with the passage) [Is. lv. 6] "Seek ye the Lord while he may be found?" The latter passage refers to an individual, the former, to a community. When is that time that he will be found even by an individual? Answered Rabba b. Abhuha: During the ten days, from New Year's Day till the Day of Atonement.

"ON NEW YEAR'S DAY ALL THE INHABITANTS OF THE WORLD PASS BEFORE HIM KIBHNE MARON (LIKE SHEEP)." What does the Mishna mean by these last two words? "Like Sheep," as they are translated in Aramaic; but Resh Laqish says they mean "as the steps of the Temple" (*i. e.*, narrow, so that people ascended them one by one); R. Judah, however, says in the name of Samuel: (They mean) "like the armies of the house of David" (which were numbered one by one). Says Rabba b. Bar 'Hana in the name of R. Jo'hanan; Under any circumstances they are mustered at a glance. Said R. Na'hman b. Isaac: Thus also we understand the words of our Mishna: "He that fashioned all their hearts alike" [Ps. xxxiii. 15] *i. e.*, the Creator sees all their hearts (at a glance) and (at once) understands all their works.

MISHNA: Messengers were sent out* in the following six months; in Nisan, on account of the Passover; in Abh, on account of the fast; in Elul, on account of the New Year; in Tishri, on account of appointing the order the (remaining) festivals;† in Kislev, on account of the Feast of Dedication; in Adar, on account of the Feast of Esther; also in Iyar, when the Temple was in existence, on account of the minor (or second) Passover. ‡

GEMARA: Why were they not also sent out in Tamuz and Tebheth (in which months there are also fasts)? Does not R. 'Hana b. Bizna, say in the name of R. Simon the pious: What is the meaning of the passage [Zech. viii. 19], "Thus saith the Lord of hosts; the fast of the fourth, and the fast of the fifth, and the fast of the seventh and the fast of the tenth, shall be to the house of Judah, joy and gladness" etc., that they are called fasts, and also days of joy and gladness? Are we not to understand that only in the time of peace (cessation of persecution) they shall be for joy and gladness, but in the time when there was not peace, they shall be fasts? Answered R. Papa it means this: When there was peace, these days should be for joy and gladness; in the time of persecution they shall be fasts; in times when there are neither persecution, nor peace, people may fast, or not, as they see fit. If that is so, surely then (messengers should not have been sent out) on account of the fast of Abh? Answered R. Papa: The fast (ninth day) of Abh is different, since many misfortunes occurred on that day, as the teacher says: On the ninth of Abh, the first and second Temples were destroyed, Bether was captured, and the city was razed to the ground.

A Boraitha teaches: R. Simon says, there are four matters that R. Aqiba expounded, but which I interpret differently; "the fast of the fourth" means the ninth of Tamuz on which the city was broken up, as it is said [Jer. liii. 6, 7] "in the fourth, in the ninth day of the month. . . the city was broken up." What does he mean by fourth? The fourth of the months. "The fast of the fifth," means the ninth of Abh, on which the Temple of our God was burnt; and what does he mean by calling it, fifth? The fifth of the months. "The fast of the seventh" means the third of Tishri the day on which Gedaliah the son of Ahikam was slain (and we fast) because the death of the righteous is equal to the loss of the house of our

* The Beth Din sent them from Jerusalem to announce to other places the day which had been appointed New Moon, and thus to inform them whether it was the thirtieth or thirty-first day from the preceding New Moon.

† *e. g.* Tabernacles. This was necessary since the Beth Din might have made the month intercalary.

‡ Vide, Numb. ix. 10, 11.

God; and what does he mean by calling it the seventh? The seventh of the months. "The fast of the tenth," means the tenth of Tebeth, the day on which the king of Babylon set himself against Jerusalem, as it is said, [Ezek. xxiv. 1, 2] "Again in the ninth year, in the tenth month, in the tenth day of the month, the word of the Lord came unto me saying, Son of man write thee the name of the day, even of this same day; the king of Babylon set himself against Jerusalem;" and what does he mean by calling it the tenth? The tenth of the months; and actually this last event should have been placed first, (since it occurred first) and why is it placed here last in order? To mention the months in their regular order. However, (says R. Simon): I do not explain (the passage quoted above) in this manner, but as follows: "The fast of the tenth" means the fifth of Tebeth, on which day the news came to the exiles that the city was smitten, as it is said [Ezek. xxxiii. 21] "And it came to pass in the twelfth year of our captivity, in the tenth (month) in the fifth day of the month that one that had escaped out of Jerusalem came to me, saying, The city is smitten," and they held the day on which they received the news as the day (on which the Temple) was burnt. Moreover (says R. Simon) my opinion appears more satisfactory to me than R. Aqiba's, for I speak of the first, first, and of the last, last; while he speaks of the last, first, and of the first, last; he mentions them in the order of the months, whilst I mention them in the order in which the misfortunes occurred.

We have learnt: Rabh and R. 'Hanina say, The Book of Fasts (which contained the names of minor holidays on which it was prohibited to fast) is abrogated, but R. Jo'hanan and R. Joshua b. Levi say: It is not. When Rabh and R. 'Hanina say that it is abrogated they mean: In the time of peace, the (fast) days are days of joy and gladness; but, in the time of persecution they are fast days, and so also with other (days mentioned in the Book of Fasts); and when R. Jo'hanan and R. Joshua b. Levi say it is not abrogated (they mean) that those (four fasts mentioned in Zechariah) the Bible makes dependent on the rebuilding of the Temple; but those (mentioned in the Book of Fasts) remain as they are appointed. R. Tobi b. Matana asked a question: On the twenty-eighth of (Adar), the good news came to the Jews that they need no longer abstain from studying the Torah; for the king (of Syria had earlier) issued a decree, forbidding them to study the Torah, or to circumcise their sons, and compelling them to desecrate their Sabbath. What did Judah b. Shamua and his friends do? They went and took counsel of a certain matron, whose house the celebrated people of the city frequented. Said she

to them, "Go and cry aloud at night." They did as she advised and cried aloud, "O heavens! Are we not all brethren? Are we not all the children of one Father? Are we not all the children of one mother? Why should we be treated differently from other nations, and from all people who speak other languages inasmuch as ye issue such cruel edicts against us?" The decrees were annulled, and the day (on which this happened) they appointed a holiday. But if it is true that the Book of Fasts has been abrogated, (*i. e.*, the former (feasts) have been all abrogated), may, then, new ones be added? The Tanaïm differ (on this question); for a Boraitha teaches: The days recorded in the Book of Fasts, whether during or after the existence of the Temple, are not permitted (to be kept as fasts), so says R. Meir; but R. Jose is of the opinion, so long as the Temple stood it was not permissible (to fast on them) because they were days of joy, but since the Temple fell it is allowed, because they are days of mourning. One rule says that they are abrogated; but another rule says they are not abrogated. There is a question here caused by one rule contradicting the other? There is no question; in the latter case it refers to the Feasts of Dedication and Esther (which are never to be abrogated); and in the former case, to all other (minor feast) days.

"IN ELUL ON ACCOUNT OF NEW YEAR'S DAY AND IN TISHRI ON ACCOUNT OF APPOINTING THE ORDER OF THE (REMAINING) FESTIVALS." Since (the messengers) were sent out on account of Elul, why need they go again on account of Tishri? Shall I say because (the Beth Din) desired to proclaim Elul an intercalary month? (That cannot be) for have we not learned that R. 'Hanina b. Kahana says in the name of Rabh: Since the time of Ezra we have not discovered that Elul was an intercalary month? We have not discovered it, because it was not necessary (to make it so). But if it will be necessary, shall we make it an intercalary month? This would disturb the position of New Year's Day! It is better that the position of New Year's Day alone should be disturbed, than that all the holidays should be disarranged. And the best evidence for this is that the Mishna says that the messengers were sent in Tishri on account of appointing the order of the festivals.

"AND IN KISLEV ON ACCOUNT OF THE FEAST OF DEDICATION AND IN ADAR ON ACCOUNT OF THE FEAST OF ESTHER." But the Mishna does not say if it be a leap-year, that the messengers were sent out in the second Adar on account of the Feast of Esther? From this we learn that the Mishna is not, according to Rabbi; for a

Boraitha teaches: Rabbi says: in a leap-year, messengers are sent out also in the second Adar on account of the Feast of Esther.

When Ulla came (from Palestine) he said: They have made Elul an intercalary month, and he also said: "Do my Babylonian comrades know the benefit we have gained through it?" Because of what is this a benefit? "Because of herbs,"* said Ulla. R. A'ha b. 'Hanina, however, said: "Because of dead bodies."† What difference is there between them? They differ concerning a holiday that falls immediately before or after the Sabbath (on the sixth or first day of the week). According to the one who says "because of herbs" we ought to add an intercalary day; but (it is not necessary) according to him who says "because of dead bodies," for we can employ non-Jews (to bury the dead for us on the holidays). If this is the explanation, why is this a benefit only for us (in Babylon); is it not also to the advantage of them (in Jerusalem)? Our climate is very hot, but theirs is not.

Is that so? Did not Rabba b. Samuel teach: One might suppose that as we intercalate the *year* when necessary, so we intercalate the *month* when necessary? Says the Torah [Ex. xii. 2], "This month shall be unto you the first of the months," which means as soon as you see (the new moon) as on this occasion, you must *consecrate* the month (whether or not it is necessary to *intercalate* it). (How then could they intercalate Elul, which had always only twenty-nine days)? To *intercalate* it (when necessary) was permitted; but to *consecrate* it, was not permitted; and Rabba's words should read: One might suppose that as it is permitted to *intercalate the year and the month* when necessary, so we may *consecrate the month* when necessary? Says the Torah [Ex. xii. 2], "This month shall be unto you, etc.," which means, only when the moon is seen as on this occasion, may you *consecrate* it.

Samuel said: "I can arrange the calendar for the whole captivity." Abba, the father of R. Simlai, said to him, "Do you know, sir, that which a certain Boraitha teaches, concerning the secret of the intercalary day, viz.: Whether the new moon appears before or after midday?" Answered he, "No." "Then, sir," said he, "if you do not know this, there may be other things which you do not

* By adding an intercalary day to Elul, the holiday (New Year or Atonement Day) was prevented from falling on Friday or Sunday, the intention being to separate the holiday by an intervening day from the Sabbath. Thus, herbs that were to be eaten fresh, and other foods, would not spoil, as they might, if kept from Thursday till after the Sabbath.

† A similar practice was followed with regard to the keeping of a dead body over the Day of Atonement and a Sabbath. Since it was impossible to keep the dead body two days, the Sabbath and the Atonement Day were separated by the means of the intercalated day.

know." When R. Zera went (to Palestine) he sent back word to his comrade (saying): The evening and the morning(following) must both belong to the month (*i. e.*, when the old moon has still been seen after dark on the twenty-ninth day of the month, the thirtieth evening and following day belong to the closing month). And this is what Abba, the father of R. Simlai, meant: We calculate only the beginning of the new moon; if it began before midday, it is certain that it was seen close upon the setting of the sun, but if it did not begin before midday, it is certain that it did not appear close upon the setting of the sun. What difference does it make (in practice)? Answered R. Ashi, to refute witnesses. R. Zera says in the name of R. Na'hman, in every case of doubt (about the holidays), we post-date but never antedate.* Does this mean to say that (in a case of doubt concerning the exact day on which Tabernacles begins) we observe the fifteenth and sixteenth but not the fourteenth; let us keep the fourteenth also; perhaps Abh and Elul have each only twenty-nine days? That two consecutive months should each have twenty-nine days is a matter that every one would know. Levi went to Babylon on the eleventh of Tishri. Said he, "Sweet is the food of Babylon, on the great Day (of Atonement now being held) in Palestine." They said to him, "Go and testify." Answered he, "I have not heard from the Beth Din the words, "It is consecrated," (and therefore I cannot testify). For R. Jo'hanan announced: In every place that the messengers sent in Nisan reached, but that the messengers sent in Tishri cannot reach, they must observe two days for the holidays; and they make this restriction for Nisan lest people would do in Tishri as in Nisan.† Rabha used to fast two days for the Day of Atonement.‡ Once it happened that he was right (because the Day of Atonement fell one day later in Palestine than in Babylon). R. Na'hman was once fasting on the Day of Atonement, and in the evening a certain man came and said to him, "To-morrow

**i. e.* if there be a doubt about which day is the Passover or the feast of Tabernacles, the festival should be kept for two days; not, however, by *ante-dating* and keeping the *fourteenth* and *fifteenth* (of Nisan or Tishri) but by *post-dating* and keeping the *fifteenth* and *sixteenth* of either month.

† In Tishri, messengers might be delayed reaching distant places, to which they were sent to announce the date of the festival (Tabernacles), on account of New Year's Day and the Day of Atonement, on which they could not travel more than a short distance. In Nisan, however, they could, without delay, reach those places, and having announced the date of the festival, only one day was hallowed. Fearing that people might do, in regard to the Feast of Tabernacles what they did with regard to Passover, (*i. e.*, keep one day, even when in doubt about the date), the Rabbis instituted that both Tabernacles and Passover should have two days hallowed instead of one.

‡ He was in doubt whether the Beth Din at Jerusalem had made Elul intercalary or not, and as the messengers did not arrive until after the Day of Atonement, he fasted two days.

will be the Day of Atonement in Palestine." He angrily quoted, "Swift were our persecutors" [Lamen. iv. 19]. R. Na'hman said to certain sailors, "Ye who do not know the calendar take notice that when the moon still shines at dawn (it is full moon, and if it happens to be Nisan) destroy your leaven bread, (for it is then the fourteenth day).

MISHNA: For the sake of (the new moon) of the two months, Nisan and Tishri, witnesses may profane* the Sabbath, because in these months the messengers went to Syria, and the order of the festivals was arranged; when, however, the Temple† was in existence, they might profane the Sabbath in any month, in order to offer the (new moon) sacrifice in its proper time.

GEMARA: For the sake of these two months and not more? Against this I raise a question of contradiction: (Is it not said), For the sake of six months messengers were sent out? Answered Abayi: Thus hê means: For all new moons, the messengers were sent out while it was still evening, but for Nisan and Tishri, they were not sent out until they heard from the lips of the Beth Din, the words "It (the new moon or month) is consecrated." The Rabbis taught: Whence do we know that for them we may profane the Sabbath? From [Lev. xxiii. 4] which runs "These are the feasts of the Lord, which ye shall proclaim in their seasons;" might not one suppose that as (witnesses) were permitted to profane the Sabbath until the new moons had been consecrated, so were messengers permitted to profane the Sabbath, until (the festivals) were introduced? Says the 'Torah: "which ye shall proclaim," *i. e.*, you may profane the Sabbath in order to proclaim them, but not to introduce them.

"WHEN, HOWEVER, THE TEMPLE WAS IN EXISTENCE, THEY MIGHT PROFANE THE SABBATH, IN ANY MONTH, IN ORDER TO OFFER THE (NEW MOON) SACRIFICE, IN ITS PROPER TIME." The Rabbis taught: Formerly they profaned the Sabbath for all (new moons); but since the destruction of the Temple, said R. Jo'hanan b. Zakkai, have we any (new moon) sacrifice to offer? They then instituted that (witnesses) might profane the Sabbath only on account of Nisan and Tishri.

MISHNA: Whether the new moon had appeared clear to all or not, (the witnesses) were permitted to profane the Sabbath on its account. R. Jose says: If it appeared clear to everyone,‡ the

* To travel to Jerusalem in order to inform the Beth Din might have necessitated walking more than the distance permitted on the Sabbath.

† The Temple in Jerusalem.

‡ It might then be presumed that everyone had seen it, and it was therefore unnecessary for anyone to go to Jerusalem to announce it to the Beth Din.

Sabbath should not be profaned (by witnesses). It once happened that more than forty pair (of witnesses) were on the highway (to Jerusalem) on the Sabbath, when R. Aqiba detained them at Lydda. R. Gamliel then sent word saying, "If thou thus detainest the people, thou wilt be the cause of their erring in the future (*i. e.*, they may refuse to come and testify).

GEMARA: The Rabbis taught: The words [Eccles. xii. 10] "Qoheleth sought to find out acceptable words," mean, that Qoheleth sought to invent laws, without the aid of witnesses or warning. An echo was heard saying, [Eccles. xii. 10], "Let that which is written be upright, even words of truth" (which meant that) by means of two witnesses (should the words of truth be established).

"IT ONCE HAPPENED THAT MORE THAN FORTY PAIR (OF WITNESSES) WERE ON THE HIGHWAY (TO JERUSALEM) AND R. AQIBADETAINE THEM, ETC." A Boraitha teaches: R. Judah says, God forbid that R. Aqiba should have detained them; it was Shazpar, the superintendent of Gader who detained them, and (and when) R. Gamliel (heard of it, he) sent and dismissed him.

MISHNA: When a father and son have seen the new moon, they must both go to the Beth Din, not that they may act together as witnesses, but in order that, should the evidence of either of them be invalidated, the other may join to give evidence with another witness. R. Simon says: Father and son, and relatives in any degree may be accepted as competent witnesses to give evidence as to the appearance of the new moon. R. Jose says: It once happened that Tobias the physician, his son, and his freed slave, saw the new moon in Jerusalem (and when they tendered their evidence), the priests accepted his evidence and that of his son, but invalidated that of his freed slave; but when they appeared before the (Beth Din) they received his evidence, and that of his freed slave, but invalidated that of his son.

GEMARA: Asks R. Lévi: What is the reason for R. Simon's opinion? It is written [Ex. xii. 1] "And the Lord spake unto Moses and Aaron saying: This month shall be *unto you*," which means, this evidence shall be acceptable from you (although you are brothers). And how do the *Rabbis* explain it? They say it means: This testimony shall be given into your hands (*i. e.*, the Beth Din's). Says Mar Uqba in the name of Samuel the rule is according to R. Simon.

MISHNA: The following are considered incompetent to be witnesses: gamblers with dice, usurers, pigeon-breeders,* those who

* Those who breed and train pigeons for racing.

deal with the produce of the sabbatic year, and slaves. This is the rule: All evidence that cannot be received from a woman cannot be received from any of the above. One who has seen the new moon, but is unable to go (to give evidence), must be brought (if unable to walk) mounted on an ass, or even in a bed.* Persons afraid of an attack by robbers may take sticks with them;* and if they have a long way to go, it will be lawful for them to provide themselves with, and carry their food.* Whenever (witnesses) must be on the road a day and a night, it will be lawful to profane the Sabbath to travel thereon, to give their evidence as to the appearance of the moon. For thus it is written [Lev. xxiii. 4] "These are the feasts of the Lord, the holy convocations, which ye shall proclaim *in their appointed seasons.*"

* Even on the Sabbath, when under ordinary circumstances this might not be done.

CHAPTER II.

MISHNA: If the Beth Din did not know him (the witness) another was sent with him to testify in his behalf. In former times they would receive evidence (about the appearance of the moon) from any one; but when the Boëthusians used their corrupt practices the rule was made, that evidence would only be received from those who were known (to be reputable).

GEMARA: What is meant by "another" (in the above Mishna)? Another pair (of witnesses). This is proved by the following reasoning: If you do not say so, then what is the meaning of "him," in the words of the Mishna "If the Beth Din did not know *him*?" Shall I say it means one (witness)! Surely the evidence of one was not received, for this transaction was called "judgment" [Ps. lxxxi] (and two witnesses are necessary)? What then does "him" mean? That pair; so also here, "another" means another pair. Is then the evidence of one not accepted? Does not a Boraitha state: It once happened that R. Nehorai went to Usha on the Sabbath to testify (to the character) of one witness? He knew, that there was one witness in Usha and he went to add his evidence (and thus make two witnesses). If that is so, why need it tell us (that R. Nehorai went on the Sabbath)? One might suppose that, as there was a doubt (that he might not meet the other witness), he ought not to have profaned the Sabbath (by traveling to Usha as a single witness); therefore he teaches us (that even in such a case of doubt the Sabbath might be profaned).

When Ulla came (to Babylon, from Palestine), he said: They have already consecrated the New Moon in Palestine. Said R. Kahana: (In such a case) not only Ulla, who is a renowned man, is to be believed, but even an ordinary man. Why so? Because men will not lie about a matter, that will become known to every one.

"IN FORMER TIMES THEY WOULD RECEIVE EVIDENCE FROM ANY ONE, ETC." The Rabbis taught: What corruption did the Boëthusians practice? They once sought to deceive the sages, and they bribed, with four hundred zuz (silver coins), two men, one belonging to their party and one to ours. The former gave his evidence and went out; to the latter, they (the Beth Din) said, "Tell us what was the appearance of the moon?" "I went up, replied

he," to Maale Adumim,* and I saw it crouching between two rocks. Its head was like a calf, its ears like a goat, its horns like a stag, and its tail was lying across its thigh. I gazed upon it and shuddered, and fell backwards; and if you do not believe me, behold, here I have two hundred zuz bound up in my cloth. "Who induced you to do this" they asked? "I heard," he replied, "that the Boëthussians wished to deceive the sages; so, I said to myself, I will go and inform them, lest some unworthy person may (accept their bribe) and come and deceive the sages." Then, said the sages, "The two hundred zuz may be retained by you as a reward, and he who bribed you, shall be taken to the whipping-post (and be punished)." Then and there they ordained that testimony should be received only from those who were known (to be of good character).

MISHNA: Formerly bon-fires were lighted (to announce the appearance of the new moon); but when the Cutheans† practiced their deceit it was ordained that messengers should be sent out. How were these bon-fires lighted? They brought long staves of cedar wood, canes, and branches of the olive tree, and bundles of tow which were tied on with twine; with these they went to the top of the mountain, and lighted them, and kept waving them to and fro, upward and downward, till they could perceive the same repeated by another person on the next mountain, and thus, on the third mountain, etc. Whence did these bon-fires commence? From the mount of Olives to Sartabha, from Sartabha to Grophinah, from Grophinah to Hoveran, from Hoveran to Beth Baltin; they did not cease waving the burning torches at Beth Baltin, to and fro, upward and downward, until the whole country of the captivity appeared like a blazing fire.

GEMARA: The Rabbis taught: Bon-fires were only lighted to announce the new moon that appeared and was consecrated at the proper time (after twenty-nine days). And when were they lighted? On the evening of the thirtieth day. Does this mean to say that for a month of twenty-nine days the bon-fires *were* lighted, but *not* for a month of thirty days? It should have been done for a month of thirty days, and not at all for a month of twenty-nine days. Says Abayi: That would cause the people a loss of work for two days (because they would wait to see if the bon-fires would be lit or not and thus lose a second day).‡

* The name of a place between Jerusalem and Jericho.

† A sect of Samaritans.

‡ The thirtieth day from the last New Moon was always New Moon, but in intercalary months the thirty-first day was also New Moon (second day); In the latter case the thirtieth day (first day of New Moon) belonged to the passing month, and the second day of New Moon

"HOW WERE THESE BON-FIRES LIGHTED? THEY BROUGHT LONG STAVES OF CEDAR WOOD, ETC." R. Judah says: There are four kinds of cedars: the common cedar, the QETROS, the olive tree, and the cypress. QETROS says Rabh, is (in Aramaic) ADARA or a species of cedar. Every cedar, says R. Jo'hanan, that was carried away from Jerusalem, God will in future times, restore, as it is said [Is. xli. 19], "I will plant in the wilderness the cedar tree," and by "wilderness" He means Jerusalem, as it is said, [Is. lxiv. 10], "Zion is (become) a wilderness." Further says R. Jo'hanan, "Woe to the Romans, for whom there will be no substitution," for it is said [Is. lx. 17], "For brass, I will bring gold, and for iron, I will bring silver, and for wood, brass and for stones, iron;" but what can He bring for R. Aqiba and his comrades (who were destroyed by Rome)? Of them He says [Joel iii. 21], "I will cleanse them, (but for) *their* (Aqiba's and his comrades') blood, I will not cleanse them."

"AND WHENCE DID THESE BON-FIRES COMMENCE?" From Beth Baltin. What is Beth Baltin? "Biram," answered Rabh. What (does the Mishna) mean by the captivity? Says R. Joseph. "Pumbeditha." And how was it that the whole country looked like a blazing fire? We learn that each Israelite took a torch in his hand and ascended to the roof of his house.

MISHNA: There was a large court in Jerusalem, called Beth Ya'azeq, where all the witnesses met, and where they were examined by the Beth Din. Great feasts were made there for (the witnesses) in order to induce them to come frequently. At first, they did not stir from there all day (on the Sabbath),* till R. Gamliel, the Elder, ordained that they might go two thousand cubits on every side; and not only these (witnesses) but also a midwife, going to perform her professional duties, and those who go to assist others in case of conflagration, or of an attack of robbers, or of flood, or (of rescuing people) from the ruins (of a fallen building) are considered (for the time being) as inhabitants of that place, and may go (thence on the Sabbath) two thousand cubits on every side. How were the witnesses examined? The first pair were examined first. The elder was introduced first, and they said to him: Tell us, in what form you

was the first day of the new month. Bonfires were always lighted on the night of the thirtieth day, *i. e.*, on the night after new moon; and if no bonfires were lighted then there were two days New Moon. In the case of the month of Elul they would, after twenty-nine days, observe New Year's Day. Now if that month happened to be intercalary (*i. e.* have thirty days) and bonfires would have been lighted, the next day would have had to be observed as New Year's Day again, and the people would consequently have lost a second day.

* For if they had already traveled two thousand cubits, they were prohibited from journeying more than four cubits more.

saw the moon; was it before or behind the sun? Was it to the north or the south (of the sun)? What was its elevation on the horizon? Towards which side was its inclination? What was the width of her disk? If he answered, before the sun, his evidence was worthless. After this they introduced the younger (witness) and he was examined; if their evidence was found to agree, their testimony was accepted as valid; the remaining pairs (of witnesses) were asked leading questions, not because their testimony was necessary, but only to prevent them departing, disappointed, and to induce them to come again often.

GEMARA: Do not the questions (asked by the Mishna), "was it before or behind the sun?" and "was it to the north or to the south?" mean the same thing? Answered Abayi: (The Mishna asks) whether the concave of the crescent was before or behind the sun, and if (the witness said) it was before the sun, his evidence was worthless; for R. Jo'hanan says: What is the meaning of the passage [Job xxv. 2] "Dominion and fear are with him; he maketh peace in his high places?" It means that the sun never faces the concave of the crescent or the concave of a rainbow.

"WHAT WAS ITS ELEVATION ON THE HORIZON? TOWARDS WHICH SIDE WAS ITS INCLINATION?" In one Boraitha we have learnt: If (the witness) said "towards the north," his evidence was valid, but if he said, "towards the south," it was worthless; does not another Boraitha (which says the following) teach the very opposite: If (the witness) said "towards the south," his testimony was accepted, but if he said "towards the north" it was valueless? There is no difficulty here; in the latter case it speaks of the summer, while in the former it refers to the winter. The Rabbis taught: If one (witness) said its elevation appeared about as high as two ox-goads and another said about as high as three, their testimony was invalid, but either might be taken in conjunction with a subsequent witness (who offered similar testimony). The Rabbis taught: (If the witnesses say) "we have seen the reflection (of the moon) in the water, or through a metal mirror, or in the clouds," their testimony is not to be accepted; or (if they say we have seen) "half of it in the water, and half of it in the heavens, or half of it in the clouds," their evidence carries no weight. Must they then see the new moon again (before their testimony can be accepted)? Answered Abayi: This is their meaning, if the witnesses testify that they saw the moon, accidentally, and they then returned purposely and looked for it, but they saw it not, their evidence is worthless. Why so? Because

one might say they saw a patch of white clouds (and they thought it was the moon).

MISHNA: The chief of the Beth Din says "It (the new moon) is consecrated," and all the people repeated after him "It is consecrated, it is consecrated." Whether the new moon was seen at its proper time (after twenty-nine days) or not, they used to consecrate it. R. Elazar b. Zadok said: If it had not been sent at its proper time it was not consecrated, because it had already been consecrated in heaven (*i. e.*, of itself).

GEMARA: Whence do we know that the (chief of the Beth Din must say "It is consecrated")? Answered R. 'Hiyya b. Gamda in the name of Rabbi: The Torah says [Lev. xxiii. 44], "Moses declared unto the children of Israel the feasts of the Lord" from which we deduce that (as Moses, who was the chief in Israel, declared the feasts to Israel, so also does) the chief of the Beth Din announce the words "It is consecrated."

"ALL THE PEOPLE REPEATED AFTER HIM "IT IS CONSECRATED, IT IS CONSECRATED." Whence do we know this? Answered R. Papa: The Torah says [Lev. xxiii. 2], "Which ye shall proclaim," *i. e.*, which ye, all the people shall proclaim; but R. Na'hman b. Isaac says: We know it from the words [ibid.] "*These* are my feasts," *i. e.* (*these people*) shall announce my feasts. Why are the words "It is consecrated" repeated twice? Because in the Scriptural verse just quoted we find it written "holy convocations" (*literally*, announcements, and the minimum of the plural expression is two).

"R. ELAZAR B. ZADOK SAID: IF IT HAD NOT BEEN SEEN AT ITS PROPER TIME, IT WAS NOT CONSECRATED, ETC." Pelimo* teaches in a Boraitha: When the new moon appears at its proper time, they used not to consecrate it, but when it appears out of its proper time, they used to consecrate it. R. Eliezer, however, says: In neither case used they to consecrate it, for it is written [Lev. xxv. 10] "And ye shall consecrate the fiftieth year;" *years* should be consecrated, but not *months*. R. Judah says in the name of Samuel: The law is according to R. Elazar b. Zadok. Abayi says: We have also a Mishna to the same effect, viz.: If the Beth Din and all Israel saw the new moon (on the thirtieth day) and if the examination of the witnesses had already taken place, and it had become dark before they had time to announce "It is consecrated," the month (just passing) is intercalary. That (the month) is intercalary is mentioned (by the Mishna), but not that they said "It is consecrated?"

* The name of a Tana, a contemporary of Rabbi.

It is not clear that this is a support for Abayi's argument, for it was necessary to say that it was intercalary, or we would not have known that the next day was the intercalary day. One might have thought since the Beth Din and all Israel saw the new moon, that it was apparent to all, and that the month does not become intercalary, therefore he teaches us that (nevertheless the month becomes intercalary).

MISHNA: R. Gamliel had on a tablet, and on the wall of his upper room, illustrations of the various phases of the moon, which he showed to the common people, saying, "Did you see the moon like this figure or like this?"

GEMARA: Is this permitted? Does not a Boraitha teach that the words "Ye shall not make with me" [Ex. xx. 23] mean, ye shall not make pictures of my ministers that minister before me, such as the sun, moon, stars or planets? It was different with R. Gamliel, for others made it for him. But others made one for R. Judah, yet Samuel said to him "Thou, sagacious one, destroy that figure!"* In the latter case the figure was embossed, and he was afraid that one might suspect the owner (of using it as an idol). Need one be afraid of such suspicion? Did not that synagogue in Shephithibh of Nehardea have a statue (of the king), yet Rabb, Samuel, and Samuel's father and Levi went there to pray and were not afraid of being suspected (of idolatry)? It is a different case when there are many. Yet, R. Gamliel was only one? Yea, but he was a prince, and there were always many with him; and if you wish you may say that he had them made to teach by means of them; and that which is written [Deut. xviii. 9] "thou shalt not learn to do," means but thou mayest learn, in order to understand and to teach.

MISHNA: It happened once, that two witnesses came and said: We saw the moon in the eastern part of the heavens in the morning, and in the western part in the evening. R. Jo'hanan b. Nuri declared them to be false witnesses; but when they came to Jamnia, Gamliel received their evidence as valid. (On another occasion) two other witnesses came and said: We saw the moon on its proper day, but could not see it on the next evening of the intercalary day; R. Gamliel received them; but R. Dosa b. Harkhinas, said: They are false witnesses; for how can they testify of a woman being delivered (on a certain day), when, on the next day, she appears to be pregnant? Then R. Joshua said unto him: I approve your opinion. Upon this Gamliel sent him (R. Joshua) word, saying, "I order

* literally "put out the eyes of that figure!"

you to appear before me on the Day of Atonement, according to your computation, with your staff and with money. R. Aqiba went to him (R. Joshua), and found him grieving; he then said to him, I can prove that all Gamliel has done is proper for it is said, "These are the feasts of the Lord, holy convocations which ye shall proclaim," either at their proper time, or not at their proper time, only *their* convocations are to be considered as holy festivals. When he (R. Joshua) came to R. Dosa b. Harkhinas, the latter told him, "If we are to reinvestigate the decisions of the Beth Din of Gamliel, we must also reinvestigate the decisions of all the Beth Dins which have existed from the time of Moses till the present day; for it is said [Ex. xxiv. 9], "Moses, Aaron, Nadab, Abihu, and seventy elders went up (to the Mount)." Why were not the names of the elders also specified? To teach us, that every three men in Israel that form a Beth Din are to be respected in an equal degree with the Beth Din of Moses. Then did R. Joshua take his staff and money in his hand, and went to Jamnia, to Gamliel, on the very day on which the Day of Atonement would have been according to his computation; when Gamliel arose, and kissed him on his forehead, saying, "Enter in peace, my master and disciple! My master—in knowledge; and my disciple—since thou didst obey my injunction."

GEMARA: A Boraitha teaches us: that R. Gamliel said to the sages, thus it has been handed down to me from the house of my grandfather (Hillel), that sometimes the new moon appears elongated and sometimes diminished. R. 'Hiyya saw the old moon yet on the morning of the twenty-ninth day, and threw clods of earth at it, saying, "We should consecrate thee in the evening, and thou art seen now? Go, hide thyself!"

Said Rabbi to R. 'Hiyya: "Go to Entob and consecrate the month and send back to me as a password* 'David, the King of Israel still lives.' " The Rabbis taught: Once it happened that the heavens were thick with clouds and the form of the moon was seen on the twenty-ninth of the month (of Elul), so that the people thought that New Year's Day should be then proclaimed, and they (the Beth Din) were about to consecrate it. Said R. Gamliel to them: Thus it has been handed down to me by tradition, from the house of my grandfather, the consecration of the moon cannot take place at a period less than twenty-nine and a half days, two-thirds and .0052 (*i. e.*, seventy-three 'Halaqim) of an hour. On that self-same day the mother of Ben Zaza died and R. Gamliel delivered a great funeral

* This device was resorted to because, in the days of Rabbi, the Romans had prohibited the Jews, under penalty of death, to consecrate the moon.

oration,* not because she specially deserved it, but in order that the people might know that the new moon had not yet been consecrated by the Beth Din.

“WHEN HE (RABBI JOSIUA) CAME TO R. DOSA B. HARKHINAS, ETC.” The Rabbis taught: The reason that the names of those elders are not mentioned, is in order that one should not say: Is So-and-so like Moses and Aaron? Is So-and-so like Nadab and Abihu? Is So-and-so like Eldad and Medad? (And how do we know that one should not ask thus)? Because, it is written [1 Sam. xii. 6], “And Samuel said unto the people the Lord that appointed Moses and Aaron” and in the same connection it is said [ibid. 11.], “And the Lord sent Jerubbaal and Bedan and Jephtha and Samuel.” Jerubbaal is Gideon; and why is he named Jerubbaal? Because he strove against Baal; Bedan is Samson; and why is he named Bedan? Because he came from Dan. Jephtha means just what it is (*i. e.*, he had no surname or attribute). It is said [Ps. xcix. 6] “Moses and Aaron among his priests, and Samuel, among them that called upon his name;” the sacred text regards the three common people equal with the three noblest, to teach us that Jerubbaal was in his generation like Moses in his; Bedan in his generation was like Aaron in his; Jephtha in his generation was like Samuel in his generation. From all this one must learn, that if, even the commonest of the commoners is appointed leader by a community, he must be considered as the noblest of the nobility, for it is said [Deut. xvii. 9] “And thou shalt come unto the priests, the Levites, and unto the judge that shall be in those days.” (Why does the Torah say “in those days”?) Can you imagine that one could go to a judge who was not in his days? (Surely not! but by these words Scripture teaches us that a judge is to be held “in his days” equal in authority with the greatest of his antecedents). We find a similar teaching in Eccles. vii. 10: “Say not thou, that the former days were better than these!”

“HE TOOK HIS STAFF, ETC.” The Rabbis taught: (Gamliel said to R. Joshua): Happy is the generation in which the leaders listen to their followers, and through this the followers consider it so much the more their duty (to heed the teachings of the leaders).

* No funerals or funeral orations were, or are, permitted on the holidays.

CHAPTER III.

MISHNA: If the Beth Din, and all Israel saw (the moon on the night of the thirtieth day), or, if the witness had been examined, but there was no time to proclaim "It is consecrated" before it has become dark, the month is intercalary. If the Beth Din alone saw it, two of its members should stand and give the testimony before the others, who shall then say "It is consecrated, It is consecrated." When three who formed a Beth Din saw it, two should stand and conjoining some of their learned friends with the remaining one, give their testimony before them, who should proclaim "It is consecrated, It is consecrated," for one (member of a Beth Din) has not this right by himself alone.

GEMARA: "IF THE BETH DIN ALONE SAW IT, TWO OF ITS MEMBERS SHOULD STAND AND GIVE THEIR TESTIMONY BEFORE THE OTHERS, ETC." Why so? Surely hearsay evidence is not better than the testimony of an eye-witness! Says R. Zera: It refers to a case where they saw it at night (and on the next day they could not consecrate the new moon until they had heard the evidence of two witnesses).

"WHEN THREE, WHO FORMED A BETH DIN, SAW IT, TWO SHOULD STAND AND CONJOINING SOME OF THEIR LEARNED FRIENDS WITH THE REMAINING ONE, ETC." Why so? Here also we may say, surely hearsay evidence is not better than the testimony of an eye-witness! And if you should object that this also means where they saw it at night, is this not, then, the same case? The case is the same, but he needs to state the above, because of the concluding words, "one (member of a Beth Din) has not the right by himself alone;" for you might possibly think that we say, since in civil cases three (are required to constitute a Beth Din), but where he is well known (as a learned authority) one judge may act alone, so here we may consecrate (the new moon) on the authority of one judge, therefore, he teaches us (that three are required). Perhaps I should, nevertheless, say here (that one learned authority is sufficient)? Nay, for there is no greater authority than Moses, our master, yet God said to him, that Aaron should act with him, as it is written [Ex. xii. 1, 2], "And the Lord spake unto Moses and Aaron, in the land of Egypt, saying: This month shall be unto *you* the beginning of months."

Does this mean to say that a witness may act as judge? And shall I then say that the above Mishna is not according to R. Aqiba, for a Boraitha teaches: If the members of the Sanhedrin saw a man commit murder, part of them may act as witnesses and part as judges, according to R. Tarphon; but according to R. Aqiba all of them are witnesses, and no witness (of a crime) may act as judge? You may state (that the Mishna is) according to R. Aqiba even. In the latter instance R. Aqiba only refers to capital cases, for the Torah says [Numb. xxxv. 24, 25] "Then the congregation shall judge . . . and the congregation shall deliver," and since they saw him commit murder, they will not be able to urge any plea in his favor; but here (concerning the new moon) even R. Aqiba assents (that a witness may act as judge).

MISHNA: Every kind of cornet may be used (on New Year's Day) except those made of cow-horn, because they are called "horn" (QEREN) and not "cornet" (SHOPHAR). R. Jose says: Are not all cornets called "horn," as *e. g.*, it is said [Josh. vi. 5] "And it came to pass that when they made a long blast with the horn."

GEMARA: How comes it that the word JOBHIEL means ram? A Boraitha teaches: R. Aqiba says, When I went to Arabia, I found they called a ram "Yubla." The Rabbis did not know the meaning of the word SALSELEHO in the passage [Prov. iv. 8] "Salseleho and she shall promote thee." One day they heard Rabbi's maidservant say to a certain man who was (conceitedly) playing with his hair, "How long wilt thou MESALSEL (twist up) thy hair?" The Rabbis did not know the meaning of the word YEHAHBHEKHA in the passage [Ps. lv. 22] "Cast YEHAHBHEKHA (burden) upon the Lord." Says Rabba b. Bar 'Hana, "One day I went with a certain Arabian caravan merchant and I was carrying a burden. Said he to me, 'Take down YEHAHBHEKH (thy burden) and put it on my camel.'"

MISHNA: The cornet used on the New Year was a straight horn of a wild goat; the mouth-piece was covered with gold. The two trumpets were stationed one on each side: the sound of the cornet was prolonged, while that of the trumpet was short, because the special duty of the day was the sounding of the cornet. On the fast days two crooked ram's-horns were used, their mouth-pieces being covered with silver, and the two trumpets were stationed in the middle between them: the sound of the cornet was shortened while that of the trumpets was prolonged, because the special duty of the day was the sounding of the trumpets. The Jubilee and New Year's Day were alike in respect to the sounding (of the cornet) and the benedictions, but R. Judah says on the New Year we blow (a

cornet) made of ram's-horn, and on the Jubilee one made of the horn of a wild goat.

GEMARA: R. Levi says: It is a duty on New Year's Day and the Day of Atonement to use a bent cornet, but during the rest of the year a straight one. But have we not learned that the cornet used on the New Year must be the "*straight* horn of a wild goat? He (R. Levi) supports his opinion with the following Boraitha which teaches that R. Judah says: On New Year's Day they used to blow (a cornet) made of a straight ram's-horn and on the Jubilees, one made of wild goat's horn. About what do they dispute? R. Judah holds that on New Year's the more bent in spirit a man is, and on the Day of Atonement, the more upright he is (in his confessions), the better; but R. Levi holds the more upright a man is on New Year's Day and the more bowed in spirit on the Fast Days, the better.

"THE MOUTH-PIECE WAS COVERED WITH GOLD." Does not a Boraitha teach, however, that if one covers the place to which the mouth was put the cornet may not be used; but if (he covers) another place it may be used? Answered Abayi: Our Mishna also means, a place to which the mouth was not put.

"THE TWO TRUMPETS WERE STATIONED ONE ON EACH SIDE." Could the two sounds be easily distinguished? Nay; and therefore the sound of the cornet was prolonged to indicate that the special duty of the day was the sounding of the cornet.

"ON THE FAST-DAYS TWO CROOKED RAM'S-HORNS WERE USED, THEIR MOUTH-PIECES BEING COVERED WITH SILVER." Why was the cornet used in the one case covered with gold and in the other, with silver? All (signals for) assemblies were blown on horns made with silver as it is written [Numb. x. 2] "Make unto thee two trumpets of silver . . . that thou mayest use them for the calling of the assembly, etc." R. Papa b. Samuel was about to follow the practice laid down by the Mishna; said Rabha to him, that was only customary so long as the Temple was in existence. A Boraitha also teaches this applies only to the Temple; but in the country (outside of Jerusalem) in a place where they use the trumpet, they do not use the cornet, and *vice-versa*. And so also did R. 'Halaphta, in Sepphoris and so too did R. 'Hanina b. Teradjon in Si'hni, when the matter was brought to the attention of the sages, they said: That was the custom, only at the eastern gates or the Temple Mount. Rabha, but some say R. Joshua b. Levi asked: From which Scriptural verse is this deduced? From Ps. xciii. 6 which runs, "With trumpets and sound of cornet,

make a joyful noise before the Lord, the King;" *i. e.*, before the Lord, the King (in the Temple) we need both the trumpets and the cornet, but not elsewhere.

"THE JUBILEE, AND THE NEW YEAR WERE ALIKE IN RESPECT TO THE SOUNDING (OF THE CORNET), AND THE BLESSINGS." R. Samuel b. Isaac said: According to whom do we now-a-days pray: "This day celebrates the beginning of thy work, a memorial of the first day?" According to R. Eliezer who says: The world was created in Tishri. R. Ina asked a question: Did we not learn in our Mishna that the Jubilee and New Year are alike in respect to the sounding (of the cornet), and the benedictions, and now how can that be so when we say "This day celebrates the beginning of thy work, a memorial of the first day," which is said on New Year but not on the Jubilee? (That which we have learnt in our Mishna that they are alike means) in every other respect but this.

MISHNA: It is unlawful to use a cornet that has been split and afterwards joined together; or one made of several pieces joined together. If a cornet had a hole that had been stopped up, and prevented (the production) of the proper sound, it might not be used; but if it does not affect the proper sound, it might be used. If one should blow the cornet inside a pit, a cistern or a vat and the sound of the cornet was (plainly) heard (by one listening to it) he will have done his duty (to hear the cornet on the New Year), but not if he heard only an indistinct sound. Thus also, if one should happen to pass by a synagogue, or live close by it and should hear the cornet (on the New Year) or the reading of the Book of Esther (on the Feast of Esther), he will have complied with the requirements of the law, if he listened with proper attention but not otherwise; and although the one heard it as well as the other, yet the difference (on which everything depends) is, that the one listened with proper attention, and the other did not.

GEMARA: The Rabbis taught: If a cornet was long and they shortened it, it might be used; if one scraped it and reduced it to its due size, it might be used; if one covered it on the inside, with gold, it might not be used; if on the outside and it changed the tone from what it originally was, it might not be used, but if not, it might be used; if a cornet had a hole in it and they closed it up, and thereby prevented (the production) of the proper sound, it might not be used, but if not it might be used; if one placed one cornet inside another and the sound heard (by a listener) was produced from the inner one he has complied with the requirements of the law, but if from the outer one, he has not.

“OR ONE MADE OF SEVERAL PIECES JOINED TOGETHER.”

The Rabbis taught: If one added to a cornet never so small a piece, whether it be of the same kind of horn or not, it might not be used. If a cornet had a hole, whether one stopped it up with a piece of the same kind (of horn) or not, it might not be used, but R. Nathan held (only when repaired with material) *not* of the same kind, it might not be used, but otherwise it might. (To which) R. Judah added: That is, if the greater part of a cornet was broken. From this we may prove that if repaired with material of the same kind, although the greater part was broken, it may, nevertheless be used.

“If one covered a cornet on the inside with gold it might not be used; if on the outside, and it changed the tone from what it originally was, it might not be used, but if not, it might be used.” If a cornet had been split lengthwise, it might not be used, but if crosswise, yet enough remained with which to produce the sound, it might be used, but if not, it might not be used. [And how much is that? R. Simon b. Gamliel explains it to be as much as we may hold in our closed hand, and yet on either side a portion is visible].* If its tone was thin, or heavy or harsh, it might be used, for all tones were considered proper in a cornet. The schoolmen sent a message to the father of Samuel: (One has complied with the requirements of the law if he bored a hole in a horn and blew it. That is self-evident! for in every cornet a hole must surely be bored. Says R. Ashi: If one bored a hole through the bony substance inside the horn (which ought to be removed), are we to suppose that one substance causes an interposition with another of the same nature, (and that, therefore it might not be used)? Therefore they sent to say that this is no objection.

“IF ONE SHOULD BLOW THE CORNET INSIDE A PIT OR A CISTERN, ETC.” R. Huna says: They taught this only in the case of those who stood at the pit's mouth, but those who were in the pit comply with the requirements of the law. If one heard a part of (the required number of) the sounds of the cornet in the pit, and the rest at the pit's mouth, he has done his duty; but if he heard a part before the dawn of day, and the rest after the dawn, he has not complied with the requirements of the law. Asked Abayi: Why in the latter case (should he not have done his duty, because he did not hear the whole of the sounds at the time when the duty should be performed), yet, in the former case (he is considered to have done

* The opinion of the editor is that this parenthesis is a fair illustration of the interpolations in the Talmud. The term *PRESH* is not Talmudical and was only used in later times. It has only been left here because the explanation happens to be correct.

his duty) under similar circumstances? How can you compare these cases? In the latter case, *the night is not* the time of performing the obligation at all, while in the former case, *a pit is* a place where the duty may be performed for those who are in it! Shall we say that Rabba held: If one heard the end of the sounding (of the cornet), without having heard the beginning* he complied with the requirements of the law, and from these words we must understand that if he heard the beginning, without the end he has also done his duty? Come and hear! If one blew the first sound (TEQIA) and prolonged the second (TEQIA) as long as two, it is only reckoned as one; and (if Rabba's opinion is correct) why should you reckon it as two? (This is no question)! If he heard a half the sounds, he has done his duty, but when one blows one sound on the cornet, we may not consider it two halves. Rabha says: One who vows to receive no benefit from his neighbor, may blow for him the obligatory sounds (of the cornet); one who vows refusal of any benefit from a cornet, may blow on it the obligatory sounds. Furthermore says Rabha: One who vows to refuse any benefit from his neighbor may sprinkle on him the waters of a sin-offering in the winter, but not in the summer. One who vows to receive no benefit from a spring, may take in it an obligatory bath in the winter, but not in the summer. The schoolmen sent a message to the father of Samuel: If one had been compelled to eat unleavened bread (on the first night of Passover, *i. e.*, he had not done so of his own accord) he has also done his duty. Who compelled him? Answered R. Ashi, Persians. Rabha remarked: From this statement we can prove that if one plays a song on the cornet, he complies with the requirements of the law. It is self-understood! The cases are similar? But one might suppose that in the former case, the Torah commanded him to *eat* (unleavened bread) and he *ate* it, but in the former case the Torah speaks of "a *remembrance* of blowing the cornet" [Lev. xxiii. 24], and (when he plays a song he does not *remember* his duty for) he is engaged in a worldly occupation! Therefore he teaches us that even under such circumstances he *does* comply with the requirements of the law. To this an objection was raised. We have learnt: If one who listened (to the sounds of the cornet) paid the proper attention, but he that blew the cornet did not, or *vice-versa*, they have not done their duty, until both blower and listener pay proper attention. This is all right as far as the case where the blower, but not the listener, pays the proper attention, for it is possible that the listener imagines he hears the noise of an animal; but how can it happen that the listener should pay due attention and the one who blows (the cornet)

should not, except he was only playing a song (by which he does not do his duty)? (It is possible) if he only produced a dull sound; (*i. e.* and not, for example a *Teqia*).

Said Abayi to him: But now, according to your conclusion (that a duty performed without due attention is the same as if performed with due attention) will you say that he who sleeps in a tabernacle on the eighth day of the feast of Tabernacles receive stripes (because he had no right to observe the law for more than seven day)? Answered he: I say that one cannot infringe a command except at the time when it should be performed. R. Shamen b. Abba raised an objection: Whence do we know that a priest who ascended the platform (to pronounce the priestly benediction) must not say: Since the Torah has given me the right to bless Israel, I will supplement (the benedictions Numb. vi. 24-26) by one of my own, as for example [Deut. i. 11] "May the Lord God of your fathers make you a thousand times so many more as ye are?" From the Torah which says [Deut. iv. 2] "Ye shall not *add* unto the word." And in this case as soon as he has finished the benedictions, the time for performing that duty has gone by, still if he add a blessing of his own he is guilty of infringing the law which says "Ye shall not add?" Said Rabha: (I mean), To fulfill the requirements of the law one need not pay attention; to transgress the law against supplementing, at the time prescribed for performing it, also, does not require one's special attention; but to transgress the law against supplementing at the time not prescribed for performance, needs one's special attention. R. Zira said to his attendant: "Pay attention, and sound (the cornet) for me!" Do we not thus see that he holds that to fulfill the requirements of the law the act is not enough and one must pay attention? This is a disputed question among the Tana'im, for a Boraitha teaches: One who hears (the blowing of the cornet) must himself listen in order to perform his duty, and he who blows (the cornet) blows after his usual manner. R. Jose says: These words are said only in the case of the officiant for a congregation; but an individual does not comply with the requirements of the law unless both he that hears and he that blows pay proper attention.

MISHNA: (It is written in Ex. xvii. 11 that) "When Moses held up his hand, Israel prevailed, etc." Could then the hands of Moses cause war to be waged or to cease? (Nay); but it means that as long as Israel looked to Heaven for aid, and directed their hearts devoutly to their Father in Heaven, they prevailed; but when they ceased to do so, they failed. We find a similar instance also in [Numb. xxi. 8] "Make unto thee a fiery serpent and set it on a pole, and every one that is bitten, when he looketh upon it shall

live." Could then the serpent kill or bring to life? (Nay); but it means when the Israelites looked (upward) to Heaven for aid and subjected their will to that of their Father in Heaven they were healed, but when they did not, they perished. A deaf mute, an idiot, or a child cannot act in behalf of the assembled congregation. This is the general rule whosoever is not obliged to perform a duty, cannot act in behalf of the assembled congregation (for that duty).

GEMARA: The Rabbis taught: All are obliged to hear the sounding of the cornet, Priests, Levites and Israelites, Proselytes, Freed-Slaves, a monstrosity, a hermaphrodite, and one who is half slave and half free. A monstrosity cannot act in behalf of those like or unlike itself, but a hermaphrodite can act in behalf of those of the same class, but not of any other. The teacher says: It is said, All are obliged to hear the sounding of the cornet, Priests, Levites and Israelites. This is self understood, for if these are not obliged, who are? It was necessary to mention priests here, for one might have supposed, that since we have learnt, "the Jubilee and New Year's Day are alike with regard to the sounding of the cornet and the benedictions," that only those who are included under the rule of Jubilee are included in the duties of New Year's Day; and as the priests are not included in the rule of Jubilee (for they have no lands to lie fallow, etc.), might we not therefore say that they are not bound by the duties of New Year's Day? Therefore he teaches us (that they must hear the sounding of the cornet).

Ahabha, the son of R. Zera teaches: With regard to all the benedictions, although one has already done his duty he may nevertheless act for others, with the exception of the blessings over bread and wine; concerning which, if he has not yet done his duty, he may act for others, but if he has done his duty, he may not act for others. Rabha asked: What is the rule in the case of the benediction of the unleavened bread, and the wine used at the sanctification of a festival? Since these are special duties, may one act for others, or perhaps the (duty is only the eating of the unleavened bread and the drinking of the sanctification wine) but the benediction is not a duty, and therefore he cannot act for others? Come and hear! R. Ashi says: When we were at the home of R. Papa, he said the blessing of sanctification for us, and when his field-laborer came from work he said the blessing for him. The Rabbis taught: One may not say the benediction over bread for guests, unless he eats with them, but he may for the members of the family, to initiate them into their religious duties; with regard to the Service of Praise [HALLEL. Ps. cxlii-cxviii.] and the reading of the Book of Esther, although one has already done his duty, he may, nevertheless, act for others.

CHAPTER IV.

MISHNA: When the feast of New Year happened to fall on the Sabbath, they used to sound (the cornet) in the Temple, but not outside of it. After the destruction of the Temple R. Jo'hanan b. Zakkai ordained that they should sound (the cornet) in every place in which there was a Beth Din. R. Elazar says that R. Jo'hanan b. Zakkai instituted that for Jamnia alone; but they (the sages) say the rule applied both to Jamnia and every place in which there was a Beth Din. And in this respect also was Jerusalem privileged more than Jamnia, that every city, from which Jerusalem could be seen, or the sounding (of the cornet) could be heard, which was near enough, and to which it was allowed to go on the Sabbath, might sound the (cornet) on the Sabbath but in Jamnia they sounded (the cornet) before the Beth Din only.

GEMARA: Whence do we learn these things? Says Rabha: The Rabbis issued a decree concerning them according to Rabba; for Rabba says, Although the duty of sounding (the cornet) is obligatory upon all, yet all are not skilled in sounding (it), therefore they feared lest one might take (the cornet) in his hand, and go to an expert and carry it more than four cubits on the New Year. The same rule applies to the palm branch (LULABH) and also to the scroll (on which is written the) Book of Esther.

"AFTER THE DESTRUCTION OF THE TEMPLE, R. JO'HANAN B. ZAKKAI ORDAINED, ETC." The Rabbis taught: Once it happened that New Year's Day fell on the Sabbath, and all the cities gathered together. Said R. Jo'hanan b. Zakkai to the Benai Betherah:* "Let us sound (the cornet)!" "First," said they, "let us discuss!" "Let us sound it," replied he, "and then we will discuss!" After they had sounded (the cornet) they said to him "Now let us discuss!" He answered "The cornet has now been heard in Jamnia, and we cannot retract after the act has been performed."

"BUT THEY (THE SAGES) SAY THE RULE APPLIED BOTH TO JAMNIA AND EVERY PLACE IN WHICH THERE IS A BETH DIN." Says R. Huna, that means, in the presence of the Beth Din. Does this preclude people from sounding (the cornet) out of the presence of the Beth Din? And, when R. Isaac b. Joseph came (from

* A scholarly family of Babylonian descent, much favored by Herod.

Jamnia) did he not say: When the officiant appointed by the congregation in Jamnia had finished sounding (the cornet) one could not hear his own voice on account of the sounds (of the cornets) used by individuals? (Even individuals) used to sound (the cornet) in the presence of the Beth Din. We have also been taught: Rabbi says, We may only sound (the cornet) during the time that the Beth Din is accustomed to sit.

“JERUSALEM WAS PRIVILEGED MORE THAN JAMNIA, ETC.” (When the Mishna speaks of) “Every city from which Jerusalem could be seen,” it means with the exception of a city located in the valley (from which it could be seen only by ascending to an elevated spot); by “the sounding (of the cornet) could be heard,” it means to except a city located on the top of a mountain; by, “which was near enough,” it means to exclude a city outside the prescribed limit (of a Sabbath journey); and by, “and to which it was allowed to go” it means to exclude a city (even near by) but divided (from Jerusalem) by a river.

MISHNA: Formerly the palm-branch (LULABH) was taken to the Temple seven days, but in cities outside (of Jerusalem) it was taken (to the synagogue) one day. Since the destruction of the Temple, R. Jo’hanan b. Zakkai ordained that the palm-branch should everywhere be taken seven days, in commemoration of the Temple, and also that it should be prohibited (to eat the new produce) the whole day of waving (the sheaf-offering; vide Lev. xxiii. 11-15).

GEMARA: Whence do we know that we do this in commemoration of the Temple? The Scriptures say [Jer. xxx. 17] “For I will restore health unto thee, and I will heal thee of thy wounds, saith the Lord, because they called thee an outcast, saying, This is Zion whom no man seeketh after.” By implication (we see) it (Zion or the Temple) needs being sought after (or commemorated).

“AND THAT IT SHOULD BE PROHIBITED TO EAT . . . ON THE WHOLE DAY OF WAVING (THE SHEAF-OFFERING) ETC.” R. Na’hman b. Isaac remarks: R. Jo’hanan b. Zakkai says this according to the opinion of R. Judah, for it is said [Lev. xxiii. 14] “And ye shall eat neither parched corn . . . until the self-same day,” *i. e.*, until the very day itself, and he holds that whenever the expression “until” (ADH) occurs it is inclusive. How can you say the above according to (R. Judah); surely he differs from him? For we have learnt: Since the destruction of the Temple R. Jo’hanan b. Zakkai *ordained* that it should be prohibited (to eat

of the new produce) the whole of the day of waving (the sheaf-offering)! Says R. Judah: Is this not prohibited by the Torah which says: "Until the self-same day?" R. Judah was mistaken; he thought that R. Jo'hanan b. Zakkai taught that (the prohibition) was Rabbinical, and it was not so, for R. Jo'hanan also said it was Biblical. But does the Mishna not say "he ordained?" Aye; but what does it mean by "he ordained?" (It means), he explained the ordinance.

MISHNA: Formerly they received evidence as to the appearance of the new moon the whole (of the thirtieth) day. Once, the witnesses were delayed in coming, and they disturbed the song of the Levites. They then ordained that evidence should only be received until (the time of) the afternoon service, and if witnesses came after that time both that and the following day were consecrated. After the destruction of the Temple, R. Jo'hanan b. Zakkai ordained that evidence (as to the appearance) of the new moon should be received all day.

GEMARA: What disturbance did they cause to the Songs of the Levites? Said R. Zera to Ahabha his son: Go and construe (the Mishna) thus: They ordained that evidence as to the appearance of the new moon should not be received, only that there might be time during the day to offer the continual and the additional sacrifices and their drink offerings, and to chant the (daily) song without disturbing the order. A Boraitha teaches: R. Judah says in the name of R. Aqiba, what (song) did (the Levites) chant on the first day of the week? "The earth is the Lord's and the fullness thereof" [Ps. xxiv.], because he is the Creator, the Providence and the Ruler of the Universe. What did they sing on the second day? "Great is the Lord and greatly to be praised" [Ps. xlviii.], because He distributed His works and reigned over them. On the third day they sang "God standeth in the congregation of the mighty" [Ps. lxxxii.], because He, in his wisdom made the earth appear and prepared the world for its occupants. On the fourth day they sang "O Lord, to whom retribution belongeth" [Ps. xciv.], because (on that day) He created the sun and moon, and (determined) to punish in the future those who would worship them. On the fifth day they sang "Sing aloud unto God our strength" [Ps. lxxxii.], because (on that day) He created birds and fish to praise Him. On the sixth day they sang "The Lord reigneth, He is clothed with majesty" [Ps. xciii.], because (on that day) He finished His works and reigned over them. On the seventh day they sang "A Psalm or Song for the Sabbath Day" [Ps. xcii.], for the day that is wholly Sabbath. R. Nehemiah asked:

Why did the sages make a distinction between these sections (for the last refers to a future event, while all the others refer to the past)? It *should* have been said, that they sang that Psalm on the Sabbath day because He rested !

What did the Levites sing when the additional sacrifices were being offered on the Sabbath? R. Anan b. Rabha says in the name of Rabh: Six sections of Deut. xxxii.* R. 'Hanan b. Rabha also says in the name of Rabh, as these sections were divided (by the Levites) so they are divided for the reading of the Torah (on the Sabbath on which they are read). What did they sing at the Sabbath afternoon service? Says R. Jo'hanan, a portion of the song of Moses [Ex. xv. 1-10]; the conclusion of that song [ibid. 11-19] and the song of Israel [Numb. xxi. 17]. The schoolmen asked: Did they sing all these on one Sabbath, or did they, perhaps, sing one section on each Sabbath? Come and hear! A Boraitha teaches: During the time that the first choir of (Levites who sang at the time of the additional sacrifice) sang their sections once, the second choir (that sang at that time of the afternoon sacrifice) had sung theirs twice; from this we may deduce that they sang but one section on each Sabbath.

R. Judah b. Idi says in the name of R. Jo'hanan: According to the Rabbinical explanation of certain Scriptural passages, the Shekhinah made ten journeys; and according to tradition, a corresponding number of times was the Sanhedrin exiled, viz.: from the cell of Gazith (in the Temple) to the market-place; from the market-place to Jerusalem; from Jerusalem to Jamnia; from Jamnia to Usha; from Usha (back again) to Jamnia; from Jamnia (back again) to Usha; from Usha to Shapram; from Shapram to Beth Shearim; from Beth Shearim to Sepphoris; from Sepphoris to Tiberias, and Tiberias was the saddest of them all.

R. Elazar says they were exiled six times as it is said [Is. xxvi. 5], "For he bringeth down them that dwell on high; the lofty city he layeth low; he layeth it low even to the ground; he bringeth it even to the dust." Says R. Jo'hanan: And thence (from the dust) they will in future be redeemed, as it is said [Is. lii. 2] "Shake thyself from the dust; arise, and sit down, etc."

MISHNA: R. Joshua b. Qar'ha says: This also did R. Jo'hanan b. Zakkai ordain: that it mattered not where the chief of the Beth Din might be, the witnesses need only go to the meeting-place (of the Beth Din).

*i-vii; viii-xiii; xiv-xix; xx-xxvii; xxviii-xxxvi; xxxvii-xliv. These passages are called HAZYV LAKH because the initial letters are H, Z, Y, V, L, KH.

GEMARA: A certain woman was summoned for judgment before Amemar in Nehardea. Amemar went away to Me'huza, but she did not follow him, and he then excommunicated her. Said R. Ashi to Amemar: Have we not learned that it mattered not where the chief of the Beth Din might be, the witnesses need only go to the meeting-place (of the Beth Din)? Answered Amemar: That is true in respect to evidence for the new moon; but with regard to my action "The borrower is servant to the lender" [Prov. xxii. 7]. The Rabbis taught: Priests may not ascend the platform in sandals, to bless the people; and this is one of the nine ordinances instituted by R. Jo'hanan b. Zakkai; six are to be found in this chapter, one in the first chapter; another one is, if one become a proselyte now-a-days, he must pay a quarter of a shekel for a sacrifice of a bird, (so that if the Temple should be rebuilt the authorities would have a contribution from him towards the daily sacrifices). R. Simon b. Elazar said, that R. Jo'hanan had already withdrawn this regulation and annuled it, because it easily led to the sin (of using the money for different purposes). And what is the ninth (ordinance of R. Jo'hanan)? R. Papa and R. Na'hman b. Isaac dispute about this; R. Papa says it was with regard to a vineyard of the fourth year's crop; but R. Na'hman b. Isaac says it was with regard to the crimson colored strap (displayed on the Day of Atonement).

MISHNA: The order of the benedictions (to be said on New Year is as follows): The blessings referring to the Patriarchs (ABHOTH), to the mighty power of God (GEBHUROTH), and the sanctification of the Holy name; to these he adds the selection in which God is proclaimed King (MALKHIOTH), after which he does not sound the cornet; then the blessing referring to the sanctification of the day, after which the cornet is sounded; then the Biblical selections referring to God's remembrance of his creatures (ZIKHRONOTH) after which the cornet is again sounded; then the Biblical selections referring to the sounding of the cornet (SHOPHROTH), after which the cornet is again sounded; he then recites the blessings referring to the restoration of the Temple, the adoration of God, the benediction of the priests; such is the opinion of R. Jo'hanan b. Nuri. R. Aqiba said to him, if the cornet is not to be sounded after the Malkhieth, why are they mentioned? But the proper order is the following: The blessings referring to the Patriarchs (Abhoth), to the mighty power of God (Gebhuroth), and the sanctification of the Holy name; to this last, the Biblical selections referring to the proclamation of God as King (Malkhieth) are joined and then he sounds the cornet; then the Biblical selections referring to God's remembrance of His

creatures (Zikhronoth), and he then sounds the cornet; then the Biblical selections referring to the sounding of the cornet (Shophroth), and he again sounds the cornet; then he says the blessings referring to the restoration of the Temple, the adoration of God, and the priestly benedictions.

GEMARA: The Rabbis taught: Whence do we know that we should recite the Malkhioth, Zikhronoth, and Shophroth? Answered R. Eliezer: From the passage [Lev. xxiii. 24] in which it is written "Ye shall have a Sabbath, a memorial of blowing cornets, a holy convocation," the word "Sabbath" refers to the consecration of the day; "a memorial" refers to the Zikhronoth; "blowing of cornets" refers to the Shophroth; "a holy convocation" means the hallowing of the day in order to prohibit servile work. R. Aqiba said to him: Why is not the word "Sabbath" construed to mean the prohibition of servile work, since the passage (quoted above) begins with that? And then, let the passage be interpreted thus: "Sabbath" means the hallowing of the day and the prohibition of servile work; "memorial" refers to the Zikhronoth; "blowing of the cornets" refers to the Shophroth; "a holy convocation" means the consecration of the day. Whence do we know that we should recite the MALKHIOTH? A Boraitha teaches: The words, "I am the Lord, your God; and in the seventh month" [Lev. xxiii. 22, 24] may be interpreted to refer to the proclamation of God as King. R. Jose says it is not necessary to cite this passage; for the Torah says [Numbers x. 10] "that they may be to you for a memorial, before your God: I am the Lord your God." These concluding words "I am the Lord, your God" are entirely superfluous, but since they are used, of what import are they? They form a general rule, that in every selection, in which (God's) remembrance of His creatures is mentioned there should also be found the thought that He is the King of the Universe.

MISHNA: Not less than ten Scriptural passages should be used for the Malkhioth, ten for the Zikhronoth and ten for the Shophroth. R. Jo'hanan b. Nuri says the requirements of the law will be fully complied with, if but three of each class have been used.

GEMARA: To what do the ten Scriptural passages used for the Malkhioth correspond? Answered Rabbi: To the ten expressions of praise used by David in the Psalms. But there are more expressions of praise found? Only those are meant, in conjunction with which it is written "praise him with the sound of the cornet," [Psalm ci. 3]. R. Joseph says they correspond to the ten commandments that were proclaimed to Moses on Sinai. R. Jo'hanan says

they correspond to the ten words with which the universe was created.

“THE REQUIREMENTS OF THE LAW WILL BE FULLY COMPLIED WITH IF BUT THREE OF EACH CLASS HAVE BEEN SAID.” The schoolmen asked: Does he mean three from the Pentateuch, three from the Prophets and three from the Hagiographa, which would make nine, and they differ about one (passage)? or perhaps one from the Pentateuch and one from the Prophets and one from the Hagiographa, which would make three, and they differ about many passages? Come and hear! A Boraitha teaches: Not less than ten Scriptural passages should be used for the Malkhioth, ten for the Zikhronoth, and ten for the Shophroth; but if seven of them all were recited, corresponding to the seven heavens, the law has been complied with. R. Jose b. Nuri remarked: He that recites less (than ten of each) should not, however, recite less than seven, but if he recited but three, corresponding to the Pentateuch, Prophets, and Hagiographa, but some say corresponding to the Priests, Levites and Israelites, the requirements of the law have been fulfilled. R. Huna b. Samuel says the rule is according to R. Jo’hanan b. Nuri.

MISHNA: We do not cite Scriptural passages for the above three series that contain predictions of punishment. The passages from the Pentateuch are to be recited first, and those from the Prophets last. R. Jose, however, says if the concluding passage is from the Pentateuch the requirements of the law are fulfilled.

GEMARA: Passages, proclaiming the kingdom of God that should not be used, (because of the above) are such as the following [Ezekiel xx. 33]: “As I live, saith the Lord God, surely with a mighty hand, and with a stretched out arm, and with fury poured out, I will rule over you,” and although as R. Na’hman says (of this passage): Let Him be angry with us, but let Him take us out of captivity, still, since it refers to anger, we should not mention “anger,” at the beginning of the year. An example of the same idea being found in conjunction with the Zikhronoth is to be read in [Ps. lxxviii. 3], “For he remembered they were but flesh; and in conjunction with the Shophroth an example is found in Hosea v. 8. “Blow ye the cornet in Gibeah, etc.” We must not mention the remembrance of the individual (in the Zikhronoth) even if the passage speaks of pleasant things, as, for example [Ps. cvi. 4], “Remember me, O Lord, with the favor that thou bearest unto thy people.” According to R. Jose passages that contain the expression of “visiting” may be used in the Zikhronoth, *i. g.*, “And the Lord visited Sarah [Gen. xxi. 1] or “I have surely visited you”

[Ex. iii. 16] so says R. Jose; but R. Judah says, they may not. But even if we agree to what R. Jose says (shall we say that) the passage "and the Lord visited Sarah" speaks of an individual (and therefore it should not be used)? Nay; since many descended from her, she is regarded as many and therefore that passage though speaking of one only, is regarded as though it spoke of many.

(In the Malkhioth, they used Ps. xxiv. 7-10, which is divided into two parts). The first part can be used as two of the required passages, and the second as three, so says R. Jose; but R. Judah says: The first part can be used only for one, and the second for two.* So too [Ps. xlvii. 6, 7] "Sing praises to God, sing praises, sing praises to our King, sing praises; for God is the King of all the earth;" R. Jose says: This may be used for two of the Malkhioth; but R. Judah says it is to be reckoned as one only.† Both, however, agree that the next verse of the same Psalm "God is King over the nations; God sitteth upon the throne of his holiness," is to be used for one only. A passage containing a reference to God's remembrance of His creatures and also to the cornet as, for instance [Lev. xxiii. 24] "Ye shall have a Sabbath, a memorial of blowing of cornets" may be used in the Zikhronoth and the Shophroth; so says R. Jose; but R. Judah says: It can only be used in the Zikhronoth. A passage in which God is proclaimed King, containing also a reference to the cornet, as for instance [Numb. xxiii. 21] "The Lord his God is with him, and the shout (TERUATH) of a king is among them," may be used in the Malkhioth and in the Shophroth, says R. Jose; but R. Judah says: It may only be used in the Malkhioth. A passage containing a reference to the cornet, and nothing else, as for instance [Numb. xxix. 1] "It is a day of blowing the cornet;" may not be used at all.

"THE PASSAGES FROM THE PENTATEUCH ARE TO BE RECITED FIRST AND THOSE FROM THE PROPHETS LAST." R. Jose says: We should conclude with a passage from the Pentateuch, but if one concluded with a passage from the Prophets, the law has been complied with. We have also learnt: R. Elazar b. R. Jose says, The Vathiqin used to conclude with a passage from the Pentateuch. That is all very well as far as Zikhronoth and Shophroth are concerned for there are many such passages; but as for the Malkhioth there are but three in the Pentateuch, viz.: "The Lord his God is with him, and the shout of a King is among them" [Numb. xxiii. 21]; "And he

* He excludes the two interrogative sentences "who is the king of glory?"

† He rejects one, because the words "our king," referring to one people only, was not a sufficiently broad expression of praise for Him, who is the King of the universe.

was king in Jeshurun" [Deut. xxxiii. 5]; and "The Lord shall reign forever" [Ex. xv. 18], but we require ten and there are not so many? Said R. Huna: We have learned that, according to R. Jose, the passage, "Hear, O Israel, the Lord our God, is one Lord" [Deut. vi. 4], may be used in the Malkhiuth, but R. Judah says it may not; so also they hold with regard to the passages, "Know, therefore, this day, and consider it in thine heart, that the Lord, he is God there is more else" [Deut. iv. 39], and "Unto thee it was shewed, that thou mightest know that the Lord, he is God; there is none else beside him." (Deut. IV. 35).

MISHNA: The second of those who act as ministers of the congregation on the feast of New Year shall cause another to sound the cornet; on days when the HALLEL (Service of Praise, Ps. cxiii-cxviii) is read, the first (minister) must read it. In order to sound the cornet on New Year's Day it is not permitted to go beyond the Sabbath limit, to remove a heap of stones to ascend a tree, to ride on an animal, to swim over the waters, nor to cut it (the cornet) with anything prohibited either by the (Rabbinical) laws against servile work or by the Biblical laws; but if one wishes to put water or wine in a cornet (to cleanse it) he is allowed to. Children may not be prevented from sounding the cornet, but on the contrary we are permitted to occupy ourselves with teaching them until they learn to sound it; but one who thus teaches, as also others who listen to sounds thus produced, do not thereby fulfill the requirements of the law.

GEMARA: Why are the above prohibitions made? Because the sounding of the cornet is a mandatory law; now, the observance of a festival involves both mandatory and prohibitory laws, and the mandatory do not render the prohibitory laws inoperative.

"CHILDREN MAY NOT BE PREVENTED FROM SOUNDING THE CORNET, ETC." May then women be prevented? Does not a Boraitha teach: Neither women nor children may be prevented from sounding the cornet on the New Year's Day? Answered Abayi: There is no difficulty here; the one is the opinion of R. Judah and the other of R. Jose and R. Simon, who say that as women are permitted (in the case of sacrifices) to lay their hands on the animals, so here, if they desire to sound the cornet, they may.

"UNTIL THEY LEARN." R. Elazar says: Even on the Sabbath; so also does a Boraitha teach: We are permitted to occupy ourselves with teaching (children) until they learn (to sound the cornet) even on the Sabbath; (and if we do not prevent them doing this on the Sabbath) how much less do we, on the feast (of New Year). Our

Mishna says, "we do not prevent them" (but it does not say that we should tell a child to go and sound the cornet). Is this then prohibited? No; a child already initiated in the performance of religious duties is not prohibited, but we do not tell a child, not yet initiated, to go and sound the cornet; yet, if he sounds it of his own accord, no law has been infringed.

MISHNA: The order of sounding the cornet is three times three. The length of a TEQIA is equal to that of three TERUOTH, and that of each Terua as three moans (YABABHOTH). If a person sounded a Teqia and prolonged it equal to two, it is only reckoned as one Teqia.* He who has just finished reading the benedictions (in the additional service for the New Year) and only at that time obtained a cornet, should then blow on the cornet the three sounds three times. As the Reader of the congregation is in duty bound (to sound the cornet) so too is each individual; but, says R. Gamliel, the Reader can act for the congregation.

GEMARA: But we have learnt in a Boraitha that the length of a Teqia is the same as that of a Terua. Says Abayi: Our Mishna speaks of the three series, and means that the length of all the Teqioth is the same as that of all the Teruoth. But the Boraitha speaks of only one series and says that one Teqia is equal to one Terua (which is the same thing).

"EACH TERUA IS (AS LONG AS) THREE MOANS." But we have learnt in a Boraitha, a Terua is as long as three broken (staccato) tones (SHEBHARIM). Says Abayi: About this they do indeed differ, for it is written [Numb. xxix. 1] "It is a day of blowing the cornet" which in the (Aramaic) translation of the Pentateuch, is "It is a day of sounding the alarm (YABABHA); Now it is written concerning the mother of Sisera [Judg. v. 28] "The mother of Sisera . . . moaned" (VAT'YABETH); this word, one explains to mean a protracted groan, and another to mean a short wail. The Rabbis taught: Whence do we know (that one must sound) with a cornet? From the passage in which [Lev. xxv. 9] "Thou shalt cause *the cornet* . . . to sound, etc." Whence do we know that (after the Terua) there should be one Teqia? Therefore it is said (later in the same verse) "Ye shall make the cornet sound."† But perhaps this

*The cornet is sounded three times, corresponding to the Malkhieth, Zikhroneth and Shophroth. The order of the sounds is Teqia, Terua, Teqia; Teqia, Terua, Teqia, etc. The case here supposed is that the one who sounded the cornet sustained the second Teqia as long as two Teqioth, intending thereby to sound the second and third Teqioth. This, we see, is not permitted.

†The Hebrew words *l'theqatem Terua* are interpreted to mean that first a Teqia should be sounded, and then a Terua.

only refers to the Jubilee. Whence do we know that it refers also to New Year's Day? Because it says (in the same verse) "in the seventh month." These words are superfluous; for what purpose then does the Torah use them? To teach us that all the sounds of the cornet during the seventh month should be like each other. Whence do we know that the sounds are to be three times three? From the three passages, "Thou shalt cause the cornet . . . to sound" [Lev. xxv. 9]; "A Sabbath, a memorial of blowing of cornets" [Lev. xxiii. 24]; "It is a day of blowing the cornet" [Numb. xxix. 1]. But the following Tana deduces it by analogy from (the rules given in) the wilderness [Numb. x. 1-10]; for a Boraitha teaches: The words "When ye sound an alarm" [Numb. x. 5] means one Teqia and one Terua. Do you mean one of each, or do you mean that both together should constitute one? Since the Torah says [ibid. 7] "But when the congregation is to be gathered together, ye shall blow but ye shall not sound an alarm," we deduce that (in the first citation) it means one of each. But whence do we know that there should be one Teqia before the Terua. From the words [ibid. 5] "When ye sound an alarm" (*i. e.*, first a "sound," or Teqia, and then an "alarm," or Terua). And whence do we know that there should be one after the Terua? From the words [ibid. 6] "An alarm shall they sound!" R. Ishmael, the son of R. Jo'hanan b. Beroqa, says: It is not necessary (to deduce it from these passages, but from the following), in which the Torah says, "When ye sound an alarm the second time" [ibid. 6]. The words "a second time" are unnecessary, but since they are used, what do they signify? They form a general rule that on every occasion, on which "alarm" (Terua) is mentioned, a sound (Teqia) must be used with it as a second (or following) tone. Possibly all this only refers to the practices followed in the wilderness, but how do we know that they refer to New Year's Day also? We learn it by analogy from the use of the word "cornet" (*sic!* Terua), which is found in the three passages, [Lev. xxiii. 24] "A sabbath, a memorial of cornets;" [Numb. xxix. 1] "It is a day of blowing of cornets;" and [Lev. xxv. 9] "Thou shalt cause the cornet. . . .to sound;" and as for each Terua there are two Teqioth, we, therefore, learn that on New Year's Day there are sounded three Teruoth and six Teqioth. R. Abbahu enacted in Cæsarea that the order should be first a Teqia* then three single staccato sounds, or Shebharim, then a Terua, and then again a Teqia. What are we to think of that? If by Terua is

* The Teqia is a long tone produced by sounding the cornet. The Terua is long tremulous sound. The SHEBHARIM consists of three short staccato sounds.

meant "a protracted groan" then he should have instituted the order to be a *Teqia*, a *Terua* and then a *Teqia*; and if it means "a short wail" then he should have instituted the order to be, a *Teqia* then *Shebharim* (three single broken sounds) and then again a *Teqia*? He was in doubt whether it meant one or the other (and therefore he enacted that both should be sounded).

"IF A PERSON SOUNDED A *TEQIA* AND PROLONGED IT EQUAL TO TWO, ETC." R. Jo'hanan says: If one heard the nine sounds at nine different hours during the day, the requirements of the law are fulfilled and we have also learnt: If one heard the nine sounds at nine different hours of the day the requirements of the law are fulfilled, and if he heard from nine men at one time, a *Teqia* from one and a *Terua* from another, etc., the law has been complied with even if he heard them intermittently, and even during the whole day or any part of the day. The Rabbis taught: (Generally) the soundings of the cornet do not obviate each other, nor do the benedictions; but on New Year's Day and the Day of Atonement they do.

"HE WHO HAS JUST FINISHED READING (THE ADDITIONAL SERVICE) AND ONLY AT THAT TIME OBTAINED A CORNET SHALL SOUND ON THE CORNET THE THREE SOUNDS THREE TIMES." This means, only when he did not have a cornet at the beginning (of the service); but if he had one at the beginning of the service when the sounds of the cornet are heard, they must be heard in the order of the benedictions of the day. R. Papa b. Samuel rose to recite his prayers. Said he to his attendant, When I nod to you, sound (the cornet) for me." Rabha said to him: This may only be done in the congregation. A Boraitha also teaches: When one hears these sounds, he should hear them, both in their order, and in the order of the benedictions (in the additional service of the New Year). These words only apply to a congregation, but one need hear them in the order of the benedictions only, if he is not in a congregation; and a private individual who has not sounded the cornet (or heard it sounded) can have a friend sound it for him; but a private individual who has not recited the benedictions cannot have a friend say them for him; and the duty to hear the cornet sounded is greater than that of reciting the blessings. How so? If there be two cities (to which a person may go) and in one city they are about to sound the cornet and in the other to recite the benedictions, he should go to the city in which they are about to sound the cornet; and not to that in which they are about to recite the benedictions. This is self-evident! for is not one a duty prescribed by the Torah and the other by the Rabbis? (It is not so

self-evident as one might suppose); but it is needed to tell us that in the case in which one is *sure* that they have not recited the benedictions in one city, and with regard to the other he is in *doubt* (whether they have sounded the cornet or not, he must nevertheless go to the place where they are about to sound the cornet.)

"JUST AS THE READER OF THE CONGREGATION IS IN DUTY BOUND (TO SOUND THE CORNET) SO TOO IS EACH INDIVIDUAL." A Boraitha teaches: The schoolmen said to R. Gamliel, why according to your opinion should the congregation pray? Answered he: In order to enable the Reader of the congregation to arrange his prayer. Said R. Gamliel to them: But why, according to your opinion, should the Reader pray? Answered they: In order to enable those who are not expert, to fulfill the requirements of the law. Just as he enables those who are not expert, said he, so too he causes those who are expert, to fulfill the requirements of the law. R. Bar b. 'Hana said in the name of R. Jo'hanan: The sages accept the opinion of R. Gamliel; but Rabh says there is still a dispute between them; could (the same) R. Jo'hanan say this? Have we not heard that R. 'Hana of Sepphoris said in the name of R. Jo'hanan: The rule is according to R. Gamliel: from these words ("the rule is according to R. Gamliel") we see that there must have been some that disputed with him! Says R. Na'hman b. Isaac: It is perfectly clear; by the words, "the sages accept the opinion of R. Gamliel," R. Meir is meant, and the rule arrived at through those who disputed with him (was arrived at) through other Rabbis; for a Boraitha teaches: R. Meir holds that with regard to the benedictions of New Year's Day and the Day of Atonement, the Reader can act for the congregation; but the other Rabbis say: Just as the Reader is in duty bound, so too is each individual. Why, only for these benedictions (and no others)? Shall I say it is because of the many Biblical selections used? Does not R. 'Hannan say in the name of Rabh: As soon as one has said (the passages beginning with) the words, "And in thy law it is written," he need say no more? It is because there are many (more and longer) benedictions (than usual). We have also learnt, R. Joshua b. Levi says: Both the private individual and the congregation as soon as they say (the passages beginning) with the words, "And in thy law it is written," need say no more. R. Elazar says: A man should always first prepare himself for prayer and then pray; concerning this R. Abba says: The remarks of R. Elazar clearly apply to the benedictions of New Year's Day and the Day of Atonement, and to the various holidays, but not to the whole year. It is not so; for did not R. Judah prepare himself

(even on a week day) before his prayers and then offer them? R. Judah was an exception, for since he prayed only once in thirty days, it was like a Holiday. When Rabhin came (from Palestine) he said that R. Jacob b. Idi said in the name of R. Simon the pious: R. Gamliel did not excuse from public service any but field-laborers! What is the difference (between them and others)? They would be forced to lose their work (if they went to a synagogue) but people in a city must go (to the House of Prayer).

חייב כך כל יחיד ויחיד כו'. תניא, אמרו לו לרבן גמליאל: לדבריד למה צבור מתפללין? אמר להם כדי להסדיר שליח צבור תפילתו. אמר להם ר"ג: לדברידם למה ש"צ יורד לפני התיבה? אמרו לו, כדי להוציא את שאינו בקי, אמר להם: כישם שמוציא את שאינו בקי, כך מוציא את הבקי. ארבב"ח אר"י, מורים חכמים לר"ג. ורב אמר עדיין היא מחלוקת. ומו אמר רבי יוחנן הכי והאמר ר' חנה ציפוראה א"ר יוחנן הלכתא ברבן גמליאל, הילכתא מכלל דפליגי? (לד.). אמר רב נחמן בר יצחק מאן מורים, רבי מאיר; והלכה מכלל דפליגי, רבנן. דתניא, ברכות של ר"ה ושל יח"כ שליח ציבור מוציא הרבים ידי חובתו, דברי ר"מ; וחב"א, כישם ששליח צבור חייב, כך כל יחיד ויחיד חייב. מאי שנא הני? אילימא משום דנפיש קראי? והאמר רב חננאל אמר רב, כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר טוב אינו צריך? אלא משום דאוושי ברבות. איתמר, אמר רבי יהושע בן לוי: אחד יחיד ואחד ציבור כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר טוב אינו צריך. א"ר אלעזר, לעולם יסדיר אדם תפילתו ואח"כ יתפלל. א"ר אבא, מסתברא מילתיה דר' אלעזר בברכות של ר"ה ושל יח"כ ושל פרקים, אבל דכל השנה לא. איני, והא רב יהודה מסדר עלותיה ומצלי? שאני רב יהודה, כיון דמתלתין יומין לתלתין יומין הוא מצלי, כפרקים דמי. כי אתא רבין א"ר יעקב בר אידי א"ר שמעון חסידא, לא פטר רבן גמליאל אלא עם שישידות, מ"ש? משום דאניסי במלאכה, אבל בעיר לא.

הדרן עלך יום טוב וסליקא לה מסכת ראש השנה.

ר י"י

נמי קאמר, תקיעות וברכות, דעלמא בגין תעניות אין מעבידין זו את זו אם בירך ורא תקע, כי נחורא לך, לבימין שבימתי תברכה. אלא בחבר עיר, תבורת צבור, אבל יחיד מברך את כולו ואח"כ תוקע תשע תקיעות. דהא ודאי והא כפקי, ודאי הוא לו ינאם ולך אצל רמזכין ומצא שם עשרה ואם ולך אצל התוקעין שמוא כבר עמדו וחלכו לביתם, רמה צבור מתפללים, בלחש, מורים חכמים, אחר שנחלקו חזון וחזון, מאן מורים, לו בברכות של ראש השנה ויה כ ר"מ. והריכת מכלל דפליגי, דקאמר ר' יוחנן הלכה ברבן גמליאל בתך דמשמע מכלל דעמדו במחלוקתן, רבנן, שאר החכמים הדין מר בו, דנפיש קראי, דאיכא דמוכפי ראשו חסנה ורה ומלכות וזכרונות ושפלות, כיון שאמר ובתורתך כתוב, כלומר כיון שאמר נעשה ונקריב לפניך נמוצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך. אין צריך, לומר מקראות המוגפין. אלא משום דאוושי, יתרי כאן תשע וארבעות ומטעות דאין הכל בקיאות בתן. ושל פרקים, מועדות. מתלתין לתלתין, עתה מתור תלמודו כל שלשים יום, פטר היה כו', שש"ן מוציאם, אבל דעיר לא, משום דלא אנוכי ויכולין להסדיר תפלתן.

הדרן עלך יום טוב וסליקא לה מסכת ראש השנה.

נגמרה מבית הדפוס יום ב' ר"ח אדר תרנ"ה לפ"ק, בעזר החונן לאדם דעת. ובשם שזכינו לסדר ולגמור את הראשונה, בן יזכנו לסדר ולגמור את המסכתא האחרונה. אמן.

ת"ל (ויקרא כה) "והעברת יסופר תרועה" ומניין שפשוטה לאחריה? תלמוד לומר "תעבירו יסופר", ואין לי אלא ביובל, בראש השנה מניין? תלמוד לומר "בחדש השביעי" (לד). שאין ת"ל "בחדש השביעי", ומה ת"ל בחדש השביעי? שיהו כל תרועות החדש השביעי זה כזה. מנין לשלש של שלש שלש? ת"ל "והעברת יסופר תרועה, שבתון זכרון תרועה, יום תרועה יהיה לכם". והאי תנא מויתי לה בג"ש ממדבר, דתניא (גמדבר י) "ותקעתם תרועה" תקיעה בפני עצמה ותרועה בפני עצמה; אתה אומר תקיעה בפני עצמה ותרועה בפני עצמה, או אינו אלא תקיעה ותרועה אחת היא? כשהוא אומר (שם) "ובקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו" הוי אומר תקיעה בפני עצמה ותרועה בפני עצמה; ומניין שפשוטה לפני? תלמוד לומר (שם) "ותקעתם תרועה". ומניין שפשוטה לאחריה? תלמוד לומר (שם) "תרועה יתקעו". רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר, אינו צריך: הרי הוא אומר "ותקעתם תרועה שנית", שאין ת"ל שנית, ומה ת"ל שנית? זה בנה אב, שכל מקום שנאמר תרועה תהא תקיעה שנייה לה; אין לי אלא במדבר, בר"ה מניין? ת"ל תרועה תרועה לג"ש; ושלש תרועות נאמרו בר"ה (ויקרא כג) "שבתון זכרון תרועה" (מדבר כט) "יום תרועה", (ויקרא כה) "והעברת יסופר תרועה", יתתי תקיעות לכל אחת ואחת, מצינו רמזין ג' תרועות וישש תקיעות נאמרו בר"ה. איתקין רבי אבהו בקשרי: תקיעה, שלש יטברים, תרועה, תקיעה. מה נפישך! אי ילולי ליל לעבד תקיעה תרועה ותקיעה, ואי ננחוי נח לעבד תקיעה שלשה יטברים ותקיעה? מספקא ליה: אי ננחוי נח, אי ילולי ליל. תקע בראשונה ומישך בשניה כשתים א"ר יוחנן שמע (לד): תשע תקיעות בתשע ישעות ביום יצא. תניא נמי הכי, ישע תשע תקיעות בתשע ישעות ביום יצא, מט' בני אדם כאחד תקיעה מזה ותרועה מזה יצא ואפילו בסירונין, ואפילו כל היום כולו. ת"ר, תקיעות אין מעכבות זו את זו, ברכות אין מעכבות זו את זו, תקיעות וברכות ישל ר"ה וישל ית"כ מעכבות. מי יטבירך ואח"כ נלמנה לו יסופר תוקע ומריע ותוקע. טעמא דלא הוה ליה יסופר מעיקרא, הא הוה ליה יסופר מעיקרא, כי ישמע להו אסדר ברכות ישמע להו. רב פא בר ימנאל קם לצלוי, אמר ליה לישמיעה כי נהירנא לך, תקע לך. אמר ליה רבא, לא אמרו אלא בחבר עיר. תניא נמי הכי כשהוא שומען, שומען על הסדר ועל סדר ברכות; כמה דברים אמורים בחבר עיר. אבל שלא בחבר עיר שומען על סדר ברכות; ויחיד שלא תקע, חבירו תוקע לו; ויחיד שלא בירך, אין חבירו כורך עליו; ומצוה בתוקעין יותר מן המברכין; כיצד? יתתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין, הולכין למקום שתוקעין, ואין הולד למקום שמברכין. פשיטא! הא דאורייתא הא דרבנן? לא צריכא, דאע"ג דהא ודאי והא ספק. כיסם ששלח צבור

ר יט"ו

ג יחי גנר, באדם רגונת מלכו בדרך החולים שמאריכין בגניהותידן, וילולי ליל, באדם הבוכה ומקונן קריות קצרים כמובין זה לזה. שאין תלמוד לומר, דהא כתב לן בכמה מקומות דיום הכפורים בחדש השביעי הוא והכא יום הכפורים כתיב. והעברת, שפשוטה משמע העברת קול אחד. העבירו, הרי העברה תהילה ונוף ותרועה כתובא בנתיים. שלש שלש, מנין דהנך פשוטה לפני ולאחריה ותרוע' כאמצע עבדינן תלתא זמני: למלכות דהא ולזכרונות דהא ולשופרות דהא? ת"ל תרועה, תלתא זמני, לכל אחד פשוטה לפני ולאחריה. ממדבר, שתהא פשוטה לפני ולפשוט' לאחריה. בפני עצמה כל, דלא הויא דהא היא ות"ק הוי תוקעין תרועה. או אינו, אלא אחת היא ות"ק הוי תוקעין תרועה. כשהוא אומר תתקעו ולא תריעו מכלל דמסמעות התקעו ותריעו קאמר ותרועה לא קרי לה תקיעה. ותקעתם, והדר תרועה. שאין ת"ל שנית, שכבר אמר ותקעתם תרועה ונכע מחנה פלוגי כי הדר אמר ותקעתם פשוטא דשנית הוא. תהא תקיעה שניה לה. והכי קאמר ותקעתם תקיעה שנית לתרועה. מספקא ליה, ועבר תרועה, תשע תקיעות, תרועות

ה' אלהינו ה' אחד" מלכות, דברי ר' יוסי, ר' יהודה אומר אינה מלכות, (דברים ד)
 "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים אין עוד", מלכות, דברי ר' יוסי;
 ר' יהודה אומר, אינה מלכות (שם) "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד
 מלבדו", מלכות, דברי ר' יוסי; רבי יהודה אומר אינה מלכות. **מתני'** העובר לפני
 התיבה ב"ט של ר"ה ישיני מתקיע, ובשעת החלל הראשון מקרא את החלל. **גמ'** מאי
 שניא ישיני מתקיע? א"ר יוחנן בשעת גזירת המלכות שנו. **מתני'** יוֹפֵר של ר"ה אין
 מעבירין עליו את התחום, ואין מפסקין עליו את הגל, לא עולין באילן, ולא רוכבין ע"ג
 בהמה, ולא יטטין על פני המים, ואין חותכין אותו בין בדבר שהוא מים בין
 בדבר שהוא מים לא תעשה; אבל אם רצה ליתן לחובו מים או יין, יתן. אין מעבירין
 את התנוקות מלתקוע, אבל מתעסקין עמהן עד שילמדו, והמתעסק לא יצא, והיטומע
 מן המתעסק לא יצא. **גמ'** מ"ט? יוֹפֵר עשה הוא, וי"ט עשה ולא תעשה, ואין עשה
 דוחה את לא תעשה ועשה. (ל"ג). אין מעבירין את התנוקות מלתקוע. הא נשים
 מעבירין? והתניא: אין מעבירין לא את הנשים ולא את התנוקות מלתקוע ב"ט?
 אמר אביי, ל"ק, הא ר' יהודה, הא רבי יוסי ורבי שמעון, דאמרי נשים סומכות רשות.
 "עד שילמדו". אמר רבי אלעזר אפילו ביטבת. **תנ"**ה, מתעסקין בהן עד שילמדו אפילו
 ביטבת, ואין מעבירין התנוקות מלתקוע ביטבת, ואין צריך לומר ביום טוב. עובא הוא
 דלא מעבירין, הא לכתחילה לא אמרינן תקוע? לא קשיא כאן (ל"ג): בקטן שהגיע
 לחינוך, כאן בקטן שלא הגיע לחינוך. **מתני'** סדר תקיעות שלש של שלש שלש.
 שיעור תקיעה כשלש תרועות, שיעור תרועה כג' יבבות. תקע בראשונה ומשך בשינייה
 כשתים אין בידו אלא אחת. מי שבירך ואחר כך נתמנה לו יוֹפֵר, תוקע ומריע ותוקע
 ג' פעמים. כשם שישליח ציבור חיוב, כך כל יחיד ויחיד חיוב. רבן גמליאל אומר:
 ישליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן. **גמ'** והתניא שיעור תקיעה פתרועה? אמר
 אביי, תנא דידן קא חייבי תקיעות דכולהו בבי ותרועות דכולהו בבי; תנא ברא קא
 חייבי חד בבא, ותו לא. שיעור תרועה כג' יבבות. והתניא שיעור תרועה כשלשה
 יבבות? אמר אביי, בהא ודאי פליגי, דכתיב (במדבר כט) "יום תרועה יהיה לכם"
 וביתרנגולין יום יבבא יהא לכוך, וכתיב באמיה דסיסרא (שופטים ה) "בעד החלל נשקרה
 ותיבב אם סיסרא", מר סבר גנחוי גנח, ומר סבר ילולוי לילי. תנו רבנן, מניין שבישופר?

ר' יצ"י

בעינן עשר, וארבע מהן הורה דקאמר ר'י משלים בתורה. **מתני'** מתקיע, המתפלל תפלת מוכפין
 מתקיע, החלל, דבר"ה לובא הלל כדאמרינן בעירובין פ"ב. **גמ'** בשעת גזירת המלכות שנו, אויבים
 גזרו שלא יתקעו והיו אורבין להם כל שש שעות לקין תפלת שהרית לכך העבירוה לתקוע במוכפין.
מתני' את התחום, לילך הוין לתחום לשביע תקיעה. מים כו', ולא אמרינן קא מתקין מנא.
גמ' תנוקות הוא דלא מעבירין, דבעי להנכייהו. הא נשים מעבירין, דפטורות לגמרי דמ"ע שהזמן
 גרמא היא, וכי תקיעי איכא כל תוסף. סומכות רשות אלמא אי"ג דפטוריהו קרא לובא איכורא
 וה"ה למצות עשה שהזמן גרמא, קטן שהגיע לחינוך, מתעסקין בהן שילמדו וכ"ש שאין מעבירין.
מתני' שלש כו', אחת למלכיות ואחת לזכרונות ואחת לשופרות. שלש של שלש, תקיעה
 ותרועה ותקיעה לכל אחת ואחת. שלש יבבות, ג' קולות בעלמא כל שחוא. בראשונה, פשוטה
 שלפני התרועה. ומשך בשינייה, תקיעה של אחר התרועה משך כשתים לצאת בה ידי שמים שהיה
 צריך לעשות זו פשוטה שלאחרית דמלכיות ופשוטה שלפניה דזכרונות. אין בידו אלא ארת,
 דפסקי תקיעה אחת לשמים לא מפסקין. מי שבירך, התפלל תפלת מוספין ומירך תשעה ברכות.
ג' פעמים, בשביל מלכיות וכן בשביל זכרונות וכן בשביל שופרות. **גמ'** ככולהו בבי, והכי קאמר
 שיעור ג' תקיעות כג' התרועות. דהרא בבא, שיעור התקיעה בשיעור התרועה ותרועהו דהא מילתא
 אמרי, שברים, ארוכים מובכות. אמר אביי בהא ודאי פליגי, אי"ג דאוקומא דכרישא לא פליגי על
 כרחן. בהא ספא פליגי, דמתרגמינן, תרועה יבבא ובאמיה דסיסרא כתיב גמיי האי לישנא ותיבב.

הוא? הנך דבתיב בתו (תהלים קג) "הללוהו בתקע יוֹפֶר". רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה בסני. רבי יוחנן אמר, כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם. אם אמר שלש שלש מכולן יצא. איבעיא להו, היכי קתני: שלש מן התורה, שלש מן הנביאים, ושלש מן הכתובים, דהוּו תשע, ואיכא בינייהו חדא? או דילמא, אחד מן התורה, ואחד מן הנביאים, ואחד מן הכתובים, דהוּוין להו שלש, ואיכא בינייהו טובא? ת"ש, דתניא: אין פוחתין מעשרה מלכיות, מעשרה זכרונות, מעשרה יוֹפֶרוֹת, ואם אמר שבע מכולן, יצא, כנגד שבעה רקיעים. רבי יוחנן בן נורי אומר, הפחת לא יפחות משבע, ואם אמר שלש מכולן יצא, כנגד תורה נביאים וכתובים, ואמרי לה כנגד כתנים ליום וישראלים. אמר רב הונא אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי. **בבבב** אין מוזכרין מלכיות, זכרונות ויוֹפֶרוֹת של פורענות, מתחיל בתורה ומישראל בנביא; רבי יוסי אומר, אם הישראלים בתורה יצא. (לב:) **גב** מלכיות כגון (יהושעא ב) "חי אני נאם ה' אם לא ביד חזקה, ובזרוע נטויה ובחמה יפוכה אמלך עליכם" ואע"ג דא"ר נחמן: כל כי האי ריתחא ליתחא קב"ה עין ולפרוקין, כיון דבריתחא אמור אדכורי רתחא בריש ישתא לא מדכרין; זכרון כגון (תלים עה) "ויזכור כי בישר חמה" וגו' יוֹפֶר, כגון (הושע ה) "תקעו יוֹפֶר בנגעה" וגו'. אין מוזכרין זכרון של יחיד ואפילו לטובה, כגון (תהלים קו) "זכרני ה' ברצון עמך", פקדונות הרי הן בזכרונות כגון (ראש' כא) "וה' פקד את ישרה", וכגון (שמות ג) "פקוד פקדתי אתכם" ד"ר יוסי, ר' יהודה אומר, אין בזכרונות. ולרבי יוסי נהי נמי דפקדונות הרי הן בזכרונות, וה' פקד את ישרה פקדון דיחיד הוא? כיון דאתו רבים מינה כרבים דמיא. (תלים כד) "ישאו יערים ראשיכם וגו'. עד מלך הכבוד סלה" ראשונה יתים, שנייה שלש, דברי ר' יוסי, ר' יהודה אומר, ראשונה אחת, שנייה יתים (שם מז) "זמרו אלהים זמרו זמרו למלכנו זמרו כי מלך כל הארץ אלהים" יתים, דברי ר' יוסי: ר' יהודה אומר, אחת; וישון (שם) "במלך אלהים על גוים אלהים יושב על כסא קדשו" יתיה אחת. זכרון ישיש בו תרועה, כגון (יוקרא כג) "שבתון זכרון תרועה מקרא קודש", אומרה עם הזכרונות, ואומרה עם היוֹפֶרוֹת, דברי ר' יוסי; ר' יהודה אומר, אינו אומרה אלא עם הזכרונות בלבד; מלכות ישיש עמו תרועה, כגון (מדבר כג) "ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו", אומרה עם המלכיות ואומרה עם היוֹפֶרוֹת, דברי ר' יוסי; ר' יהודה אומר, אינו אומרה אלא עם המלכיות בלבד. תרועה שאין עמה לא כלום, כגון (מדבר כט) "יום תרועה יהיה לכם" אומרה עם היוֹפֶרוֹת, דברי רבי יוסי; רבי יהודה אומר, אינו אומרה כל עיקר. מתחיל בתורה ומישראל בנביא, ר' יוסי אומר מישראל בתורה, ואם הישראלים בנביא יצא. תניא נמי הכי א"ר אלעזר ברבי יוסי, ותיקין היו משלימין אותה בתורה. בישמא זכרונות ויוֹפֶרוֹת איכא טובא אלא מלכיות תלת הוא דהוּוין (שם כג): "ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו" (דברים לג), "ויהי בייטרון מלך" (שמות מז), "ה' ימלך לעולם ועד" ואנן בעינן עיטר וליכא? אמר רב הונא תנא (דברים ו) "שמע ישראל

ר' יוסי

בחדש השביעי זכרון תרועה, אני ה' אלהיכם, הוא לשון אני אדון לכם, נמ' או דילמא, האי ג' ג' אמלכיות וזכרונות ויוֹפֶרוֹת קאי. שלש למלכיות, ושלש לזכרונות, ושלש ליוֹפֶרוֹת, דהוּו ר'הו אחת מן התורה ואחת מן הנביאים ואחת מן הכתובים. נמ' דברים: זה מינה, בהחיא פקדה, שנייה יתים, מי הוא זה מלך הכבוד לאו ממנינא, זמרו למלכנו, לא קא השיב רבי יהודה דלא אמלכיתיה אלא על אומה אחת, וישון בו' דלא ממנין יושב על כסא קדשו כלשון מלכות. עם הזכרונות, תרועה לאו לשון שופרות הוא עד דמוכיר שופר בחדא, ומישראל בנביאים, וכתובים בנביאים. בתורה, דהוּו להו איכא מן התורה שלש בתורה ואחד בכור.

ליבנה, (ל"א:) ומיבנה לאויטא, ומאויטא ליבנה, ומיבנה לאויטא, ומאויטא לשפרעם, ומשפרעם לבית ישערים, ומבית ישערים לצפורי, ומצפורי לטבריא, וטבריא עמוקה מכולן, שנאמר (ישעיה כט) "וּשְׂפֹלֶת מֵאֲרֶץ תְּדַבְּרֶיהָ". רבי אלעזר אומר יש גלות, שנאמר (ישע כז) "כִּי הִשָּׁה יוֹשְׁבֵי מְרוֹם קִרְיָה נִשְׁגָּבָה יִשְׁפִּילָהּ יִשְׁפִּילָהּ עַד אֶרֶץ יַגִּיעֶנָּה עַד עֶפְרָא" אמר ר' יוחנן, ומיטע עתידין לינאל שנאמר (יש לב) "הַתְּנַעֲרִי מַעְפָּר קוֹמֵי יִשְׁבִּי".

ביתני אמר ר' יהושע בן קרחה, ועוד זאת התקין רבן יוחנן בן זכאי, שאפילו ראש בית דין בכל מקום, שלא יהו העדים הולכין אלא למקום הוועד. גמ' ההיא איתתא ראזמנוה לדינא קמיה דאמימר בנהרדעי, אזל אמימר למהווא ולא אזלה בתריה, כתב פתיאה עילוה, אמר ליה רב אשי לאמימר: והא אנת תנן אפילו ראש בית דין בכל מקום, שלא יהו העדים הולכין אלא למקום הוועד? א"ל, הני מילי לענין עדות החדש אבל הכא (משלי כב) "עֵבֶד לֹהַ לֵאדִּישׁ מְלוּכָה". ת"ר, אין כהנים רשאין לעלות בסנדליהם לדוכן, וזו אחד ממשע תקנות שהתקין ריב"ז: שית דחאי פירקא וחדא דפרקא קמא, ואידך דתניא: גר שנתנייר בזמן הזה צריך שיפריש רובע לקינו. אמר רשב"א, כבר נמנה עליה רבן יוחנן וביטלה, מפני התקלה. ואידך? פלוגתא דרב פפא ורבנא: רב פפא אמר כרם רבעי, רב נחמן בר יצחק אמר לטון של זהורית. (ל"ב.) **ביתני** סדר ברכות: אומר אבות וגבורות וקדושת היסם, וכולל מהביות עמהן ואינו תוקע, קרושת היום ותוקע, זכרונות ותוקע, שופרות ותוקע, ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים, דברי ר' יוחנן בן נורי; אמר לו ר"ע: אם אינו תוקע למלכיות, למה הוא מזכיר? אלא אומר אבות וגבורות וקדושת היסם, וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע, זכרונות ותוקע, שופרות ותוקע, ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים. גמ' ת"ר, מניין שאומרים מלכיות וזכרונות ושופרות? ר"א אומר, דכתיב, (ויקרא כג) "שִׁבְתֶּן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קוֹדֵשׁ" שבתן זה קדושת היום, זכרון אלו זכרונות, תרועה אלו שופרות, מקרא קודש קדישתו בעשיית מלאכה. אמר לו רבי עקיבא: מפני מה לא נאמר שבתן שבות שבו פתח הכתוב תחילה? אלא שבתן קדישתו בעשיית מלאכה, זכרון אלו זכרונות, תרועה אלו שופרות, מקרא קודש זו קדושת היום. מניין שאומרים מלכיות? תניא רבי אומר (יש) "אני ה' אלהיכם ובהדיא השיבתי" זו מלכות; ר' יוסי בר יהודה אומר אינו צריך, הרי הוא אומר (במדבר י) "והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם" שאין ת"ל אני ה' אלהיכם, ומה ת"ל? זה בנה אב לכל מקום שנאמר בו זכרונות, יהיו מלכיות עמהן. **ביתני** אין פוחתין מעשרה מלכיות, מעשרה זכרונות, מעשרה שופרות, רבי יוחנן בן נורי אומר, אם אמר ג' מכולן יצא. גמ' הני עשרה מלכיות כנגד מי? אמר רבי כנגד עשרה הילולים יאמר דוד בספר תלים. הילולים טובא

ר' יש"י

וישבו ישם, ומיבנה לאויטא, ובנה כימי רבן יוחנן, אוטא כימי רבן גמליאל, וחזרו מאויטא ליבנה, וכימי רבן שמעון בנו חזרו. בית ישערים וציפורי וטבריא כולן כימי רבי הוו, וטבריא עמוקה מכולן, שפלים היו או מכל המבצעות שגרו. שש גלות, השת דחא ושפילנה תהי ושפילה תרת עד ארץ ארבע יגיענה חמשה עד עפר יש דמינו למימר ושפילנה עד ארץ ולעפר. מתני' אלא למקום הוועד, וכנהדרין וקדישתו בלא ראש ב"ד, גמ' פתיאה, שטר שמתא, דא"כ, אם אתה מוציין. שית דחאי פירקא, חדא האי וחמש דמתני' התקין שיהו תו ציין ושיהא לולב גיטל שבעה ושיהא יום הגפ כולו אכור ושיהו מקבלין כל היום ושלא יהו עדים הולכין אלא למקום הוועד. וחדא דפרקא קמא, שלא יהו מהללין אלא על ניגון ותשרי בלבד. רובע, שקל דהיינו חצי דינר והן הן דמי קז, הולכך ופריש רובע לעינו שימא יבנה בית המקדש בזמנו וקרבנו, מתני' אבות וגבורות וקדושת היום ותוקע כו', דמצות כשריש תקיעות של שלש שלש, גמ' שהרי פתח בו הכתוב תחילה, והוא בא לתהיר על המלאכה שהיא עיקר, אני ה' אלהיכם, דלעני ולגר תעזוב וכמוך לית

עדים מן המנחה ולמעלה, נזהגין אותו היום קודש ולמחר קודש. מי שחרב בה"מ התקין יבין יוחנן בן זכאי ש'הו מקבלין עדות החדש כל היום. גמ' מה קילקול חילקלו הלויים בשיר? א"ל ר' זירא לאהבה בריה פוק חצי להו: התקינו יירא יהו מקבלין עדות החדש, אלא כדי שיהא יטהות ביום להקריב תמידין ומוכפין ונסכיהב, ולומר שירא יירא בשיבוט. (ל"א.) תניא רבי יהודה אומר מינום ר"ע: בראינון מה היו אומרים? (תהלים כד) "לה' הארץ ומלואה" על שם שקנה והקנה ושלט בעולמו; ביטני מה היו אומרים? (שם מה) "גדול ה' ומהולל מאד" על שם שחילק מעשיו ומלך על הן; בשלישי היו אומרים: (שם פב) "אלהים נצב בעדת אה" על שם שגילה ארץ בהבכתו והסין תכל לעדתו: ברביעי היו אומרים: (שם צד) "אל נקמות ה'" ע"ש שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן; בחמישי היו אומרים: (שם פא) "הרנינו לאלהים עוזנו" על שם שברא עופות ודגים לשבח לטמו; בשישי היו אומרים: (שם צג) "ה' מלך נאות לבית" על שם שגמור מראכתו ומלך עליהן; בשיביעי היו אומרים: (שם צב) "מזמור שיר ליום הושבת", לום יב לו יטבת. אמר ר' נחמיה, מה ראו חכמים לחלק בין הפרקים הללו? אלא בשיביעי על שם שטבת; וקמפלגו בדרך קטנא, דאמר רב קטנא שיתא אלפז שני הוי עלמי וחד חרוב, שגמור (ישעיה ב) "ונשגב יי' לבדו ביום ההוא", אבוי אמר חרי חרוב שגמור (דניאל ו) "יחינו מיומים", במוספי דשבתא מה היו אומרים? אמר רב ענן בר רבא אמר רב, הו"ו לך, ואמר רב חנן בר רבא אמר רב, בדרך שחלוקים כאן כך חלוקין בבית הכנסת. במנחתא דשבתא מה היו אומרים? אמר ר' יוחנן, אז יטיר ומי כמין, ואז יטיר. איבעיא להו, הני כולחו בחד שבתא אמר ר'הו, או דילמא כל שבתא ושבתא אמרי חד? תא יטע, דתניא א"ר יוכי, עד שיהראשונה אומרת אחת, ושנייה חוזרת יתום, שמע מינה כל שבתא ושבתא אמרי חד, שמע מינה. אמר רב יהודה בר אבדי א"ר יוחנן, עשר מסעות נסעה שכינה, מקראי ובגנדי נלחם סנהדרין, מגמרא, מלשכת הגזית, לחנויות ומחנויות לירושלים, ומירושלים

ר' יט"ז

קודש, ראש השנה קאי דמשחשבת לולי עשרים ותשעה נהגו בו קודש וימא וכואו עדים ויקדשוהו ביד ונמצא שהלילה הזה ליל י"ט הוא וכן למחרו כל היום עד המנחה, ואם באו עדים קודם המנחה בית דין מקדשים את החדש ומדעי שיפה נהגו בו קודש, ואם מן המנחה ולמעלה באו אע"פ שאין ביד מקבלין אותן לקדשו היום ויעברו את אילן ויקדשוהו למחר אע"פ שגמורים אותו בקדשה ואמרו במלאכה דיימא אתי לזולתי ביה לשנה הבאה ויעשו בו מלאכה כל היום ויאמרו אשתקד נהגנו בו קודש הגם ומן המנחה ולמעלה חזרנו ונהגנו בו חול, גמ' פוק חצי להו, שבת לחם ברייתא זו שממנה ילמדו שאמרו שיר של חול, לה' הארץ, כל המזמור. שקנה, שמעם וארץ, והקנה, תכל ליישבו בה כלומר קנהו כדי להקנות. שחילק מעשיו, הבדיל רקיע בין עליונים לתחתונים ונתעלה וישב במרום. מה ראה ר' ע' לחלק בין הפרשיות הללו, שכל ששת ימים נאמרין הפרקים הללו על שם שעבר ושל שבת על שם להבא, וקא מפלגי בדרך קטנא, ר' גמיה לית ליה דרב קטנא, אלא דאבוי. במוספי דשבתא, מאי שיר אמרי. הו"ו לך, פרשת שירת האזינו חלוקים אותה לששה פרקים: האזינו, זכור ימות עולם, ויכוננו על במוות ארץ, וירא ה' וינאן, לולי כעס איוב אגור, כי ידון ה' עמו. בדרך שחלוקין, פירוק השירה הזאת כאן. כך חלוקין בבית הכנסת, כך קוראין אותה וישנה הקוראין בכפר תורה והו' קודא מן השירה ולחל, אז ישיר, שירת הים עד מי במובת, ומו כמובת, עד כוף השירה, ואז ישיר, ישראל דעלי באר, בחד שבתא אמרו להו, הלויים. או דילמא, כל פרק ופרק לשבת אחת פרק אחד, עד שהראשונה, שירת המוספין חוזרת דלילה פעם ארת. שנייה, שירת המנחה של תמיד הערבים. חוזרת שנים, דהתם שית פירק והבא תלתא: האזינו כשבת אחת, זכור כשבת שנייה וכן כולם, עשר מסעות נסעה שכינה דאזינו מתני' בתקנות של יבנה נקט ליה חסא, נסעה שכינה, לחתלתל מלך ישראל מעט מעט בשחטאו. מקראי, כלומר דרשו להו וכמבי אקראי, מלשכת הגזית לחנויות, חנויות עשו לחם בחד הבית

יום טוב של ראש השנה יחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין, אבל לא במדינה, מישהרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי, ויהיו תוקעין בכל מקום ישיש בו בית דין. אמר רבי אלעזר, לא התקין רבן יוחנן בן זכאי, אלא ביבנה בלבד; אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום ישיש בו בית דין. ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה, שכל עיר שהיא רואה וטומעת וקרובה ויכולה לבוא תוקעין, וביבנה לא היו תוקעין, אלא בבית דין בלבד. גמ' מנח"מ? אמר רבא רבנן הוא דגזור ביה, כדרכה, דאמר רבא ויכל חיובין בתקיעת שופר, ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר, מורה שזמא יטלנו בידו, וילך אצל הבקי ללמוד, ועבדינו ד' אמות בר"ה. והיינו טעמא דלולב, והיינו טעמא דמעילה. מישהרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי כו'. תנו רבנן, פעם אחת הל ר"ה להיות בשבת, והיו כל הערים מתכנסין, אמר להם רבן יוחנן בן זכאי לפני בתירה: נתקע; אמרו לו: נדון; אמר להם: נתקע ואח"כ נדון; לאחר שתקעו אמרו לו: נדון, אמר להם: כבר נשמעת קרן ביבנה, ואין משיבין לאחר מעשה. אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום ישיש בו ב"ד. אמר רב הונא, (ל.) בפני בית דין, לאפוקי שלא בפני בית דין דלא? והא, כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר, כי הוה מסיים יטלחא דציבורא תקיעה ביבנה, לא שמע אינש קל אוניה מתקיעתא דיהודאי? בפני ב"ד היו תוקעין. איתמר נמי, אמר רבי אין תוקעין אלא כל זמן שב"ד יושבין. יתירה על יבנה וכו', רואה פרט ליושבת בנחל, שומעת פרט ליושבת בראש ההר, קרובה פרט ליושבת חוץ לתחום, ויכולה לבוא פרט למפסיק להנהרא. מתנ' בראשונה היה הלולב ניטל במקדש שבעה, ובמדינה יום אחד, מישהרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי ויהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש, ויהא יום הנף כולו אסור. גמ' ומנלן דעבדינן זכר למקדש? דאמר קרא (ירמיה לו) "כי אעלה ארובה לך ומיכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה" מכלל דבעיא דרישה. ויהא יום הנף כולו אסור. אמר רב נחמן בר יצחק רבן יוחנן בן זכאי (ל.) בשיטת רבי יהודה אמרה, דאמר (ויקרא כג) "עד עצם היום הזה" עד עצמו של יום, וקסבר עד ועד בכלל. ומי סבר לה כותיה והא מפלגי פלגי עליה? דתנן, מישהרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי ויהא יום הנף כולו אסור; א"ר יהודה, והלא מן התורה הוא אסור, דכתיב עד עצם היום הזה? התם ר' יהודה הוא דקא טעי; איהו סבר רבן יוחנן בן זכאי מדרבנן קאמר, ולא היא, מדאורייתא קאמר. והא התקין קתני? מאי התקין, דרש והתקין. מתנ' בראשונה היו מקבלין עדות הה"ש בל היום, פעם אחת נשתהרהעדים מלביא ונתקלקלו הלויים בשיר, התקינו שלא יהו מקבלין אלא עד המנחה, ואם באו

ר יט"ז

אבל לא במדינה, לא בירושלים ולא בגבולין. אלא בזבנה, שהיתה שם מנהדרין גדולה בימיו, וכן בכל מקום שגלתה מנהדרין. ועוד זאת היתה ירושלים, בעודה כמדינה יתירה בתקיעת שבת על יבנה. גמ' מורה שזמא יטלנו וכו', ובמקדש לא גזור דאין איכור שבות דרבנן במקדש. והו כל הערים, ושכונות יבנה, מהבכוס, לשם לשמיע תקיעת משיחיו בית דין לפי שהיו רגילין בן בירושלים. בני בתירה, גדולי הדור היו. נדון, אם יש לגזור אף במקום בית דין שזמא יטלנו. ואין משיבין לאחר מעשה, גאי הוא שנוצא לעז טועים על עצמינו. איתמר נמי, כרב הונא, אין תוקעין, ויחידים כיום הכיפורים מובל, אלא בזמן שב"ד יושבין במקומן והתוקעין תוקעין בכל העיר. מתנ' ויהא יום הנפת עומר כולו אסור לאכול מן החדש, ומדאורייתא משהאיר מורה מותר, בשיטת ר"י אמרה, דאמר מן התורה אסור כל היום בזמן הזה דקסבר עד ועד בכלל. מדרבנן קאמר, כלומר דוא בא לגזר עליו מיום ההוא טעם דלעיל דשזמא וכו'. דרש והתקין, דרש להם המהרא והתקין שינהגו איכור, לפי שיעד עכשיו היה חתור בדרך משרק העומר שדעומר מתי. מתנ' נהגים ויהו היום

"ה' אליוי אבותיכם ודק עליכם" ת"ל (שם ד) "לא תוכיפו על הדבר" והא הכא ביון דברוך ליה עברה ליה זמניה וקתני דעבר? אמר רבא, לצאת לא בעי כוונה לעבור בזמנו לא בעי כוונה, שלא בזמנו בעי כוונה. אמר ליה רבי זורא לשימעה (שם) איכיון ותקע ליה, אימא קסבר מיטמיע בעי כוונה? תנאי היא, דתנאי שומע שומע לעצמו, ומיטמיע מיטמיע לפי דרכו; איך יסמי בד"א בשליח צבור, אבל ביהודי לא יצא עד שיתבין שומע ומיטמיע. **ביתנא** (שמות יז) "והיה כאשר ירים מיטה ידיו וגבר ישראל" וגו' וכי ידיו של מיטה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא לומר לך: כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים, היו מתגברים, ואם לאו היו נכבדים; כיוצא בדבר אתה אומר (במדבר כא) "עשה לך שרף וישים אותו על גס ויהי כל חטך ודאח אותו וחי" וכי נחיש מיטת או נחיש מחיה? אלא בזמן שישאל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים, היו מתרפאין, ואם לאו, היו נמוקים. הר"ש, שומע וחסן אין מוציאין את הרבים ידי חובתן. זה הכלל: כל שאינו מחויב בדבר, אינו מוציא את הרבים ידי חובתן. **גמ'** ת"ר, הכל חייבין בתקיעת שופר. כהנים ולוים וישראלים, גרים ועבדים מטהררים וטומטום ואנדרוגינוס. מי שחציו עבר והציו בן הורין, טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו. אנדרוגינוס מוציא את מינו, אבל לא את שאינו מינו. אמר טר, הכל חייבין בתקיעת שופר: כהנים לויים וישראלים. פשיטא! אי הני לא מייחייבי, מאן מייחייבי? כהנים איצטריבא ליה, פ"ד אמינא הואיל ותנן, יונה חיובל לר"ה לתקיעה ולברכות, מאן דאיתיה במצות חיובל, איתיה במצות דראש השנה, והני כהנים הואיל וליחנהו במצות חיובל, אימא במצות דראש השנה לא ליחייבו? קמ"ל! תני אהבה בריה דרבי זורא: כל הברכות כולן, אע"פ שיצא מוציא, חוץ מברכת הלחם וברכת חיון, שאם לא יצא מוציא, ואם יצא אינו מוציא. בעי רבא, **בבב'** ברכת הלחם של מצה וברכת חיון של קידוש היום מהו? ביון דחובה היא, מפיק, או דילמא, ברכה לאו חובה היא? תא יטע, דאמר רב אימי, כי הווינן בי רב פפי הוה מקדש לך, וכי הוה אתי אריסיה מדברא הוה מקדש להו, תנו רבנן, לא יפרס אדם פרוסה לאורחין, אלא אם כן אוכל עמהם, אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו, כדי לחבכו במצות, ובהלל ובמעילה אף על פי שיצא מוציא.

הדרן עלך ראוהו בית דין

ר יט"ו

בשמיני בסוכה, שלא לשום מצות, ולקח, שהיו עובר משום כל תוסף? מצות אין עובר עליה, כבר הוכיח אלא בזמן כגון חמשת מינין כלולים אבל תוספת יום על ימים או שעה על שעה אין זה מוסף. איכיון ותקע ליה תהיון לתקוע בשמי להוציאני ידי חובתי, טומטום בעי כוונה, להוציא השומע, נמ' ועבדים משחררין, אבל שאינן משחררין לא, וטומטום ואנדרוגינוס, שמוא זכר הוא, מי שחציו עבר, משום צד חירות שבו, את מינו, טומטום כמותו, שמוא תוקע זה בקבה וחבירו זכר, מוציא מינו, אנדרוגינוס כמותו, מי שחציו עבר כולו, דלא אתי צד עבדות דמשמיע ומפיק לצד חירות דשומע, אף על פי שיצא מוציא, שהיו כל ישראל ערבין זה לזה למצות, חוץ מברכת הלחם (והיו, שאינן חובה אלא שאכור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכת ברכת הלחם, של אכילת מצה שמכריזין לפניה המוציא, וברכת חיון, שמכריזין לפני קידוש, מיה, על אכילת מצה ומקדש ישראל לא יוכיעו לך דרובה נינהו ומפיק, אלא ברכת המוציא וברכת חיון, דאי אפשר דלא יהיב ליה לחד מיניהו למטעם וכיון ברכה מאי? ביון דחובה היא, אכילת מצה חובה עליה וכן קידוש היום חובה עליה, או דילמא, ברכת התנאה לאי חובה למצות אתיא שיקף בכל התנאות היא נחגת, לא יפרס, ברכת דמוציא שאינה חובה עליהם.

הדרן עלך ראוהו בית דין.

מבחינן אם נשתנה קולו מכמות ישיבה פכול, ואם לאו כשר; נסדק לארכו פסול, לרוחבו אם נשתתיר בו שיעור תקיעה כשר, ואם לאו פסול; וכמה שיעור תקיעה? פירש ריטב"ג, כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן; היה קורו דק או עבה או צרור כשר, שכל הקולות כשירין בשופר. ישלחו ליה לאכזה דשמואל: קדחו ותקע בו יצא. פשיטא! כולחו נמי מיקדח קדחו להו! אמר רב אישי שקדחו בזכרותו, מהו דתימא מין במינו הוצין? קמ"ל! התוקע לתוך הכור או לתוך הדות, אמר רב הונא, לא יצאו אלא לאותן העומדים על שפת הכור, אבל אותן העומדין בבור יצאו. (ב"ה) שמע מקצת תקיעה בבור, ומקצת תקיעה על שפת הכור, יצא; מקצת תקיעה קודם שיעלה עמוד היצחק, ומקצת תקיעה לאחר שיעלה עמוד היצחק, לא יצא. אמר ליה אביי, מאי שנא התם, דבעינא כולה תקיעה בחיובא וליכא? הכא נמי בעינא כולה תקיעה בחיובא וליכא? הכי השתא! התם לילה לאו זמן חיובא הוא כלל, הכא בור מקום חיובא הוא לאותן העומדין בבור. למימר דכבר רבה: שמע סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא, וממילא תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא? ת"ש! תקע בראשונה ומיטך בשנייה כשתים, אין בידו אלא אחת, ואמאי תסלק לה בתרתי? פסוקי תקיעתא מהדדי לא פסקינן. אמר רבא, המודר הנאה מחבירו, מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה: המודר הנאה משופר, מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה. ואמר רבא, המודר הנאה מחבירו, מזה עליו מי הטאת בימות הגשמים, אבל לא בימות החמה. המודר הנאה ממעיין, טובל בו טבילה של מצוה, בימות הגשמים, אבל לא בימות החמה. ישלחו ליה לאכזה דשמואל: כפאו ואכל מצה יצא. כפאו מאן? א"ר אישי, שכפאוהו פרסיים, אמר רבא, זאת אומרת התוקע לשיר יצא, פשיטא, היינו הך! מהו דתימא, התם אכול מצה אמר רחמנא, והא אכל, (ב"ה) אבל הכא (ויקרא כג) „וזכרון תרועה" כתיב והאי מתעסק בעלמא הוא, קמ"ל! איתביה, נתכוון שומע, ולא נתכוון מיטמיע, מיטמיע ולא נתכוון שומע לא יצא, ער שיתכוון שומע ומיטמיע. בשלמא נתכוון מיטמיע ולא נתכוון שומע, בסבור חמור בעלמא הוא, אלא נתכוון שומע ולא נתכוון מיטמיע, היכי משכחת לה, לאו בתוקע לשיר? דילמא דקא מנבה נבוחי. א"ל אביי, אלא מעתה, היין בשמיני בסוכה ילקח? א"ל, שאני אומר מצות אינו עובר עליהן אלא בזמן, מתיב רב שמן בר אבא, מניין לבחן שיעולה לדוכן, שלא יאמר הואיל ונתנה לי תורה רשות לברך את ישראל אוסף ברכה אחת משלה, בנן (הכרים א)

ר י"ט

הסדק עד מקום הנחת פה שיעור תקיעה כשר. צרור, לשון יבש. קדחו, נקבו וקס"ד נקב הנחת פה קאמר, שקדחו בזכרותו, כשהוא מחובר בכהמה עצם בולט מן הראש ונכנס לתוכו ומוציאין אותו מתוכו, וזה לא הוציאו, אלא נקב את הזכרות. אותן העומדין בבור יצאו שהן קול השופר לעולם שמעי. שמע מקצת התקיעה בבור בו, קא כלקא דעתך דהכי קאמר: היה עומד הוא בשפת הכור וחבירו תוקע בבור ויצא לרוץ כהצי התקיעה, ואשמעינן הכא דבקעת נמי יוצא, קודם עמוד היצחק, לאו זמנית הוא כראמרינן במסכת מגילה: כל היום כשר לתקיעת שופר וילף מעמא מיום תרועה ויחזי לכך, יום ולא לילה. תקע בראשונה, בשמיעה שלפני תרועת המלכות. ומשך בשנייה, בפעוטה של אחרית כשהם ונתכוון לצאת בה אף ידו פעוטה שלפני תרועת הזכרות שעתיד עליו לתקוע תיבה לזו. מותר לתקוע לו, מעמא דביריהו משום דמצות לאו ליחזות ניתנה. חבירו מזה עליו בימות הגשמים, שאין כאן אלא תנאת קיום המצות, אבל לא בימות החמה, דאיכא הנאת הגוף. שכפאוהו פרסיים, ואע"ג שלא נתכוון לצאת ידו חובת מצה כלל ראשון של פכה יצא, התוקע לשיר, לשורר ולומר כך שמעתי מפי מורי חזקן. פשיטא, דזאת אומרת כן. מהו דתימא התם אכול מצה אמר רחמנא והא אכל, ונתנה באכילתו הלכך לאו מתעסק הוא. קא משמע לן, דאע"ג דמתעסק הוא יצא, אלא מעתה, דשאין מתכוין למצוה בנתכוין דמי. היין

והתנו יסופר של ר"ה של יעל פשיטא הוא דאמר כי האי תנא; דהניא ר' יהודה אומר, בר"ה היו תוקעין בשל זכרים כפופין, וביוכלות בעל יעלים. במאי קמיפלגי? כר סבר בר' כמיה דכייף איניש דעתיה טפי מעיה, וביה"ב כמה דפשיט איניש דעתיה טפי מעלי, וכחעניות כמה דכייף איניש דמיה טפי מעלי. (יב:). ופיו מצופה זהב, והתניא ציפהו זהב במקום דנדת פיו פסול, יטלא במקום הנחת פיו כשר? אמר אביי, כי תנן נמי מתניתין יטלא במקום הנחת פה תנן. ויטלי הצוצרות מן הטרדים. ותרין קלי מי משתמע? לכך מאריך בשופר, לירע ישמעות היום בשופר, ובתעניות של זכרים כפופין ופיו מצופה כסף. מאי שנא התם דזהב, ומיניש הכא דכסף? כל בינוכיא דכסף הוא, דכתוב (במדבר יו) "עשה לך יטלי צוצרות כסף". רב פפא בר יסמאל כבר יסמאל כבר למיעבד עובדא במתניתין, אמר ליה וביא: לא אמרו אלא במקדש. תניא נמי הכי. כמה דברים אמורים במקדש, אבל בנבולין, מקום שיש הצוצרות אין שופר. מקום שיש יסופר אין הצוצרות. וכן הנחוי רבי חלפתא בציפורי, ורבי הנניא בן תרדיון בככני; וכשבא דבר אצל חכמים אמרו: לא היו נוהגין בן אלא בשערי מזהב ובחר הבית בלבד. אמר רבא ואיתימא ריב"ל מאי קרא? דכתיב (תהלים נה) "בצוצרות וקול יסופר הריעו לפני המלך ה'", לפני המלך ה' היא דבעינן הצוצרות וקול יסופר, אבל בעלמא לא. יטלי הויבול לר"ה לתקיעה ולברכות בוי. א"ר יסמאל בר יצחק כמאן מצליגן האידנא: זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון? כר' אליעזר, דאמר בתשרי נברא העולם. מתיב רב עינא: יטלי ויבול לר"ה לתקיעה ולברכות, והא איבא זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון, דבר"ה איתא וביובול ליתא? כי קתני אשאר. **ביתני** יסופר שנשדק ודבקו פסול, דיבך יטברו יסופרות פסול; (יב:). ניקב וסתמו אם מעבב את התקיעה פסול, ואם לאו כשר. התוקע לתוך הדות, או לתוך הפיטס, אם קול יסופר יטמע יצא, ואם קול הכרה יטמע לא יצא, וכן מי יטהיה עובר אחורי בית הכנסת, או יטהיה ביתו סמוך לבית הכנסת, ויטמע קול יסופר, או קול מציילא אם ביון רבו יצא, ואם לאו לא יצא, אע"פ יטזה יטמע וזה יטמע: זה ביון לבד, וזה לא ביון לבד. **גכ'** ת"ר, ארוך וקצרו כשר, גדרו והעמידו על גדרו כשר; ציפהו זהב מבפנים פסול, מבחוץ, אם נשתנה קולו מבמות יטהיה פסול, וא"ל כשר; ניקב וסתמו אם מעבב את התקיעה פסול, וא"ל כשר; נתן יסופר בתוך יסופר, אם קול פנימי יטמע יצא, ואם קול חיצון יטמע לא יצא. דיבך יטברו יסופרות פסול. ת"ר, הוסיף עליו כ"ט, בין במינו בין שלא במינו פסול; ניקב וסתמו בין במינו ובין שלא במינו פסול, רבי נתן אומר, במינו כשר שלא במינו פסול. אר"ה, והוא שנפחת רובו, מכלל דבמינו אע"פ שנפחת רובו כשר; ציפהו זהב מבפנים פסול.

ר יט"י

כפשוטין, ולברכות, דכתיב למימר תשעה ברכות ביום הכיפורים של יובל. נמי כל השנה, של תעניות, במאי קא מופלגי, תנא קמא ור' יהודה, כמה דכייף איניש, בתפלתו פניו כבושין לארץ טפי עדיף, כמה דפשיט טפי עדיף, הולבך בראש השנה בפשיטין דתפלה היא ודיום הכיפורים נמי משום דשויה כגזירה יטלי ובתענית דלכינופאי לא איכסת לן ועבדינן כפופין להכירא. במקום הנחת פה פסול, ושתקיעה כזהב ולא בשופר. לכך מאריך בשופר, תירוצא הוא. למיעבד עובדא, הצוצרות ושופר, מקום שיש שופר, כגון ר"ה ויובל, מקום שיש הצוצרות, כגון תעניות. הנחיה, כמשנתינו יסופר והצוצרות. ובחר הבית, הרא מילתא הוא בשערי מזהב בחר הבית, וי"א בשערי מזהב בעזרת נשים, מתני' ודבק, בדבק, פסול דתוח ליה כשני שופרות, על גדרו, גלד דק. פסול, ושתקיעה כזהב, לא יצא, דאיבא מחוונות, הפנימו מוספת התקיעה, במינו כשר, אם אינו מעבב את התקיעה, נשדק, בולל, וכן נשדק להבב, כל רחבו לתקיעה, אם נשתניו בה מן מקום

מקדש מקודש. ראוהו שלשה והן ב"ד, יעמדו השנים וישיבו מחבירותם אצל היחיד ויעירו בפניהם ויאמרו מקודש מקודש, שאין היחיד נאמן ע"י עצמו. גבי' ראוהו ב"ד יעמדו שנים ויעירו בפניהם: ואמאי, לא תהא שמיעה גדולה מראייה? א"ר זירא, כגון שראיהו בלילה. ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים וישיבו מחבירותם אצל היחיד. אמאי, הכא נמי נימא לא תהא שמיעה גדולה מראייה? וכי תימא ה"נ כגון שראיהו בלילה, היינו הך? סיפא איצטריבא ליה, דאין היחיד נאמן על ידי עצמו, הסלמא דעתך אמינא הואיל ותנן דיני ממונות בשלשה, ואם היה מומחה לרבים דן אפילו ביחיד, הכא נמי נקדשיה ביחיד? קא משמע לן ואימא הכי נמי? אין לך מומחה לרבים בישראל יותר ממוטה רבינא, וקאמר ליה הקב"ה עד ראיבא אתהן בהדך, דכתיב (שמות יב) "ואמר ה' אל משה ואל אתהן בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם". למימרא דעד נעשה דין? לימא מתנן דלא בר"ע, דתניא, סנהדרין שראו אחד שחרג את הנפש (ב"ב). מקצתן נעשו עדים, ומקצתן נעשו דיינים, דברו רבי טרפון, רבי עקיבא אומר, כולן נעשין עדים, ואין עד נעשה דין? אפילו תימא רבי עקיבא, עד כאן לא קאמר רבי עקיבא התם, אלא בדיני נפשות, דחמנא אמר (מדבר יח) "ושפטו העדה והצילו העדה" ובין דהווה קטל נפשא, לא מצי חזו ליה זכותא, אבל הכא, אפילו רבי עקיבא מודה. ב"תנן' כל הישפחות בשנים חזן מוטל פרה, מביי ישהו קרן, אמר רבי יוסי, ותלא כל הישפחות נקראו קרן! שנאמר (הושע ו) "ביושך בקרן היובל". מאי משמע דהא יובלא ליינא דכרא הוא? דתניא, אמר ר' עקיבא, כשהלכתי לערביא היו מורין לדכרא, יובלא. (ב"ב). לא הו ידעי רבנן מאי (מנ"ל ד) "סלסלה ותרומוכך" יומא חד שמעוה לאמרא דבי רבי, דהוות אמרה להווא גברא, דהוה קא מהפך בשעריה, "אמרה ליה עד מתי אתה מסיסל בשערך? לא הו ידעו רבנן מאי (תלים נה) "השלך על ח' יחבך", אמר רבה בר בר חנה, יומא חד הוה אזלינא בהדי' ההוא טייעא, הוה דרינא טונא, ואמר לי שקול יחבך וטדי אנמלאי. ב"תנן' יוסף של ראש השנה של יעל פשוט. ופיו מצופה זהב, וטני חצוצרות מן הצדדן, שופר מאריך וחצוצרות מקצרות, שמצות חזים בשופר: ובתעניות בשל זכרים כפופין, ופיהן מצופה כסף, ושתי חצוצרות באמצע, שופר מקצר וחצוצרות מארים ה. שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות, ר"י אומר בר"ה תוקעין בשל זכרים, וכיובלות בשל יעלים. גבי' אמר ר' לוי מצות של ר"ה ושל יח"ב כפופין, ושל כל השנה בפשיטין.

ד י"י

ונחקרו העדים, אי נמי נחקרו העדים, ראוהו ב"ד בלבוש, שאין מי שיעיד אלא הם, וראו ארישא קאי בכמוך לחשיכה, אלא שהיה שהות לקדש. יעמדו שנים ויעירו בפניהם, ואע"פ שביין ראוהו, ויעירו בפניהם, השנים. שאין היחיד נאמן, לומר מקודש בפני עצמו, לכך צריך להושיב מחבירותן אצלו. גבי' ואמאי, יעמדו שנים ויעירו הלא ראוהו כולן וקדשוהו בראייהם. שראוהו בלילה, הולכך למחר אי לאו שמיעה על מה יקדשו, למימרא דעד נעשה דין, מי שראו לחות עד בדבר נעשה דין, ואלו כולן ראויים להיות עדים שדרי כולם ראוהו. מקצתן נעשין עדים, ויעירו בפני חבירותם, ומקצתן נעשין דיינים, אבל המעידים לא ישיבו ודעו עמהם, ואפי' עדות החדש גופה נמו לא אפשרנא במתנן' להיות העדים נעשים דיינים, דא"כ למה לו יושיבו מחבירותם? ויעירו בפני יהוד ואחר כך ישיבו הם עמו ויקדשו. כולן עדים הם, ראויים להעיד, והצילו העדה, והפכו בזכות. מתנן' שהוא קרן, אינו קרן שופר וגבי יח"ב שופר כתיב, בקרן היובל, ויובל דיברא הוא. ופיו מצופה זהב, בשל מקדש קאמר. שופר מאריך, לאחר שהחצוצרות פוסקין תקיעתן, נשמע קול השופר. ובתעניות, דאמרינן בתעניות תקעו הכהנים תקעו, בשל זכרים, אילים שבתמן כפופין, ושתי חצוצרות באמצע, שני שופרות יהן א' מביאן ואחד מביאן והן באמצע. שמצות חזים בחצוצרות, דלכנופא כעלמא ניכחו וכל כנופא בחצוצרות דכתיב והיה לך למקרא העדה. לתקיעה

ישלח יוח"ב להיות בחיטובנו. עמד רבן גמליאל ומשקו על ראשו, אמר לו: בוא בשלום רבי ותלמידו, רבי בחכמה, ותלמידו יתקבלת את דברו. גמ' תניא אמר להם רבן גמליאל להכניס: כך מקובלני מכית אבי אבא, פעמים שבא בארובה ופעמים שבא בקצרה. רבי חייה חזיא לסיחרא דהוה קאי בצפרא דעשרים ותישעה, שקל קלא פתק בית, אמר, לאורתא בעינן לקדושי בק, ואת קיימת הכא? ויל איכסי! אמר ליה רבי לרבי חייה, זיל לעין טוב וקדושה לירחא, ושלח ר' סימנא: דוד מלך ישראל חי וקים. תנו רבנן, פעם אחת נתקשרו ימים בעבים ונראית דמות לבנה בעשרים ותישעה לחדש, כסבורים העם לומר ר"ה, ובקשו בית דין לקדשה, אמר להם ר"ה: כך מקובלני מכית אבי אבא: אין הדושה של לבנה פחותה מעשרים ותישעה יום ומהצה וישי שליש ישעה וע"ג חלקים, ואותו היום מתה אמו של בן זוא והספידה ר"ה הספד גדול, לא מפני יראויה לבך, אלא כדי שידעו העם שלא קידשו בית דין את החדש. בא לו אצל ר' דוסא בן הורבינס כו', ת"ר, למה לא נתפרשו ימותם של זקנים הללו? שלא יאמר אדם: פלוני כמישה ואחרן? פלוני כגדב ואביהוא? פלוני כאלדד ומידד? ואומר (שמואל א יב), "וואמר ישימאל אל העם ה' אישר עשה את מישה ואת אחרן", ואומר (שם), "וישלח ה' את ירובעל ואת בדן ואת יפתח ואת ישימאל" ירובעל, זה נדעון, ולמה נקרא ישימו ירובעל? ישעשה מריבה עם הבעל, בדן זה ישימון, ולמה נקרא ישימו בדן? דאתי מודן, יפתח כמישמעו (בדק), ואומר (תלמוד בבלי) "מישה ואחרן בבהניו וישימאל בקוראי ישימו", שקל הכתוב שלשה קלי עולם ביטלשה חמורי עולם לומר לך, ירובעל בדורו כמישה בדורו, בדן בדורו כאחרן בדורו, יפתח בדורו כשמואל בדורו; ללמדך שאפילו קל יתבררין ונתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים, ואומר (דברים יז), "ובאת אל הכהנים הלויים ואל הישופט אישר יהיה בימים ההם", וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל הדיין שלא היה בימיו? הא אין לך לילך אלא אצל יושפט ושיביו, ואומר (קהלת ז), "אל תאמר מה היו ישימים הראשונים היו טובים מאלה", נטל מקלו ומעותיו בידו, ת"ר, אמר לו: אישר הדור יתגדלוים נשמעים לקטנים ומתוך זה נושאים הקטנים ק"ו בעצמן.

הדרן עלך אם אינן מכירין

דאדורו בית דין ובל ישראל, נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש, עד שתיסיכה, הרי זה מעובר. ראוהו ב"ד בלבד, יעמדו ימים ויעידו בפניהם ויאמרו:

ר' יט"ו

וואת אני את דברך, לעבר את החדש. הלך ומצאו הלך ומצאו ר"ע לרבי יהושע מוצר על שהנשיא גזר עליו לחלל יוח"ב, אישר תקרא, בקראת בית דין תלאו הכתוב. בא לו, רבי יהושע אצל רבי דוסא, גמ' חזיא לסיחרא, ויננה, שקל קלא, מכית רגבים, לאורתא בעינן לקדושי, צריכין אלו לעשות הלילה יומ' של ר' ה להכיר את אלו. ואת קיימת הכא, ואם תהא נראית ערבות שוב לא יקדשו את החדש למחר. זיל לעין טוב וקדושה מורי פורש שגזרו שמה במקומו שלא יקדשו את החדש. דוד מלך ישראל, נמשל כלבנה שנאמר בו ככאז כשמש נגדו כירח יבון לעולם, שידעו שלא קדשו ב"ד את החדש, שאין מכפידון כיו"ט, ירא יאמר אדם, על ב"ד שבימיו וכי פיוני ופלוני כמישה ואחרן שאשמעו לו? עכשיו שלא נתפרשו אמרו לו אם אינו כמישה ואחרן, הרי הוא כאחד בישרי זקנים שאינן יורע מו' הם. אישר עשה את מישה ואת אחרן, שמואל הנביא אמר לישראל הקב"ה עשה לכם נסים ע"י מישה וזקנים הללו: מישה ואחרן ירובעל ובדן ויפתח ושמואל, ושמואל בקוראי ישימו, הרי ישקל הכתוב שמואל עם מישה ואחרן, ובכתובים הראשונים כתוב ירובעל בדן ויפתח עם מישה ואחרן ושמואל שלשה קלים עם שלשה חמורים, הא אין לך לילך כו', הרי ללמדך הכתוב באן, שאין לך לבקש אלא שובט שחיה בימיו.

הדרן עלך אם אינן מכירין

אמר רבי, אמר קרא (ויקרא כג) "וידבר מיטה את מועדי ה'", מכאן ישראלי ב"ד אומר מקודש. וכל העם עונים אחריו מקודש מקודש. מנלן? אמר רב פפא, אמר קרא (שם) "אשר תקראו אותם", קרי ביה אתם. ר"נ בר יצחק אמר (שם) "אלה הם מועדי" הם יאמרו מועדי. מקודש מקודש תרי זימני למה לי? דכתיב "מקרא קודש". ר"א בר צדוק אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדישין אותו. תניא לימו אמר, בזמנו אין מקדישין אותו, שלא בזמנו מקדישין אותו. רבי אלעזר אומר, בין כך ובין כך אין מקדישין אותו, שנאמר (שם כה) "וקדשתם את שנת החמישים" שנים אתה מקדיש ואי אתה מקדיש הדשים. א"ר יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי אלעזר בר צדוק. אמר אביי, אף אין נמי תנינא: ראוהו ב"ד וכל ישראל, נחקרו העדים ולא חכפיקו לומר מקודש עד שחשיבה, הרי זה מעובר; מעובר אין, מקודש לא? מעובר אצטריכא ליה, ס"ד אמינא הואיל וראוהו ב"ד וכל ישראל, איפרסמא ונא ליעברוה, קמ"ל. ב"תנ"י דמות צורות לבנה היו לו לר"ג בטבלא ובכתול בעלייתו, שבהן מראה את ההדיוטות ואומר: חכזה ראית, אוכזה? גמ' ומי ידע? (כ"ד:) והתניא "לא תעשון אתי" לא תעשון כדמות שמימי המשימין לפני, כנין חמה ולבנה, כוכבי ומולות? שאני ר"ג, דאחרים עשו לו, והא"ר האחרים עשו לו וא"ל שמואל לר"י: שינא, כמי עיניה דדין? התם חותמו בולט הוה ומיטום חידא. ומי חיישין לחידא? והא' ההוא ביכנישתא דשף ויתבי בנהרדעא דהוה ביה אנדרטא, והוה עיילי רב ושמואל ואבוב דשמואל ומו ומצלו התם ולא חיישי לחידא? רבים שאני. והא' ר"ג יחיד הוה? כיון דנשיא הוא שכיחי רבים גביה. ואבע"א להתלמד עבר, וכתבי (דברים יח) "לא תלמד לעשוה", אבל אתה למד להבין ולהורות. ב"תנ"י מעשה שבאו שנים ואמרו: ראינוהו שחרית במזרח (כ"ה.) וערבית במערב, א"ר יוחנן בן נורי, עדי שקר הם, כיטבאו ליבנה קיבולן רבן גמליאל; ועוד באו שנים ואמרו: ראינוהו בזמנו ובלייל עיבדו לא נראה, וקיבולן ר"ג. א"ר דוכא בן הורכנס עדי שקר ה'; היאך מעידין על האשה שילדה, ולמהר כריסה בין שיניה? אמר לו ר' יהושע: רואה אני את דבריך. שלח לו ר' גמליאל: נזרני עליך שתבא אצלי במקלך ובמעוטיך ביה"כ שחל להיות בחיטבונך. הלך ומצאו רבי עקיבא מיצר. אמר לי, יש לי ללמוד יסבר מה יעשה ר"ג עשוי, שנאמר (ויקרא כג) "אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אתם" בין בזמנן בין שלא בזמנן, אין לי מועדות אלא אלו. בא לו אצל ר' דוכא בן הורכנס, אמר לו: אם באין אנו לרזן אחר בית דינו של רבן גמליאל, צריכין אנו לרזן אחד כל בית דין ובית דין שעמד מימות משה ועד עכשיו, שנאמר (שמות כד) "ועל מיטה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזמני ישראל" ולמה לא נתפרשו שכוונתן של זקנים? אלא ללמד יסבר שלשה ושלשה יעמדו בית דין על ישראל הרי הוא בבית דינו של מיטה. נכל מקלו ומעוטי בירו והלך ליבנה אצל ר"ג ביום

ר יט"ו

מ' עתני, כדי להעיד עליו. כוביתא עיבא, עגול של עב לזן. מקראי קדש, תרי זימני משמעי. בזמנו אין מקדישין אותו, שאינו צריך חיזוק. מעובר אין, דמשמע משהשיבה נתעבר. ומקודש לא, קתני הרי זה מתקדש למדה. איצטריכא ליה, כלומר לעולם למחר בעי קדוש, והא' דלא תנייה משום דא צריכא לאשמועינן מעובר, ובזמנו ראוהו, כד"א לא ליעברוה, ואי תנא הרי זה מתקדש רמזר הוה אמינא לעולם מיומא קמא מתקנינן מועדות ה. דשף ויתבי בנהרדעא, מיום הוא, ויש יודעין עתריב וחור ובכנה. אנדרטא, צלם דמות המלך. והא' ר"ג יחיד הוה, ונחוש נמי לחידא, מתני' ראינוהו שחרית במזרח, אה הישנה. וערבית במערב, את חדושה, עדי שקר הם, דקיימא לן עשרים וארבעה שני נכרי מהרא. ראינוהו בזמנו, ביום שלשים. וליל שלשים, עהו מצינן כ"ד והעם שתהא מגולה ויראה מאהר שחקים ראוה ביום, לא נראה להם.

בלתי. מאי בית בלתי? אמר רב (בבבא) זו ביום. מאי גולה? אמר רב יוסף, זו פומבדיתא. מאי כמדות האש? תנא כל אחד ואחד נוטל אבוקה בידו ועולה לראש גג. בתני' הער גדולה היתה בירושלים ובית יעקב היתה נקראת, ולשם כל העדים מתכנסין. וב"ד בודקין אותם שם וכעדות גדולות עושין להם, בשביל שיהיו רגילין לבא בראשונה לא היו זזין מינם כל היום, התקין רבן גבולאל הזקן, שיהיו מהלכין אלפים אמה לכל רוח; ולא אלו בלבד, אלא אף חכמה הבאה ליילד, והבא להציל מן הדליקה, מן הגיים, ומן הנחר, ומן המפלת, הרי אלו כאנשי העיר, ויש להם אלפים לכל רוח. כיצד בודקין את העדים? זוג יבא ראשון, בודקין אותו ראשון, ומכניסין את הגדול יטבחן ואומרין. לו? אמור, כיצד ראית את הלכנה, לפני החמה, או לאחר החמה? לצפנה, או לדרומה? כמה היה גבוה? ולאין היה נוטה? וכמה היה רחב? אם אמר לפני החמה, לא אמר כלום. ואח"כ היו מכניסין את השני ובודקין אותו, אם נמצאו דבריהם מיוונים, עדותן קיימת, וישאר כל הוונות שואלין אותו ראשי דברים, לא שיהיו צריכים להם, אלא כדי שלא יצאו בפחי נפש, בשביל שיהיו רגילים לבוא: גבי' היינו לפני החמה, היינו לצפונה? היינו לאחר החמה, היינו לדרומה? אמר אבי, פנימית לפני החמה, או לאחר החמה, אם אמר לפני החמה, לא אמר כלום, דא"ר יוחנן, מאי דכתיב (איוב נה) „המיטל ופחד כמו עושה שלום בסרומיו“, משולם לא ראתה חמה פנימית של לכנה, ולא פנימית של קיטת. (בבבא) כמה היה גבוה ולאין היה נוטה בו, תנא חדא: לצפונה דבריו קיימין, לדרומה לא אמר כלום, והתניא איפכא: לדרומה דבריו קיימין, לצפונה לא אמר כלום? לא קיימא, באן בימות החמה, באן בימות הנטימין. ת"ר, אחד אומר גבוה ב' מרדעות, ואחד אומר ג', עדותן בטילה, אבל מצטרפין לעדות אחרת. ת"ר, ראינוהו במים, ראינוהו בעששית, ראינוהו בעבים, אין מעידין עליו; חציו במים חציו ברקיע, חציו בעבים, אין מעידין עליו, כל הכי הוה לה ואולי? אמר אבי' ה"ק: ראינוהו ביאלינו ושבנו לראותו מדעתנו ולא ראינוהו, אין מעידין עליו. מ"ט? אומר כוכביא דעיבא בעלמא הוא דחוי. בתני' ראש ב"ד אומר מקודש. וכל הגם עונין אחריו מקודש מקודש. בין שנראה בזמנו, בין שלא נראה בזמנו מקודשין אותו. ר"א בר צדוק אומר, אם לא נראה בזמנו אין מקדישין אותו, ישכבר הידושתו ישמין. גבי' מנהני מילי? א"ר חייא בר גמדיא א"ר יוסי בן ישאול

ר יט"י

ר"ה אבל מי עבדינן משיאות אינר לאור יום ל' ידעין שבוים ל' נקבע ויעשו מלאכת למדור. אדרא, בר יום הארץ, לא נקדש, לא אנקם מרמס של ישראל, מתני' כל העדים מתכנסין, ביום השבת שחללחו לבוא ולהעיד. לא היו זזין מישב, לפי שיעצו חזן להחוס אין לו אל"ף אמות. ומן הנחר, שהוא גדל פתאום וישמך את בני העיר ואת הילדים, לפני החמה, החמה הולכת לעולם ממזרח לדרום ומדרום למערב וממערב לעפון, והלכנה אינה נראית ביום שלמים לעולם אלא כמון לשקיעת החמה, שמתוך שהוא דק וקטנה אינה נראית בעוד שהחמה בגבורתה; מדרא קתני למזרחת או למערבת שמע מינה אין נראית להם בדרום וקא כיז שיהיו שואלין את העדים: אם ראו מהלכת לפני החמה, או לאחרת? לצפונה של חמה ראיתם אותה, או לדרומה של חמה? כמה היה גבוה, מן הארץ, לפי ראית עיניכם. לאין היה נוטה, ראשי הפנימה ראיתם עד מיטין: לצד צפון, או לצד דרום? גבי' היינו לפני החמה היינו לצפונה, הא רדא מילתא היא בדברישית לעיל. פנימית לפני החמה, פונה לצד הדמא או לצד אחר, ועלה קתני כיבא אם אמר לפני החמה לא אמר כלום, דמיעיל לא ראתה חמה פנימית של לכנה. בימות הנטימין נמצאת לכנה בצפון, ובימות החמה נמצאת בדרום, אבל מצטרפין לעדות אחרת, אחד מהן מצטרף עם עד אחר שיאמר במיתו, ראינוהו במים, תוך נחר או מעיין ראינו המותה של לכנה. בעבים, וים המעיגון חיה, וראינוהו מאירה דרך עוביו של עב, כל הכי הוה ואולי, וכו' לעולם הם צריכים לראותו?

יטלהם העיד עדותו ויצא, שלנו אמרו לו: אמור, כיצד ראית את הלכנה? אמר להם יטלה הייתי במעלה אדומים, וראיתי שהוא רבין בין ב' כלעים, ראשו דומה לענף, אזניו דומין לגדי, קרניו דומות לצב, וזנבו מונחת לו בין ירכותיו, והיצצתי בו ונרתעתי ונפלתי לאחור, ואם אין אתם מאמינים לי, הרי מאתים זוז צורקין לי בסדיני. אמרו לו מי הוקיקך לכך? אמר להם, שמעתי שבקשו ביותוסים להטעות את חכמים, אמרתי אלך אני ואודיע להם, שמא יבואו בני אדם שאינם מחוננין ויטעו את החכמים. אמרו לו מאתים זוז נתונין לך במתנה, והשוברך יתת על העמוד. באותה שנה התקינו שלא יהו מקבצין אלא בן המכירין. **ב"ב** בראשונה היו משיאין מישואות, מישקללו הכותים התקינו שיהו יטוחין ויצאין. כיצד היו משיאין מישואות? מביאין כלונסאות של ארז ארוכין, וקנים ועצי שמן ונעורת של פשתן, וכורף בשיחה ועורה לראש החר, והצית בהן את האור, ומוליך ומביא ומעלה ומוריד עד שהוא רואה את חברו שהוא עושה בן בראש החר היטני, וכן בראש החר השלישי. ומאין היו משיאין מישואות? מהר המיטחה לסרטבא, ומכרכבא לגרופינא, ומגרופינא לחוון, ומהוון לבית בלתי, ומבית בלתי לא זוז מינא, אלא מוליך ומביא, ומעלה ומוריד, עד יתהיה רואה כל הגולה לפניו במדורת האש. **ג"ב** ת"ר, אין משיאין מישואות אלא על החדש שנראה בזמנו לקדישו; ואימתי משיאין? לאור עיבורו. למיכרא דאחבר עבדין אמלא לא עבדין? (**ג**). ולעביד אמלא ולא לעביד אחבר כלל? אמר אבוי מינא ביטול מלאכה לעם שני ימים. כיצד היו משיאין מישואות מביאין כלונסאות וכו'. אמר ב' יהודה, ד' מיני ארום הן: ארז, קתרום, עץ שמן, וברוש; קתרום, אמר רב, אדרא. א"ר יוחנן, כל שיטה ושיטה שנטלו אימות מירושלים עתיד הקב"ה להחזירן לה. שנאמר (ישעיה מה) "אחן במדבר ארז שיטה", ואין במדבר אלא ירושלים, שנאמר (שם כד) "ציון מדבר היתה" וגו', ואמר רבי יוחנן, כל הלוגד תורה וכלמדה במקום שאין תלמיד חכם, דומה להרם במדבר, דהכיב; וא"ר יוחנן, אוי להם לרומאים שאין להם תקנה, שנאמר (שם כ) "תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל", תחת רבי עקיבא וחביריו מאי מביאין? ועליהם הוא אומר (יזאל ד) "ונקיתי דמם לא נקיתי". ומאין היו משיאין מישואות כול ומבית

ר' יצ"ח

אחד בשבת, לפי שהן דורשין ממדרת השבת יניעו, ממחרת שבת בראשית כמשמעו. אחד משלנו, ולא הכירוהו. מאתים זוז נתונים לך במתנה, ותתא רשאי לעבדן ואעפ"י שלא השלמת תנאו שלך השוכרך דיש רשות לביד לקנום ממנו, ולעשותו הפקר. ויתת על העמוד, למלקות. בראשונה היו משיאין מישואות, לאחר שקדשו החרש ולא היו צריכין לשכור שולחים לשלוח לגולה להודיע, כי המישואות מודיעים אותן. מישקללו הכותים, והשיאו גם הם מישואות שלא בזמן החדש להטעות ישראל וכו'. לא היו משיאין מישואות אלא בחדש שנתקדש בוים ל', בדאמרו' בפירקין, וכשלא היו משיאין לערב של יום ל' הכל יודעין שהחדש מעובר, ופעם אחת עיברו בו ד את החדש ולא השיאו מישואות לערב ל', והכותים השיאום בחרים שלהם והטעו את בני הגולה לעשותו חכר, ארוכים, כדי שיראו למדרוק, וקנים ועצי שמן ונעורת של פשתן כל אלו מרכים שהכת, וכורכין במשידה, קושרם בחוט של משידה בראשי הכלונסאות, ומאין היו משיאין מישואות, מה שם החרים? מהר המיטחה, מתחילין, הוא הר החרים שלפני ירושלים עד שרואין בן בהר כרעבא. לדוון וכו'. את הגולה, בני בבא אנשי פומבדיתא, והמה מודיעין לכל בני מדינת בבא. נמו' לקדשו, להודיען שנתקדש, לאור עיבורו, לערב יום שלשים נגדו ל'א, יום שלשים קרוי יום עיבורו, ולעביד אנשיא, ולא אחבר, וכו' מקלע ר"ח חכר בערב שבת ולא עבדין מידע ידעו דחבר הוא, דכל דרשין מתכנין לא עבדין והאי נמו' לא עבדו. אמר אבוי מינא ביטול מלאכה כול, אין לך ר"ח שאין מתכנין בני הגולה מומלאכה שני ימים: יום ל' שמא היום ר"ח, ויום ל"א שמא עיברו את החדש וחיום

מארבעים זוג ועיכבן ד"ע כ"ו. תניא א"ר יהודה, ה"ו ישר"ע עיכבן, אלא ישופר ראשה של נדר עיכבן, ושלח רבן נמליאל והורידוהו מגדולתו. **מתני'** אב ובנו ישראו את החדש ילכו, לא שמעטרפין זה עם זה, אלא שאם יפסל אחד מהן, יעטרף השני עם אחד. ר"ש אומר, אב ובנו וכל הקרובין כשרין לעדות החדש. א"ר יוסי, מעשה בטוביה הרופא, ישראה את החדש בירושלים הוא ובנו ועבדו מישוחרר, וקבלו הכהנים אותו ואת בנו, ופסלו את עבדו, וכשבאו לפני ב"ד קבלו אותו ואת עבדו, ופסלו את בנו. **גבי'** א"ר לוי, מאי טעמא דר"ש? הכתיב (שמות יב) "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם" עדות זו תהא כשרה בכס, ורבנן, עדות זו תהא מסורה לכם. אמר מר עקיבא אמר יטמאלי הלכתא כר"ש. **מתני'** אלו הן הפסולין: המשחק בקוביא, ומלוי ברבית ומפריחי יונים, וסוחרו שביעית, ועבדים. זה הכלל: כל עדות שאין האשה כשרה לה, אף הן אינן כשרין לה. מי ישראה את החדש, ואינו יכול להלך, מוליכים אותו על החמור, אפילו במטה, ואם צודה להם, לוקחין בידן מקלות, ואם היתה דרך רחוקה, לוקחין בידם מזונות, שעל מחלף לילה ויום מחללין את הישבת, ויוצאין לעדות החדש, שנאמר (ויקרא כג) "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדם".

הדרן עלף ארבעה ראשי שנים

אם אינן מכירין אותו, משלחין עמו אחר להעידו. בראשונה היו מקבלין עדות החדש מכל אדם, משקללו הבייתוסים, התמינו, שלא יהו מקבלין אלא מן המכירין. **גבי'** מאי אחר? (**בבב:**) זוג אחר. ה"נ מסתברא, דאי לא תימא הכי? אם אינן מכירין אותו, מאי אותו? אילמא אותו חד, וחד מי מהימן? (תלמי פא) "מיטפט" כתיב ביה, אלא מאי אותו, אותו הזוג, ה"נ מאי אחר, זוג אחר. וחד לא מהימן? והתניא, מעשה ברבי נתנאי, שהלך אצל העד להעיד עליו בשבת בארשא סהרא אחרינא הוה בארשא, ואזל רבי נתנאי לאעטרופי בתריה. אי הבי, מאי למימרא? מהו דתימא מספיקא לא מחללינן שבתא, קמיל! כי אתא עולא אמר: קדשוה לירחא במערבא. אמר רב כהנא לא מיבעיא עולא דנברא רבה הוא דמהימן, אלא אפילו איניש דעלמא נמי מהימן, מ"ט? כל מילתא דעברא לאנלווי לא משקרי בה איניש. בראשונה היו מקבלין עדות החדש מכל אדם וכו'. תנו רבנן, מה קילקול קילקלו הבייתוסין? פעם אחת בקיטו להטעות את חכמים, שברו שני בני אדם בד' כאות זו, אחד משלנו ואחד משלכם,

ר יט"י

עדים זוג אחר זוג, ישופר, כד יטמו. **מתני'** שאם יפסל, יכשל בפיו בשוודקוהו. **גבי'** תהא כשרה בכס, ואע"פ שהם אחים. תהא מסורה לכם, לחשובי הדור אני מוכר שיקבלו העדות ויקדשו החדש ולא להכשיר קרובים בא. **מתני'** המשחק בקוביא, תלוכות של עצם שמשחקין בערבון, ומלוי ברבית, לאו גזלון דאורייתא ניכחז למיפסלם משום אל תשת עד תמס. מפריחי יונים, היוני נמי בעין קוביא, וכוחרו שביעית, עושין סחורה בפירו' שביעית, ולפי שנחשדו כל אלו לעבור על דת מהמת מומן השדום להיות מעידים שקר ע"י מומן ושחד. מי ישראה את החדש כ"ו, מוכיכין אותו אף בשבת, ואם צודה להם, אם יש אורבים בדרך, והבייתוסים ותכונים הם היו אורבים להם לעכבם כדי להטעות את חכמים.

הדרן עלף ארבעה ראשי שנים

אם אינן מכירין, כ"ד את העד אם נאמן ובשר הוא, משלחין כ"ד שביעית. אחר עמו, להעיד עליו לפני ב"ד הגדול. **גבי'** חד מי מהימן, לעדות החדש, באושא, כשישבת סנהדרין יש ושם היו מקדשין את החדש. סהרא אחרינא הוה באושא, המכיר את העד הזה, מספיק, ימא אין אותו העד כמותו, להטעות את החכמים, שארע יום ל' של אדר בשבת ולא נראה חדש בזמנו, והבייתוסין מתאין שיאה יום ראשון של פסח בשבת כדי שיהא הנפת העומר באחד בשבת, ועצרת

רבי זירא אמר רב נחמן כל ספיקא לקמיה שדינן, למימרא דחמיסר ושיסתר עבדינן ארביסר קא עבדינן. וליעבד נמי ארביסר, דילמא חסרוה לאב וחסרוה לאלול? (בא) תרי ירחי חסירי קלא אית להו. לוי אקלע לבבל בחדסר בתשרי, אמר בסיס תבטילא דבבלאי ביומא רבא דמערבא. אמרי ליה, אסחוד! אמר להו, לא שמעתי מפי ב"ד: מקודש. מכרין רבי יוחנן, כל היכא דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי ליעבדו תרי יומי: מזירה ניסן אטו תשרי. רבא הוה רגיל דהוה יתיב בתעניתא תרי יומי, זימנא חרא אישתבת בוותיה. ר"ג יתיב בתעניתא כוליה יומי דכיפורי. לאורתא אתא ההוא נברא, א"ל למחר יומא רבא במערבא. קרי עליה (איכה ד) קלום היו רודפינו. אמר להו רב נחמן להנהו נחותי ימא: אתון דלא ידעיתו בקביעא דירחא, כי חזיתו סיהרא דמשלים ליומא, בעירו חמירא. (בא:) מתני' על שני חדשים מחללין את השבת על ניסן ועל תשרי, ישבתי שלוחין יוצאין לסוריא, ובהן מתקנין את המועדות. וכשהיה בית המקדש קיים מחללין אף על כולן מפני תקנת הקרבן. גמ' על ב' חדשים ותו קא? ורמינהו, על ו' חדשים השלוחין יוצאין? אמר אביי ה"ק: על כולן ישלוחין יוצאין מבערב, על ניסן ועל תשרי עד שישמעו מפי ב"ד: מקודש! ת"ר, מניין שמחללין עליהן את השבת ת"ל (ויקרא כג) "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדם", יכול כשם שמחללין עד שיתקדשו כף מחללין עד שיתקיימו? ת"ל "אשר תקראו אותם", על קריאתם אתה מחלל, ואי אתה מחלל על קיומן. וכשהיה ב"ה קיים מחללין אף על כולן מפני תקנת הקרבן. ת"ר, בראשונה היו מחללין אף על כולן, משחרב בית המקדש אמר להן רבן יוחנן בן זכאי: ובי י"ט קרבן? התקינו שלא יהו מחללין אלא על ניסן ועל תשרי בלבד. מתני' בין שנראה בעליל בין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת. רבי יוסי אומר, אם נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת. מעשה ישעברו יותר מארבעים זוג ועיכבם ר"ע בלוד, שלה לו ר"ג אם מעכב אתה את הרבים נמצאת מכשילן לעתיד לבא. גמ' ת"ר, (קהלת יב) "ביקש קהלת למצוא דברי חפץ ביקש קהלת לדון דינין שבלב שלא בעדים ושלא בהתראה, יצתה ב"ק ואמרה לו, וכתוב יושר דברי אמת", (שם יז) ע"פ שנים עדים וגומר". (בב.) מעשה ישעברו יותר

ר י"ט

של אדר ושל אלול מחמת ספק שמא קדשו ב"ד את החדש כיום עשרים ותשעה, אבל צריכין אנו לעיבוד יום טוב שני ביום ט"ז בספק שמא עיבדו ב"ד את האדר וקבעו ניסן כיום ש"ש ואחר וכן באלול. למימרא דחמיסר ושיסתר כו', בניהותא, כלומר אשמעינן רב נחמן הכי, דילמא חסרו לאב, וגמרא יום עשרים ותשעה באלול שלנו שעיבדנו את אב היה יום שלשים שלחן וקבעו בו ראש השנה, וכן לגנין ניסן דילמא חסרו לשבט. כמים תכשילא דבבלאי, אבל לחם למעדרנים בית יב שפא", שיהיו ב"ד עיבדו את החדש והיו מתענים, אכחור, ונקבל עלינו ולא נאכל. לא שמעתי מפי ב"ד מקודש. שלא הייתי במום שישבו כנחדרין שם. דמטו שלוחי ניסן. שלוחי ניסן מגיעין למקום שאין שלוחי תשרי מגיעין, שהיו אין ימים טובים בנתיים לעכסם ובתשרי יש ר"ה ויה ב' שאין השלוחין הולכין בו. ליעבדו תרי יומי, מבי ואע"פ שהגידו לחם השלוחים יום קביעתו. גזירה ניסן אטו תשרי, שאם תנחום לעשות בניסן יום אחד ינהגו כן בתשרי שלא ע"פ שלוחים ועמים שטעני. יתיב בתעניתא תרי יומי, עס לילותיהם, שמא עיבדו ב"ד את החדש ויום אחד עשר שלנו הוא עשירי שלחן, סיהרא דמשלים ליומא, שהיחר מילים נאורו עם הנץ החכה שאינו מחשיך עד שעת זריחה. מתני' מחללין את השבת, עדים יראו את החדש. שבהם שלוחים, ב"ד שלוחין לכוריא להודיע לגולה יום קביעותם. תקנת קרבן, של ר"ח שיקריב בזמנו. גמ' יוצאין מבערב, ואין ממתנין עד למחר שישמעו מן ב"ד. על ניסן ועל תשרי, אין שלוחין יוצאין עד שישמעו מפי ב"ד מקודש. במועדם שלא יעבור המועד של זמן קריאתו, יכול כשם שמחללין, העדים כדי שיתקדשו בזמן. כך מחללין, השלוחים עד שיתקיימו המועדות בזמן. מתני' (נראה בעליל, מפרש בגמרא לשון גלו כמו בעליל לארץ). אין מחללין, לפי שאין צורך. ארבעים זוג, שני

ארבעה ראשי שנים ראש השנה פרק ראשון יא

דקתני על תשרי מפני תקנת המועדות, י"מ. ועל כסליו מפני חנוכה ועל אדר מפני הפורים. ואילו נתעברה השנה, יוצאין אף על אדר שני מפני הפורים לא קתני? מתניתין דלא כרבי, דתניא רבי אומר אם נתעברה השנה, יוצאין אף על אדר השני מפני הפורים. (ב.) כי אתא עולא אמר, עברוה לאלול. אמר עולא, ידעי חברין בבלאי מאי טיבותא עבדינן בהדיה. מאי טיבותא? עולא אמר מיטום ירקא, רבי אחא בר הנינא אמר מיטום מתיא. מאי בינייהו? איכא בינייהו י"ט הכמוף לטבת בין מלפניה בין מלאחריה: מאן דאמר מיטום ירקא, מעברין, ומ"ד מיטום מתיא, אפשר בעממי. אי הכי, מאי שנא לדידן אפילו לדידהו נמי? לדידן חביל לן עלמא, לדידהו לא חביל להו עלמא. איני, והתני רבה בר שמואל, יכול כשם שמעברין את השנה לצורך, כך מעברין את החדש לצורך? ת"ל, (שמות יב) "החדש הזה לכם ראש חדשים". כזה ראה וקדש? אמר רבא, ל"ק, כאן לעברו, כאן לקדשו, והכי קאמר: יכול כשם שמעברין את השנה ואת החדש לצורך, כך מקדשין את החדש לצורך? ת"ל "החדש הזה לכם" כזה ראה וקדש. (ב.) אמר שמואל ויכלנא לתקוני לכולה נולח. אמר ריה אבא אבוה דרבי שמואל ידע מר האי מילתא דתניא בכור העיבור: נולד קודם חצות או נולד אחר חצות? א"ל, לא; אמר ריה, מדהא לא ידע מר, איכא מיילי אחרנייתא דלא ידע מר. כי סליק רבי זירא טעה להו: צריך שיהא לילה ויום מן החודש, וזו שאמר אבא אבוה דר' שמואל: מחשבין את תולדתה נולד קודם חצות בידוע שנראה כמוף לשקיעת החמה, לא נולד קודם חצות בידוע שלא נראה כמוף לשקיעת החמה. למאי נפקא מינה? אמר רב אישי, לאכחוישי כהדי. אמר

ד י"ט

מתיא, והא קמילקלא ראש השנה, דנמצא שלא עשאום בני הגולה כהלכה אם מעברין אלול, ידעי חברין בבלאי, כלומר נותנין לב לחכור טובה שעושין עמחן בני ארץ ישראל שעבדו את אלול. משום ירקא, להפרוד שבת וי"ט זה מזה, כדי שלא יכמושו ירקות הנאכלות בשבת היום בשבת שאחר י"ט או ב"ט שאחר שבת. משום מתיא, להפרוד שבת ויום כ זה מזה, שלא יכריח מת שימות באחד מהן שיהא ראשון, ולא יקבר לא היום ולא למחר. מאי בינייהו, תרווייהו אותנהו אפשר בעממי, דאמר מר מת ביום ראשון יתעבדו בו עממין. לדידן חביל לן עלמא, אנו בני בבל חס לנו העולם ויש לנו חבל, לפי שבבבל עמוקה הוא ואינה ארץ חרום וגבעות כא"י, ואין שורש בא אויר, ואין בני ארץ ישראל צריכין לעבר משום מתיא ומשום ירקא, אלא בשביליה. איני, וכו' מעברין חודש לצורך. כשם שמעברין את השנה לצורך, מפני האכוס והתקופה ופירות ראולן כדאיתא בפ' קמא דפסחין. כזה ראה וקדש, כיון שתראה קדש בו ביום, לעברו, לעשות את החכר מלא לצורך מותר. לקדשו, ביום שלשים והלכנה לא נראית, ואם ימתינו עד יום מחר יהא שבת ויום הכפורים כמוכין, אין מקדשין לצורך. כזה ראה וקדש, ראה תחלה ואח"כ קדש, אבל כשאחא מעברו ראה וקדש הוא. ויכלנא לתקוני, בלא ראיות עדים כי בקי אני בהוראות הלכנה ותולדות וכד המזלות. כוד העיבור, בריותא שניה ברמיוס. או לאחר חצות, כך שנו בה ורמז בעלמא הוא לומר קודם חצות חלוק מנולד לאחר חצות. ידע מר, מה חלוק ישל שיהא ריה, להבדיל שבבבל שני דברים שלמד כאן. מן החדש, היום הולך אחר הלילה להיות היום מן החדש שיהא בו ליל שלפניו, למדנו שאם נראית הלכנה הושעה מנחשיבה יום עשרים והשעה שהיא ליל שלשים אין מקדשין אותו ביום שלשים. אבוה דר' שמואל, לפני שמואל, ולא ידע לפרשה מה חלוק בין נולד קודם חצות לנולד לאחר חצות, אני מפרשה לכם, מחשבין את מולד הלכנה, נולד קודם חצות, היום בידוע שנראה היום קודם שהשקע החמה שאין הלכנה מתכסה מבני א"י שהם במערב אלא שש שעות אחר הירידה מתוך קוטנה שהלכנה לעולם כשש שעות לאחר הירידה בקרן מערבית דרומית ונראית לכם. אחר חצות, בידוע שלא יראה היום שהוא קטנה כל שש שעות ונעלמת כיוון כל, למאי נפקא מינה, למהיחשב? הרי על פי עדים אנו מקדשין! לאכחוישי כהדי, אם נולד אחר חצות, ואמרו ראינו החדשה לפני שקיעת החמה, כדי לקדשו היום, עדי שיקר הם. כל כפיקא לקמיה שדינן, אין אנו צריכין לתקדים פסח או סוכות כי ד ליום שלשים

ליה ישיבני? ישיבני לחדשים. צום העשירי, זה עשרה בטבת, יטבו סמך מלך בבל על ירושלים, ישנאמר (יהונקאל כד) "ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר בן אדם כתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים", ואמאי קרי ליה עשירי? עשירי לחדשים, והלא היה ראוי זה לכתב ראשון, ולמה נכתב כאן? כדי להסדיר חדשים בתיקון; ואני איני אומר כן, אלא צום העשירי, זה חמישה בטבת, יטבו באת שמועה לגולה "שהובתה העיר, ישנאמר (ישע' לג) "ויהי בשתי עשרה שנה בעשירי בחמישה לחדש לגלותינו בא אלי הפליט מירושלים לאמר הובתה העיר", ועשו יום שמועה כיום "שריפה, ונראין דברי מדבריו, שאני אומר על ראשון, ראשון ועל אחרון, אחרון. והוא אומר על ראשון, אחרון, ועל אחרון, ראשון, אלא שהוא מונה לכדר חדשים, ואני מונה לסדר פורעניות. איתמר, רב ורבי חנינא אמרי, בטלה מנילת תענית; ר' יוחנן ורבי"ל אמרי, לא בטלה מנילת תענית; רב ור' חנינא אמרי בטלה מנילת תענית, הכי קאמר: בזמן שי"ט שלום, יהיו לישטון ולשמהה, אין שלום, צום; והנך נמי כי הני. ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי אמרי לא בטלה מנילת תענית, והני הוא דתלינהו רחמנא בבנין ב"ה, אבל הנך בדקיימו קיימי. (יב"ט) כתיב רב טובי בר מתנה: בעשירים ותמניא ביה אתת בשורתא טבתא ליהודאי דלא יעידון מאורייתא. שטמרה המלכות נזירה, שלא יעסקו בתורה, ושלא ימולו את בניהם, ושיחללו יטבתות. מה עשה יהודה בן שמוע וחביריו? הלכו ונטלו עצה ממטרונית אחת, ישכל גדולי העיר מצוין אצלה, אמרה להם: בואו והפנינו בלילה. הלכו והפנינו בלילה; אמרו: אי שמים! לא אחיכם אנחנו? ולא בני אב אחד אנחנו? ולא בני אם אחת אנחנו? מה נטתנינו מכל אומה ולישון, יטאתם נזרין עלינו נזירות קשות? וביטקום. ואותו היום עשאוהו יום טוב. ואי ס"ד, בטלה מנילת תענית, קמייתא בטיל, אהרנייתא מוסיפין? (יב"ט) תנאי היא, דתנאי: הימים האלו הכתובין במנילת תענית, בין בזמן יטבית המקדש קיים, בין בזמן שאין בה"מ קיים, אכורין; דברי ר"מ, רבי יוסי אומר: בזמן יטבה"מ קיים, אסורין, מפני יטטבתה היא להם, אין בית המקדש קיים, מותרין, מפני שאכל הוא להם. והילכתא בטל, והילכתא לא בטל. קשיא הילכתא אהילכתא? לא קשיא, כאן בהנובה ופורים, כאן ביטאר יומי. על אלו מפני ר"ה ועל תשרי מפני תקנת המועדות. כיון דנפקי להו אאלול, אתשרי למה להו? ובי טיטא, דילמא עברוה לאלול? והאמר רבי חנינא בר כהנא אמר רב מימות עזרא ואילך לא מצינו אלו מעובר? לא מצינו, דלא איצטריך; הא איצטריך מעברין ליה? הא מקלקל ר"ה! מוטב תיקלקל ראש השנה, ולא יתקלקלו כולוהו מועדות, דיקא נמי,

ר י"ט

הללו כו', וזו אחת מהן והנ' שנוין בתוספתא דמוטב. כמך מלך בבל, התחיל לצור עלות, שמועה לגולה, לגלות יטבית, שאני אומר על ראשון, שבכדר מקרא. ראשון, לפורענות בתחילת הובקעה העיר ואמר כך נשרף הבית בתשעה באב וכתשרי שלאחריו נהרג גדליה ונכתב שלאחריו באתה השמועה. והוא אומר על ראשון, שבפסוק, אחרון לפורענות, ועל אחרון, שבמקרא, ראשון לפורענות שהיו תחילה כמך ואח"כ הובקעה, נמצא י"ז בתמוז שהוא ראשון במקרא אחרון לכמיבת בבל, שהוא מאוחר במקרא. אלא שהוא מונה לכדר חדשים, ואמר שלא הקפיד המקרא אלא על כדר החדשים, לכך מנה תמוז קודם לטבת, ואני מונה אף לכדר פורענות. בטלה מנילת תענית, ימים טובים שקבעו הכמים ע"י ניסים שאירעו בהם ואכרום בתענית. אין שלום צום, ואע"ג דבזמן הבית קרינהו מועדים טובים, והנך נמי. דמנילת תענית, כי הני משוית להו, כי הוי דהני בטלי, הני נמי בטלי. דתלינהו בבנין, דע"י ההורבן הוקבעו לעצם וע"י הבנין הוקבעו ל"ט. בעשרין ותמניא בית, באדר, דלא יעידון מן אורייתא, שלא יצטרכו לנתק עצמן מן התורה. תענית, צעקו בשוקים וברחובי, תנאי היא, אי בטלה מנילת תענית. הא איצטריך, אי משום ויקא, אי משום

(שמואל א ג) „ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה“. אמר רבא, בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה. אביי אמר, בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים. רבה ואביי מדבית עלי קאתו; רבה דעסק בתורה, חיה ארבעין שנים; אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנים. ת"ר, מיטפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתיח מתין בני י"ח שנה, באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי, אמר להם, שמא ממיטפחת עלי אתם? דכתיב ביה (ישע ב) „וכל מרבית ביתך ימותו אנשים“, לכו ועסקו בתורה וחיו. הלכו ועסקו בתורה וחיו. והיו קורין אותה מיטפחת רבן יוחנן על שמו. אמר רב שמואל בר אינאי משימיה דרב, מניין לגזר דין של ציבור. „שאע“ג שנדחת, נקדע? „שנאמר“ (דברים ד) „כה“ אלהינו בכל קראנו אליו“, והכתיב (ישעיה נה) „דרשו ה' בהמצאות“; התם ביחיד, הכא בציבור. ביחיד אימת? אמר רבה בר אבבה, אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליה"כ. בר"ה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון. מאי כבני מרון? הכא תרגימו כבני אימרגא; ריש לקיש אמר כמעלות בית מרון. ורב יהודה אמר שמואל כחיילות של בית דוד. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, וכולן נסקרין בסקירה אחת. אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא (תהלים לג) „היוצר יחד לבם“, היוצר רואה יחד לבם ומביא אל כל מעשיהם. ברתני על שישה חדשים השלוחין יוצאין; על ניסן מפני הפסח. על אב מפני התענית, על אלול מפני ר"ה, על תשרי מפני תקנת המועדות, על כסלו מפני חנוכה, ועל אדר מפני הפורים. ובשנה כ"ה קיים יוצאין אף על אייר, מפני פסח קטן. גמ' ולפקו נמי אתמוז וטבת? (י"ח): דאמר רב הנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא, מאי דכתיב (זכריה ד) „כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לישון ולשמחה“, קרי להו צום, וקרי להו ישון ולשמחה? בזמן שיש שלום, יהיה לישון ולשמחה, אין שלום, צום? אמר רב פפא הכי קאמר: בזמן שיש שלום יהיו לישון ולשמחה, יש גזרת המלכות, צום, אין גזרת המלכות ואין שלום, רצו מתענין, רצו אין מתענין. אי הכי, ט"ב נמי? אמר רב פפא, שאני ט' באב הואיל והוכפלו בו צרות, דאמר מר בט' באב חרב הבית בראשונה ובשנייה ונלכדה ביתר ונהרסה העיר. תניא אמר ר"ש, ד' דברים היה ר"ע דורש ואני אין דורש כמותו: צום הרביעי, זה תשעה בתמוז, שבו הובקעה העיר, שנאמר (ירמיה נב) „בחדש הרביעי בחשעה לחדש וגו' ותבקע העיר“, ואמאי קרי ליה רביעי? רביעי לחדשים. צום החמישי, זה ט' באב, שבו נשרף בית אלהינו ואמאי קרי ליה חמישי? חמישי לחדשים. צום השביעי, זה ג' בתשרי, שבו נהרג נדליה בן אחיקם ששקולה מיתתו של צדיקים בשריפת בית אלקינו. ואמאי קרי

ר"ש"

יצאת באחד, כמעלות בית מרון, הדרך קצר ואין שנים יכולין לילך זה בצד זה. כחיילות של בית דוד, מרון, לשון מרות ואדנות, וכך היו מונין אותם: יוצאים זה אחר זה בצאתם למלחמה. אם אנן נמי תנינא, וכולן נסקרין בסקירה אחת. ברתני על שישה חדשים השלוחין יוצאין, שקדשו ב' ד' חחדש י"פ עדים כשראו את החדש ומודיעים השלוחים לגולה יום שקדשוהו, אם כיום שיש, וחדש שעבר חסר, או כיום ל"א, וחדש שעבר מלא. ועל אלול מפני ר"ה, מודיעים כתי התחיל אלול ועושין ד'ה כיום שרשים לאלול בגולה, דרוב שנים אין אלול מעובר, ועל תשרי מפני תקנת המועדות, לאחר שקדשוהו מיד לתשרי השלוחין יוצאין ליום המחרת והולכין עד מקום שיכולין להגיע עד החג ומודיעין אם עוברו בית דין את אלול ואם לאו. פסח קטן, פסח שני, גמ' דאמר רב חמא בר ביזנא כו', דבולתו ימי הענית ניגהו בזמן הזה שאין כ"ה קיים, שיש שלוב, שאין יד אות' תקיפה על ישראל, יהיו לישון ולשמחה, ליאכר בהכפד ובתענית, יש גזרת המלכות, צום, חובת להתענות בהן. רצו אין מתענין, וכיון דרשות הוא לא מנרחגין שלוחים עליהו. ד' דברים

רבי אלעזר רמי, כתיב (שם כג) "וקף ה' חסד", וכתיב "כי אתה תשלם לאיש כמעשיו" בתחילה כי אתה תשלם כמעשהו, ולבסוף וקף ה' חסד. אילפי ואמרי לה אילפא רמי, כתיב (שמות לד) "ורב חכד", וכתיב "ואמת?" בתחילה ואמת, ולבסוף ורב חסד. "ויעבור ה' על פניו ויקרא", א"ר יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, כלמד שנתעכף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למיטה סדר תפלה, אמר לו כ"ז שיישראל חוטאין, יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. "ה' ה'" אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה; "אל רחום וחנון" אמר רב יהודה ברית ברותה ל"ג מדות שאין חזרות ריקם, שנאמר (שם) "הנה אנכי כורת ברית". א"ר יוחנן, גדולה תשובה שמקרעת גזר דינו של אדם, שנאמר (ישעיה ו) "היטמן לב העם הזה וגו' ובאזניו ישמעו ולבבו יבין וישב ורפא לו". א"ל רב פפא לאבבי, ודלמא לפני גזר דין? א"ל "ורפא לו", כתיב, איזהו דבר שצריך רפואה? הוי אומר זה גזר דין! מיתבי חשב בינתים, מוחלין לו, לא ישב בינתים, אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם אין מוחלין לו? לא קשיא, הא ביחיד, הא בצבור. ת"ש, (תלים קז) "יורדי הים באניות עושי מלאכה במים רבים המה ראו מעשי ה' וגו' ויאמר ויעמד רוח כערה ותרוכם גלוי יחוגו וינעו כיסבור וגו' ויצעקו אל ה' בצר להם וגו' יורו לה' חכדו וקומר", עשה להן סימניות, כאכין ורקין שבתורה, קומר להן צעקו קודם גזר דין, נענין, צעקו לאחר גזר דין, אינן נענין? הני נמי כיחידין דמו. ת"ש, "שאלה בלוריא הניורת את רבן גמליאל: כתיב בתורתכם (דברים י) "אשר לא ישא פנים", וכתיב (כמדבר ו) "ישא ה' פניו אליך", נטפל לה רבי יוכי הכהן, אמר לה אמשול לך משל, למה הדבר דומה? לאדם שניטה בהבירו מנה, וקבע לו זמן בפני המלך, וניטב לו בחיי המלך, הניע זמן ולא פרעו, בא לפייס את המלך, ואמר לו עלבוני מחול לך, לך פייס את חבריך; הכא נמי, כאן בעבירות שבין אדם למקום, כאן בעבירות שבין אדם לחבירו. (י"ד.) וגזר דין דיחיד תנאי היא, דתנאי, היה ר"מ אומר: שנים ישעלו לגדרום לידן ודינן שוה, זה ירד וזה לא ירד, זה ניצל, וזה לא ניצל; מפני מה זה ירד, וזה לא ירד, זה ניצל וזה לא ניצל? זה התפלל ונענה, וזה התפלל ולא נענה. מפני מה זה נענה, וזה לא נענה? זה התפלל תפילה שלימה, נענה, וזה לא התפלל תפילה שלימה, לא נענה. רבי אלעזר אמר, כאן קודם גזר דין, כאן לאחר גזר דין. רבי יצחק אמר, יפה צערה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין. וגזר דין דציבור מי מקרע? והא כתוב אחד אומר (ירמיה ד) "כבסי מרעה לבך", וכתיב (שם ב) "כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני", מאי לאו כאן קודם גזר דין, כאן לאחר גזר דין? לא, אידי ואידי לאחר גזר דין, ולא קשיא, כאן בגזר דין שיש עמו שבועה, כאן בגזר דין שאין עמו שבועה, כדרך שמואל בר אמי, דאמר רב שמואל בר אמי, ואמרי לה א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן, מינן לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרע? שנאמר

ר י"י

בשרואה שאין העולם מתקיים בדין, ה' ה', מדת רחמים, אני מרחם קודם וגם אחר שיחטא אם ישוה. ברית ברותה לשלש עשרה מדות הללו שאם יוכירו ישראל בתפילות תעניות אונן חזרות ריקם. הנה אנכי כורת ברית, על האמור למעלה. בינתים, בין ראש השנה ליום הכפורים, סימניות, בין פסוק לפסוק יש סימנין הפוכין כזה. אכין ורקין, כאן לדרגה למעט את הדיבור כאכין ורקין שהן מעינות לימר לא בכל שעה שיעצקו אל ה' בצר להם ויצאם ממצוקותיהם, אלא אם כן צעקו קודם גזר דין. לגדרות, בית וועד שדנים בו נפשות להריגה. ודינם שוה, שמהם נתפשו על דבר אחר. זה ירד, מן המטה. זה ניצל, מן הוועד, תפילה שלימה, נתנוון. ויחיד אומת, מצוי לו דברים בהמצאן, כבני אמרנא, כבשים שמונחין אורן לעשרין ויוצאין זה אחר זה בפתח קמן שאין

"אהבתי כי ישמע ה' את קולי", ועליהם אמר דוד כל הפרשה כולה "דלותי ולי יהושיע". פושעי ישראל בנופן, ופושעי עכו"ם בנופן יורדין לניהנם ונידונין בה י"ב חדש, לאחר י"ב חדש נופן בלה ונטרף ורוח מפוזרת תחת כפות רגלי צדיקים, שנא' (מלאכי ג) "ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם". אבל המינין והמסורות והאפיקורסים שכפרו בתורה, ויכפרו בתחיית המתים, ויפירשו מדרכי צבור, ושנתנו חיתיתם בארץ חיים, ושחטאו והחטיאו את הרבים, כגון ירבעם בן נבט וחביריה, יורדין לניהנם ונידונין בה לדורי דורות, שנאמר (ישעיה כו) "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים ביי" וגומר, ניהנם בלה והן אינן בליין, שנאמר (תלים כג) "וצורם לבבות שאול", וכל כך למה? מפני שפישטו ידיהם בזבול, שנאמר "מזבול לו". ועליהם אמרה חנה (שמואל א ג) "ה' יחיה מריביו". א"ר יצחק בר אבין, ופגרים דומין לטולי קדירה. ואמר רבא ואינהו משפירי שפירי בני מהוא, ומקריין בני ניהנם. פושעי ישראל בנופן מאי ניהו? אמר רב קרקפתא (*) דקא מנח תפילין, פושעי עכו"ם בנופן, בעבירה. ושנתנו חיתיתם בארץ חיים, אמר רב הכדא, "זה פרנס המטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים". א"ר יהודה אמר רב, כל פרנס המטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים, אינו רואה בן תלמיד חכם, שנאמר (איוב לו) "לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב". בה"א ורב חסד מטה כלפי חסד, הוכי עבד? רבי אליעזר אמר, בובישו, שנאמר (מזכר ז) "ישוב ירחמינו יכבוש עונותינו". ר' יוסי בר חנינא אמר גרשא, שנאמר (שם) "נושא עון ועובר על פשע". תנא דבי רבי ישמעאל, מעביר ראשון ראשון, וכן היא המדה. אמר רבא, ועון עצמו אינו נכסה, דאי איכא רובא עונות מהשיב בהדיהו. ואמר רבא, כל המעביר על מדותיו, מעבירין לו עכ כל פשעיו, שנאמר "נושא עון ועובר על פשע", למי נושא עון? המי "עובר על פשע". רב הונא בריה דרב יהושע הלוי, על רב פפא לשיולי ביה, חזיה דהליש ליה עלמא, אמר להו: צביתו ליה זוודתא. לכופ איתבח, הוה מיכסיף רב פפא למיהזייה, א"ל מאי חזית? אמר להו אין הבי הוה, ואמר קהו הקב"ה הואיל ולא מוקים במיליה, לא תקומו בהדיה, שנאמר "נושא עון ועובר על פשע" למי נושא עון? לעובר פשע: (שם) "לשארות נחלתו" אמר רבי אחא בר חנינא, אליה וקין בה: לשארות נחלתה ולא לכל נחלתו, (י"ז:?) למי שמישים עצמי כשירים. רב הונא רמי: כתיב (תלים קמה) "צדיק ה' בכל דרכיו", וכתיב, "וחסיד בכל מעשיו"? בתחילה צדיק, ולבסוף חסיד.

ר י"י

המינין, האנשים אשר הכניו דברי אלהים היום לרעה, והמכורות, מלשינים, אפיקורוס, מכחיזי המינין הכנים, שכפרו בתורה, האומרים אין תורה מן השמים, וצורם, כמו וצורתם, שפישטו ידיהם בזבול, שהחריבו כ"ה בעונם, בני מהוא, מעוננים ועמינים הוה, ומקריין בני ניהנם, כך יקראו להם. (בעבירה, בעריות שכן נח מוחר ע"יו כדאיתא בפ' ארבע מיתות (תוסכת)). בוביש, את כך המאזנים של זכות ומכריעין את העונות, נושא, מנבית כך מאזנים של עון, מעביר ראשון ראשון, עון שבראשונים הבאים להם לכפ מעבירו ושוממו וכך היא המדה, ועון עצמו אינו נמחק, דאי איכא רובא עונות בהדי ההוא עון מתחשב בהדיהו. המעביר על מדותיו, שאינו מודקק למדוד מדה למעצרים אותו, מעצרים לו על כל פשעיו, אין מדת הדין מודקקת אדרהו. צביתו ליה זוודתא, הכינו לו עדה לדרה, מה היא צידת המרושע הכריבין. איתפח, נתפא, דכו הוה, מיתה נקבעה עליו, לא מוקי' במיליה, אינו מעמיד על מדותיו, לא תקומי בהדיה, לא תדקדקי אחריו, אליה, שמינה יש כאן, וקין בה, כלומר דבר תגדומין יש כאן, אבל יש בתוכה דבר קשה שאינו שוה לכל. צדיק, כמשפט אמת, חסיד, נכנס לפנים מן השורה, ולבסוף, יבולין

(*) עין הארה על פירושו של המאמר הזה בסוף המבכתא.

תורה הביאו שתי הלחם בעצרת? מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא, אמר הקב"ה: הביאו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות האילן. ומפני מה אמרה תורה, נסכו מים בחנ? אמר הקב"ה: נסכו לפני מים בחנ, כדי שיתברכו לכם נשמי שנה, ואמרו לפני בר"ה: מלכיות, זכרונות ושופרות; מלכיות, כדי שתמליכוני עליכם; זכרונות, כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה? בשופר. א"ר אבהו, למת תוקעין בשופר של איל? אמר הקב"ה: תקעו לפני בשופר של איל, כדי שזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני. (מ"ז: א) א"ר יצחק, אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותו שעה שנאמר (ראשית כא) "כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא ישם"; וא"ר יצחק, ג' דברים מוזכרין עונותיו של אדם, אלו הן. קיר נטוי, ועיון תפלה, ומוסר דין על חברו, דא"ר אבין כל המוסר דין על חברו הוא נענש תחילה, שנאמר (שם יז) "ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך", וכתוב (שם כג) ויביא אברהם לספד לשרה ולבכנותה [וה"מ דאית ליה דינא בארעא (כ"ג: ג)] וא"ר יצחק, ד' דברים מקרעין נזר דינו של אדם, אלו הן: צדקה, צעקה, שינוי השם, ושינוי מעשה; צדקה, דכתיב (משלי י) "וצדקה תציל ממות", צעקה, דכתיב (תהלים קז) "ויצעקו אל ה' בצר להם וממעוקותיהם יוציאים", שינוי השם, דכתיב (ראשית יז) "שרי אשתך לא תקרא את שמך שרי כי שרה שמה", וכתוב, "וברכתי אותה וגם נתתי ממנה לך בן", שינוי מעשה, דכתיב (וינה ג) "ורא האלהים את מעשיהם", וכתוב, (שם) "וינהם האלהים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה", וי"א אף שינוי מקום, דכתיב (בראשית יב) "ויאמר ה' אל אברם לך מארצך והדר, ואעיתך לגוי גדול". א"ר ברוספדי א"ר יוחנן, ג' ספרים נפתחין בר"ה: אחר של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים; צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים תלוין ועומדין מר"ה ועד י"ה, כ, זכו, נכתבין לחיים, לא זכו, נכתבין למיתה. א"ר אבין, מאי קרא? (תהלים מט) "ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו". תניא ב"ש אומרים ג' כתות הן ליום הדין: אחת של צדיקים גמורין, ואחת של רשעים גמורין, ואחת של בינוניים; צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיי עולם, רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לגיהנם, שנאמר (דניאל יב) "ורבים מיישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם", בינוניים יורדין לגיהנם (י"ז). ומעצפים ועולין, שנאמר (זכריה יג) "והבאתי את השלישית באש וצרפתים כצירוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב הוא יקרא בשמי ואני אענה אותו", ועליהם אמרה חנה (שמואל א ב) "ח' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל". בה"א "ורב חסד", מטה כלפי חסד, ועליהם אמר דוד (תהלים קי)

ר י"ט

מתני' ברה ורבי יהודה כיה"ב אמר. וכי קתני מתנותיו, ארבעת פרקים, אהתילת דין, אבל גזר דין דאדם כיה"ב. קצור, חולום. מריע, תחת ידיו תשושי בת. כרבי יוסף, דאמר אדם נידון בכל יום ויתפלה שידונו אותו לזכות. שהפסח זמן תבואה היא, זמן שהתבואה נידונת בו. שתי הלחם, ירצו על פירות האילן שהן מתורין לחביו ככורים, של אותה שעה, ואפילו הוא עתיד להרשע לאחר זמן. שנאמר באשר הוא ישם, אינו הן את העולם אלא בשעתו. קיר נטוי, ועובר תחתיו ומוכר עונותיו, שאומר כלום ראוי זה לעשות לו נכ? ומתוך כך הוא נבדק. ועיון תפלה, כוונת על תפלתו שתהא נשמעת ומתאמין לבין לבו, מוכר דין, כמו יושב ש"ה בינו ומיניח, אומר' כלום ראוי הוא שיענש חברו על ידו? ויבא אברהם וגו', הוא קבר אותה. שינוי מעשה, שכ מרעתו. שלישה ספרים נפתחין, ספרי זכרון של מעשה תבונות, ליום הדין, כשיחיו המתים, רשעים גמורים, רובם עונות, בינוניים, מחצה על מחצה, מצעפים, צועקים ובוכים מתוך יכורין שעה אחת ועולין. מטה כלפי חסד, תואיל ומחצה על מחצה הם מטה את ההכרע לצד זכות.

מתעשר לישנה הבאה. אמר ר' נחמיה: במה דברים אמורים באילן שעושה שתי בריכות בשנה: שתי בריכות ס"ד? אלא אימא כעין שתי בריכות, אבל אילן העושה בריכה אחת, כגון דקלים וזיתים וחורבין, אף על פי שחנטו פירותיהן קודם ט"ו בשבט, מתעשרין לישנה הבאה. א"ר יוחנן, נהנו העם בחורבין כרבי נחמיה. איתביה ריש לקיש לרבי יוחנן: כנות יטוה יטביעות שלהן שנייה, מפני שעושות לשלש השנים? אייתיק. (טז.) מ"תני' בארבעה פרקים העולם נידון: בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בר"ה כל באי עולם עובדין לפניו כבני מרוק, שנאמר (תלם יג.) "היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם", ובחג נידונין על המים. גמ' הי תבואה, אימא הא תבואה דקיימא? כל הני הרפתקי דעדו עלה אימא איתרון? אלא תבואה דמודרעה, למימרא דחד דינא מתדנא? והתני': תבואה שאירע בה קרי או אונס קודם הפסח, נידונית לשעבר, לאחר הפסח נידונית להבא, אדם שאירע בו קרי או אונס, קודם יח"כ נידון לשעבר, לאחר יח"כ נידון להבא! אמר רבא, יש"מ תרי דיני מתדנא. אמר אביי, הלכך כי חזי איניש דמצולח זרעא אפלא, ליקדים ולזרע הרפא, דער דמטי למדייניה קדים סליק. מני מתני'? לא ר"מ, ולא ר' יהודה, ולא ר' יוסי, ולא רבי נתן! דתניא: הכל נידונים בר"ה, וגזר דין שלהם נחתם ביה"כ, דברי ר"מ; רבי יהודה אומר, הכל נידונין בר"ה, וגזר דין שלהם נחתם כל אחד ואחד בזמנו: בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בחג נידונין על המים, ואדם נידון בר"ה, וגזר דין שלו נחתם ביה"כ: רבי יוסי אומר, אדם נידון בכל יום, שנאמר (איוב ז) "ותפקדנו לבקרים" רבי נתן אומר, אדם נידון בכל שעה, שנאמר (ישע) "לרנעים תבחננו" ובי תימא לעולם רבי יהודה היא, וכי קתני מתני' אגזר דין, אי הכי, מימא אדם? אמר רבא, האי תנא דבי ר' ישמעאל היא, דתנא דבי רבי ישמעאל: בארבעה פרקים העולם נידון: בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בחג נידונין על המים, ואדם נידון בר"ה, וגזר דין שלו נחתם ביה"כ, וכי קתני מתני', אתחילת דין. אמר רב חסדא: ורבי יוסי מ"ט לא אמר כרבי נתן? כתיבה עיוני בעלמא היא. פקידה נמי עיונא בעלמא היא? אלא אמר רב חסדא טעמיה דרבי יוסי מהבא (מלכים א ה) "גרעיות מושפט עבדו וכושפט עמו ישראל דבר יום ביומו". א"ר יוסף כמאן מצליגן האידינא אקצירי ואמריע? כרבי יוסי. תניא א"ר יהודה מיטום ר"ע, מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח? מפני שהפסח זמן תבואה הוא: אמר הקב"ה, הביאו לפני עומר בפסח, כדי שתתברך לכם תבואה יטביעות; ומפני מה אמרה

ר' יש"י

מזירה הברכות ראשונה, כעין שתי בריכות, שאין פירותיו נגמרין בא' כגון תאנים כדאמרן גבי קטניות מתוך שעשעין פרבין, אבל אילן, שפירותיו נלקטין באחד, כתר לקטת אוליגן בהו. כנות שות, מפרש במסכת ע"ז תאני חזרתא. שביעות שלהן שנייה, שביעות שלהן נוגעת בשנה שנייה של שמטה. מפני שעושות לשלש שנים, פירות החוגגים בה בשביעות אין נגמרין עד שנה שנייה של שמטה. מתני' בארבעה פרקים, בשנה. גמ' תבואה דקיימא, השתא במחזרה, הרפתקי, מקראות, דעדו עלה, שעברו עליה. דמודרעה, שעתיד לזרוע במרחצון הבא. דחד דינא, פעם אחת, קרי כגון ברך או שדפון. נידונית לשעבר, קודם שזרועת דהיינו פכת של אשתקד, נידונית להבא, בפסח שאחר זריעתה. נידון לשעבר, וביח"כ של אשתקד נגזר עליו, להבא, ביח"כ שעבר עבשיו בקרוב. תרי דיני מתדנא, קודם זריעתה וכמוך לקצור, כי חזי איניש דמצולח זרעא אפלא, דטה וכוכמת שזרעין במרחשין שאין ממחרין להתבשל. ליקדים ולזרע הרפא, השעורה ממחרת להתבשל וזרעיה אוחה בשבט ואר, רבין דאפלא מצולח שמע מונח לטובת נידון בפסח שעבר, לפיכך ימחר לזרוע בזריעת שני ת. דער דמטי למדייניה, בפסח הבא. קדים ללוק, וגדל קצת ואינו ממחר שוב להתקלקל, וכי קתני מתני', ארבעה פרקים אגזר דין, קשיא אדם, דתני

על כל מים ומתעשרין לשנה הבאה. מאי בינייהו? א"ר אבהו בצלים הסריסין ופול המצרי איבא בינייהו: דתנן, בצלים הסריסין ופול המצרי שמנע מהן מים שלשים יום לפני ראש השנה, מתעשרין לשיעבר ומותרין בשביעית, ואם לאו אסורין בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה. באחד בשבט ר"ה לאילן. מ"ט? א"ר אלעזר א"ר אישעיא הואיל ויצאו רוב נשמי שנה. אע"פ שרוב תקופה מבחין. ת"ר, מעשה ברבי עקיבא שליטא אתרוג באחד בשבט, ונהג בו שני עישורים: (י"ד:) אחד כדברי בית שמאי, ואחד כדברי בית הלל. רבי יוסי בר יהודה אומר לא מנהג בית שמאי ובית הלל נהג בה, אלא מנהג רבן גמליאל ור' אליעזר נהג בה. באחד בשבט כבית שמאי נהג בה? אמר ר' חנינא ואיתמא רבי חנינא הבא באתרוג שחנטו פירותיה קודם חמישה עשר דאידך שבט עסקינן, ובדין הוא אפילו קודם לכן, ומעשה שהיה כך היה. רבינא אמר כרוך ותני: לא אחד בשבט היה, אלא ט"ו בשבט היה, ולא מנהג בית שמאי ובית הלל נהג בה אלא מנהג רבן גמליאל ורבי אליעזר נהג בה. (י"ז.) אמר רבה בר הונא: אף על גב דאמר רבן גמליאל אתרוג אחד לקיטה בירק, ראש השנה שלו שבט. מאי שנא התם דקתני: אם היתה שנייה נכנסת לשלישית, ומאי שנא הכא דקתני: אם היתה שלישית נכנסת לרביעית? מילתא אנב אורחיה קמ"ל, דאתרוג קשיא ליה ידא, ואידיד דממישמישי בה כולי עלמא בשביעית, לא טענה פירי עד תלת שנין. בעא מיניה רבי יוחנן מרבי ינאי: אתרוג ראש השנה שלו אימתי? אמר ליה: שבט. שבט דחדשים, או שבט דתקופה? א"ל: דחדשים. בעא מיניה רבא מרב נחמן, ואמרי לה רבי יוחנן מרבי ינאי: היתה שנה מעוברת מהו? א"ל, הלך אחר רוב שנים. (י"ז:) איתמר, רבי יוחנן וריש לקיש אמרי תרווייהו: אתרוג בת ישיית שנכנסה לשביעית, לעולם ששית. כי אתא רבין א"ר יוחנן: אתרוג בת ישיית שנכנסה לשביעית אפי' בזית ונעשית כבר, חייבין עליה מישום טבל. ת"ר, אילן שחנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט, מתעשר לשנה שעברה, אחר חמישה עשר בשבט

ר יט"ו

המצרי שזרעו לירק, דאי זרעו לזרע קטנות הוא ולא הילכו בו אלא אחר השרשה, איבא בינייהו. כגון שמנע מהם מים ולא השקן ל' יום לפני ר"ה ולקטן אחר ר"ה. דתנן, כו' ר' יוסי הגלילי אית ליה הא מתניתין, דכיון דמנע מים שלשים יום לפני ר"ה נמצאו גדולין על' מו שנה שעברה, ולר"ע הרי גדולים על כל מים ומתעשרין להבא, באחד בשבט ר"ה לאילן, ואין תורמין מפירות אילן שחנטו פירותיו קודם לכן על פירות דאילן שחנטו לאחר מכן. הואיל ויצאו רוב נשמי שנה, ישכר יכר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות הונטין מעיתה. שליטא אתרוג, פירות אילן אתרוג. שני עישורים, מעשר שני בשנה שנייה ומעשר עני בשנה שלישית, ושחית שנייה נכנסת לשלישית. אחד כדברי ב"ש, שאמרו נהחדש שנה כבר נכנסה שלישית מעשיתה, ואחר כדברי ב"ה, האומרים לא נהחדש שנה עד חמישה עשר בו. לא מנהג ב"ש כו', שני עישורים שנהג בה לאו מישום כפך כב"ש כפך כב"ה, אלא מישום כפך חלבה כר"ג, דאמר אתרוג אחר לקיטה בירק, או שמא כר"א דאמר אחרי חנטה הלכו בו כשאר אילנות, דאידך שבט, דאשתקד, וכט"ו בשבט דאשתקד נכנסה שנה שלישית ועדיין לא נצאת שלישית, נמצאת שחנטה בשנייה ונלקטה בשלישית. ובדין הוא, דאם לקטה קודם לכן נמי הוה נהג בה שני עישורים, מישום מנהג ד"ג ור"א. אלא מעשה שחית, באחד בשבט חות. כרוך ותני, כפול את דברי רבי יוסי שנה בה שתי מדלוקות. אתרוג קשיא ליה ידא, קשה לעין האתרוג ידים ממשמשות בו. שבט דחדשים, של לבנה, או שבט דתקופה, לכופ שלשים של תקופת טבת נכנס שבט של חמה. היתה שנה מעוברת מהו, אימתי ר"ה? שבט הכמוך לטבת, או אדר הראשון שהוא במקום שבט? אחר רוב שנים, מי ששמו שבט, לעולם ששית, חייבת במעשר ופטורה מן המעור. אפילו בזית, אפילו לה גדלה בששית אלא מעט ורובה גדלה בשביעית עד שנעשית כבר, חייבת מישום טבל דכר. חנטה אזילנן. שתי בריכות כ"ד, אין לשון זה נופל אלא בעופות, כדתנן: ה'זקת פירות שוכר

דכל תבואה שנקצרה בחג, בידוע שהביאה שלישי לפני ר"ה, וקא קרי לה בצאת השנה. מהקרי לה רבי הנינא, ומי מצית אמרת דהאי אסיף קציר הוא, והכתוב (דברים יו) "באספך מגרנד ומיקבך", ואמר מר בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר? א"ר זירא הא מילתא הואי בידן, ואתא ר' חנינא וישראל ביה גרנא, אלא, מנלן? בדתניא, רבי יונתן בן יוסף אומר (ויקרא כח) "ועשת את התבואה לשלש השנים", (ויקרא כח) "אל תקרא לשלש, אלא לשליש". והא מיבעי ליה למופיה? כתיב קרא אחרינא (ויקרא כח) "וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה יושן עד השנה התשיעית". תנן תחם, האורן והדוחן והפרגין והשומשומין שהשירישו לפני ר"ה, מתעשרין לשעבר ומותרין בישיבועית, ואם לאו אסורין בישיבועית ומתעשרין לשנה הבאה. אמר רבה, אמור רבנן: איקן בתר חנטה, תבואה חתים בתר שלישי, ורק בתר לקיטה, הני כמאן שיונהו רבנן? הדר אמר רבה, מתוך שעשוין פרבין פרבין אולי רבנן בתר הישרשה. (יד.) תניא רבי יוסי הגלילי אומר (דברים יו) "באספך מגרנד ומיקבך" מה גורן ויקב מיוחדין שגדילין על מי שנה שעברה ומתעשרין לשנה שעברה, אף כל שגדילין על מי שנה שעברה, מתעשרין לשנה שעברה, יצאו ירקות שגדילין על מי שנה הבאה, ומתעשרין לשנה הבאה. ויבי עקיבא אומר "באספך מגרנד ומיקבך" מה גורן ויקב מיוחדין שגדילין על רוב מים ומתעשרין לשנה שעברה, אף כל שגדילין על רוב מים, מתעשרין לשנה שעברה, יצאו ירקות שגדילין

ר יט

אסיף קציר, וה"ק וחג אשר הוא באספך את מעשרך מן השדה, אסיף אשר אתה קוצר בו אינו משנה הנכנסת, אלא משנה היוצאת, ולמדך כאן שקציר הרג הולך אחר שנה שעברה, וקם להו לרבנן שאמרו תבואה אחר שלישי, דכל תבואה שנקצרה ברג בידוע שהביאה שלישי לפני ר"ה. וקא קרי ליה בצאת השנה, שהוא משנה היוצאת, אלא תבואה אחר שלישי. דהאי אסיף קציר, דקאמרת דהאי אסיף יתירא למדרשה לשון קציר הוא. והא כתיב, בעלמא באספך מגרנד ומיקבך. ואמר מר, שלמדך הכתוב לעשות ככך של טובה בפסולת גורן ויקב בגון קשין וזמורות, דבר שאין קבץ מומאה וגידולו מן הארץ. הא מילתא הוה בידן, היינו סבורין שנלמד מכאן שהתבואה אחר שלישי. ואתא רבי הנינא וישראל ביה גרנא, לומר דהאי אסיף שפיר משמע בלשנא דקרא נלאו יתירא הוא. ועשת את התבואה לשלש השנים אל תקרי לשלש אלא לשליש, שעשתה כשהוא בשליש ביטולה. לגופיה, תשובה על מה נאכל בשנה השביעית. האורן והדוחן כו', מיני קטניות הן. מתעשרין לשעבר, במעשרות שנה שעברה, אם שנייה מעשר שני ואם שלישית מעשר עני. ומותרין בישיבועית, אם השירישו ערב שביעית לפני ר"ה, ומתעשרים לשנה הבאה, בשנת לקיטתן אם משאר שני שבוט הוא, שאינה שביעית. בתר חנטה, לקמן תנא לה בפירקין אילן שחנטו פירותיו קודם חמשה עשר בשבט, שהוא ר"ה לאלול, מתעשר לשנה שעברה. ורק בתר לקיטה, כדאמרן לעיל לקט ורק ערב ר"ה כו'. הני, קטניות כמאן שיונהו, שהלכו בחג אחר הישרשה. מתוך שעשוין פרבין פרבין, מתוך שגורנן יעשו מעט מעט, שאין בלקטין כאחד, אלא היום לוקטין ומפרכין מעט, ולמחר מעט ומנמצאו חדש וישן מעורבין יחד, הנפרכין לפני ר"ה עם הנפרכין לאחר ר"ה, אם הולכין בחג אחר לקיטה כשאר ירק כשהוא בפרוש מעשרותיו, ה"ל מעשר מן החדש על הישן וזמן הישן על החדש, אולי בהו בתר הישרשה, שבשנה אחת משרשת כל השדה, שהרי כבת אחת זורעין אותה ומעשר פירות האילן וקטניות וירק מדרבנן הן, ויכולת ביד החכמים לקבוע זמן לפי דעתם לכל אחד ואחד. באספך מגרנד ומיקבך, מכאן כמנו חכמים לקבוע זמן מעשר וירק דרבניהם אחר לקיטה לאכמכתא בעלמא, כל אסיף שלך והא בתרומות גורן ויקב, שהילכת כהן תורה אחר שנה שהביאה שלישי, הרי שהילכת כהן אחר שנה שגדלו במימיה, שהצאת שלישי שלהן היא גדילתן, שמהותה שעה ראויה ליקצר בדוקה, אף כל כו', לכך הלכו באילן אחר חנטה, שכל גדילת פירותיו ע"י שהעלאת שרב האילן לפני דמיה הוא. יצאו ירקות שגדילין על שנה הבאה, והיינו שנה לקיטתן, שהיו גוזזין אותה והוא הוזר וגדלה. רוב מים, הם מי נצמזם, שרוב זרעיהם גדלים על ידם, על כל מים, אף על שאובין שדילין ומשקין אותן תמיד, כענין שנאמר והשקות בהגלך בגן הורק, סתם גן הורק דרבו בהשקאה, בעלים הכריכים, שאין נעשין גדולין כשאר בעלים. ופול

וקתני דאורייתא. וליתני דאורייתא ברישא? אידי דחביבא ליה אקדמה. ותנא דירן תנא דרבנן וכ"ש דאורייתא. ת"ר ליקט ירק ערב ר"ה עד שלא תבא השמש וחזר וליקט (י"ב:) משתבא השמש, אין תורמין ומעשרין מזה על זה, לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן החדש על היטן ולא מן היטן על החדש. אם היתה יציאה נכנסת לשלישית, יציאה מעשר ראשון ומעשר שני, שלישית מעשר ראשון ומעשר עני, מנה"מ? אמר ריב"ל (דברים כו) "בי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר", שנה שאין בה אלא מעשר אחד, הא כיצד? מעשר ראשון ומעשר עני, ומעשר שני יבטל; או אינו אלא אף מעשר ראשון נמו יבטל? ת"ל (במדבר יח) ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם כי הקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם" הקישו הכתוב לנחלה, מה נחלה אין לה הפסק, אף מעשר ראשון אין לו הפסק. ולגדרים וכו'. ת"ר. המורד הנאה כתבירו לשנה, מונה שנים עשר חודש מיום ליום, ואם אמר לשנה זו, אפילו לא עמד אלא בעשרים ותשעה באלול, כיון שהגיע יום אחד בתשרי, עלתה לו שנה, לצעורי נפשיה קביל עליה והא אצטער ליה. ואימא ניכין? בגדרים הלך אחר לשון בני אדם. תנן התם, התלקח משתצמח, התבואה והזיתים משיביאו שליש, מאי משתצמח? משתצמח לזרעים. התבואה והזיתים משיביאו שליש, מנה"מ? אמר רב אסי א"ר יוחנן ומטו בה משמיה דרבי יוסי הגלילי, אמר קרא (דברים לא) "מקין שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות" שנת השמיטה מאי עבדתיה בחג הסוכות, שמינית היא? אלא לומר לך כל תבואה שהביאה שליש בישוב עית לפני ר"ה אתה נוהג בו מנהג שביעית בשמינית, אמר ליה רבי זירא לרב אבי. (י"ג.) ודלמא לא עייל כלל וקאמר דמיטא תיטיל עד חג הסוכות? לא ס"ד, דכתיב (שמות כג) "וחג האסיף בצאת השנה" מאי אסיף? אילימא חג הבא בזמן אסיפה, הכתיב "באסף", אלא מאי אסיף, קציר, וקום להו לרבנן,

ר"ש

דתנא לירקות ולא תנא למעשרות. תנא דרבנן, ואשמעינן דיום קבוע לו כ"ש דאורייתא. ליקט ירק, אשמעינן דירק כתר לקטתא אזיל לעינן מעשר, ואע"פ שגדל בשנה א', אם נלקט בשתי שנים הו' חדש וישן, שאין תורמין מן החדש על היטן, דכתיב שנה שנת, שנייה, מה שנלקט בשנה שנייה של שמיטה מעשר ראשון ללוי ומעשר שני בירושלים, ומה שנלקט בשנה שלישית מעשר ראשון ומעשר עני, מנה חגי מילי, דשלישית אינו נודג בה מעשר שני. שנה שאין נודג בה אלא אחד, מן המעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה. הא כיצד מעשר ראשון, ותן בדרך שנתן עד חנה. ומעשר עני, יוכיף במקום מעשר שני כדכתיב לגר ליתום ולאלמנה, והוא מעשר עני. או אף מעשר ראשון יבטל, ושנת המעשר חד קאמר, ההיא דמפרש ואזיל ללוי לגר ליתום ולאלמנה, והוא מעשר עני שאף לו בכלל עני שאין לו דלק בארץ. ובא הלוי, למעשר ראשון כל זמן שנא וכו' והא בשנה שלישית כתיב: מקצה שלש שנים וגומר ובא הלוי וגו'. לשון בני אדם, שאין אדם נודר אלא על לשון שהוא רגיל לדבר, ודרך בני אדם לקרות תשרי ר"ה. התלקח, מין תכלין. משתצמח, יחר שנת צמידתו הוא מתעשר ולא אחר שנת לקטתו. משתצמח לזרעים, שהזרע צומח בתוכו. התבואה, דגן ותירוש קרוין תבואה, דכתיב בתבואת גורן וכתבואת יקב, והזיתים, יצהר משיביאו שלש מתעשרין אחר שנה שהגיעו בו לשלש מיושלים אם שנייה אם שלישית. מנה חגי מילי, אתבואה ואזיתים קאי דמעשר דידרו דאורייתא, ומנלן דבתי עליש אולי? מאי עבדתיה, לקרות דג הכוכות שכתוב שבע שנים שנת השמיטה, הרי כבר יצאה השמיטה מ"ה וכו' נכנסת שמיטה. אלא לומר לך כו', וה"ל קרא יש לך דבר שהוא של שמיטה והוא אכור בשביעית ואינו זו תבואה שהביאה שלש. ודילמא לא עייל כלל, ואכילו לא התחילו להתבטל בשביעית קאמר דמיטא מיטא שביעית לומשך איכורה עד הג הכוכות מדרוש ולקצור. לא כ"ד, דלשתי קרא אלא כשהביאו שליש דמוכח קרא אחרונא, מאי דג האכור, אילימא דהוא שם כוכות ושום דבא בזמן אסיפה למה לי דכתיב בחד קרא תרי וימנ? הא כתיב בההיא קרא גופיה באסף את מעשיך. אלא מאי

כל איש ישראל בירח האיתנים בחג ירח שנוולדו בו איתני עולם. מאי כישמע דהאי איתן לישנא דתקיפי הוא? כדכתיב (במדבר כד) "איתן מושבך", ואומר (מכילתא) "שמעו הרים את רוב ה' והאיתנים מוסדי ארץ". רבי יהושע אומר "מנין שבנים נולדו אבית? שנאמר (מלכים א) "ויהי בישמונים שנה וארבע מאות שנה לזאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחדש זיו" בירח שנוולדו בו זיותי עולם. מ"ד בניכין נולדו, בניכין מתו; מ"ד בתשרי נולדו, בתשרי מתו, שנאמר (דברים לא) "ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום" שאין ת"ל היום, ומה ת"ל היום? היום כלאו ימי וישנותי, ללמדך שחב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש, שנאמר (שמות כג) "את מכפר ימך אמלא". בפסח נולד יצחק, מנלן? כדכתיב (בראשית יח) "למועד איטוב אליך" אימת קאי? אילימא בפסח, ומאמר ליה בעצרת, בחמישין יומין מי קא ילדה? אלא דקאי בעצרת וקאמר ליה בתשרי, אכתי ברמישה ירחי מי קא ילדה? א"א דקאי בחג וקאמר ליה בניסן, אכתי בשיחא ירחי מי קא ילדה? תנא אותה שנה מעוברת היתה, ואמר כר זיכרא, אפי' למ"ד יולדת לחישה אינה יולדת למקוטעין, יולדת לשבעה יולדת למקוטעין שנאמר (שמואל א) "ויהי לתקופת הימים" מיעוט תקופות שנים ומיעוט ימים שנים. בר"ה נפקדה שרה, רחל וחנה, מנלן? א"ר אלעזר, אתיא פקידה פקידה, אתיא זכירה זכירה, כתיב ברחל (בראשית ל) "יזכור אלהים את רחל", וכתיב בחנה (שמואל א) "ויזכרה ה'" ואתיא זכירה זכירה מר"ה, דכתיב (ויקרא כג) "שבתון זכרון תרועה"; פקידה פקידה, כתיב בחנה (שמואל א ב) "כי פקד ה' את חנה" וכתיב בשרה (בראשית כא) "וה' פקד את שרה". בר"ה יצא יוסף מבית האכורין, מנלן? דכתיב (תהלים כא) "תקעו בחדש יושפ"ר בכסה ליום חגינו כי חק לישראל הוא וגומר" (י"א); "עדות ביהוסף שמו בצאתו וגומר". בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, כתיב הכא (שמות ו) "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" וכתיב התם (תהלים נא) הסירותי מסבל ישכמו". בניסן ננאלה, כדאיתא, בתשרי עתידין לינאל: אתיא יושפ"ר יושפ"ר, כתיב הכא "תקעו בחודש יושפ"ר" וכתיב התם (ישעי כז) "ביום ההוא יתקע בשינור גדול". רבי יהושע אומר בניסן ננאלה, בניסן עתידין לינאל, מנלן? אמר קרא (שמות יב) "ליל ישמורים" ליל המישומר ובא משיטת ימי בראשית. (י"ב) ת"ר, חכמי ישראל מונין למבול כר' אלעזר, ולתקופה כרבי יהושע; חכמי אומות העולם מונין אף למבול כר' יהושע. ולירקות. תנא לירקות ולמעשרות ולגדרים, לירקות מאי נינהו, מעשר ירק? היינו מעשרות! תנא דרבנן,

ר י"ט

כרודש זיו, אייר הוא, שנוולדו בו זיותי עולם, כשנתחדש אייר נולדו כר בניכין, א"ע זימנן דניכין דתקופה נמשך כחודש אייר של לבנה, להתנאות, להנות. למועד איטוב אליך, ל"ט הבא ראשון ולשרי, בן, אפילו למד, כמובנת נדה, אינה יולדת למקוטעין, אלא לחדש שלמי' של שלשים יום. עדות ביהוסף שמו, כהר"ה דההוא קרא כתיב דבי חק לישראל. הכירותי מכבר ישכמו, ביוסף כתיב בתר עדות ביהוסף, המשומר ובא, לגאולה, דכמי ישראל מונין למבול כרבי אלעזר, מונין עמות נח ובריאח עולם וזנות הדורות מתשרי החילת השנים, ולא משום דכבו' להו כתשרי נברא העולם, אלא דתשרי ראש השנה לשנים; ולתקופה כרבי יהושע, כשמנינן תקופת רחמה והלבנה מנינן מניכין, לומר שמנינן נברא, ובתחילת ליל רביעי שמישה חמה בניכין, לפיכך אין תקופת ניכין נוצלת אלא כר' רביעי היום. אף למבול, כלומר למנין שנות הדורות מתחילין מניכין למנות, ומבול באייר ירד, ע"כ משתאמר באחת ושש מאות בראשון שחכרו המים, ניכין הוא שחרי משפט דור המבול שנים עשר רדש. ולירקות, מעשר ירק לענין רדש וישן, שאין תורמין מירק הנלקט ערב ר"ה על הנלקט אחר ראש השנה. ולגדרים, לקנין מדרש. תנא דרבנן, השמיעך שיש ר"ה קבוע לענין חדש וישן כמעשר ירק דרבנן, וחדר תנא מעשר דגן יצא לו יום קביע לחדש וישן שלח. ותנא דידן,

אחר? וכי תימא, אי אפשר דליכא חד בסוף העולם ולא משלח, זו מסורה לבית דין וזו אינה מסורה לבית דין. אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן זו דברי ר' יהודה ור' יוסי, אבל חכמים אומרים שלשתן מעכבות בו, וקסברי, מקרא נדרש לפניו ולפני פניו ולאחריו. והכתוב "ובל" הוא דאפילו בחוצה לארץ, והכתוב "בארץ" הוא, בזמן שנוהג דרור בארץ, נוהג בחוצה לארץ, בזמן שאינו נוהג בארץ, אינו נוהג בחוצה לארץ, ולנטיעה. מנלן דכתיב (ויקרא יט) "שלש שנים ערלים" וכתוב (שם) "ובשנה הרביעית" ויליף שנה שנה מתשרי דכתיב (דברים יא) "מראשית השנה". ת"ר, אחד הנוטע ואחד המזריע ואחד המרכיב ערב בשביעית, שלשים יום לפני ראש השנה, עלתה לו שנה, ומותר לקיימן בשביעית, פחות מל' יום לפני ראש השנה, לא עלתה לו שנה, ואסור לקיימן בשביעית. (י) ופירות נטיעה זו, אסורין עד ט"ו בשבט, אם לערלה ערלה, ואם לרבעי רבעי. מה"מ? א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ומטו בה מ"מיה דר' ינאי, אמר קרא, (ויקרא יט) "ובשנה הרביעית ובשנה החמישית" פעמים שברביעית ועדיין אסורה משום ערלה, ופעמים שבחמישית ועדיין אסורה משום רבעי. (י:) תניא, ר"א אומר, בתשרי נברא העולם בתשרי נולדו אבות, בתשרי מתו אבות, בפסח נולד יצחק, בר"ה נפקדה שרה רחל וחנוה, בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין, (יא:) בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, בניסן ננאלה, בתשרי עתידין לינאל. רבי יהושע אומר בניסן נברא העולם, בניסן נולדו אבות, בניסן מתו אבות, בפסח נולד יצחק, בר"ה נפקדה שרה רחל וחנוה, בר"ה יצא יוסף מבית האסורין, בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, בניסן ננאלה, בניסן עתידין לינאל. תניא רבי אליעזר אומר, מניין שבתשרי נברא העולם? שנ' (ראשית א) "ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזרע זרע עין פרי" איזהו הדש שהארץ מוציאה דשאים ואילן מלא פירות, הוי אומר זה תשרי, ואותו הפרק זמן רביעה היתה, וירדו גשמים וצמחו שנאמר (שם ב) "ואד יעלה מן הארץ". ר' יהושע אומר, מניין שבניסן נברא העולם? שנאמר (שם א) "ותוצא הארץ דשא עשב מזרע זרע ועין עושה פרי" איזהו הדש שהארץ מוציאה דשאים ואילן מוציא פירות, הוי אומר זה ניסן, ואותו הפרק זמן בהמה וחיה ועוף ישמזדונוין זה אצל זה. שנאמר, (תלים כה) "לבשו כרים הצאן וגומר", ר"א אומר מניין שבתשרי נולדו אבות? שנאמר (מא ח) "ויקהלו אל המלך שלמה

ר"ט

ואי אפשר, שלא יהא שופר מצוי בעולם לפיכך יש לנו לומר כשתלה הכתוב לא תלה אלא בדבר המצוי לעולם. ר"א תקיעת שופר מכורה לכו"ד, לצוות לשלוחם לתקוע, ושילוח עבדים מכורה ליחודים ואם ימאן יבטל היובל לכו"ד לא תצאו הכתוב בו, ולאחריו, שמיטת קרקעות דכתיב בתורה ושבתם איש אל אחוזתו. והכתוב "ובל", לרבות במשמע "ובל מ"מ", ולנטיעה מניין, דר"ה שלה תשרי? מברוך, כופף את הזמורה בארץ, מרכיב, אילן בחבורו. עלתה לו שנה, כיון שהגיע יום אחד בתשרי עלתה לו שנה למנין שני ערלה, פחות משלשים יום לא עלתה לו שנה, עד תשרי הבא, אם אינה ערב בשביעית, ואם ערב בשביעית היא אסור לקיימו משום תוספת שביעית שמוכיפין מחול על קודש. אכזרים בו, ואע"פ שאמרנו עלתה לו שנה אם חגגו בה פירות לאחר ר"ה של שנה שלישית מיד עדיין אסורין הן עולמות משום ערלה, שאף על פי שראש השנה תשרי לנטיעה, ט"ו בשבט ר"ה לאילן, וזו כבר נעשית אילן, לפיכך אין שנתה מתחדשת לצאת מידי ערלה עד ט"ו בשבט, מנא הני מילי, ששנות ערלה ירבעי נמשכין לאחר פירות החנוטים קוד' ט"ו בשבט לאחר שכלו שלשת שני ערלה? ומטו בה, יש מטין ומזריעין בשמיטת זו לאומרת משמית דר' ונאי. פעמים שבחמישית, כגון אם מיהר פירותיו לחנוט בחמישית לפני שבט, פעמים שבחמישית, כגון פירות שהגטו בה קודם שטט טעומין הלול. נולדו אבות, אברהם ויעקב. נפקדה שרה, בא זכרונה לטובה ונגזר עליה הדין. בטלה עבודה מאבותינו, ששה חדשים לפני גאולתם פסק השיעבוד. עין פרי, שנגמר פרו, ועין עושה פרי ולא עין פרי גמור, לבשו כרים, בזמן שיתרועעו שיכולים בטמן.

תניא אידך, כי חק לישראל הוא, אין לי אלא לישראל לאוה"ע מניין? ת"ל "מישפט לאלהי יעקב" א"כ מה ת"ל "כי חק לישראל"? מלמד, שישראל נכנסין תחילה לדין, כדרכו חסדא דאמר, מלך ועיבור, מלך נכנס תחילה לדין. שנאמר (מלכים א' ח) "מישפט עבדו ומשפט עמו" מאי טעמא? אי בעית אימא, לאו אורח ארעא למיזן מלכא אבראי, ואי בעית אימא, מקמי דליפוט חרון אף, ולשמייטן. מנלן? דכתיב (ויקרא כה) "ובישנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ" וגמר שנה, שנה מתטירי, דכתיב (דברים יא) "מראשית השנה". וליובלות, יובלות באחד בתטירי, ב' בתטירי הוא? דכתיב (ויקרא כה) "בית"כ תעבירו שופר" הא מני, רבי "שמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה היא, דתניא (שם) "וקדשתם את שנת החמישים שנה", מה ת"ל? לפי שנאמר "בית"כ" יכול לא תהא מתקדשת אלא מיה"כ ואילך, ת"ל וקדשתם את שנת החמישים מלמד שמתקדשת והולכת מתחילתה, מכאן א"ר "שמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה: מר"ה עד יה"כ לא היו עבדים נפטרין לבתיהן, ולא מיטעבדין לאדוניהם, אלא אוכלין ושותין ושמיחין ועטרותיהן בראשיהן: כיון כשהגיע יה"כ, תקעו ב"ד בשופר, נפטרו עבדים לבתיהם, ושדות חוזרות לבעליהן. הניא אידך, יובל היא "מה ת"ל"? לפי שנא' "וקדשתם את שנת החמישים", יכול כשם שמתקדשת והולכת מתחילתה, כך מתקדש יובל והולכת בסופה; ואל תתמה, שחרי מוכספין מחול על קדש ת"ל (שם) "יובל היא שנת החמישים", שנת החמישים אתה מקדש ואי אתה מקדש שנת החמישים ואחת. (ג.) ורבנן, שנת חמישים אתה מונה, ואי אתה מונה שנת חמישים ואחת. לאפוקי מדר' יהודה, דאמר, שנת חמישים עולה לבאן ולכאן, קא מישמע לן, דלא. (ג.) חנו רבנן (ויקרא כה) "יובל היא" אע"פ שלא ישמטו אף על פי שלא תקעו. יכול אע"פ שלא ילחיו? תלמוד לומר, היא! דברי רבי יהודה; רבי יוסי אומר, "יובל היא" אע"פ שלא ישמטו, אע"פ שלא ילחיו, יכול אף על פי שלא תקעו? ת"ל היא! וכי מאחר שמקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעיט מפני מה אני אומר יובל הוא אע"פ שלא ילחיו ואין יובל אלא א"כ תקעו? לפי שאפשר לעולם בלא שילוח עבדים, ואי אפשר לעולם ברא תקיעת שופר. דבר אחר, זו מסורה לבית דין, וזו אינה מסורה לבית דין. מאי דבר

ד יט"ו

יהא מישפט לתקם ת, מלך ועיבור, כשהקב ה דן אותם מלך נכנס תחילה, מישפט עבדו, שלמה קאמר ליה. דליפוט חרון אף, כשביל עונות ציבור, מנלן, ששנת שמיטה מקדשת מר"ה ואמר בעבורה הקרקע? וקדשתם שנת החמישים מה ת"ל, מכיון שאמר שבע שבתות שנים והעברת שופר בחדש השביעי, יודע אני שהיא שנת החמישי, שנים אתה מקדש, כשישנה יובל נכנסת, מצות על ב"ד לומר מקדשת השנה, ואי אתה מקדש שום חדש, בר"א בר"ש דאמר לקמן בין שנראה בזמנו בין שלא נראה בזמנו אין מקדשין אותה. לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמישים, דלפני מונה שמתקדשת מתחילתה, יכול כך מתקדשת בסופה, אחר ר"ה ותמשך עד יה"כ? ואל תתמה, אם משמירין אותה בתוך שנת ישראליות, שחרי מוכספין מחול על קדש, כדאמרינן לקמן. ת"ל יובל היא, מיעוטא היא. ורבנן, דלא ילפי מוקדשתם שנתקדשת מתחילתה ולא אוצטריך הוא למיעוט כופה דרשי ליה הכי: שנת החמישים אתה מונה ואי אתה מונה שנת היובל שנת חמישים לבין יובל שיעבר ואחת למנין יובל הבא, ואי אתה מונה שנת היובל הבא אלא משנה שלאחר היובל. ולאפוקי מדר' יהודה, דאמר במבכת נדרים שנת חמישים עולה לבאן ולכאן, שנת היובל ושנת ראשונה לשמיטה תבא, יובל היא ויובל אע"ג שרא שמטו בו, ליעול מנייה כתוב והעברת שופר וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרוז וחדר כתוב יובל היא תהיה לכם וקרא יתירא הוא לדרשא ותבי תדרשת יובל היא לכם מכל מקום ואפילו לא נעשו בו נדרים הללו: העברת שופר ולעזוב אל אחוזה, אע"פ כן שם היובל עליו לחיות אסור מרועיה ובעזירה וקצירה. יכול אע"פ שלא ילחיו, עבדים, יהא יובל? ת"ל היא, אם עשית דברים הללו הוא יובל, ואם לאו אינו יובל, שאפשר לעולם בלא שילוח עבדים, פעמים שאין עבד עבדו בישראל שיטעון שילוח.

אנר אינײַט ביתא, כּוּלְהוּ ימות הגשמים אנר; ותנא קמא דברייתא, ותנא דידך, בניסן נמי מייטשכ ישיבא קיטרי: „באחד באלול, ראש השנה למעשר בהמה.“ מינ? אמר רב יוסף, רבי היא ונסיב לה אליבא דהנאי: ברגלים סבר לה רבי שמעון, ובמעשר בהמה סבר לה רבי מאיר. אי הכי ארבעה, המיטה הוּ? אמר רבא ארבעה לדברי הכל! לרבי מאיר ארבעה, דל רגלים, לרבי שמעון ארבעה, דל מעשר בהמה. רב נחמן בר יצחק אמר, ארבעה חדשים. ובהן כמה ראשי שנים. (ו.) „רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי.“ א”ר יוחנן, ושניהם מקרא אחד דרשו, „שנאמר (תהלים כה) „לביטו כרים הצאן ועמקים יעטפו בר יתרועעו אף יסירו“ ר”מ כבר, אימתי לביטו כרים הצאן, בזמן שעמקים יעטפו בר; ואימתי עמקים יעטפו בר, מאדר: מתעברות באדר, ויולדות באב, ר”ה שלהן אלול. רבי אלעזר ור”ש אומרים אימתי לביטו כרים הצאן? בזמן שיתרועעו אף יסירו, אימתי יטבלים אומרות יסירה? בניסן; מתעברות בניסן ויולדות באלול, ר”ה שלהן תשרי. רבא אמר דב”ע, לביטו כרים הצאן בזמן שעמקים יעטפו בר באדר, והכא בהאי קרא קמיפלגי (דברים יד) „עֵשֶׂר תֵּעָשֶׂר“ ביטוי מעשרות הכהוב מדבר: אחד מעשר בהמה, ואחד מעשר דגן; ר”מ סבר, מיקיש מעשר בהמה למעשר דגן, מה מעשר דגן סמוך לגמרו עייסורו, אף מעשר בהמה סמוך לגמרו עייסורו. ור”א ור”ש סברי, מיקיש מעשר בהמה למעשר דגן, מה מעשר דגן ר”ה שלו תשרי, אף מעשר בהמה, ר”ה שלו תשרי. „באחד בתשרי ר”ה לשינים!“ למאי הלכתא? אמר רבי זירא לתקופה, ור”א היא. דאמר בתשרי נברא העולם. רב נחמן בר יצחק אמר, לדין, דכתיב (דברים יא) „מראשית השנה ועד אחרית שנה“ מראשית השנה נידון מה יהא בסופה, מימאי דתשרי הוא? דכתיב (תהלים כא) „תקעו בהדיש ישופר בכסה ליום חגיגו“, אי זהו חג (ו.) שהחודש מתכסה בו? הוי אומר, זה ר”ה; וכתיב (תהלים כא) „בי חק לישראל הוא, מיטפט לאלהי יעקב.“ ת”ר „בי חק לישראל“ מלמד, שאין ב”ד של מעלה נכנסין לדין, אא”כ קידשו ב”ד של מטה את החדש.

ר יט”י

דליבא לומר, דאדעתא דההוי שחא אגרא. דלא טרח אינש למיגר ביתא לבציר מתלתין וימין. ואימא תשרי, ר”ה לשיביות בתים, אם לא יגמר אלא בא’ באלול מין שהגיע תשרי עלתה לו שנה? ומשני כי אנר אינש ביתא סמוך תשרי כּוּלְהוּ ימי הגשמים אנר. ות”ק דברייתא, דלא אמר לשיביות בתים, קיטרי, עבים מתקשרין וגשמים יורדין והוי בימות הגשמים, רבי היא, הוא אמרת למתני, ונסיב מילתא חדא כחד תנא, וחדא כחד תנא. אי הכי, דחד גברא אמרת למתניתין ונסיב מילתיה חדא כחד תנא, דמשה ראשי השנים נטהו: אחד בניסן, וחמשה עשר בניסן, ואחד באלול, ואחד בתשרי, וחמשה עשר שבט! הא ניהא אי מוקמת לה לרײַשא רכבי שמעון, שפיר, דלדודיה ארבעה נטהו, דלית ליה אחד באלול, אלא אי חד תנא אמרינהו קשיא! אמר רבא, לעולם רבי היא, ורבי קאמר; אנא חמשה כמורא לי, ומיתו הכל מודים לי בארבעה, לרבי מאיר, דאית ליה אחד באלול, דל רגלים, דלדודיה כרגל אחד עובר בכל תאחר, בדתניא כברייתא דלעיל, ולר”ש שמעון דל מעשר בהמה, דליתיה אלא באחד בתשרי, וכלאו מעשר נמי ראש השנה הוא, ובהן כמה ראשי שנים, הולכך ניסן דאית ביה תרי, חד קדשים לית, לביטו כרים הצאן, מתלבשות הבכשים שמתעברות. יעטפו בר, שהזריקה צומחת וניכרת יפה, יתרועעו אף יסירו, בניסן בשנינו זמן הקציר והתבואה בקישׁ יטלה וחרור מטשבת והן נוקשים זו על זו, נשמע הקול וגראית כמשוררות, זמן עיבור בהמה דקה המיטה חדשים. ר”ה שלהן אלול, דכמוך לגמרו זמן חדש וישן שלהן לחודש השנה, בזמן שיתרועעו, השכולים, מעשר דגן כמוך לגמרו עייסורו, ר”ה למעשרות תשרי דהבי תני ליה לקמן. ותשרי כמוך לגמרו היא, דכל ימות הדמת מנידל ליכש בגרנות שבשדות. לתקופה, לומר שמונח לברייתן, ותליזון של תקופות הדמה ומורדות הלכנה מתשרי. לדין, שהקב”ה דן בתשרי את כל באי העולם, שהחדש מתכסה בו, לרחוקים כגון שדרות לבנו מערב וערבית לבנו מזרח לפי שקטנה היא כמוך לחודשה. אלא אם כן קדשו החדש כו’, זה ק אם קבעו ישראל את הק החדש

א"ל אביי, ותיפוק ליה, דהא איתח בישמחה! איבעיא להו, בכור, מאימתי מונין לו שנה? אביי אמר מיטעה שנולה, רב אחא בר יעקב אמר מיטעה שגראה להוצאה; ולא פליגי, הא בתם, (ז.) הא בעל מום. בעל מום מי מצי אכיל ליה? דקים ליה ביה שכלו לו חדשיו. ת"ר, באחד בניסן, ר"ה לחדשים, ולעיבורין, ולתרומות שקלים. ויש אומרים, אף לשכירות בתים. לחדשים מנלן? דכתיב (שמות יב) "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה", וכתיב (דברים יז) "שמור את חדש האביב" איזהו חדש שיש בו אביב? הוי אומר זה ניסן, וקרי ליה ראשון. ולימא אדר? בעינא רוב אביב, וליכא. מיד רוב אביב כתיב? אלא אמר רב חסדא מהכא: (ויקרא ג) "אף בתמישה עשר יום לחדש הישביעי באספכם את תבואת הארץ" איזהו חדש שיש בו אסיפה? הוי אומר, זה תשרי, וקא קרי ליה שביעי. ואימא אלול? ומאי שביעי, שביעי לאדר? בעינא רוב אסיף, וליכא. מיד רוב אסיף כתיב? אלא אמר רבינא, דבר זה מתורת מיטה רבינו לא למדנו, מדברי קבלה למדנו, (אכתר ג) "בהחדש הראשון הוא חדש ניסן". ולעיבורין. לעיבורין מניכן מנינן? והתניא אין מעברין אלא אדר! אמר רב נחמן בר יצחק, מאי עיבורין? הפסקת עיבורין. ותנא דידן, בהתחלה קמיידי בהפסקה לא קמיידי. ולתרומות שקלים. מנלן? א"ר יאשיה אמר קרא (במדבר כה) "וזאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה", אמרה תורה חדש, והבא קרבן מתרומה חדשה; וגמרי שנה שנה מניסן, דכתיב (שמות יב) "ראשון הוא לכם לחדשי השנה". אמר רב יהודה אמר שמואל, קרבנות צבור הבאין באחד בניסן, מצוה להביא מן החדש, ואם הביא מן הייטן יצא אלא שיחזיר מצוה. ויחיד ושתתנדב משלו בשירין, ובלבד שימסרם לעבור. פשיכא! מהו דתימא, ליחזיש שמא (ז.) לא ימסרם לעיבור יפה יפה, קא משמע לן. ותנא דידן, כיון דקתני אם הביא יצא, לא פסיקא ליה. "ויש אומרים אף לשכירות בתים". תנו רבנן, המיטכיר בית לחבירו לשנה, מונה שנים עשר חודש מיום ליום, ואם אמר לשנה זו, אפילו לא עמד אלא באחד באדר, כיון שהגיע יום אחד בניסן עלתה לו שנה. ואימא תשרי? סתם כי

ר"ש י"ג

לא שייך בה זמן גגלים לכל תאחר, או דילמא מוהיבב למיסק משום שמחה, דכתיב ושמרת בחגך. הא בתם, דקאי להוצאה מיגראה להוצאה. בעל מום, שנולה כמזמו ועומר לישחט בחוץ, מיום שנולה הוא ראוי לכך ומונין לו משנולה. מי מצי אכיל ליה, מיום שנולה דילמא נפל חות ואין שהיטה מנהרתו עד ששתם שמונת ימים? לחדשים, למנין חדשי השנה, לעיבורין, קא כלקא דעתיה לישב בית דין ולעיין, אם השנה הבאה צריכה להתעכר. ולתרומות שקלים, להתקרב ראשון קרבנות הלוקחים מתרומת קופות של שקלי שנה זו. אף לשכירות בתים, המיטכיר בית לחבירו ואמר לשנה זו, כלתה שנתו באדר בניסן, ואפי' לא רר בו אלא חדש אדר. החדש הזה לכם, ומנלן דניסן? דכתיב ויקחו לתם שה לפסח, וכתיב כרא אחרינא יתפסח בחדש האביב, שיש בו אביב, שהתבואה בכירה בו להיות מבושלת בגמר בשולת. בעינא אביב וליכא, שכבר נגמרה מניסן, ואי איכא זרעא אפילה אין זה בכיר, אלא אפיל, ואימא אדר, דאיכא זרעא חרפא המתבכר מאדר. רוב אביב, שיהו רוב תבואות מתבכרות בו, שיש בו אסיפה, שמבניסן בו פירות לבית מפני הגשמים, וכל הקיץ הן גשומות גדושות לייבש. אין מעברין, אין מעיינין בצרכי ציבור להודיע לגולה שעיבורו ביד את השנה, ולא ישתכח הדבר עד אדר הבא. אין מעברין אלא אדר, אין מוכיפין חודש על השנה אלא אדר, דכתיב שמור את חוש האביב, חדש הכמוך עבר, שיבוא אביב בזמנו. הפסקת עיבורין, שבין שקדשו את החדש לשם ניסן פסקה שנה שעברה מלחיות מעוברת עוד שאין רשאים לעשות ניסן אדר, שכבר נכנסה שנה אדרת לעניין עיבור. בהפסקה לא קא מיידי, כדראשי שנים דהפסקה לא קא מיידי. חדש בדושו לחדשי, חדשי ותיורא לדרשא, יפה יפה, בלב שלם. ותנא דידן, דלא תנייה במתני', כיון דקתני אם הביא יצא לא פסיקא ליה מילתא דלידשבה בראשי שנים, אלא באחד באדר, אבל כבצור מהכי לא אמרינן עלתה לו שנה ודר בה שנה שלומה,

ה' אלהיך, אלו צדקות ומעשרות ובכור. (שם) "מעמד", זה לקט שבתה ופאה (שם) "זההי בך חטא" ופא בקרבנך חטא. (ו' ת ר.) (דברים כג) "מוצא שפתך" זו מצות עשה, "תשמור" זו מצות לא תעשה, "ועשית" אזהרה לב' ד' שיעשך. "באשר נדרת", זה נדר. "לח' אלהיך" אלו חטאות ואשמות, עולות ושלמים. "נדרה" כמישמועו. "אשר דברת" אלו קדשי בדק הבית. "בפיך" זו צדקה. אמר רבא, וצדקה מיהייב עלה לאלתר. מ"ט? דהא קיימי עניים. פשיטא! מהו דתימא כיון דבענינא דקרבנות כתיבא, עד דעברי עליה ג' רגלים בקרבנות, קמ"ל, התם הוא דתלנהו רחמנא ברגלים, אבל הכא לא, דהא שכיחי עניים. (ו') ואמר רבא, כיון שעברו עליו ג' רגלים, בכל יום ויום עובר בכל תאחר. מיתבי, אחד בכור ואחד כל הקדשים, כיון שעברו עליהם שנה בלא רגלים, רגלים בלא שנה, עובר בכל תאחר! והאי מאי תיובתיה? אמר רב כהנא, מאן דקא מותבי, שפיר קא מותבי: מכרי תנא אלאו קא מהדר, ליתני בכל יום ויום עובר בכל תאחר? ואידך, תנא למקבעיה בלאו קא מהדר, בלאוי יתירי לא קא מהדר. בישלמא רגלים בלא שנה מיסבחת לה. אלא שנה בלא רגלים, היכי מיסבחת לה? הניחא למאן דאית ליה כסדרן, מיסבחת לה, אלא למאן דלית ליה כסדרן היכי מיסבחת לה? בישלמא לרבי מיסבחת לה בשנה מעוברת, דאקדישה בתר הג המצות; דבי מטא שילחי אדר בתראה, שנה מלא, רגלים לא מלו, אלא לרבנן היכי מיסבחת לה? כדתני רב יעמיה: עצרת, פעמים חמישה פעמים ישיטה, פעמים יטבעה, הא כיצד? יטניה מלאין, חמישה יטניה חסרין, יטבעה. אחד מלא ואחד חסר, יטעה. בעי ר' זורא, וירש מהו בכל תאחר? (דברים כג) "כי תדור נדר" אמר רחמנא והא לא נדר, או דילמא (י"ג ג) "ובאת ישמה והבאתם שמה" והא מיחייב! ת"ש, דתני רבי חייא (שם כג) "מעמד", פרט לזורש, והאי "מעמד" מיבעי ליה, זה לקט שבתה ופאה? קרי ביה עמד, וקרי ביה מעמד. בעי רבי זורא, אשה מה היא בכל תאחר? מי אמרין, הא לא מיחייבה בראיה, או דילמא הא איתה ביטמוה?

ר י"ט

למעלה במקרא, נדרוש ביה לאתוי צדקות ומעשרות שכתוב בהן שם זה: ולך תהיה צדקה לפני ה' אלהיך ואבית לפני ה' אלהיך מעשר דגנך. מעמד זה לקט שבתה ופאה. שתן חלקו של עני דכתיב ביה את העני עמד. ולא בקרבנך חטא, אין הקרבן נשכל בכך. מוצא שפתך זו מצות עשה, דמכתמא חנו אמר קרא: מוצא שפתך קיים. השמור זו מצות לא תעשה, שלא תאחר, כדר' אבון א ר אילעא כל מקום שנאמר השמר מן ואל ב'ו. ועשית, על כרחך, מכאן אזהרה לב ר לבוש. לח' אלהיך, קרא יתירא הוא לדרשא, לרבות דבר שבחובתו, כיון זו צדקה, קרא יתירא דריש. יקריב אותה, קרא יתירא הוא, דהא כתיב ברישית יקריבנו. שנה בלא רגלים, לקמיה מפריש. למקבעיה בלאו קא מהדר, לתודיעך כל צדדי זמן התחלת כל תאחר שבו, אלאוי יתירי לא מהדר, לתודיעך לאוין הרבים שבו. הניחא למאן דבעי כסדרן מיסבחת לה, דעברה שנה ולא עברו רגלים כסדרן, ולמדך דכיון דעברה שנה, אי פ שיא עברו רגלים כסדרן, הייב, וזכר לה כריש כחדא ופג' לית בחדא. בישלמא לרבי, האמר דרש העיבור אינו מן חשנה הוין מ' א יום ישינת זמנה יתירא על הרבנה, מיסבחת לה בשנה מעוברת. בחר הג המצות, בתר הרגל, ואית דאמרו לאחר הרגל ושלחי אדר בתרא לא דקא, אלא לאחר שיצא אדר קאמר, שנה מלא, ג' מאות ושישים וחמשה ימים. פעמי' שניה, שהוא שנה בכיון יום הרמשים לעומר, שניהם מלאים, ניכין ואייר, חרי טו ימים מניכין ול' דאייר מלא ליה חמשים בחמישה בכיון. אחר מלא ב'ו, ומיסבחת לה שנה בלא רגלים, כגון שניהם מלאים, ואירע עצרת בה' בכיון, והקדישה למחרת ב'ו בכיון, ולשנה הבאה הו' שניהם הכרים, ואירע עצרת ב'ו בכיון, וחשנה מלא' כזב ב' בכיון משתקדש', ועדיין לא עבר עצרת עליו. וירש מהו בכל תאחר, על דבר אביו. קרי ביה עמד ומעמד, ודרוש בה תרתי: דעמד משמע ליה חלקו של עני ומ' יתירא למעמד יורש. מי אמרין, הא לא מיחייבה בראיה, דכתיב כל זכורך, וכיון דלא מיחייבה למיכס

לרגלים. נפקא מינה, לנודר, למיקם עליה בכל תאחר, ורבי שמעון היא, דאמר ג' רגלים בסדרן וחג המצות תחילה. ת"ר, חייבי הדמיון והערכין וההרמין וההקדשות חטאות ואשמות עולות ושלמים, צדקות ומעשרות, בכור ומעשר ופכה, (ד' :) לקט ישכה ופאה, כיון שעברו עליהן שלשה רגלים, עובר בכל תאחר; ר"ש אומר שלשה רגלים בסדרן, וחג המצות תחילה. ר"נ אומר, כיון שעבר עליהן רגל אחד עובר בכל תאחר. ר' אליעזר בן יעקב אומר, כיון שעברו עליהן שני רגלים, עובר בכל תאחר. ר"א בר"ש אומר, כיון שעבר עליהן חג הסוכות עובר עליהן בכל תאחר. מיט דתנא קמא? מבדי מינייהו סליס למה לי למחרר ומייכתב (דברים יז) "בחג המצות ובחג הישבעות ובחג הסוכות?" שמע מינה, לכל תאחר. ור"ש אומר אינו צריך לומר בחג הסוכות, שבו דיבר הכתוב, למה נאמר? לומר שזה אחרון. ור"נ מיט? דכתיב (שפיכ) "ובאת ישמה והבאתם ישמה", ור' אליעזר בן יעקב מיט? טעמא? דכתיב (במדבר כח) "אלה תעשו לה' במועדיכם" מיעוט מועדים שנים. ור' אלקעזר בר"ש מיט? דתניא ר"א בר"ש אומר: לא יאמר חג הסוכות שבו דיבר הכתוב, למה נאמר? לומר שזה נורם. ור"נ ורבי אליעזר בן יעקב, האי "בחג המצות ובחג הישבעות ובחג הסוכות" מאי דרשו ביה? מיבעי להו לבדרבי אלקעזר אמר ר' אושעיא, דאמר ר"א א"ר אושעיא: מניין לעצרת ישיש לה תשלומין כל שבעה? ת"ל "בחג המצות ובחג הישבעות ובחג הסוכות" מקייט חג הישבעות לחג המצות, מה חג המצות י"ט לו תשלומין כל שבעה, אף חג הישבעות י"ט לו תשלומין כל שבעה. למאי הילכתא כתיב רחמנא לחג הסוכות? לאקוישיה לחג המצות, (ד' :) מה חג המצות טעון לינה, אף חג הסוכות טעון לינה. והתם מנלן? דכתיב (דברים יז) "ופנית בבקר והלכת לאהלך". (ד' :) מנחני מילי? דתנו רבנן (דברים כג) "כי תדור נדר", אין לי אלא נדר, נדבה מניין? נאמר כאן נדר ונאמר להלן (ויקרא ו) "אם נדר או נדבה", מה להלן נדבה עמו, אף כאן נדבה עמו, "לה' אלהיך", אלו הדמיון הערכין וההרמין וההקדשות. (דברים כג) "לא תאחר לשלמו" הוא וזא חילופיו (שם). כי דרוש ידרשנו? אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים, (שם)

ר י ט

בחדש הנכנס באחר בנין הוא ו"ה לרגלים. נפקא מינה, דהאי ר"ה. לענין נדר שתוא מיוחד בכל תאחר, ותלת הכתוב אחורו שלשה רגלים ואשמעינן מתני' שאינו עובר עד שיהא פכה ראשון לשלשה, שאם עברו עליו שלא בסדרן אינו עובר, חייבי הדמיון, אמר דמו עליו. וההרמין, הרמי גבוה. בכור ומעשר, מיעשר בחמות. מבדי מונייהו סליק, כשאמר הכתוב: שלש פעמים בשנה יראה כל זכור בחג המצות וגו' מתם היה עולה, כבר כתוב למעלה בענין שמור את הדש האכוב: שבעה שבעות תספר לה, חג הסוכות תעשה לה, למה לי למיחרר, ולומננהו ספרש? חג הסוכות? ש"מ לכל תאחר, דה"ק היו נראין לפניו שלם נדריכם ולא תבאו חוקם, אין צ"ל דג הסוכות, אף בשחזורין לכל תאחר לא היה צריך להזכירו שהרי הענין ערוך בו, שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה אחרון, עד שיעבור איתם בסדר הזה. מניין לעצרת, דאילו ברג הסוכות וברג המצות נפקא לן מזהותם איתו דג לה' שבעת ימים וכולו יהו הוגגין כל ז' ? ת' ל' איתו, אותו אתה הוגג, ואי אתה הוגג כל ז' ? אם כן למה נאמר ז' ? לתשלומין, שאם לא חג הוגגתו בראשון, יקרבנה בשני. טעון לינה, ל"ל חרש"מ. ופנית בבקר, כ"ש לא שחרי קרא, שחרי תוא יום שחורבו ליראות בעזרת, מנא הני מילי, דאכל הנד דתנא במתני' לעיל איכא כל תאחר? נדר, הרי עליו. נדבה, הרי זו. נאמר להלן נדר, ואם נדר או נדבה וגו', אלו הדמיון והערכין בו, שהן קרשי בדק הכית וכו' וכו' ואין לכתבם בהן כלום. הוא וזא חילופיו, עליו אתה עובר ולא על חילופיו. אלו חטאות ואשמות, שהן נדרשין מנך שהרי חובה הם מוטלין עליך. ועולות ושלמים, כגון עולות ראיה ושלמי הגוגה שתן חובה, דאילו הנדר ונדבה ברישא דקרא כתיב, והיה נמו לבכור ולמעשר ופכה שתן חובה. ה' אלהיך ארו צדקות ומעשרות, דהא קרא ימרא הוא, דהוה ליה למכתב כי דרוש ידרשנו, וכבר הי כתיב

באן לציאת מצרים. וממאי דמעשה דאב קדים, דילמא מעשה דשבת קדים? לא ס"ד. דכתיב (יט) „אחרי הכותו את סיחון“ ובי נח נפשיה דאהרן אכתי הוה סיחון קיים. דכתיב, (יג) „במדבר בא“, „וישמע הכנעני מלך ערד“ מה שמועה שמע? שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל. מי דמי, התם כנען הבא סיחון? תנא, הוא סיחון, הוא ערד, הוא כנען. תניא בוותיה דר' יוחנן. מינין שאין מניין להם למלכים אלא מניסין? שנא, (מלכים א ז) „ויהי בישמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וגומר“ וכתיב, (במדבר לג) „ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וגומר“ וכתיב, „ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש“ וכתיב (דברים א) „אחרי הכותו את סיחון וגומר“ ואומר (במדבר בא) „וישמע הכנעני וגו'“ ואומר „וראו כל העדה כי נוע אהרן וגומר, ואומר (שס י) „ויהי בחדש הראשון ביטנה היטנית וגומר“ ואומר (שמות מ) „ויהי ביטנה היטנית בחדש השני וגומר“ ואומר (שס יט) „בחדש השלישי לצאת בני ישראל וגומר“ ואומר (ד"ה ב ג) „ויחל לבנות וגומר.“ א"ר חסדא, לא ישנו אלא למלכי ישראל, אבל למלכי אומות העולם מתשרי מניין, שנאמר (נחמיה א) „דברי נחמיה בן חכליה ויהי בחדש כסלו שנת עשרים וגומר“ וכתיב (שסב) „ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא וגומר“ מדקאי בכסליו וקרי ליה שנת עשרים, וקאי בניסן וקרי ליה שנת עשרים, מכלל דר"ה לאו ניסן הוא. בשלכא היאך מפרש דלארתחשסתא, אלא האי, ממאי דלארתחשסתא? דילמא, (ג) למנינא אחרונא הוא? אמר רב פפא, שנת עשרים שנת עשרים לגזירה שוה: מה התם לארתחשסתא, אף הכא לארתחשסתא. וממאי דמעשה דכסליו קדים, דילמא מעשה דניסן קדים? לא סלקא דעתך, דתניא, דברים שאמר חנני לנחמיה בכסליו, אכרן נחמיה למלך בניסן, שנאמר, (נחמיה א) „דברי נחמיה בן חכליה ויהי בחדש כסלו שנת עשרים ואני הייתי בשושן הבירה ויבא חנני אחד מאחי וגומר, וישעריה נצתו באש וגומר, ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא המלך יין לפניו וגומר, וייטב לפני המלך וישלחני ואתנה לו זמן.“ מתיב רב יוסף, (דג ב) „ביום עשרים וארבעה לחדש בישוי בשנת שתיים לדריוש.“ וכתיב, (שכ) „בישביעי בעשרים ואחד לחדש“ ואם איתא, בישביעי בשנת שלישיית מיבעי ליה? אמר רבי אבהו כורש מקף כישר היה לפיכך מנו לו כמלכי ישראל. מתקיף לה רב יוסף, חדא דא"כ קשו קראי אהדרי! דכתיב (עזרא ו) „ויציא ביתא דנא עד יום תלתא לירח אדר די היא שנת יטית למלכות דריוש מלכא“ ותניא, באותו זמן לישנה הבאה עלה עזרא מבבל וגלותו עשה. וכתיב, (שס ו) „ויבא ירושלם בחדש החמישי“ היא שנת השביעית למלך ואם איתא, שנת השמינית מיבעי ליה? ועוד, מי דמי, התם כורש הכא דריוש? קשיא. (ד) ולרגלים, רגלים באחד בניסן הוא, בטי' בניסן הוא? אמר רב חסדא, רגל, שבו ראש השנה

ר ט"ז

לאו ר"ה דאי תשרי ר"ה הוה ליה בשבט שנת מ"א. דילמא להקמת המשכן, שהיה בשנה השנית. דילמא מעשה דשבת קדים, ובתשרי שלפניו נכנסה שנת ארבעים. אחרי הכותו את כורש, נאמר במשנת תורת. תניא בוותיה דר' יוחנן, בכורי קראי דאיתיו לעיל, ויבא חנני, מירושלים בא שכבר עלו בני הגולה מימות כורש והיו שם בימיו ובימי אחשורוש וארתחשסתא, והו דריוש שאחר אחשורוש, שנכנסה הבית בשנת שתיים לדריוש, והרבה נשארו בבבל, ונחמיה בן חכיה היה שר המשקים למלך בשושן הבירה. בישוי בשנת שתיים, ויניהם בנבואות חגי נבדק במקרא ולא נמצא כתוב בפסוק שני בשנת שנים אך ויל שלפסוק של מילה הימנו קאי שכתוב בו בשנת שתיים. חדא, דאם מניין מנינן קשו קראי אהדרי. באותו זמן לישנה הבאה, ע"כ שביעית היא לו ממה נפשך. וכתיב „עזרא ויבא ירושלם בחדש החמישי“ היא שנת השביעית למלך, ואי מנו לו מנין שמינית הוא, ועוד, אן בדריוש קיימין ואת אמרת כורש מלך כישר היה. רגל שבו ר"ה לרגלים, רגל שהיא

א-ב-ק-ה ראשי שנים הם: באחד בניסן, ר"ה למלכים ולרגלים. באחד באלול
 ר"ה למעשר בהמה; ר"א ור"ט אומרים, באחד בתשרי. באחד בתשרי, ר"ה לשנים
 ולשמיטין וליובקות לנטיעה ולירקות. באחד בשבט, ר' הלאילן, כדברים ש. ב' ה' אומרים,
 בחמישה עשר בו. ג' למלכים, למאי הילכתא. אמר רב חסדא לשיטות. תנו רבנן מלך
 שעמד בעשרים ותשיעה באדר, כיון שהגיע אחד בניסן עלתה לו שנה; ואם לא עמד
 אלא באחד בניסן, אין מונין לו שנה, עד שיגיע ניסן אחר, (ב:) וקמ"ל דניסן ר"ה
 למלכים, ויום אחד ביטנה חיוב שנה. ואם לא עמד אלא באחד בניסן, אין מונין לו
 שנה עד שיגיע ניסן אחר ואע"ג דאימנו עליה מאדר, מהו דתימא נימנו ליה תרתין
 יטין, קמ"ל. ת' יר, מת באדר ועמד אחר תחתיו באדר, מונין שנה לזה ולזה; מת
 בניסן ועמד אחר תחתיו בניסן, מונין שנה לזה ולזה; מת באדר ועמד אחר תחתיו בניסן,
 מונין ראשונה לראשון, ושניה לשני. א"ר יוחנן, מנין למלכים שאין מונין להם אלא מניסן?
 שנאמר, (מלכים א' ו'), ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ
 מצרים בשנה הרביעית בחודש זה הוא החדש השני למלך שלמה על ישראל מלכות
 שלמה ליציאת מצרים. מה יציאת מצרים מניסן, אף מלכות שלמה מניסן.
 ויציאת מצרים גופה מנלן דמניסן מנינן, דילמא מתשרי מנינן? לא כלקא דעתך,
 דכתיב (במדבר לג'), ויעל אהרן הכהן אל הר החרר על פי ה' וימת יום בשנת הארבעים
 לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש תחמישי באחד לחדש. וכהוב (דברים א'), ויהי
 בארבעים שנה בעשתי עשר חדר באחד לחדש דבר משה וגומר. מדקאי באב וקרי
 לה שנת ארבעים, וקאי בשבט וקרי לה שנת ארבעים, מכלל דר"ה לאו תשרי הוא
 בשלמא היאך, מפרש דליציאת מצרים, אלא האי, כמאי דליציאת מצרים דילמא
 לחמית המושב? שנת ארבעים שנת ארבעים לגזרה שיה, מה כאן ליציאת מצרים, אף

ר' ישי

למלכים, רגלים היו המנות זמן שטרותיהם לשנות המלך בשנה שעמד בה המלך כדאמר'
 במסכת גיטין משום שלום מלכות, וקבעו חכמים אחד בניסן לתחלת שנתו ואפי' עמד בשבט או באדר
 בלתי שנתו משהגיע ניסן ויתחילו למנות לו שנה שנייה. למעשר בהמה, שאין מעשרין מן הנולדים
 בשנה זו על הנולדו בחיבורתה, לשמיטין וליובקות, משעבבם תשרי אכור לרוש ולזרוע מן התורה.
 לנטיעה, למנין שני ערלה ואפי' נעמה באב בלתי שנתה הראשונה לבקף אלו ובלוחו מפרש טעמא
 גמלי. לירקות, למעשר ירק שאין תורמין ומעשרין מן הנלקט לפני ר"ה על של אחר ר' ה', לאילן,
 לענין מעשר, שאין מעשרין פירות האילן שהגטו קודם שבט על שהגטו לאחר שבט, שבאילן
 הולך אחר חשבה. גמ' למאי הילכתא, בלומר למה הוקבע יום מיוחד למנין המלכות? אימא שיעל כל
 מלך ומלך התחיל שנתו מיום שעמד בו, לשיטות, לחבין איזה שטר חוב מוקדם למלוה ואיזה
 מאוחר, עלתה לו שנה, בלומר בלתי לו שנתה ומעתה מונין לו שנה שנייה. דאימנו עליה, גמ' ו
 וגמרו חסידים למנותו, לזה ולזה, הבא לכתוב שטר באדר לאחר שעמד חשני, אם רצה לכתוב
 בשטר בשנת פלוני למלך שמת בותב, ואם רצה בותב בשנה ראשונה למלך פלוני שעמה, מת
 בניסן ועמד אחר תחתיו בניסן, והוא הדין אם עמד באחד מכל החדשים שעד ניסן הבא, ורוצה למנות
 בכל השטרות שכתבו משעמד השני למנין שנות הראשון מונת, והרוצה בותב בשנה ראשונה למלך
 שעמד, ושנייה לשני, הבא לכתוב משעמד זה לא ימנה שנה שנייה למלך שמת, שאין שנה זו שלו
 ולא ימנה את הראשונה לשני, לקרות שנה שעמד בה שנייה, אלא שנייה זו ראשונה לשני, בחדש זה,
 הוא אייר בדמפרש קרא דא החדש השני ואמרינן לקמן ניסן ר' ה' לכדר מנין החדשים, למלך
 שלמה על ישראל, אישנה רביעית קא, ומקרא מסורס הוא: בשנה רביעית למלך שלמה על ישראל
 בחדש זה הוא החדש השני. מקיש מלכות שלמה, לענין מנין השנים ליציאת מצרים שהרי המקרא
 הזה מנה שנה זו שנת ד' מאות ושמונים ליציאת מצרים ובשנת ארבעה למלך שלמה, מה
 יציאת מצרים, מנין השנה שמונין לה מתחילת מניסן אף מלכות שלמה מניסן. אימא מתשרי,
 א"ר ישיצא בניסן משהגיע תשרי קראו לו שנה שנייה, לפי שתשרי ר"ה לשנים הנמונים לביאת
 עירם והוא הדין ליציאת מצרים, ויהי בארבעים שנה הואיל משה באר את התורה, מכלל דתשרי

כמוהו ולא לתקן את המנהג מן ההלכה *) בעת שנשנית משינה זו מצאה ארבעה ראשי שנים, בארבעה חדשים, ותבא היא ותלמד להיטות את המנהג הזה בכל מקום ותנבל את היום מהחודש, להראשון בו, וצורת המשינה כאשר היתה טרם שש רבי אותה בסדרו: ארבעה ראשי שנים הן: באחד בניסן, באחד באלול, באחד בתשרי, ובאחד בשבט. שלא היה להם כל צורך לפרש, מפני המנהג שהיה ידוע לכל ישראל, ואף רבי המסדר את המשינה שבימיו לא היו עוד מלבי ישראל וגם כבר נתרופף המעטר והתרומה, מפני שהכהנים הלויים לא ישרתו עוד בבהמ"ק וממשלתם הוסרה מידם והזרה לבית דוד, הוסיף בביאור המשינה, למלכים, למעשר בהמה וגם את דעת ר"א ור"ש שאין עוד צורך למקצת החרדים הנוהגים עוד לעשר את בהמתם ואת תבואתם בחודש אלול כי אין חישיש אם גם יתערבו בשנה הבאה, ועל כן תעשרנה בשנה הכללית שהוא תשרי, לרמוז כי כן היא גם דעתו. (וכן הוסיף כדברי ב"ש וב"ה אולי מפני שבימיו נתאחרה החנטה והוא עצמו היה מבית הלל.)

(3) מן המשינה בארבעה פרקים העולם נדון נראה, שכבר בימי המשינה היה יום ראש השנה ביום תשובה, ויען שעקר התשובה הוא ישעבוד הלב לאבינו שבימים והתפלה על כליחת החטאים, בא רבי במשינתו (בפרק ראוהו ב"ד) והיה כאשר ירים מטה ידו וכו' ללמד כי רק ההסתכלות כלפי מעלה וישעבוד הלב לשמים, ירשי בימי התשובה שהוא מן ר"ה עד יום הסליחה "והב"פ" אך לא ידעה עוד מהספרים הנפתחים בר"ה שהמציאו האחרונים, והמלה "נדון" יש להבינה כמו שאמרו בני בתירא לרבינו (לקמן בגמרא) נידון ואח"כ נתקע, והראיה מן הכתוב היוצר יחד לבם המבין על כל מעשיהם תתאים לה, כי ההסתכלות כלפי מעלה נורמת פשעים המעשים שנעשו למטה. **

(4) אחרי שסדר רבינו את מנין ראשי השנים, את תכלית יום הזכרון, דיני תקיעת ושמיעת יושר בקיצור נמרון. וכן את המנהג שהיה במקדש ביושר שהיה פיו מצופה זהב ושאין שום צורך בהכנה לתקיעת יושר כ"א העובר אחורי בהכנ"ס ושמו קול יושר עשה את חובתו, וגם מנהג אמירת הפסוקים של מלכויות זכרונות ישופרות לפני התקיעות בקיצור נמרון, אחרי שכבר הקדים להן את עקר הדבר מהסתכלות כלפי מעלה וישעבוד הלב, האריך מאד בבל המשיניות הנוגעות בענין ראיית הלבנה, שאך למנין הדישה ימנו בני, עדי הראיה, צורת הטבלות שהיו לר"ג, והקבלות שהיו לו מאבותיו, כלומר החשבון האמתי, שעל פיהם קבל את העדים, ואת התקנות שהתקין ר' יוחנן בן זבאי שבוה השמיעי שיש בה ורשות הגדול הדור להתקין דבר גם אם אינו כתוב בתורה, ואם גם יראה כנורע או מוסיף על דבריה, ושאך ביד הב"ד הגדול הרישות לתקן חמועדים והחנים ולא לכ"ד אחר ולאנשים פרטים אף שיהיו מגדולי העם, מפני שצריכה היתה אז האריכות הזאת, כי בימיו החלו כבר בני גולה להתאונן ויחפצו להסיר מהם את עול הנטיאות ולתקן חמועדים לעצמם עפ"י חשבון הדיש הלבנה. ועל כן האריך לספר מה שקרה לזקנו ר' גמליאל עם ר' דוסא בן הרכינס ועם ר' יהושע שגם כמה החליטו ואמרו שאין לנו אלא מעשה בית דין שבימינו והוא חישוב כמעשה משה רבינו בעצמו אף על פי שנראה לעין כל שטעה או שגה. זו היא כל המסתבא כולה, שממנה תוצאות רבות להיסתורית ימי קדם. זיל נמור !

(*) כל החפץ לדעת את הראיות הנצחות שאין עליהם תשובה לאלו הדברים, יעיין גא בחברתנו כרקאי מעד 20 והלאה בהערותנו בשולי הגליון, ובמורה נבוכי הזמן שער י"ג ד"ה: צורת הלבנה וקראנו עד תומנו.

(**) מאמרו של ר' ברוסדאי בשם ר"י, שבה"ס ספרים נפתחו מקורו מן הכריתא ג' ספרים נפתחו ליום הדין אבל שם הכונה ביום תחיית המתים כפרושו של רש"י (ראה עד 17 בפנים ובאריכות בגמרות הישנות במקום הזה) ואשר אמרו משום ר' יוחנן אין להושיב כי כן דרכם היתה לתלות באילן גדול דבר אשר רצונם היה שיתקבל, ור' יוחנן התיר זאת וזמן תלו בו, וזו למשכיל.

מסררי התלמוד ישתמשו במבטא כזה על אדם גדול וקדוש להם כרב אישי וכר בני-זמן בטוים לא נאים על ישרי חכמים וגם על האבות והנביאים וכו' וכו' מה גם שאם אמנם לא היו המסדרים האחרונים חכמים כרב אישי וחבריו הלא היו בעלי צורה ובעלי דרך ארץ ולא פיהם יוציא מלך כאלה. — אך התנבנו בתוכו מאנשי דלא מעלי—ואולם התימת התלמוד לא הועילה וחפצם לא נעשה, כי הרבנן כבוראי יהיו אחריהם וגם הגאונים הכניסו בתלמוד דברים רבים מדעתם והוסיפו עליו בכל דור ומן.

חכמי הנמרא, שלמען תתגדל ותתקדש המשינה ושכל העם יראו ישהיה תלוייה רק בתורת משה, ישמו כל מעינם בה רק להלכה, ולכן דקדקו לא לבד בלשונה, כי גם באותיותיה ודרשו גם מהם מיעוטין וריבויין כבתורת משה והנביאים ובראותם כי אינה מתאמת עם ההלכה בימיהם, דחקו ולחצו אותה בשנויים רבים כאמור למעלה, כאשר כן עשו התנאים עם הכתובים בתנ"ך וכל זה הוכרחו לעשות מפני המנזרים הרבים של הכתות השונות נגד התורה המסורה שלא חודו רק בתורה הכתובה, ש"מפני זה יאלו חכמי הנמרא על כל דבר שאינו מפורש במקרא, מנלן? וגם התמיה פשיטא! אם דבר זה כתוב מפורש, או כי פשוטו המקרא אינו סובל פירוט אחר מאשר השימעה המשינה. ועל דברים שבמנהג העבריסודם ולא יוכלו להועיל להחיות ולעמיד, יאלו "למאי הלכתא?"

עד כאן תולדתן בקיצור; ועתה נבאר מסרת ותוכנה של המס' הזאת שאנו עוסקים בה: חסר הוא בתורת משה, הנביאים והכתובים, עקר גדול שמימנו יכולנו לדעת את סדר העולם ודברי הימים, והוא מנין השנים, אשר מבלעדו לא נוכל למצוא ידינו ורגלנו, שלא נאמר מאיזה עת ומן, או באיזה חודש ויום מנו הקדמונים את מנין שנתם. אמנם כתוב מפורש: החודש הזה לכם ראש חדשים. ראשון הוא לכם לחדשי השנה (יטמות יב, ד). שלפי עומק פשוטו מצוה המחוקק: כי לא לבד ששהחודש ניסן יהיה ראשון במעלה, כ"א גם ממנו תתחיל מנין השנה, אבל גם כתוב אחר לפנינו הנראה לכאורה כסותר אותה, והוא "וחג האסיף בצאת השנה" (יטם כג, כח) שאם לא נבאר מלות "בצאת השנה" במונח "במנין השנה" יובן עפ"י עומק הפשט החג של אוסף התבואה בנמר השנה ישהינו חודש אלול. ויען כי קשה היא לפנינו לבא על כונת הכתובים נפן על המנין הידוע לנו מההיסטוריה ונראה, כי מניסן מנו המלכים את שנתם, לא לבד מלכי המצרים כ"א גם מלכי ישראל מיטלמה והלאה; ולעומת זה נדע כי כל מלכי המזרח הארמענים והבישדים מנו אז את שנתם מחודש ספטעמבר שתוא תשרי. ואם אמנם לא נדע איכמה התנהגו בני ישראל ברישתם את ארץ כנען אם מנו את שנתם כהעם אשר יצא ממנו, או כי כהעם אשר ירש את מקומו, הנה ברור הוא: כי בזמן המשינה הקדומה, במלות אחרות, בימי הבית השני, מנו את שנתם הכוללת מתשרי; אבל יתכן עם כל זה כי מלכי הבית השני מנו את שנתם מניסן כהמלכים הקדומים (ואולי חישו גם להנכפל במקרא יתתי פעמים "לכם ראש חדשים", ראשון הוא לכם) להזהיר שלא תעשו כמעשה הגוים שאתם באים שמה המונים את שנתם מתשרי) וככל היטירות שגם בני ישראל נקבו בהם את שנת מלכיהם כאשר כן היה המנהג אצל כל העמים, היתה איפוא התחלת השנה מניסן. התרומות והמעשרות בזמן הבית השני שברוב שנותיה היתה תחת ממשלת הכהנים ונשמרו בכל תוקף, הפרישו בצאת השנה (למנינה הכללית לא לשנת המלכים) להתרחק מן המחלוקות וערוביאי של התבואות משינה לשנה והוא בחודש אלול. ואך מעיאר פירות האילן אחרו עד חודש שבט ר"ל תיכף אחרי ההנמטה של האילנות נ"כ כדי שלא לערב פירות שנה זו עם שנה הבאה, ולא לתת יד להכהנים הלויים לשלוט במעשי ידם.

(2) המשינה הקדומה שכן היתה דרכה לדבר תמיד מן המנהג ולתקן ההלכה

לתור וקדרוש אחרים בבתי מדרשים ויישובות שהיו חוץ למקום ממשלתו, הקיפו עליו כתרגומי "של בית בוקיא והסתירו אותו ממנו ורבות נסדרו גם במקום ממשלתו בחשאי אשר נתפרסמו רק אחרי מותו, אך תלמידי רבי הסירו מהם את השם "מישנה" שהוראתה שנית במעלה אחרי תורת משה ויבנו בשם תוספות "שר"ל שנתספו אח"כ, או כי "הנה רק נוספות ולא מן העקריות וגם ברייתות "שר"ל שתחשיבנה רק לחיצוניות יטנינו חוץ מן כותלי בית המדרש ולצדדיות ולא לפנימיות ולעקריות, אבל גם בשם הזה נפזרו מיד אחרי מותו בכל העולם וכמעט שהחשיכו זהרה של מיטתו של רבי, כי ודאי לא נתאספו תלמידיו להחזיק יישובת גדולות להצדיק את מיטתו של רבי, כי עתה כמעט לא היתה לה תקומה בין התוספות וברייתות הרבות שהיו מבלעיות אותה ולא נודע כי באה אל קרבנה, שלכן היה כל עסקן של היישובות במערב ובמזרח, ביישובתן של רב ושמאל בבבל, ור"י נאי ור"י יוחנן בפלישתנא, לעסוק ולהנות במיטתו של רבי לתרין אותה במקום שיש עליה חולקין בתוספתא וברייתות "שקראום ע"ש ר' חייא ור' אושיעא שהיו חביבות בעיני העם: ופעמים רבות קצצו את לישונה והוסיפו עליה בחסורי מחסרה שקבעו בה דעת ולשון הברייתא, או כי אמרו "אימא הכי" ר"ל ההיפוך מן הכתוב במיטתה וקראו כאלו כתובה במיטתה, לכען תתאים או עם התוספתא המתנגדת לה, או עם המנהג: יטניטתה וקבל צורה אחרת מאשר היה לו בזמן רבי, ובמקום שלא היה להם ברירה אחרת הוסיפו גם מיטתה שלמה כצורתה וכלישונה וכדורה בתוך מיטתה.

ה) החכמים יטנוברו בתוך מיטתו של רבי או בתוך התוספות והברייתות נקראו בשם "תנאים", ביחיד "תנא" שהוראתו "מורה", "מלמד" Professor.

ט) לימודיהם של היישובות במישך שניות מאות שנים אותן רשמו התלמידים לעצמם ונעתקו אח"כ מיד ליד, נקראו בשם נמרא, מן השם נמר וסוף, כי השתדלו לנמור ולחישות את דברי המיטתה והברייתא ועפ"י רוב גם לנמור את ההלכה כזה או כזה, (אם כי לא למעשה כי ע"י הזהיר רבי יוחנן שלא יתנהגו כההלכה הכתובה עד שיאמר בה מפורש בן תעשו), וחכמי הנמרא נקראים בשם אמוראים, ביחיד "אמורא" שהוא "מתורגמן", מפרש ומבאר לעם את הדברים שאינו מבין לבדו. ויען כי הנהו רק מפרש ומבאר, אין לו רשות לחלוק על התנא מן המיטתה או הברייתא. אם לא שיש לו תנא אחר הסובר כמותו שאז יוכל להתנצל ולומר, כי דעת התנא ההוא ישרה בעיני יותר מדעת התנא הזה, ורבינא ורב אישי שהיו במאה החמישית, למספר הנהוג, המאה השלישית להאמוראים, החלו לסדר את הנמרא במהדורא קמא ולא עלתה בידם היטב ונצרכו לסדר אותה במהדורא תנינא, אבל בתוך כך נאספו אל עמם והכתבים נתגלגלו מיד ליד עד שקם במאה השישית רבנא יוסי ראש יישובת האחרונה מהאמוראים בפומבדיתא ויער את לבב חבריו לקבץ את כל הכתבים ולהחוסם אותם שלא יהיו רשאים להוסיף עליהם, כי ירא היה פן יאבדו הכתבים מן העולם או כי האחרונים יוסיפו עליהם ויעשו כם כרצונם, ובדעתו כי לב המלכות מימות פירוז רשיעא לא טוב לבית ישראל ויישובתו היא האחרונה להאמוראים, קבץ בחפזן גדול את כל הכתבים סדרב ויחתמם. והחפזן הזה נרם כי נכדו מאמרים רבים מאוד שלא במקומם והראו, יטנינו דברים רבים פעמים רבות בלי שינוי לשון ובשינוי ותוספות, וגם מאמרים רבים התננו בס מינדי התלמוד ומגנדיה, מפני שראו היתה להם עת ראויה לבקר את כל המאמרים, (כי אך שבע עשרה שנה מלך רבנא יוסי ביישובתו) ומאמרים רבים הכניסו אויבי התלמוד בזרז למען יאבד התלמוד את ערכו בעיני העמים, שכן התננו המבטא: "הא דרב אישי בדותא היא" כעשר פעמים בתוך התלמוד מה שלא נוכל להאמין כי

מיבוא קצר

להתחמדות בכלל, ולכנס' ראש השנה בפרט.

יען כי עלה הגורל על המסכתא הזאת כי תעלה בדפוס ראשונה, נחשוב לחיבה לתת לה מיבוא קצר יטבו יכנס הקורא המתהיל — הארוך, יבא אי"ה במקומו — והיה אם ימצאו הקוראים, כי דרכנו במיבוא הזה אינה דרך כבישה מאיטר קדמנה, ידעו כי דרך הדושה היא, איטר תבוטל בהתנגדות רבים, בלא ויכוחים, ישאם אמנם ישלנו על מה לסמוך לא נאמר קבלו רעתנו; כי רק דנים אנחנו אבל לא נאמר: "כן יקום" וע"כ הדלנו פה להראות המקורים שמהם שאבנו את דברנו נגד דרכנו בכל איטר חברנו עד כה; ואתרי ההקדמה הקטנה הזאת, נאמר:

(א) המשיניות שלפנינו ברובן קדומות הנה מאד, כי היטומעי לקח בבתי מדרש והחכמה, שהיו נהוגים בישראל עוד מימות יהושפט מלך יהודה, רישמו את דברי החכמים לעצמם, להיות תלמודם רגיל בפיהם, בשפת קצרה וברובם בלשון שיטמעים, אך לפעמים הוסיפו עליהם כעין ביאור ופירוט מן הצד, וברבות הימים פרצו המשיניות למעלה עד כי עלה מספרם לדעת רבים עד שיט כזאות סדרים.

(ב) תוכן המשיניות הקדומות היה המנהג שיהיה נוהג בימיהם אצל ראשי העם ומנהיגיו: בין בדברים הנקראים בין אדם למקום כמצות יטבת, תפלה וק"ש, טימאות וטהרות ומאכלות אסורות, ובין הדברים שבין אדם לחברו כדני נשים ועבדים, ודני מינונות וגם דני נפשות, שבתתי המדרש היו עפויקים בהם קעשות את המנהג הבע בכל מקום יטבני ישראל נמצאים.

(ג) ברבות הימים שיהללו להעתיק את המשיניות אי"ט מרעהו ובנים ירשום מאבותם והוסיפו עליהם וגרעו מהם, קם רבינו יהודא הניטיא הנקרא עפ"י רובבישם, רבי" סתם, ויחל לקבץ כל המשיניות אל יטיבתו ומהם ברר ובהר וסדר אותם ליטשה סדרים מיוחדים איטר קרה להם יטמות לפי ענינם: זרעים, מועד, נשים, נזקי, קדישים, טהרות; ויקדישם לבית ישראל.

(ד) בין המשיניות איטר ברר רבי נמצאות אלה שלא יטנה את יטפתו ונתנן לפנינו בלשונן הקדום, אך גם יטנן בהן שיהוסיף עליהן ויטנן גם אלה שפירש אותן במצרה ר"ל שיהכנים איזה מילות מבארים את הענין בתוך המיטנה עצמה כעין מאמר המוסגר, אבל יט בהן גם אלה איטר יטנה את לישונן וטעמן מפני יטימיו כבר נטתנה המנהג וקבל צורה אחרת.

(ה) הדברים איטר רצה רבי כי יקובלו להלכה באין פוצה פה, יטנאן סתם ולא פירש יטם האומרים, אך על רבות מהם שלא היה בכחו להכריע את ההלכה, או כי אלה שיהיו כבר מפורסמים בעם עם שם האומרים, סדר אותם ביטם אומרים ויקרא ביטם גם את דעת המנגדים להם, בלא כל הכרעה, אבל יטנן גם אלה איטר אמרים ביטם אחרים או יט אומרים, מאיטר לא רצה לקרא עליהם שם האומרים מיטעמים ידועים.

(ו) לא בהסכמת רוב החכמים סדר רבי את מיטנתו ואדרבה רבים ערערו עליו ויפדרו מיטניות לעצמן בחיטאי שלא היו מתאימות עם מיטנתו, אבל רבי בכחו הגדול אצל הריטות, בניטיאתו שיהנהיג ברמה, ובנכסיו הרבים, כשה את כל מנגדיו שלא ירמיו ראש נגדו ויטקובל מיטנתו לעיני כל ישראל בהתורה הנתנה מסיני, ותלמידיו הגדולים כאיטר ראו כי בונתו ליטם יטמים להמעיט המהלוקות בישראל, החרו החזיקו בידו ותורתו נתקבלה.

(ז) מיטניות רבות בער רבי מן העולם אבל לא היה בכחו להיטיג כולן, ובהתחלמי

כשחם לעצמם, דבר טוב ויפה יהיה קיצור תלמוד כזה, אשר הדברים היותר נכבדים ותמוצו בן כמלון מועטות המהזיקות את המרובה והורם כל מכשול מדרך הלמוד, בפרט אם יעשה למוד התלמוד נקל לנכון ע"י כמני ההפסק אשר יבואו בו וע"י הערות ובאורים בשולי העמודים או בכוף הספרים, אשר על כן הנני להקין בעד הצעות התלמוד הקצר אשר הוא אומך להדפיס לפני כל חובבי כפרות ישראל בכלל ולפני תלמידו בתי מדרש לרת ואמונה בפרט, ועל העשירים בכני עמנו הרובה היותר לו לעזר אם לא ידעו את התלמוד ואינו נהנין מדברי תורה, והיה להם ריפוי מועט זבול, שיהיה עוסק בפרקמטיא וממציא מוזן לשבת וישעבר והם עוסקים בתורה. עלה והצלת לתת לנו תלמוד קצר אשר יהיה דרוש לחפץ כל מיני עם תלמוד. מכבדך ב. פלעווענטהאל.

מכתב הרב הגדול המפורסם בתורתו ויראתו וכו' רב שבת מוראים רב ודרשין בק"ק "מקוה ישראל" בפילאדעלפא.

אדוני הנודע בשערים והמפריסם! ביום ש"ק קבלתי הדפים אשר אני מחזיר אחר שעיניתו בס היטב, ואי קרה המלאכה אשר העמים מביא עליה ואל יעלה בידו להשימה באופן שתהיה לעשותה יפה, אומן גדול יקרא וישר הרבה יטול. הסכמתי לקצור התלמוד אשר יצא מתחת יד איש נודע בשערים כמותו תחת למחברו לא לעזר ולא להועיל כי מה אני שאבוא אחר המלך (מאן מלכי רבנן) כמו רב מרדכי יאכטרא ואחרים המפורסמים, אולם האמת אני ולא אכחישנו כי הדפוס ישקרתי ממסכת ראש השנה ישירו בעיני כאשר כבר הודעתיו, וה' ידריכנו בדרך אמת להגדיל התורה ולהאדירה כאות נפש עבדו, הכולל היום פה פילאדעלפא יע"א ב"מ לרח"ק שבט לשנת חממות בחון תר"מ"ה ל"ק.

הצעיר שתי מוראים ס"מ, ש"ן ב"ק מקוה ישראל.

To Michael L. Rodkinson, D. T.
מכתב הרה"ג המפורסם כו' כו' רב יטלמה צבי זאננעשיין הרב העדת "שער הישמים" בניו יארק.

ה'העש"ק לפ' שקלים שנת תרנ"ה ל"ק.
הנה קם הרב המופלג וסופר מחור מזה מיכאל ליו ראדקינזאן ב' ונתעורר לעשות פרישנא חדשה ולהוציא לאור "קיצור התלמוד הישן". גם אני קראתי בקצה ספרו אשר שם לפני ומישב את הדרך הסלילה אשר בחר בה. כך עובר ארחות ים התלמוד אשר ילך בעקבותיו כל יטעם וכל ימות ומיון ושמואל, ובחוף ימים מים עינים של תורה ישכון לבטח ויטעם ויראק פרי תלמודו, וזכות רבים תלויה בו, ואני תפלה כי משכחותיו של המעריך תהיה שלמה! איך המדבר לכבוד אבכני' של תורה ודורוניה, הק' יטלמה צבי זאננעשיין, רב ודרשין לעדת "שער הישמים" בעיר ניו יארק.

עמנו ותורתו יקר ללבם, בכל מקום שחם, להיות לעזר ולסעד להמחבר המשיביל הזה, לאמן וזריזותו, לתמכו ולחזקו, למען יוכל להוציא את מתבתו לפועל ולתת ברכה לבית ישראל בתורתו הישנה אשר כל דברו הפך טמונים בה. והיו הדברים האלה אשר דברתי למען האמת והצדק, לאות ודגם לדור אחרון כי גם באת השע"העשרה לא אמן היה ישראל ממוקרו תורת חז"ל ומתומכו דיו חכמים וכופרים העוסקים להגדיל תורה ולהאדירה, ומוכחתי, שכל תלמוד הגון אשר תעמא נפשו לשאוב מים ממעיני החכמה הקדומה יוצא דו "בתלמוד הקצר" הזה לרות נפשו השוקקת. ויהי מיום ה' ע"יו ועל כל תומכו ועוזרו בעתירה.

בנימין סאלר.
רב ומורה לעדת אהב שרים בעיר באלטימארע.
Dr. Benjamin Szold.

מכתב הרה"ג החכם הנודע בישורים לשם ולתהלה הרה"ק קויפמאן קאהלער, רב לעדת בית אל בניו יארק.

New York, Feb. 12, 1895.

אדון נכבד! בכל לבני ובכל נפשו הנני מוכים לדעת הפרופיכור האצורים והרבנים הדוקטורים יאכטראו ומולוצינער בשבת הוצאת התלמוד אשר הוא אומך להדפיס. גם אני אחשב למשפט, כי בתוצאות לאור את התלמוד הקצר, שממנו נשמטו כל המאמרים המוסגרים אשר יכללו דעת הקורא, ואשר יבואו כי כמני ההפסק כדי להקל על המעיין, או יתקנע הקורא גם על המקומות הקשים ולא יהיו לו עוד דמשא, וזוהי תצא טובה רבה לתלמידו חכמים, בין שחם בני ברית, ובין שאינם בני ברית, אשר על כן חפצי להיות מליץ טוב בעד המפעל הזה, למען יתמכתו חובבי ספרות העברית, אשר אך מעטים ישחרו מוכסם בעדה.

דר. ק. קאהלער.

אל מ. ל. ראדקינזאן.

מכתב הרה"ג החכם המפורסם הרה"ר ב. דר. פלעווענטהאל.

Chicago, Feb. 14, 1895.

אדון נכבד! איש לא יכתב כי התלמוד בצורתו הנוכחית כמו שנמסר לנו ע"י מסדרי, גדול הוא מאד בכמותו, ועוד זאת כי ע"י עוסק הפסול אשר בו והערכובי מוחמת הוסר הסדרים, לא יוכל איש לדעת אותו עד כורו, חוץ מתדמיו חכמים אשר שמו ידלות כימים וקדושו את כל הימים אך לעלות ככנף זה של הספרות הקדומה, אך כימים האלה ובארצות אשר בהן נטר ער דל תלמוד חכם ועל כל מורה צדק לעדת לקביו עתים גם לחכמות ומדעים אחרים, דבר שאי אפשר הוא לאדם להקדיש את כל עתותיו אך לתלמוד התלמוד לבדו, אשר על כן דבר טוב ויפה תהיה הוצאת התלמוד הקצר לרות העוסקים בו, ובפרט לתלמידים המתחילים ללמוד אותו, בין שחם לימודים אותו בכתי מדרש ובין שחם לימודים אותו

מכתב הרב הגדול המפורסם בחבורו, מדברותיו ומפעלותיו בקהל עדת ישראל הר"ר מרדכי נ"י דר. יאסטרואו, הרב לעדת רודרשילוב בעיר פילאדלפיה.

Germantown, Oct. 5, 1894.

אדוני הקר!

למלא הפעך הנני לקחת את העונג לגלות דעתך כי התלמוד הקצר (שכתבתי וראיתי את המלאכה) שכתבת לחוציאו לאור יהיה לתועלת רבה לתלמידי חכמים, יקן כי ע"ז לא יצטרכו עוד ללכת להם נתיב בלתי נכחי השקלות והמטרות אשר לעתים לא רחוקות אינן שייכות אל עקר הענין שידובר בו. ובנוגע להערכת ספרי התלמוד הקצר (כפי מדאכתך) רשפה האנגלית, אך אם אמנם עוררה לא מלאכה קלה הוא אבל לא יבצר עוד ממעורק מבין ומה שאין כן עם התלמוד אשר לפנינו) ובדברי אותך כי הפעך הטוב יצליח בידך, הנני מוכבד מאד

M. Jastrow.

To M. L. Rodkinson.

תעודת הרב הגדול המורה את התלמוד בבית מדרש הרבנים בסניסינגטא הנודע לשם בחבורו הנפלא "מבוא התלמוד" הר"ר מישה נ"י דר. מילצנינער.

קראתי ערים אחדים מחלק אחד של התלמוד הקצר אשר ה' מיכאל לוי ראדקונסאן אשר החוציאו לאור, ואמנא כי מלאכתו זאת תהיה, וי' הוצאת התלמוד אשר בואת תוקף החכמה בדבריו התלמוד בכלל ובפרט לתמתחילים לפי שממנה נשטמו כל שיש וישג שאינו שייך אל הענין אשר ידבר בו וכל מאמר מוכתר בדברים עדרים אשר יכביר את הכנת הענין, מה גם כי כמני החפסק השאלות והקראות כפי המנהג בית הספרים וכו' בפנים התלמוד. תקוה חזקה כי אוהבי ספרותנו הישנה יתאמנו בכל עיון לירות לעזר ההתקם הזה בגופם ומאדס למען יהי לאל ודו להשלים את המפעל ההתועלת הזה.

Cincinnati, Nov., 1894.

Dr. M. Mielziner,

מכתב של הרב הגדול המאירי, שהאיר והעמיד תלמידים רבים אנשי ים, שעד כבוא השמש ינון ישמו הר"ר צחק מ. ווייס. (שכתב לאיש אחד שמו לא יזכר).

Cincinnati, Oh., Jan. 14, 1895.

אדוני נכבד!

נחש מכתבי זה הוא מ' ל. ראדקונסאן, הנודע אשר הפעתי להתירו דך כי תשים לבך אליו מוחל ולחבור פעלו. המפעל אשר האדון ר. עובד בו, הוצאת התלמוד, מוגה ומתקן והעתקתו רשפת ענגלית פעל ענק הוא, שאר איש אשר כמותו גם נשה יעשה וגם יוכל ויכל. אם יצליח הפעו בידו, או תבוא פעלו חיים חידשים ליהדות האמריקני גם פה וגם הוצה לארצנו. אחת איפוא יוכל השואל לשאל: היעליח בידו לחוציאו הפעו אל הפועל? ועל זאת אענה

אין, ב. בונג' לחכמתו וקיעתו הנני בטוח בו כי יכל יוכיח; וכן בנוגע לכל מעשיו אחין להגיד נכון לבי כי הפעו יצלה בידו. כי הוא איש רב עיונות אשר לא ייעף ולא ייגע. ועליו החוכה לעזר לו למען יהי לאל ידו לחוציאו לאור חלק אחד להוציא, למען תוכה דעת הקהל אם הוא הגבר המוכשר למפעל הזה ואם לאו. ועתה מה אני שואל ממך? כי אם להחזיק ידו בהוצאות הנצרכים לה למען יוכל לחוציאו לאור את החלק הראשון. אם החלק הזה יצא מתחת ידו מתקן כהבעתו, אזי יוכיח כי אמנם ראוי והגון הוא לחוציאו את הדבר הגדול הזה לפעולות אדם.

Isaac M. Wise.

תעודת הרב הגדול בישראל ובלאומים הנודע בשערים בביאורו הנפלא על ספר "איוב" כיש"ת רב בנימין דר. סאלר נ"י.

Baltimore, Jan. 16, 1895

אורה נכבד בא לעירנו הוא החכם הרב מיכאל ל. ראדקונסאן הנודע בתלמודו ובקראותו בספרות העברית הישנה והחדשה, וכו' עשר ידות בו בתלמוד ומפרשיו, ובדור מוגילת ספר, אשר בשם התלמוד הישן והקצר יכתבו; וישם לפני עולם אהדים גדולים כמסכתא "ברכות" למבחן, וגם מסכת "שבט" בכתב יד הבא לפני ויחל את פני לשום עינים עין בקרת חדה, למען, אם אמנא בספרו דברי חפץ, אוכל להעיד על מלאכתו ועל תכליתו בפני כל קהל עדת ישראל. לגדול ערך המלאכה וקראתו בזמן הזה, נערתה לו ועברתי על ששה עשר פרקים ממסכת שבת בעיון נמרץ, וכן בחנו ענין את העולם למבחן מדרס, ששם לפני; והנני עלו מאד להעיד בכתב יושר דברי אמת, כי אמנם מוצאתי שם שאהבת נפשו. ויותר לקח לבי הסדר הנאה שגזרו בו דברי הש"ס בבלי באופן יושר ונאה וכו' כל המאמרים צמודים, אחוים ודבוקים יחד, על פי מושגיו החיוני, והמת קלים להבין עפ"י פירוש רש"י אשר שם בעדם; ונענימים בתגובם, כי בדבר דבור על אפני ותנו ובניקניו במדבריהם, אם כי המחבר לא חושף גילתם מדולית אף מלה אחד, וגם לא שינה את לשונם.

ואם אמנם לא הדשים היו בעני מאמרי הש"ס אשר למדתי לדעת מגעורו הנזה טעמתי מיעור דבש הסדר החדש והנאה ותאורנה עני כי מועתה בטוח הנני שהקורא הנכון ירון כם בהשכל ודעת, ויהיו בעיניו כאלו כן יקרו מימי התלמוד ממועניתם וכן יפכו ממקורם. ולכן בעליצת נפשי אמרתי להעלא טבא יושר חלו, עד כמה נחיון ספר כזה בזמננו, שלומדי התלמוד הגדול ורחב ידיים עם כל מפרשיו ומבאריו כמו שהוא נדפס עד כה, ולאצור ממנו תפנינים המפורזות במקומות רבים, עד כי תהינה לאחרי בחריו שכל, אין באפשרותם גם לאשי מדע העוסקים כל וייתם אך בהכמה ומדיקם; וארם בתלמוד הקצר הזה, אשר השקלות וצורות היתרות שאינן מביאות שום תועלת, וכן הדברים מעיין אחד אשר נשנו כמה פעמים, יחברו בו, יוכל כל תורני להשיג בזמן קצר וכלי נועה רבה, את כל אשר יחפון לבו להבין ולדעת.

הדברים האלה הנועזי לצאת ממקומי ולחלית פני אוהבי הספרות הישנה, נכבדי אומותנו שכבוד

מצי המאמרים, ובתוכם דברים אשר אין להם שחר ולא לכבוד הם להכניסו ז'ל. שמעתי וישמח לבי כמוצא שיל רב, ומה אוסף לרבר על גדולת התועלת אשר תצא ממלאכתך לכל לומדי תורה כי ימצא להם כפרד אשר קראת בשם:

התלמוד הישן והקצר מנוקה מכל תוספות, ותחת השנות הדברים אשר פעמים בכל המקומות הנוגעים בהם יצוין רק מראה מקום המבטחי וחרף אשר בא זכרונם ראשונה, והי' לנו, ככל עם ועם וכל מורע ומרע, כפר כולל כל דברי תורה שבע פ קצור למען ירוין קורא בו. הלא בטוב טעם תעצת כל אלה במאמריך בחקול נ"ל. 298. אך יהיה ה' בעזרך וישר בך ויחיל לשאת על המושא הכבד הזה על שבמך ויפתח לך ויאר עיניך לבוא אל מטרת האמת ולא החטאי, כי הלא דבר הוא להקץ בעין חדרת לברר ולהוציא הדש מפני ישן, ויפה אמרת בהתחברך עם רבנים מובהקים אשר יש להם יד ושם בתורה וגם נתן ה' להם לב לדעת ועינים לראות את החדש (קרישין). ואולם תמהתי על כל החרדה אשר חדרת מפני חמת מוצאי דבת לאמר כי מקצין בנטיעות אתה; הנה לא באת לפגוע חו"ש בפסק הלכה וגם לא באת לרחק הדברים מן העולם רק לקרב הקוראים אל הספר והדברים הנוספים גם המה ימצאו כמאז גם היום בתלמוד הארוך ושם יקראון. והלא כמה גדולים קדמוך בזה בהצרות ואפי' למחק אויה דבר שהחליטו לשבש או לשנות הנוכחא ובמקומות אין מכפר כתב רש"י ז"ל הכי גרסינן וכן נדפס לפי כש"כ שלנו והנוכח' הישנה הלפת הלכה לה ועל כמה דברים גזרו אמר שחם הוכחות מר' אחאי גאון ובדומה. אבל על שני דברים אמריך נא ידויו וגדולים הם אלי. א) אל תשבח מלהעתיק פ' רש"י בתלמודך הקצר לפחות מה שנוגע להבנת המלות והענין, אם גם תשמיט את הנוגע אל הפלפול בדברי רש"י (וחו"מ טעם) כי הוא הפרשנותא ובריתו התלמוד כפר התום לקוראיו. ב) לא תשבח מלהציב ציונים בכל מקום אשר תשמיט דברים הנוכפים לפי דעתך והראת על הגיון אי' מקומם בתלמוד ארוך, וכל תרוצה לקרות יבוא ויקרא ויבאן לרחק או לקרוב, ולא על כל מוצא פיר יהיה הקורא, כי מי כל האדם יוכל להתרלוט על כל דבר המן הישן הוא או מן החדש? *

עכרך חורש שולמך וטובתך מוקירך ומכבדך הצעיר בנימין זאב וואלף (Dr. Landau). בתרמ"ז ז' אב"ד ברעזדען והמדינה.

(*) כוף המכתב נדפס בחקול 300 ובחוריות מיוחדות ועוד שני לו נדפס בחקול 309 בנויאק יסר מאד.

מכתב הרב הגדול החו"ב נודע בכל תפוצות ישראל בתבוייו הנפלאים "מאירר עין" מורה בבית המדרש יטבויין הר"ר מאיר פירדמאן נ"ל.

ה' לפ' דברים מרת' ה' לפ' ק, 16 יולי, 1885, ווינ.

לכבוד המו"ל את הקול הרב החכם מו"ח מיכאל לוי ראדקובסאן נ"ל

את מכתבך קבלתי והנני להודיע כי קראתי את מאמריך בהסכמות הלב ברוב עניני, אם כי לא אסכים בכל שאתה מוצא להשמיט כמה שהנני שאין אני רואה ד"מ להשמיט מיתבי מאמתי וכו' וכו'. שכלום באה מלת אור במובן אירתא ושייכים הם לעקר הענין ובפרט מיתבי מר זוטרא וכו'. ששמו נקרא עליו, אבל איך שיהיה כך אי כך, אין הדבר כ"א להלכה ולא למעשה ר"ל אקארעמיש, כי בעלי חכמה אינם בעלי כסף ובעלי כסף אינם בעלי חכמה ועם נחקים בנו: "ואבדת חכמת חכמו וזכית נכונם תכתתה", ואיפ"ו שאינך מבטלי חכור תבין חכור של תכתתה, והאמן לו כי לא מוצאתי לו פגאי ועת למלאות דברי לשפוט על ספרך בענין התפילין כי תשובת שאלת האוכל לבני ביתי קודמת לכל התשובות.

המוקירך והמכבדך מאיר איש שלום. (*)

מכתב הרב הגדול המנוח יטהיה המלומד היותר גדל בזמנו מכל חרבינים יטבורו בתלמוד ומפרשיו ומצוין במדותיו האב"ד ד"ק רעזדען והמדינה רב בנימין זאב וואלף ר. לאנדויא ז"ל.

ב ה דרעזדען יום ד' ה' אב לשנת והוא יישר א"י ת"ת/ה' לפ"ק.

שלום לכבוד הרב החכם והחוקר הנכבד ב"ש מוהר ר מיכאל לוי ראדקובסאן נ"ל.

שמעתי את הקול מרוב מבין פרחי גנך אשר נטעת בו עלים לתרופה לכבוד תורתנו ולהרים קרן חכמת ישראל כי נתת את לבך לקרב אל המלאכה הגדולה והיקרה מאוד לשום לפני בני ישראל את התורה שבעל פה בתמונתה הראשונה טים התעקרו בה במשך הזמן כמה וכמה הוכחות מהרבנים סבוראים ומתגאונים, מברתי געת חו"ש בעקר ההלכה, וגם להכיר מן התלמוד כמה וכמה אגדות שנכסחו אליו

(*) המכתב הזה נדפס בחקול 299, עם תשובתי עליו וקורא בו גם כי מצי הראשי שם דבור המתחיל "ואני רק כיוסר מודעת כול" לא יסביר רק יריות ריות גדול, כי הוא שייך לענינינו אבל אין כאן מקום להפריכו שנית.

בשמן לבקש תמיכה על מלאכתי זאת, אך אני יראתי פן לא תעלה בירי וישמו יהיה לבו רכן חדלתי. עתה הגיעני מכתב תהלה ביטפת אישכנו וחות דעתו ביטפת אנגליית מהרב הגדול הייטיש שקנה חכמה. דר. פסדונטהאל. ישהנני נותן את דעתו לפני הקוראים וגם לפניו היו 10 עלים מומס" ראש השנה, וישמח לבי מאד כי גם דעת החכם הזה מסכמת עם החכמים שקדשוהו ויהי גם ישמו מבורך. לאחרונה הנני אתן תורה להמיעתיק החכם הרב לעאנדר לוי נ"י שמלברד ישעיה זאת כלי בל תשלום נמול, הנה הואיל בטובו לקבל עליו את המרהא היתירה לקרא לפני כל מלחומלה, טרם נתקלרפוס; ואין דבר בכל העתקתו אשר לא ישמתי עיני כמו וראיתי כי היא מתאמת את הארינינאל. גם החכמים קראסקאפף ובערקאוון יקבלו תורתם שהשתדלו בכל אשר יכרו לתמוד את ידי בחתומים אשר ישלמו כסף מראש למען אוכל לגשת אל מלאכתי, והנני מודיע בזה לכל אלה אשר יתמוכואת ידי ויעזרו לי בין בבחם בין באונם, בין בעשה ובין במעשה, כי לכל זאת יששכרם יהיה כפול מן השמים יכרך דור אחרון את ישמם, כי ישמם יזכר ויפקד לעוזרים ותומכים בשערי המסכתית הבאים. ובזה אצא מאת פני הקורא, לא בקירא והשתתחיה, כ"א בשליש פסיעות לאחריו, מרבין ראש, למורה, צפון ודרום ואומר: שלום, שלום לרחוק ולקרוב. וה' יברך את עמו בשלום.

נויארק יום שהוכפל בו כי טוב כ"ד שבט תרנ"ה לפק.

מיבאל. ל. בהרב החסיד ר' אלכסנדר ז"ל בן ר' אדק. ה.

מכתבי תהלה.

ואקח המה המכתבים ישכברוני בהם גדולי הדור עשר שנה לפניו והיום, ישנני נותן אותם, כסדר יום כתיבתם, כתורה. הכתובים בשפות החיות העתקתי לישפת עבר, והכתובים ביטפת עבר העתקתי לאנגליש למען ידוין בהם כל קורא :

פערענטימוס יסורר בה ויאבד בה כל רגש טוב ונשגב למכות התלמוד והיהדות כלת; ואולם בין אלה אשר יחשבו את התלמוד למקור חכמתם או כי שאך דבריו נר להגלם, כרובם הם מבעלי קוצר רוח וקטנות המוח תשתרר בהם, אשר על כן יחסר להם מבט ישר על קורות העתים ועל הדעות הנשגבות אשר תצאנה לנו מן ההיסטוריה אשר אך על ידי ההבוננות עמוקה בהם נוכח ליטבם עצה ולחבר כפר כזה.

ואולם גם על התהלת העבודה והחכנות להמלאכה ישמח לבי מאד והנני מוכן לתת ידי להן, אמנם עד כמה שקצת לי לכלית ידו לזכר הזה ולהשיב פניו, לא אוכל, עם כל הפעץ, לקחת על עצמי מלאכה כזו או גם אך להשתתף בה. בשכבר עמוכה עליו עבודה רבה בצרכי צבור שהנני רוכין תחת משיאי ולא אוכל להעמיס עליו עבודה חדשה הצריכה עמל ויגיעה רבה, ובעת שלא אוכל לקנות על תמיכת חבני הדור שיקחו חלק בזה, כמנצב בזה יחסר לי העיון וגם הנטיה לזה. מוקרב לבי אכרבו ברפואה שלומה,

הנני המכבד

לאצארוס.

מכתב הרב הגדול המורה בבית מדרשו המודיעים בברלין ויועץ הממשלה וכו' ישמו נודע למיטב הר"ר משה לאצארוס נ"י.

Berlin, den 20 July, 1885.

ראדקובאן אדני הנכבד!
למענה על מכתבו חוקר מיום י"ד לח' הנני להגיד:
בשום לב ובשמחה קראתי את מאמרו הראשי בהקול נ"י 298, אבל גם הוגה הרישית לקחה לבני אחרי התבוננתי בדבריו.

שמתי בי הרעיון הנשא הזה המוגע ברומן של עולם היהדות פורש בשום שכל בהקול אבל גם צר לי מאשר לבי לא יתנני להאמין, כי אראה את מהשכר וצאת לפעולות אדם בעודני בחיים חיותי.

אין כל ספק בלבי כי באיזה מקום ובאיזה זמן יצאו דבריו אל השועל, כי המה נחוצים ונצרכים, אבל המלאכה הזאת תוכל להעשות רק ע"י אספת ומעשי חכמים מובהקים, שגם הם יתית להם על מה שיוכחו, כי יקבלו תמיכה לתוצאות הדבר הגדול הזה מיהודים עשירים ומדינים, אבל כאלה כן אלה רואים אנהנו שהאינדיק-

(ז) בחרתי במס', "ראש השנה" לתתה קודם מיטני טעמים א) מאשר המס' ברכות היא ביר המעתיק כמו שהוא ואשר נדפס עד כעת נתקלקל (וב) כי מפני שרא תביל הרבה הפצתי לתתה עם ההעתקה ביהד, להקל על המבקר שיוכל לבקר את הטעקסט וההעתקה גם יחד. וזולת זאת המסכתא הזאת לבד ההלכה, תביל ענין גדול ונחוץ במנין שנות החמה והלבנה ובענין קידוש החודש תקנת ריב"ז ועדותם השוה לכל נפש חוקר ומעיין ברח"ל.

ה) עוד אחת הנני להבטיח ולעשות לטובת כל הלומדים והמיטבילים, והוא להעמיד כל הדברים שהובאו במישניות ובגמרא כ"א על מקומם הראוי ביחוד; במסכתא הזאת ימצא זאת הקורא בענין מוסר דין לשמים, והוא מצער. אבל במקום שיבאו מיטניות שלמות והגמרא להם שלא במקומם הראוי לענין המדובר בהמסכתא, אעביר אותו להמסכתא שהיא אשר עקרה ידובר בענין הזה, וכה תדבר כל מסכתא ומסכתא רק מענין שישמה מוכיח. ובקדושתן אשר תופיע תיכף אחרי זאת המסכתא, ימצא הקורא דוגמא גדולה מזה וידין מהם על השאר; וזהו תועלת גדולה להסדר הנכון ואקוה להפיק רצון בזה מאת כל המפלות בעמנו, כי אם לא יאבו אחדים להכיר את מלאכת, לתלמוד הקדום, הלא על כרחם יודו, כי הנהו "קיצור התלמוד" מההלכה והאגדה וכל המיטא ומתן בהם לא נחסר, וכי הוקל מאד לכל מעיין אשר יאבה לקרות בגמרא, שעד כה היה לפניו ככפר החתום.

ט) הרה"ג דר. מילצינער העיר אותי במכתב מיוחד על המראה מקומות מהי"ס שנישמשו בברכות ועוד על דברים אחדים; שמעתי גם לו ונתתי את הספר "תורה אור" על מקומו לפני כל מקרא ומקרא שהובא מהה"נך אבל איני מקבל אהריותו עלי כי אם אמנם מצאתי באיזה מקומות שהמראה מקום נשתבש, לא לקחתי עלי את המלאכה להפש ולעיין אחריו כי רב המלאכה לפני מבלעדה, ולכן הנחתיו כמו שהוא בנכרות הישנות, וגם על יתר הדברים שהעירני החכם הנ"ל שמתי לבי והנני מודה לו על יגיעתו לקרא פיק אחד מסדורי בעין פקוחה חודרת ובוקרת. כן הנני מודה להרבנים הגדולים עיני ישראל הרה"ג דר. מ. יאסטראו והרה"ג דר. ב. סאלד שנתערו לבקשתי לעבור על חלק ניסוים ממלאכתי בעין בקרת ולחות את דעתם גלוי לעיני כל ישראל והעמים, ומקרב ולב עמוק אברך את זקן בית ישראל את הרב הגדול המאירי ראש בית המדרש לרבנים בסניסניאטי ועורך את העתון הנודע לשם American Israelite אשר לא ינית את ידו להטיב אתי בכל אשר אך יוכל בנפשו ובמאדו; יהי נועם ה' על כולם להאריך ימיהם ושנותיהם לתפארת ולטובת בית ישראל.

כן יקרה בעיני עצת החכם המלומד הר"ק קאהלער לקצר כל מה דאפשר, כי דעתו היא שכל אשר יקטן בכמותו תגדל איכותו, וכן כתבהו אני זה עשר שנים לפניו. אבל לדאבון נפשי לא אוכל לקצץ בנטיעת כללי האפנים שעמיהם חסוב מלאכתי. יהי שם הרב קאהלער מבורך בעביר יגיעתו ועמלו בשיביל היהדות והיהודים, כי הוא היה הראשון אשר זה שלש שנים לפני התנדב לי את שמו ויצוני להדפיס מכתבי כובבים

מה מודים הנדפסים לפני שהיו מיטובשים עד כי אין באפשרי להשתמש בס. שלכן בחרתי ב"ס' הזאת לתתה עם פריש"י ביטולי היריעה מתחה, אם כי המראה מקום סמני הקריאה והשאלה ונקודות המפסיקות ופריש"י לקחו יותר ממחצה הגליון בכל עמוד, ואולי גם שליטה רבנים, דבר אשר לא דימיתי מראש, ואם אמנם גם פה נפלו איזה שגיאות הדפוס מאותות הדומות, אך בכל טובה היא ההנהגה, כי בדפוס רב מיטביל ובקי בתלמוד הדפסתי והוא קבל עליו מלאכת ההג"ה, ונשתדל ביתר המסכתות כי לא תהינה שגיאות כלל.

דעת דברים ישתמה נגד דעת בעלי התלמוד ומטרתם הכללית, יוסרו באין חמלה. (1)
 (ד) לפעמים יצאתי גם מאלו הכללים במקום ישראיתי כי כמעט אין באפשרי
 זאת להעתיק בישפה חיה, כמו: הנותן מטתו בין צפון לדרום הוין ליה בנים זכרים
 ישנא' ויצפונך תמלא בטנם" אינר יקטה מאד להעתיק מלת וצפונך כמובנה פה
 "נארד" מפני שמוכן המלה בכתוב ש"ל הוראה אחרת וגם אז אין שום ראייה מהכתוב,
 כי הכתן תמלא גם מנקבות — שעל כן הנחתי המאמר ואת הראייה מקרא החסרת,
 וכן במסכת הזאת (בא.) (יחיכן את ? מדמהריא, 2) דם תהא אחריתו. יטבל העיר לא
 נכראה אלא למיטל הזה שאין לנו מימנו כל תועלת והמעתיק לא יהיה בבחו להעתיק
 אף אחרי הזיעה ישתטף מיטערותיו. כל הדומים לזה החסותי מכלי לננוע בהענין
 עצמו.

(ה) ציינתי בכל צד וצד את הדף שבנמרות הישנות, להקל על הקורא אם יאבה
 לקרא גם את החסר, ובסמן הכולל (ב.) (ב:) "ישראל ב. עמוד א', ב' עמוד ב
 וכן כולם.

(ו) את פירוט רש"י כמו שהוא הנחתי במקום שנצרך ואם אמנם נרעתי מימנו רב
 במקום שיוכל הקורא להבין את הנמרא מבלעדי פירוטיו על כל זה לקח מימני כמעט
 מוחצית הגליון בכל עמוד, והאמת לא אבחר, כי לא בן היתה מחיטבתי מתחלה כאשר
 יראה הקורא בפתח שני, אבל יען הרב המלומד תיותר גדול בזמנו לאנדר ז"ל העירני
 ע"ז במכתבו ואני הבטחתי לו לשמוע לקוד דברו, קימתי הבטחתי אם כי נרמז לי
 נזק רב, כי במס' ברכות כבר החליתי להדפיס הרש"י בצדו, מלאכה אשר לא הורגלה
 בה מסדרי האיתות במדינה הזאת. (3)

(1) חנני מוציא את עצמו מחויב להראות דוגמא אחת לקוראי וישפטו עליה וממנה: בברכות
 (י.) יאמר רשב"ה בשם ר' יונתן (בש"ס) גרסם ויהנן והוא שכוש גמור כי רשב"ה יאמרם בכ"מ
 אך בשם ר' יונתן. כל פרשה שהיתה רבוכה על דוד פתח בה באשרי וכיום באשרי דכתיב אשרי
 האיש וסיום באשרי כל חובי בו. ופרשה אחרת כזאת לא נמצא בכל התלמוד ועיין תוספת שדחקו
 עצמם לישב אד לא עתה כיום. והנה פרשת "למה רגשו" לפי דעת המשיחים מדברת רק מגדולתו
 של המשיח, ובני אלה. נשקובר פניאקס, "אשרי כל חובי בו", ואת דעת רשב"ה בדבר המשיח
 ימצא הקורא בוכדור של ר' משה הדרשן פ' ויצא ל' בספרו של הדר. ויוצא הנקרא בשם יכור,
 המשיח ובידיעות משיחו להאברנאל בשינוי נוכח מעט כפי הכתוב בירושלמי. ולכל ארוך הנה
 להצוב לישנו פה, חנני רק להעיר: שהוא רשב"ה אומר: שנגלה לו מפי אלוהו שהמשיח נולד בבית
 להם יהודה, ושהוא אליהו מחכה עליו ליום הדין הגדול. אותו מציאני אומר (בשבת קטו.) כי
 שבעה ספרי תורה לנו ולא הביעה הומשי תורה (לא מטעם האומר כי ויהי בנכונ הארון" הוא
 ספר מיוחד יעין נא הקורא היטב). אותו מציאתי מדבר כנגדן הזה במקומות רבים מאד בתלמוד
 וכולם מצוינים אצלו (אחר נתתי ציונים להפ"ס הגדול לאצארוס במסרי לו ציוני הש"ס); בהוצאתי
 החסרת מאמרים כאלה, ולא אכרר כי השורר כימי המזמור "למה רגשו" למעשה ידי המשיח;
 ואשר כמותם נמצאו עוד, הראני החכם המרדך הד"ר מ' רייכבראן וירשני אמנם להרים אותם
 על גם בשמו וגם הראה לו התימט "פאול" על אחד מהם, אבל לא פה היא המעשה. מה גם כי
 תודות לה' הי הוא רייכבראן והקוראים יוכלו לדרוש ממנו אך זאת אחשוב לו להוכיח לדגד כי
 מתחלה פג לבי להאמין לו ואח"כ הודותי לו בלבי, מפני ראייה חזקה אחת אשר מצאתיה אח"כ
 ונקבע הדבר בלבי.

(2) ראה התליון 7. בדבר השמות וזהמאי ויואי וכו', כי נכונה דבר.
 (3) (וגם מלאכה כבדה היא באמת לשער מקודם כמה יהיו יטורות
 רחבות במקום שהרש"י עודף על הנמרא, וכמה קצרות במקום שפרש"י עודף
 ובעת ההיא לשמור את הסדר שיהיה פרש"י במקומות כי מהש"ס הישן נקל לעשות
 את מפני שהדפיס מכל הנמרות שיום הנה מישא"כ פה שנצרך למדד ולדריק, וע"כ
 עלה כולו קמיטנים. ביטני דפוסים הדפסתי מס' ברכות האחד פשט את הרגל בבלורו
 פרק ראשון, ולא קבלתי מאומה. והיטני הוכרח לקלקל בעשרים לוחות עלקפואני פ

"בת קול" קוראת בקול, כי הוא איננו עוד "בדבר־עוד" כ א אִל־עוד. הכוזבן וכו' לחיי עולם הבא, ויושביו מרום אישר נפקחו עיניהם לראות את העני האובד הזה מטפס ועולה וכפישע בינו ובין מטרתו, ואין עוד בכהם לעמוד כנגדו, החלו גם המה להאיר פניהם אליו אם כי עיניהם תולנה דמעות וכשחוק מר יענו ויאמרו: לא דיים לבגלי מחשבות ותשובות האלו ישמקבלו, כ"א גם "רבי" יתקראו, ו"חכם" יתכנון.

וזאת היא התמונה אישר עמדה לנגד עיני בעת כמעט אמרתי: נואש לכל אישר הנה רוחי בעולם היינן והחדש אישר נרחתי גם בו כדתי אל דחי: כי כאישר נגלו לפני יערי ארץ החדשה, נגלו לפני גם "שמים חדשים" גם תלאות חדשות גם צרות חדשות, גם אויבים חדשים אישר סביני בדבורים ויעקוצני בשועלים, ולא מצאתי מנוח לי וכמעט לא האמנתי בחיי, אבל רעיוני הלוני בכל מקום ובכל עת, כישכבי, בקומי ובכלתי בדרך, ולא בושתי לגלות. לבי לפני הכמים בבקשת עזר וסעד אישר כמזחק הייתי בעיניהם, עד אישר במילים מעטים האיר והעיר את רוחו השופט החכם המבין וידוע תושיה **מאיר סולצבערגער** מעיר: "אהבת אהים" אישר אמר לי: "רב לך חולם חלומות מאישר יש בבחך להכין ולרקח, הוציא מתחת ירך אישר עשית ואישר כוננת והנה לפניני, והיה אם נראה כי יש מימיש בה נהיה לך מעיר לעזיר" לדבריו אלה הקיצוני ואך סבתי את ישכמי ממעוני קניתי לי גמרא והתחלתי לעשות את מלאכתי ואז ראיתי כי הפין ה' יצליח בידני ואך אז קניתי לי ישם חסן וגדול והדונמא הראשונה מונחת לפניכם.

ואתם הכמי לב, אנשי אמת, וכל אישר לו עין בקרת וחודרת, הואילו נא לעבור על המסכתא הזאת בולה בעת אישר תהיה הנמרא הייטנה פתוחה לפניכם, ואל תמהרו להוציא מיטפט, טרם תסתכלו היטב בכל החסר פה, ובטובכם תדקדקו היטב ללמוד את המאמרים השלימים, מקצתם וגם מלות אחדות אישר לא תמצאו פה; וגם תעינו במסורת היש"ם בצדה ואז, אמרו נא את אישר בלבבכם, גלו, לעין כל.

הא לנו, אחי ואדוני, לא לנו, כ"א ליטם התלמוד, ליטם "תורתנו ישבע"פ, היי רוחינו ונשמת אפינו, תנו כבוד! הדעת והתבונה, האמת והעזק, תהינה לכם לרוח משפט ולקו בקרת על הטלאכה וכשרון המעשה, והיה אם תמצאו כי היא דורשת תיקון, באיזה מקומות או בכולה, השימיעוני נא והנני מוכן ליטמוע לקולכם, כי יהיה בישם וליטם האמת, אך לבקרת הצופה ולדברי בות, הנני מניד מראש, לא אישים לב ולא יעשו ישום רויטם עלי.

בספר מיוחד, אריטום בכתב אמת את הסיבה והטעם, ישכריחו אותי לחסר את הדברים שנהסרו בכל היש"ם, כל אחד ואחד טעמו בצדו; אם תהינה עתותי בידי, אחרי יוכני היטם לראות, כי כבר יצא התלמוד הקצר מבית הדפוס, ואניחו באחד מבתי אוצר הספרים ישיר רבים ממישמישים בהם בברישטיט מוצעאים בלאנדאן, אבל הנני מוצא את עצמי מחויב לתת גם פה כללים אחדים ישעל פיהם הנני עושה את מלאכתי, גם פה, והמה:

א) בכל מקום שנגפלו הדברים בין כלי יש נוי ובין גם בשינוי לישון קצת, בין על מקומם ובין כמקומות מפורזים בכל היש"ם, יבואו רק פעם אחת במקום הראוי להם.

ב) ישקלות וטריות, בתוך השקלות וטריות, שנתוכפו במאות האחרונות להתחלת התלמוד, ישאינו מוסיפים יום חדש בההלכה עצמה או במשאה ומתנה, ובין בהגדה, יחסר; ורק המסקנא תבוא במקום שהיא צריכה.

ג) את אישר הכניסו כי היהודים המשיחים בזרז ובן אישר הכניסו רבים בכלי

ביטטר, או כי חרש פסל תעשית? אפונה! ... אמנם כן בנסיון יסודה, ובתכונת האנשים וסדרי התבל מקורה, אבל אדמה כי הגויל לא יכולנה, היריעה תמזר מהשתרע וגם המעצד והמקדח אין אונים המה לפסול למו לוחות התמונה הזאת.

התכונה הזאת אשר יצירו לנו חכמינו בשכלם החד, לא חדושה המה מדעתם, כי זה כאפנים ישנה הנה אותה ראש נשיאנו הלל הזקן ברוחו, לאמר: אם אין אני לי, מי לי? אם לא עבשיו אימה? אבל קולו היה קול קורא במדבר, וזה חיים בעיר ובשדה לא ישמו לבם אליו, ואף חז"ל בעומק בינתם, ובעוז רוחם ירדו לסוף דעתו של נשיאנו זה, ולפרש ולבאר את שיחו ואת הגיונו בראו למו תמונה נאמנה שבה תארו לפנינו בטרד את עומק דעתו ורחבי בינתו, את שיחו ואת הגיונו; אך חז"ל האחרונים שהקדישו את כל ימיהם ללמוד את תכונת האדם, לתכן את רוחם ולדעת סדרי התבל, אך המה אשר למדו לדעת את נבחות הלב של בעלי הכסף והזרוע, ואת מרת נפש העני האובד המבקש עתירות לו בין רעיוניו אשר יוליכוהו ביישימון דרך, אף למו, הורה נסיונם למצא תמונה כזאת מאיט מסכן המקריב את עצמו על מזבח האידעע שלו ואשר יאמר לתקן בו את העווס כולו וגם למצוא בו אחרית רשם לו בהעתיד הקרוב. אשר בשם עולם הבא יבנוהו.

בשינונו וברוחו המר יראה המסכן כי חכמתו בזויה, כי להוציא מהשבה כזו אל חפועל אין לאל ידו בלתי עזרת מרום העם היושב בהר, והנהו פונה אליו ומבקש רחמים כי יתמוך בידו; הנהו קורא ליטע את אילי הזהב שיזחירו בעולם החיטוך כזהר הרקיע, הנהו מחלה את פני החכמים שבישמיט וירח הנם בעיניו, או כי בעיניהם, כי ישימו לו לב, הנהו פורש כפיו אל בעלי המזקות ושבין הכוכבים ישימו קינם וההתחרות ותספיקולציה יסודתם, כי יקחו את האידעע שלו למישחק למו וינסו בו את כחם, אך כולם כאחד יטעו לו יבזו לו בפניו ובשיחוק גלוי על ישבתם וכעס אצור בלבם, יענו לו: הלמסכן להתחכם? הלעני לבקש עתירות, הגם איבד בין האידעעיסטים? כוב פנה לך אל הרומים לך! כי עד שנתער לבקשתיך, נבקש רחמים על עצמנו כי מי כמונו ההרים הרמים, הגבעות הנשאים אשר לשימים יעלו שיאנו ובין כוכבים נשים קננו בעלי אידעעים? הן כולנו משיטכים אנחנו אחרי עתידותנו, כולנו חפצים בעולם הבא, כולנו עסוקים בו, אך עוד לא עקה בידנו אף חצי תאותנו, ומי אתה כי תקרב אלינו? ברח לך איפוא, עני וכואב, אל מקומך, בשפל השב ישם תנוח וישמה תקבר אתה ואידעעותיך ומאתנו הרף ואל תפריע את מתישבותנו כי יש לנו רב".

אך האובד הזה, לא לבד שלא נפלה רוחו בדברם אליו כה, כ"א התאזר ויעשה חז"ל, כי אך ראה שיתחלתו בס נכונה, אך התבונן כי הנם עבר שבעה נהרות, יטוא ישקד לעלות ההרה, להביל בלה כחו לדלג ישור מחמה ללבנה ולקפץ מכוכב זה אל מזל אחר, התחזק ויעמד על עצמו ויאמר אל לבו: מה נואלתי בישומי מביטחי על ההרים הרמים, מה שגיתי בחיטבי שאת האידעע שהריתי והגיתי שנים רבות, שבלה שארי ולבבי, ימציאו לי זרים! שוא לכם גבורי הכסף, חבל עליכם חכמים בעיניכם ש"לחטיב לא תדעו, ביישני מדבריכם כוכבי חושך, ספיקולנטען אשר לא תבינו באידעעים ולא תדעו מה לזרות ומה לחבר, לא בכס הדבר תלוי, אין האידעע תלוי אלא בי! בי לבדי, כי האם אין עזרתה בי? ובדברו כזאת נהפך ויהי לאיט כביר כה ורב אונים, ויחנור עוז לישום ראשו בין ברכי עצמו; ואם כי כמעט לא נותרה בו נישמה, לא זו מישם עד שהיטיג את מטרחתו, עד שאחז בקצה החבל שבו יטפס ויעלה אל על, אף ראש האידעע היטובן בקרבנו. בו יאחז ולא ירפנו ובכל יום ויום הנהו מטפס ועולה ומתקרב אל מטרחתו ואיננה עוד ממנו והלאה! או אז תשמענה אזניו מאחוריו גם

ונושאי כליו, עם האלפסי והאישרי וכל ההנהות אשר נתוספו בו גם מהאחרונים, ובו אלמוד בשקידה ובעין חודרת וקא אינה אי"ה שום מפוריט, מניה, מראה המקומות הישיבים לעניני וגם את אלפסי והרא"ש אקרא וכן גם את הי"ס ירושלמי אקרא במקום שישנו, ואחרי אתבונן ואחליט מה לזרות ומה להבר, ארשום בעט עופרת בהי"ס הקטן את אישר החלטתי להשאיר לי, מהפנים ומרש"י וזבזה עשיתי את מלאכתי, כי בפנים הספר לא אוסיף אפילו אות אחד מיטלי, ורק את אשר אמצא להעיר או לפרט להקוראים מדוע עזבתי את המאמר או ההגדה היא ארשום בסמנים מיוחדים אישר אוכל לקרות בה רק אני לבדי בספר מיוחד, ואת הספר ההוא לא איטלימו עד אשר אכלה את מלאכתי כולה מכל הי"ס. ויען כי לפי ידיעתי הברורה דיה היה לפני יענה אחת לדרך גמרא אחד עם כל מפרשיו ונושאי כליו הנצרכים למלאכתי ברי שום פלפול צדדי שאינו נוגע לעניני, מפני שכבר קראתי אותו כולו וגם כל הירושלמי תוספתא ומשיניות בחורף 84—83, וייטנס דפים כאלה אישר גם יענה תמימה לא אצטרך להם וגם חצי יענה תספיק להם, הנה יהיה בכחי ללמוד ולהבין בכל יום עכ"פ חמישה דפי גמרא אישר יהיו מוכנים לדפוס, ובה נצרך לי למלאכתי רק ערך 550 ימים אישר אעבוד בהם חמישה יענות בכל יום כי לערך 2570 דפים (זולת המשיניות) גמרא ישנם בכל הי"ס בבלי.

ואחרי כל אלה אם גם המצא תמצא איזה שגיאה כמלאכתי, היינו אם אחרין כל ההתבוננות אישיט איזה דבר אישר החכמים ימצאו אותו מעקר התלמוד, או כי אבנים דבר אישר החכמים ימצאוהו שאינו מעיקר התלמוד, הנה לא אקצין בזה בנטיעות כלל, כי את החסר יוכלו להשלים בכל עת והנוסף יוכלו להכירו, העקר הוא כי הרעיון יצא לפועל והמלאכה הראשונה תונמר; ולהשלימה לפארה ולכללה עוד יש עת רבה ועוד לא תמו חכמים מן הארץ, ומוקירי התלמוד עוד ייטנס, אנכי אעשה מה שמוטל עלי ובכל כחותי וכישרונות נפשי אעבוד את העבודה הזאת, אבל לא אומר כי לא איטנה, או כי "קבלו דעתי" אני יודע את עצמי הודות לה, יודע אני את חברי ויודע אני את רבותי, אני אתבונן במה יטהרשתי ואעשה את שלי, והמה יעשו את המוטל עליהם והתלמוד הקצר יהיה אי"ה לנס ולברכה לכל ישראל ולכל הגוים אשר יראו אותו בקצורו בהדרתו ובהעתקתו.

ועתה אתם בני ישראל כל אלה אישר מצא הרעיון מסלות בלבבכם, כל איש אישר יקר בעיני תורתנו הקדומה והטהורה, כל החפין בטובת עמו דתו ותורתו, תמכוני, עזרוני! תנו ידכם לדבר הגדול הזה, עמדו לימיני וגוננו עלי בחסדכם, והיו נכונים לקבל את חזרתנו יעבע"פ הקדומה הייטנה והטהורה על ידי אייטך וכואב אישר הקדושי את חייו למטרה הזאת, והתברכו מן השמים.

פ ת י ח ש ל י ש י :

התמונה המבארת את דברי הלל הזקן.

הרים וגבעות, שמים וארץ, המה ולכנה, ככבים ומזלות, בקשו עלי רחמים! עד שנבקש עי"ך נבקש על עצמנו! אמרו אין הדבר תלוי אלא בי! הנה ראשו בין ברכיו וכו', יצאה בת קול כו' מוזמן להיות עולם הבא, בבה רבי כו' ואמר: לא דיין שמקבלים אותם אלא גם יכי קוראים אותם. (ע"ז י"ז במעשה דכן דורדיא).

חכמי חרשים קרבו הנה, ציירים אמנים גישו נא והתבוננו במה בחכם גדול לצייר לפנינו תמונה זו שחתוו לפניכם חכמנו ז"ל בכפור חול ובקוצר מלים, כעשר מאות שנה לפנינו, התעישו גם תוכלו? העל היריעה הפרושה לפניכם תתארו אותה

עמלי! מה גם כי אחרי יודע מיהות הספר, אחרי יוכחו כי לא נוסף בו אית אחד מיכל הנכתב והנדפס בכל היסודי כבר ואך יחסרון בו מאמרים הנמצאים בכל היסודי, לא יעלה ולא יוריד שם המסדר את היסודי מערכו אף כמלא נימא, וגם הקנאים היותר גדולים אם אך יודע להם כי אין בהספר הזה אלא דברי התלמוד בעצמו ולא הסר ממנו גם ענין אחד בחלכה ואגדה, ורק הדברים הטפלים נחסרו בו, לא ימנעו את עצמם מללמוד בו וללמדו, כי גם המה אוהבים את עצמם וחפצים לקחת מן המיוכן בלא עמל ויגיעה, מלעמול ולגיע את עצמם חנם. . . ומכאן אמנם תשובה גם להשאלה הישנה אם יקובל הספר לעם אם יהיה רק מאיט אחד, אבל נוסף לזאת נשאל גם אנחנו: ההסכן הסכן העם לקרא בספרים אשר נתחברו מיחברים רבים? או הנמצא ספר כזה? הן מעת שהנחיל הקב"ה את תורתנו הקדושה למישה מורשה, ואמר, זכרו תורת מישה עבדי, נקבו כל הספרים בשם מחבריהם האחד, והמיספר היותר גדול הוא הישנים: המישה נקראת ע"ש רבנו הקדוש, התוספתא ע"ש ר' חייא ור' אושיעא, היסודי ע"ש רבינא ורב איטי, (המדרש ע"ש ר' חייא רבה, הספרי ע"ש רב וכו', ומאז והלאה נקראים הספרים ע"ש מחבריהם היחידים, הישאלות ע"ש רב אחאי, ההלכות גדולות ע"ש ר"ג מקיירא, וגם המחברים המאוחרים אשר חברו ספרים ויחפצו כי יקובל ספרם קראו עליהם את שם אחד מן הגדולים כמו פרקי דר"א, אבות דר' נתן ועוד ועוד. ואין עוד לדבר מספרי הרבנים אשר כל אחד ואחד נתחבר רק מאיט אחד אם גם ספר דתי הוא להלכה ולמישה, ומעולם לא נתחבר ספר דתי מאספת חכמים ע"י ישיבת אקאדעמיע ועפ"י רוב דעות בישראל, ואיפוא א"כ יקה לו ההמון את הרעיון לבקש ספר שיצא מכוד חכמים ונבונים ויטבי בשבת תחפמוני? וכה לא נשאר לי אלא לפרט במה כחי גדול אשר אדמה בנפשי לגשת אל המלאכה לבדי ואיככה אוכל לישער זמן עשית המלאכה לא יותר מן שלש שנים בעת אשר לכאורה הזמן הזה נצרך גם לאיט מלומד לעבור על כל היסוד עם מפרשיו ונישאי כליהם? ואיה היא המלאכה הקשה והכבדה מאד, מלאכת ההעתיקה מן היסודי אשר גם לזה לא אקבל שום עוזר מפני שאין ידי מיטת לשלם להם, ומפני שנסיתי כבר בעסקי בעבודתי אצל האדון הפראפ. לאצארום כי ההנהגה למלאכת המעתיק לקחה ממני עתותי יותר מאשר העתקתי בעצמי. ואיך אפוא אקבל עלי מלאכה כזו לגמרה כליל במישך שלש שנים, אם יחייני ה', גם מבית הרפוס?

יודע אני אדוני את כל אלה, ותלילה לי להשוב על עצמי, כי הנני מיהר במלאכתי יתר מכל חכמי הדור, אוכי מן המלומדים כנלי, ועכ"ז הקצבתי הזמן בהתבוננות רבה ובמתינות. והנני רואה כי הזמן הזה הוא היותר גדול הנצרך למלאכה הזאת וגם אז אם אעבוד רק חמישי, שש שעות בכל יום, שישה ימים בשבוע. ולמען יאמינו לי קוראי אפרש את סדר המלאכה ואגלה את סודה, כי כבר כתב עלי החכם מא"ש שאינני מבעלי הסוד, ואז יראו הכל כי לא כזום ולא מתפאר אני.

קוראי "הקול" חמישי שנים לפנים כבר ידעו כי בקי אני במלאכת השבעת הקולום וכבר גליתי את סודה (בגליון 14 או 16 שנה המישיית בו) כי איננו בירי בדרכי לעיין בו) אבל אחי, הוספתי חמישי שנים ולמדתי עוד מלאכה אחת אשר גם בה ישתמשו סופרים רבים והוא מלאכת המספרים ואת המלאכה הזאת אשר אני אומר לגשת אליה לא בקולמסי ולא בעטי אעבוד אף ביטכילי הדל ובמספרים החדים שיהיו בידי.

אני אעשה את מלאכתי בישי יסודי האחד יהיה ישם גדול עם כל המפרשים

ובכן אקוה כי כל ההוגה דעות והמתבונן יבין וידע כי אין עצה ואין תרופה אחרת כ' א' לטהר את התלמוד, לנקותו ולהפרידו, לקבל את כל מאמריו הקדומים, את כל ההלכות והאגדות שאין בהם כל נפתל ועקש ולהדפיסם לבדנה, ולהרים אותם על נס לעיני כל ישראל ולעיני כל שונאינו ומגדנינו לאמר: "זאת היא התורה שבע"פ אשר ישמו לנו חז"ל בעלי התלמוד, והיטאר מונח בארכיווע, כרוכה ומונחה בקרן זוית וכל הרוצה ליטול יבא ויטול, וזוה ידע ישראל את התלמוד אשר לא ידע עד כה, לא ירא עוד ללמדו לבניו, ולא עוד יבוש בו ישראל, וגם מי שנאינו יתנו בעפר פיהם כי את האחריות מהמאמרים שניטארו מונחים בארכיווע לא יוכלו לשום עלינו כי אז הלא נאמר להם עד שאתם אומרים לנו טול קיסם מבין שיניך, אומרים אנחנו לכם מול קורת מבין עיניך.

ועתה אדוני! אחרי הודעתי לכם באגדתי הראשונה כי אחרי ההסתכלות וההתבוננות על ספרותנו הזאת לא נתן לי הרעיון מנוח יומם ולילה להשיב להעם את התלמוד והתלמוד להעם, אחרי התבוננתי וראיתי כי הירא ורך הלבב עבודתו פסולה, ואחרי אשר לקחתי לי למישען את עצת חז"ל במקום שאין אנשים היסתדל, ואחרי אשר אני רואה כי רעיוני מצא מכלות בלבבכם ותבינו את נחיצת המעשה והמלאכה, איטוב לפריט לפניכם את כל מחשבותי וזוה ואת כל פרטי עבודתי אשר אומר לניעת אליה בקרב הימים בעזרת אלקי אבותי, ואענה על אחרון ראשון ועל ראשון אחרון: מורה אני כי לוא יכלתי לעשות את מלאכתי בחיטאי ולא גליתי מימנה עדי תהיה כולה מוכנת בידי, כי עתה יותר טוב היה לפני בפרטים אחדים, וגם בפרטים אחדים להמלאכה בעצמה כי את הנעישה כבר אן להשיב, ואם אמנם לא נתקבל אצלנו שום ספר בלא קולות וברקים, מיום נתנה התורה לנו, הנה הקולות לא יחדלון גם אז כאשר כבר יצא הספר מבית הדפוס; מימינים ומיטמאילים, מזכים ומחייבים, לא יחסרו לנו גם בעת ההיא, ולכן יותר טוב היה הדבר קוא היה ביכולתי ליטבת במנוחה יטליט ישנים למצער ולא לעסוק בשום דבר זולת מלאכתי הזאת, אבל מפני שאין בכחי לעשות את הדבר הזה, ומפני שבאמת חפצתי לשימוע דעת החכמים והתורנים על עצם הרעיון ועל נחיצת המלאכה ראיתי כי לא נכון לבטל את המלאכה ולכלית את הרעיון מפני פרסומו.

וע"ד אשר יהיו אחדים כי שמי, ישם יחירי, יזיק לקבלת הספר, אונם לראשית המלאכה, הנה יתתי תשובות בדבר, א' להדפיס את הספר בלא ישם המחבר יזיק מאד, כי מעת החלה המיסיון האנגלית והאיטלקית להפיץ ספרי עברים בהעלמת ישם המחבר, יוטל החשד על כל ספר אשר יופיע בהעלמת השם אם גם מטרתו הוא נגד חמיסיון, וגם המזיק בדעותיו להמיסיון רב יתר מאשר יזיק לדעות הקנאים איננו יוצא מן החשד הזה, ואם אמנם גם החשד הזה איננו מונע את החכמים לקרא את הספר ולהבין בו, אבל המון העם יגועו מימנו ויעמדו מרחוק ואז לא יוכל הכפר להשיג את מטרתו, וזאת שנית, ישם אמנם איננו רודף אחר הכבוד (I) אבל גם איננו בורח מימנו, מפני שלא אחפון שהוא ירדוף אחרי; כי החסר רודפים אני מבלעדו? ולכן אם יהיה ה' בעזרי ואנמור את המלאכה הזו אחפון כי יקרא שמי עליה, כי הן זהו שכרי מכל

(I) לא מפני שאשנא אותו או שאיננו יקר בעיני אך מפני שבטבעי אינני מן הרודפים ולא עוד שגם את עיב את הרודפים, ובפה מלא אוכל להתפאר כי איננו מן הרודפים אחר ישם דבר בעולם, גם לא אחרי הכסף בעת שאוכל להיות מבלעדו וכמדרומה לי כי גם שונאי היותר גדולים לא ימציאון עלי את החסרון הזה כי הנני מהרודפים אחרי איזה דבר מנוגת או משוכת.

בארכיווע ואין מישים לב עליהם, אבל מה כחה של הטענה הזו ומה טעמה, בעת שהתברר הגדול בולט ונראה? שגוי העמים הקדמונים מונחם בארכיווע ולא יראו רק להפילאלאגן ודורשי קדמוניות, והתלמוד עם כל מה שבתוכו נדפס בכל שנה ושנה לאלפים! העיני האנשים ההם תנקר לקבל את הטענה הזאת ולהצדיק את התלמוד ואותנו המחזיקים בו? אותנו, אשר גם אנחנו מודים ואומרים כי יהודים תלמודים נחנו?!

ולא זו בלבד, אלא שהמפרשים את האגדות הזרות וההלכות שאין אנחנו יודעין מה טיבן, באללאנאריט מדומית, בחקירות מזכות, בפילוסופיא של הכל ובהזיות הקבלה והכמה נסתרה, שגם כמה נספחים אל התלמוד, ירעו ויציקו לנו מאד (I), כי בזה כמה מקדישים את התלמוד כולו ומחזקים את טענת המגנדים, אשר אינם יכולים ואינם צריכים להאמין בסודות התלמוד כמו שאינם מאמינים בסודות של ספרי הקדמונים, כי הלא שאל ישראלו בנו „אם אין מושג בכל הדברים החסרי טעם האלו, ואין בהם מועיל, וכבר בלו מזוקן מדוע לא תכירו אתם מהתלמוד אשר אתם מדפיסים לתלמוד והלמוד? ואם עודכם מחזיקים בהם ואומרים כי דבריהם ממולאים בכודות שאין לכם בעצמכם כל מושג מהם, הלא בעלי הזיה שאין כמכם בכל העולם אתם?!”

והטענה הזאת, מורי ורבותי, תעשה רושם גדול וחזק לא בעיני העמים האחרים, כי „א על היהודים עצמם שרובם אינם יודעים את התלמוד, ואינם יכולים לדעתו בכמותו שהוא עתה, כי כמה ישמעים את הכתוב בתלמוד רק מפי שונאיו ואת טענת מצדיקיו אינם יכולים להכניס בלבם, ואשר על כן נחלקו לשלש מפלגות: האחת תעשה את התלמוד כולו לקדש קדשים ואומרה כי הוא מלא כודות, רמזים, צירופי שמות וחבמה נסתרה על כל נדותיו, (המה מפרשים „ביצה” בר”ת י”ב צירופי הויה, בית שמואל” מליטון במתא שמואל ר”ל בית המושל על כל העולם, „בית הלל” הבית ישמהללים ומטבחים את הרביט”ע), את כל המצית עשה יקחו לסרסרים ולשושבינים ליחד בהם את קוב”ה ושכינתיה ואת הלת יקחו לכלי זיין ללחום בהם נגד הכטרא אחרא נגד הס”מ, השטן, לילית וכל בת דילה, או להיפוך; השנית אשר נכנסה בלבה טענת המגנדים ועל ידם השימיטו ידיהם מן התלמוד שופכים את מי הרחצה עם הילד, כמה אשר אבדו את התלמוד חיי רוחם ויסוד אמונתם, נישארו בלא כל אמונה, והמה נקראים יהודים רק מפני שגילדו מאבותם היהודים; והשלישית אשר לא תוכל לשרש מלבה את ירוש האמונה, ולא תוכל לחבל את נטיתה להאמין באיזה דבר, תעבור את זרם המים, המה מטהרים במים את בישרם ובוה יפטרו בפעם אחת מהתלמוד ומכל מה שבתוכו אבל לא מהאמונה. כמה חללים הפיל התלמוד מעת החלו מגדיו להעלים את טובו להראות את הסרנותיו? אם את הדבר הזה תחפצו לדעת עליכם להסתכל בשין חודרת ולהביט על מספר בני ישראל בכל מקום שהם, על מספרם הכולל שלא יעדיף ביטום אופן על שבעה מיליאנען, בעת שעם ישראל הוא העם הזקן והקדום מכל העמים הנמצאים כעת, בעת שהמה פרים ורבים יתר על כל העמים, מתים פחות מהם (ואולי ישען הטוען כי מכנ” נהרגו לאלפים וכו’ וכו’ יראה נא בהערתו על מכתב ימ”ל בחקל נר’ 285 ד’ 26) ומה היא הסבה האמתית והנכונה כי מספרנו לא יתרבה ולא יתגדל אם לא זאת „שלא נמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלם”? כי לדאבון נפשנו כבר ראינו ונכחנו לדעת, שכל אשר יצא מדת התלמוד, לא שב אליה עוד.

(I) ומה נאמנו דברי החכם המנוח „דובש” בהחלון שאמר על מפרשי „רכה בר בר רנה” מפרשים פאלו: „נפלה נא ביד רכה ככה וביד מפרשיו כל אפולה.”

הנה כי בן יסונה היא ספרות ישראל מהספרות של כל עם ועם, יתחת ישלכל העמים והלשונות יסנם כוחרי ספרים אנשים חכמים וידועים הקונים את פרי עמם של החכמים וירפסום על חשבון עצמם, ואשר טרם יוציאו את ככפם יתבוננו מאד במהות הספר, בהצטרכותו לעם, בטובתו וברעתו, הנה לנו, עם בני, אין לנו סוהרי ספרים כאלה ולא אנשים חכמים וידועים אשר יתעסקו בקרחבת ספרותנו, כמעט כל המחברים מדפיסים את ספריהם על חשבון עצמם, או במלות אחרות על חשבון הקהל מבלי יסאלו את פיו, והמדפיסים יטבנו, מדפיסים או את ספרי המחברים על חשבונם, או את התלמוד וספרי הדת עם הוספות על מה ילפניהם על חשבון עצמם למען יטב מקחם; או סדורי תפלות עם הוספות ופירושים ותחינות ומעמדות וסמי הקאפיטלין תהלים לילדות לחולה וכו', ודברי ר' יוחנן וגם דברי ר' אבדימי דמן חיפה נצבים וקמים לעד ומוהירים עלינו כביום נאמרו.

אך לא בזה לבד נפלינו מכל העמים בכל המדינות כ"א גם בזה אשר פפי ערף מספרנו נגד כל העמים, תוגדל ספרותנו אלף פעמים ואולי גם רבבות פעמים מספרותו של כל עם ועם, כי עם חכם ונבון אנחנו באמת מלידה ומבטן ואין אנו צריכים כלל לידיעת בית מדרש המדעים, לידיעת בית הספר הכללי, וגם לידיעת התלמוד ופירושו לחבר ספר מרעי, די לנו אם נבין מעט את ישפת קדשנו, ואם גם לא נבינה מה בכך? ייש לנו ישפות רבות בנות ובני בנות יטפתנו הקדושה ויש לנו ספרים רבים הצריכים ביאור, וגם ביאורים רבים צריכים ביאור, וכל מבאר ומחבר יניח מקום לבניו להתגדר בו לחבר ביאור לביאורו, ואם גם כבר נדפסו פרושים וביאורים עד בלי די, הלא ייש לנו יטבעים פנים לתורה, תורתנו ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים והיא כמעט המהוקת את המרובה, רבבות פירושים ואלפי אלפים טעמים קבלנו בכפיה ובכל אלה תורת ה' עודנה תמימה היא ולא ננע בה עוד יד כל איש! וע"כ מוגדל היער לא נראה את העצים ומרוב העצים לא נראה את היער, ותורתנו הכתובות והמכורות חתוכות הן לנו כביום יטנתנו לנו כי נתקימה בנו קללת ריטב"י שאמרו: "אלא מה אני כקיים ישוטטו לבקש דבר ה' ולא ימצאו" ולא ימצאו ה"לכה ברורה ומיטנה ברורה במקום אחד" (שבת קל"ט). ור"ל אפי' במקום אחד וד"ל.

אמנם כן נתאמת בנו מאחזל הזה במדה גדושה מאד, וכאשר אמרו במ"א ישראל חבאו בכפלים ולקו בכפלים, כי מעת כפו עלינו את ההר וגזרו ואמרו: עליו אין להוסיף ומאנו אין לגרוע" אשר נתקם רק החצי היטני "שלא גרעו ממנו אבל הוסיפו עליו הרבה מאד בכל דור ודור בזון ובישגה, וכאשר יבאר הדבר בשום שכל הרב הראהו ברוד"ח"ג) לא לבד יסאין לנו הלכה ומיטנה ברורה עד יטחוברי ספרים למאות להמציא ההלכה לנו, אלא יטנם מיטני התלמוד ומגדיו רבו מאד וכפעם בפעם ירימו על גם את מאמרו להראות מיטנתו, איסבלנותו, הזיותו והבליו, ומאמרו האלה חותכים את גזר דינו לבליה ולטרפה. ודברים כאלה רואים אנו בכל דור ודור מיכות ענן, ויסאול, וואלטער, אייזענמענצער, פפעפערקארן עד ראהלינג ויטעקער בדור הזה, אך מה עישים מצדיקי התלמוד? כמה מאספים מאמרים אחרים המכילים בקרבם מדות יסרות, אהבת אדם במדה גדושה, סבלנות רבה, וכו' וכו' ויציקום לעומת המאמרים הנ"ל, ובדבר המאמרים אשר ירימו יסונאי התלמוד יתנצלו "את מי אין כמו אלה"? כי אם נחפש בחוקי הגוים הקדמונים, באגדותיהם ודרשותיהם נמצא דברים רבים מאד הנרועים יתר רב מיאמרי התלמוד, והטענה הזאת יכולה היתה באמת להיות טענה הזקה ואמתית אלו היו התלמוד אנדותיו ודרושו מונחים בארכיווע כמו יטמונתים חוקי הגוים הקדמונים, אנדותיהם ודרשותיהם, הבליהם והזיותיהם

התורה מוטב, תהיו לעם בין העמים, ואם לא י"שם תהא קבורתכם, הוא לא אמר פה תהא קבורתכם תחת ההר בא"ש היה צריך לומר אם היתה כונתו "ישיארו קבורים תחת ההר אם לא יקבלוהו, כ"א: י"ש! י"ש בין האומות הרבים תהא קבורתכם י"שם לא תקבלו את התורה תתערבו ותתבוללו ביניהם ותחדלו מלהיות לעם ולא יזכר י"ש ישראל עוד. — והנה אנו ראים כי "המלמד" של ר' אבדימי דמן חיפא הוא באמת מלמד גדול ונכבד מאד, הוא מלמד זכות כמו על כלל ישראל כי לא נופל ס' המה מיתר האומות לקבל דבר שלא ידעו מה טיבה, וגם להם לב כמוהם, כן על הכופים עליהם את ההר שמפני שקטן יעקב ודל הוא הנהו מוכרח לקבל את תורתו בכפיה ובאונס, למען יחיה, ולמען לא יקבר בין יתר העמים — ועד כמה כנים ונאמנים דבריו אלה יבין כל איש כי לולא תורתנו שעמדה לנו האם נשאר לנו כל זכר? לולא כפיית ההר כניגית בכל דור ודור אפוא היינו כולנו?

כן הוא, אחי ואדוני! הננו מקבלים את תורתנו בכפיה בכל דור ודור, בכל עת וזמן וכל איש היודע אף מעט את סדר השתלשלות תורתנו, מימות משה עד עזרא ונחמיה אישר נקבצו כל ישראל לקול החרם הגדול (מרעידים על הדבר ומתנשמים, עזרא י') עד המשיגה בישרתו של רבנו הנשיא, עד התלמוד ישגורו רבנן סבוראי ואמרו: עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע (מחמת המינים ובתות אחרות), עד ספרי הגאונים שמשלו בממשלה בלתי מוגבלת, עד ספרי הרבנים שאחריהם ישהחלו להגיד כי דבריהם קבלו מן השמים (הראב"ד הסמי"ג ספר התרומה, ר' יעקב מקורבל ועוד ועוד) עד ספרי הפוסקים הראשונים והאחרונים ישגורו "ואין לשנות", יראה את ההר כפוף ועומד עלינו גם עתה מלמעלה ואומר "אם תקבלו את התורה מוטב ואם לאו" . . .

ואולם אם הכופים הראשונים שבונתם היתה באמת לקיום האומה, עשתה כפיתם הגדולה פרי רב, והחזיקה את הלאום עד היום הזה (אם כי הפריון על המדה כאישר התאוננו חז"ל בעצמם ואמרו מישרבו תלמידי ישיבאי והלל נעשתה התורה ביטוי תורות, וביים ישגורו על הדברים המותרים אמרו "והיה קשה לישראל כיום שנגעשה בו הענין") הנה הכופים האחרונים נדשו את הסאה ובכפיתם עזרו לרעה הרבה מאד כי רבים המה מאד מאד אישר יצאו להגלם מתחת ההר הכפוי ולא יראו עוד לא את ההר ולא את היער ולא את הדוב — ואף גם זאת עשו האחרונים יתחת אישר תורת הראשונים עד שנתחם התלמוד, ישאם אמנם היה מסדר הכפר לרוב איש אחד לברו, נועץ עכ"פ עם בני גילו ועם תלמידיו את מה לזרות ואת מה להבר, הנה באו האחרונים ובנו להם כל אחד במה לעצמו עפי דעתו וכברתו לברו, חבר ספר ויכפה את ההר כי יקבליהו, עד כמה היתה כפיתו של כל מחבר ספר, בי ספרו יתקבל ויתקדש, לא פה המקום לבאר, (כי יתארץ ויתרחב המאמר מאד וכבר יצאתי כמעט ממיטת) אבל זאת יכול כל איש לראות בתוכן ספרי הראשונים, ובחכמות של הרבנים על ספרי האחרונים, וגם מעת חדלו ההסכמות להיות למנהג בישראל, לא חדלו המבקרים והבקרים במכתבי העתים והמודעות השונות הרבות המפליאות את הכפר ככפות את ההר וכו' וכו'. והמחברים העניים אישר אין להם לא זה ולא זאת מחזירים על הפתחים עם ספריהם וכופים גם המה את ההר, עד כמה ישיש ביכולתם, שיקבלו ספריהם, כללו של דבר אם נסתכל בעין טובה וחודרת נראה כי אין קץ ספר וספר בכפרות ישראל שלא כפו בעדו את ההר אם מעט ואם הרבה, ובלתי זאת רא היה לו כל זכר בעולם. ואולם אין רע בלי טוב כי בין הכפרים הנתנים בכפיה ישנם גם אלה אישר יפצו אור רב ויועילו מאד לקיום קאמויות ישראל.

התורה הכתובה והמסורה מראשיתן עד היום הזה, ולהתבונן על המאמרים הנפלאים המספרים לנו סדר קבלת וניחתנו אשר הצגתם בראש מאמרי זה, ואומר:

כל איש אשר לו מח בקדקדו יבין עד מאד, כי מדיוקי הכתובים לברם לא היו יכולים ר' יוחנן ור' אבדימי דמן חיפא ללמד את הגדוליהם המפליאות שהמה כעין הוצאת לעז על התורה שאינה שווה להתקבר לכל אומה ולשון, וגם לישראל עצמם לולא כפו עליהם את ההר, ועוד יותר לא היו מתקבלים הגדוליהם האלו כדבר ברור נכון וקים לכל חכמי האגדה עד ישר' אחא ב"י אמר מכאן מודעה רבה כו' ורבה הצטרך להפיש בהשתלשלות התורה זמן אחר שקימו מה שקבלו כבר (גם שם הלא באונס היה) ומסדרי הי"ס התפלאו על אוה"ע ומי מצו למימר הכי? מפני "המלמד" ישרא' ר' יוחנן כי החזיר הקב"ה את התורה ולא קבלוה! — כאלו גם אוה"ע מוכרחים המה לשמוע בקול המלמד הזה; ואחרוני המסדרים יטנו את ההגדה הראשונה בלישונה כן, "כלום נתת לנו ולא קבלנוה", על "כלום כפית עלינו את ההר", ורק מפני "המלמד" ישרא' ר' אבדימי? ובמה יפה חכם של "המלמדים" האלו מכל "מלמדי" ההגדה אשר מצבם דעוץ ורופף מאד ואין שואלין בהם ואין משיבין עליהם?!

אבל האמת תעיד על עצמה, כי ההגדות האלו אינן הגדות היוצאות רק מפי המלמדים האלו כ"א היו מסורות בפי החכמים וקבועות בלבם ולא היה להם לפון אף רגע באמתתן — ר' יוחנן הזה אשר היה כיסודי ומרחיבי תורה יב"ע"פ, הוא אשר היה העד כי רבנו הקדוש סדר את המשינה לבדו בלא אכפת הבמים המכבימים אתו (אדרבה הוא סדר אותה נגד דעתם של רוב החכמים ראה בדור דודוריו) והוא ר' יוחנן עצמו אשר כיצא להחזין לחזק את התורה הזאת ולשום אותה לחזק על העם בזמנו (מפני שראה בעין פקודה כי לולא זאת יתבולל ויתערב העם בין הגוים ויפוט בזמנו כאשר פרצה ונתגדלה התורה המשיחית) וישם כללים מפליאים לאמרו: "אם יכול אהה לשלשל את השמועה עד מינה, 'שלישלה' (ירושלמי יבבת פ א הג') אם באה הלכה תחת ידך ואין אתה יודע מה טיבה אל תפליגנה לדבר אחר שכמה הלכות למ"מ קבועות במשינה [שיכר רבי], (ישם כא פ"ז) כל מיא דלא מחוורא כמכנין לה מאתרינ כניאין" (ישם ברכות פ"ב ערובין פ') והוא ראה כי דבריו מצאו מכלות בלבב העם ותורתו נתקבלה ונתקדשה, האם היה יכול לדרוש אהרת בעבה וישראל כי רק בני ישראל עלולים ומוכשרים לקבל הלכות יאנים יודעין מה טיבן, ואין לה כל אומה ולשון בעולם שתקבל הלכות כמו אלו? האם לא נאה דריש אשר ישם בפי "המלמד" שלו כי הקב"ה החזיר את תורתו לכל האומות ולכל הלשונות (גירסת גין יעקב) ולא רצו לקבלה? כי עד כמה יטהיה כחו רב בהלכה להחיותה ולקיימה ולשלשלנה עד למשה מסיני כן היה גדול כחו באגדה לגלות טפה ומומר דבר אשר כל החכמים יבינו את אמתתו ולא יפזנו בו —

ואולם ר' אבדימי דמן חיפא נלה טפחיים, הוא בא לגלות על תורתנו הכתובה והמסורה כי מעולם לא נתקבלה אצלנו אלא בכפיה ובאונס, כי באמת התורה הכתובה והמסורה תסייעו, בקבלת התורה היו קולות וברקים, ענן כבד, קול יושפר חזק, הר סיני עשן כולו, ויחרד כל העם ויאמר נעשה ונשמע" ובתורה המסורה, "דודים דברי סופרים מדברי תורה", "כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה", "מכין אותו מכות מרדות עד שתצא נפשו", (י) וגם "כל הפורין גדר שגדרו חכמים ליטריקה הויא דרבנן דלית לי" אסותא! אבל כללותו את הדבר הזה נלה גם את טעמו לאמור: "אם תקבלו את (י) מה שיעשו בן בעתים רחוקות מאד להעובר על דברי תורת משה אה בעדים ובהתראה, עד כי קראו את הכנהדרין שדנו למיתה אחת בשבעים שנה בשם כנהדרין קטלנית. המו"ל.

כולם אשר לא נתנו אז לדפוס ורק נזכרו בחקול No 300 ובאגרת התלמוד השנית שהנני מוצא לנחון לתת עקרי הדברים פה, מפני ששמה מבואר היטב כדרי המלאכה ותכליתה ואשר לא שניתו רבות גם עתה אחרו שעברו עלי עשר שנים שלא עסקתי בענין הזה ואת הקריא אבקש כי ישים לבו לדברי שאינם דברים של מה בכך ואלו הם:

פ ת ח ש נ י .

אם אתם מקבלים את התורה מוטב!

ויתיצבו בתרבות ההר" א ר אבדימא בר רמא מלמד שכמה הקב"ה עליהם את ההר כנגזית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו יעם ת"א קבורתכם, א"ר אחא בר יעקב מכאן מודעת רבה לאוריתא. אמר רבא איעז"ב הדור קבלוה בימי אחשוורשן דמתיב קינן וקבלו קימו טיה שקברו בכר. (שבת פ"ז).

ומי מנו למימר הכי (ישתקב"ה לא נתן את התורה לאומות העולם) והכתוב "ויאמר ה' מוטב בא וזה משעור למו, אלה מתימן ובא וגו'" מאי בעי בשעור ומאי בעי בפארן? א"ר יורנן מלמד שלקח הקב"ה את התורה והחזירה על כל אומה ולשון ולא קבלוה עד שבא אצל ישראל וקבלוה? אלא הכי אמרו כלום קבלוה ולא קימוה? כו' אלא הכי אמרו כלום כפיית עלינו הר כנגזית ולא קבלוה כמו שעשית לישראל? כו'. (ע"ז א').

אחי ואדוני! אף ישועות אחרים עברו מאת גלותי רעיוני בדבר התלמוד, ולשמחת לבבי הניעוני מכתבים רבים אישר יברכו ויטבחו את הרעיון הזה בכלל, כולם מודים ואומרים כי הדבר הזה ר"ל "קצור התלמוד" נחון לנו מאד, וכולם מתאוננים על האינדרפערנטיזמוס היסודות בין בני עמינו ואשר לבן יפוגו רובם אם יעלה בידו לנמור את המלאכה הכבדה הזו, והאדון הפראפעסכאר לאצארוס מברלין אישר הקדיש את כל ימיו לטובת היהדות וספרותה, ואמר גם זאת ישאחרי אישר קרא את מאמרי בשום לב ובהתבוננות ובעליצת נפשו, אחותו גם הונה חרישית מאשר לא יאמין כי עוד בחייו יובה לראות את הדבר יוצא לפעולתו ומתאונן מאד אישר הוא לבדו כבר עמוס הנהו עבודה רבה אישר אין בכחו להוניתה ולכלותה במזוזה, ולמצא קא-לענינם לא יקוה מפני האנדרפערנטיזמוס וכו' וכו'.

ועוד יותר מזה "שקבלתי" בכתובים ישמעו אזני מאנשים רבים היטונים בדעותיהם ובמפעליהם אישר דברתי אתם אודות הרעיון הגדול הזה ובתוכם גם עם נאון אחד רב ואב"ד בכרך גדול ברוסא אישר נהירין ליה יטבילו דיש"ס ביטבילי עירא, וכולם מוכימים לעצם המלאכה, כולם יבינו את נהינות היש"ס הקצור אישר יפקח את עיני רבים להבין ולהטביל בו, ואף דעותיהם ישונות הנה בכדור המלאכה, זה יחפון להניח פירוט ריש"י על הקיצור הנדפס, וזה יאמר כי הנוספות אישים כן הצד ואראה עליהם, באצבע לאמר: "ראה זה חדש ונוכח הוא", ועוד פרטים אחרים יזאינן כדאי לפורטם אבל כולם כאחד מסופקים א) אם יהיה לגל ידי לנמור לבדי את המלאכה בלא עזרת רבים או יחידים, ב) לא יהא כדברי כי אהל ואכלה את מלאכתי, אם יקיבל הכפר הזה לכל עדת ישראל אם יהיה אך כאיש אחד לבדו, ג) אם תהיה תפארת המלאכה הזאת להקרא ישמו עליה, אחרי כי כבר יודעים ומכירים אותי מחבורי, שהנני עושה את ההקירה הפשית בישראל, ד) ייטארו אחרים מדוע פרסמתי את הדבר הזה מראש למען העיר דיבת רבים? ודעתם בטיחים המה ישאם הייתי עושה את מלאכתי בחיאי קהייתי נומרה וכדיפסה כליל, או לא היה ע"ז יטום פוצה פה אף מן הקנאים.

הדברים האלה עוררוני לפרש שיחתי שנית באר היטב בדבר המלאכה הזאת, להניד מפורש במה כחי גדול לגשת אל המלאכה, ומה הנה תקוה כי עושה אעשה וגם יכול אוכל. אבל טרם אעשה זאת הנני מוכרח לשוב ולהביט לאחור על היטלשלות

רואו את תקוני, לא התרין עליהם מאד, כאשר יראה הקורא במכתבו שנדפס אז בהקול בעתו). וכה אם נעתיק את הטעקסט מכל הי"ס אשר ישני שריונים או גם יותר נתוספו בו לפי הדוגמא ההיא, הנה ייאר לנו כפר קטן בכמותו ורב מאד באיכותו. התורה שבע"פ שלמה תהיה אתנו ולא יתכר כל בה, והיא תהיה מסורה בידנו ונוכל להגביה ולהראותה בנאון לעיני כל האדם כמו שאנו מגביהין את תורת מיטה בכל שבת וקוראים ואומרים: "וזאת היא התורה אשר ישם מיטה לעיני כל ישראל".

אמנם כן, ידעתי גם ידעתי כי קצור התלמוד המדובר שאנחנו נקרא אותו: התלמוד העקרי "דער עכטער תלמוד" ראוי הוא להעשות רק ע"י אספת חכמים גדולים "געלעהרט קעללעגניס" אשר יבררו אותו עפ"י הכללים אשר יניחו במלאכתם ורק מהסכמת כולם יפורסם בבית הדפוס, ולא לאיש אחד לעשותו ולתקנו אם גם יהיה מלומד גדול כון הראשונים שבדור, אבל אדוני הן רק זאת חפצי ומנמתי כי מלאבתי טובא לפני אספת החכמים אשר היא תחרין עליהם משפט. וגם זאת אני עושה רק מפני שאדע עד מאד, כי אין גם אחד מן החכמים שבדור שיחפון לקבל עליו מלאכה כבדה ועצומה כזאת, ואם נבא לקרא ונבקש את החכמים, יעברו ימים רבות טרם יתאחדו בדעותיהם בענין הזה, ואם גם יתאחדו תתמשך המלאכה ימים רבות טרם תצא לפועל, בי יודע אני ומכיר את חכמי דורנו הגדולים עם הקטנים: רובם ככולם אינם פנוים ועתותם ספורות, כל אחד ואחד יש לו מלאכה מיוחדת שהוא עוסק בה ושתקה כל עתה, והרבנים שבהם עסוקים בדרשותיהם ובעבודתם לעדתם. ובדרך כלל נוכל להגיד כי לא רבים מוכשרים למלאכה הזאת ואולי ימצאון רק מעטים מן המעטים, בי במלאכה הזאת לא החכמה היא העקר כ"א המעשה, למלאכה הגדולה הזאת צריכים אנו רק לאלה היודעים היטב את התלמוד וסגנון ליטונו הבבלי והירושלמי, כגון ליטונה של המשנה, התוספתא והבריתא, וסגנון ליטונם של המדרשים ובעלי ההגדה, ולא ימידו את זה בזה, למלאכה הזאת נצרכה עין חדה ואזן שומעת אשר תבחן מלים ולב מבין להבדיל בין קודש לחול, בין מאמר אשר אומרו כון בו ללמד ולהשיביל ובין מאמר אשר אומרו כון בו רק פתח ולדבר בליטון ערומים; וכל איש אשר אלה לו ראוי הוא למלאכה הזאת עם גם לא קבל חכמתו מבית מדרש המדעים, אם גם לא נסמך לדוקטור ולפראפעססאר: ועם גם אינו מבין היטב רומית ויונית על בורין; ויען כי מאלה האחרונים—יודע אני ומרגיש אני בנפשי ולא לישפת יתר תחשב לי זאת—אמנה גם אנכי ונוסף לי עליהם רצון חזק ומוצק. רגיל בזמן לנישוא עמל ומתלאה, ולשכול עד בזה ישכח הסבל יוכל שאח, שלא יפרני ממלאכתי ורצוני, הנני מקבל עלי לשיטת אל המלאכה הזאת טרם יבקיטוני ומצאתי טרם ידרשוני; שאם יחפזוני חכמי ישראל לבקר את מלאכתי ולשום עינם עליהם טרם תצא לפרסום מוכן אני להגישה לפניהם בלא שום בקיטת ישבר ופרס—וגם טובת הנאה, כי ישכר המלאכה תהיה לי מלאכתי בעצמה ופעולתי זה ישכרי.

כל הדברים האלה נדפסו אז בהקול ובאגרת פתוחה וכמוקם הזה שמתי למבחן את הדוגמא מוס' פסחים ועני מאמרים הגדים מהגדה ומוזכרים, דברתי במקצת גם מכרז המלאכה, ומהתועלת הגדולה אשר תצא ממנה לכל העולם כולו; לאוהב מטרה פרכמתי את המאמר טרם גשתי אל המלאכה ומה שאעשה אח"כ כאשר תוגמר המלאכה ברצות ה'; וגם בקשתי את כל חכמי הדור כי בחכם ובכדוני לשלוח לי חות דעתם וכו' וכו' והחפץ לדעתם ימצא אותם בהקול שנה שישית מצד 235—231, ובאגרת פתוחה בכופה. וגם מכתבים מיוחדים הריעתי לאחדים מחכמי הזמן ועל זה קבלתי תשובות החכמים הגדולים: הרה"ג דר' לאנדא ז"ל, הרב חפ"צ דר' מ. לאצערוב, והרה"ג ר' מאיר איש ירושלים, שגם המת נדפסו בעתם (ואשוב להדפיסם גם בכרך מאמרי זה) וכחמישים מכתבים אחרים בדעות שונות וכחכמות

שארית ימי לא תוביל אל המטרה הדרושה, ואם אחבר ספר כזה, יתוסף רק באוצר הספרים אבל לא יזין ולא יניע אף את אחד מכל הי"ס ואם גם יטב בעיני רבים, ואם גם יכירו וידעו את כל המאמרים שבלי כל תפונה לא נאמרו מבעלי התלמוד ומאספיה, לא יוסרו מהתלמוד, המדפיסים לא יזרום הלאה, ומנדי התלמוד ינדהו גם אז במקדס טרם הופיע ספרו; ואלה שאינם יודעים אותו לא ידעוהו גם אז, כי מי הוא הפתי אשר יקח ספרי בידו בעת אשר יבא להנות בתלמוד, ועפ"י ספרי ידלג על המאמרים שאינם מן התלמוד? מה גם כי הקנאים הפוגעים אשר גם מבלעדי זאת ירדפו אותי באף ובחמה ישפוכה, אשר גם עתה ינבלו שמי ויציקו לי עד דכא, הנה אז חיים יבלעוני, ולמה איפוא ארע הנפשי, מבלי היטב למכרתי אף כקוצו של יוד?

הנה כי כן נתקו ממני מזמזמי ולא ידעתי איככה לכונן מורשי לבבי, ולא אכחד, כי כבר ענה הרעיון על לבבי לקצר את התלמוד, היינו להתחיל מחדש להעתיק את כל הנראה לי מהתלמוד לבדו ולהניח את כל המאמרים אשר אדע מראש כי לא להתלמוד מהם, או גם אלה אשר אפון בהם ובה יצא התלמוד נקי וכלול בחדרו, למייער אלה המאמרים אשר אין לי בהם כל תפונה; אבל ראיתי כי המלאכה כבדה וקשה מאד, היא תחמים ממני את כל מבחרי עתותי וסוף כל סוף אפונה אם יעלה זאת בידי לבדה, לגומרה לתקנה ולשכללה ברוח בער ובאר ולהעלותה על מזבח הדפוס, ובמעט אמרתי נואש גם לזאת, לולא הקרה המקרה קונטרס קטן לידי אשר מדי ראיתיו והתבוננתי בו, הרגשתי כנפשי כמו ניצוץ של אש בחבית מלאה אבק ירפה, הוא הרתח כמיצולה את כל דמי לבבי, בו ראיתי אור גדול עד אשר כמעט בהו עיני לנשיא אותו; ויהי אף הרגעתי את רוחי, אף שבו דופקי עורקי למרוצתם המורגה, בינתי כרכי, חישבתי, העמקתי עצה, והחלכתי לנישת אל המלאכה, אם ימצאון עוזרים חרי טוב ואם לא אישען על מאחז"ל "במקום שאין אנשים היתדל להיות איש, ועם בר קפרא אקרא: זאת קפון קנה באתר, ובאתר דלית נבר תהוי נבר (ברכות) אנסה, כחי לבדי ויעבור עלי מה!

הקונטרס הקטן אשר לקח את כל לבבי זה שמו "דבר על אודות התלמוד" ואותו כוננו ידי הרב החריף בעל עין טובה ובוחנת ר' מאיר איש שלום, לכבוד רעו ואמתו הרב המובהק ר' א"ה ווייס ליום מלאת לו' שבעים שנה (וימסרנו לי בידו ביום הנ"ל ובבית האחרון) ותוכנו מכיל רק 5 עלים או 10 צד, והמה דוגמאות יתים שהן ארבע: יתים בהלכה ויתים בהגדה שבהדוגמאות האלו יראה לכל את כל הנמצא בהם מעקר התלמוד ואשר נתוספו בו אם בדרך אנב, או בדרך קושיא ופירוש, והם פרושי הרברים, שאם נסלקם יהיה מרוצת הענין נקי וברי בלא ערוב ובכלול ואז יצא לנו גם התרגום, וכה הוא מסיים את דבריו: "ובדרך אנב נעיר כאן שאם נדקדק בסגנון הלישונות שבתלמוד אז מיד ותיכף נוכל להכיר מה שהוא מעקר הסוגיא ומה שנתוסף בה, וגם אותו התוספות נכירם מה שנתוסף זה אחר זה, ומה תשובה גדולה על אותם הסוכרים שלא היה התלמוד כתוב ומונח" דבריו אלו כנים ונכונים ואין צריכים חזק לכל מי שיש לו חוש ההרגש והיודע ומכיר את סוגית התלמוד. והנה הוא מצא בהדוגמא האחרונה ההלכה בריש מס' פכחים מן הטעקסט המכיל 4½ צד את התלמוד העקרי לא יותר מן 60 שורות שמהן רבות רחבות; ואני הסודתי בתקוני שתקנתי אז עוד 25 שורות עד שישאר הטעקסט הנקי מכל הארבע וחצי צד, רק כצד אחד קטן ועל כל זה לא יחסר לנו מאומה, לא כלום! מכל תוכן הענין האמור בו והסכימו על ידי הרב המלומד היותר גדול בזמנו הר"ר לאנדאו ז"ל כאשר יראה הקורא במכתבו ואתו חכמים רבים וגם הוא בעצמו אם אמנם לא הזר מדעתו אחרי

יודעים מאומה מומנו וככל המון בית ישראל גם המה אינם יודעים מה לרחק ומה לקרב! הראיתם חזיון מעציב כזה בכל העמים הישנים לארציהם ולממשפחותיהם? ואין חולה מאתנו על הדבר הזה אין מי ידאג להשיב לנו את תורתנו וכבודנו, אין מישים לב לדבר הנדול הזה להחזיר עטרה ליושנה; ועד מתי תהיה כזאת בבית ישראל? אליכם אישים אקרא! אליכם חכמי ישראל, רבניו, ראשיו, מנהליו, כופריו נאוריו ופליסופיו, אזעק ואישוע לאמרו: "הבו לנו את תורתנו! הבו לנו את התלמוד צרוף ונקי בספר מיוחד אשר נוכל לקרא בו ולשום אליו לבנו, תורתנו הוא וללמדו אנו צריכים, הן בכנס הדבר תלוי לנקותו ולטהרו ולתתו לנו למורשה! כי מי יבא אחרים אחרי אשר כבר תעשו? מי יביא אתכם בדין? ומי יחריק אהרי מעשיכם אם תהיו כולכם באגודה ובעצה אחת?"

ידעתי אמנם גם ידעתי עד מאד כי קול קריאתי לא יהיה אף בקול קורא במדבר הוא ישוב אלי טרם יגיע לאזניכם, כי ידעתי אתכם ויודע אני את תנאותיכם, אהם לא תשימו לבבכם לדברי איש אשר לא בצל הכסף יושב, ואם חכמת המסכן בזויה, ק"ו קריאתו ובקשתו, וק"ו בן בנו של ק"ו עצתו ודברו, ולעולם לא תתאספו באגודה ובעצה אחת לטובת ישראל ותורתה, ואם קראתי אליכם, כא קראתי אלא כדי לצאת ידי חובתי לעצמי, כדי להראות לכם כי קולי קול גדול הוא אם גם אין שומע לו, אבל הפעם אחלי אדוני שמעו נא לי ואתורה לפניכם על כל מעשי, (וידי י ש א ין בו חרטה) אנלה לפניכם את כל מחשבותי, ולא בידים ריקניות אבוא לפניכם כי גם אציע לפניכם הצעה אחת אשר אם אך תהפצו לקבלה תראו ברכה בה.

שמעו נא ואספרה!

אחד הסופרים אנכי, אחד מאלה הנני מורה ומתורה המוספים חטא על פשע בספרות העברית, הנני כותב ומדפיס זה ישנים רבות ספרים ומאמרים רבים אשר לפי ראות עיני, ככל איש הרואה את בניו ואת ילדי רוחו דרך זכויות מגדלת, טובים המה ומועילים לבשירצו חכמי הדור, וגם אם ישנה אינני ראיתי כי כבר הביאו תועלת לאחדים המלומדים אשר יתאימו את דרכי ומחשבותי, וגם זכיתי לראות כי כפרי נכרכים ועומדים באוצרות הכפרים אשר לא תנע בהן יד, אבל הנני מצטער כל ימי להביא תועלת לעמי, תועלת מוחשית, תועלת בפועל ולא תועלת לימודית אשר כבר הביאו ויביאו אותה חכמים רבים — ולא אבחד, לא לעמי לבדו הפצתי להיות לתועלת כ"א גם לכל מין האדם הישר והנני חושב, הנני מתבונן, הנני מעמיק בדעיוני: איככה להשיב את התלמוד להעם והעם אל התלמוד בפועל ולא באומר לבד, כי לוא יהיה כזאת, כי אז תהיה התועלת לא לעם ישראל בלבד, כ"א גם אל כל האנשים הישרים בלבבותם אשר ישמחו על דבר אמת — וכבר יעצתי בלבי עצות ישונות ומישונות, אבל אחרי שמתי עליהם עין בקרת ראיתי כי הבל המה ורעות רוח.

אבל רעיוני הזה לא יתן לי מנוח, הוא שיחתי והגיוני כל היום וגם בלילה לא ינוח לבי, על מיטבתי בל לות אתהפך מצד אל צד ואבקש החבולות איך להוציא את חפצי זה אל הפועל, ומתחלה אמרתי בלבי לאסוף את כל המאמרים אשר מצאתים בי נתוספו בהם אם מהיטועים ואם מימנדי התלמוד ומלעיגו, אל מקום אחד על כפר מיוחד ולהרימם על גבי, בראיות מוצקות ובמפותים הוחכים לעיני כל ישראל ולעיני כל העמים, וכל הנשמר יהיו כולו קודש לה' ולישראל; ובה אמרתי לגול את חרפת התלמוד מעל ישראל ולהצדיקו בעיני מנדיו, וכמעט שמחתי על עצתי הזאת ואמרתי לגשת אל המלאכה, אבל אחרי התבוננתי מאד, והעברתי גם אותה תחת שבט הבקרת, מצאתי ראיתי כי גם זה הבל, גם מלאכתי הזאת אשר אולי אצטרף להקריש לה כל

חדת לדעתם, והראו לנו על כקומות רבים כי המה נתוכפו בדורות שלאחריהם מרבין סבוראי מהנאונים והמפרשים אם בודון או ביטגנה, כיה הועילו לנו החכמים מן המאספים עד החלוצים עד ראה"ו ור"י הלבן בבית מדרשיהם האחרונים אשר כחבו ספרים רבים בענינים כאלה? האם השליכו המה את הכאמרים שאינם מן התלמוד התוזה, ויתנו לנו תלמוד נקי אשר נוכל לקרא ולהבין בו? הן גם המה רק חברו ספרים והנהגות כהרבנים, והעירו ויעוררו מה ישעיר, נ"כ רק לאוצר הספרים אשר כפרידם יאסף אל תוכו⁽¹⁾, וכה יודפס התלמוד עם כל יטבוטיו וטעותיו אשר כאלה כן אלה מורדים בהם, באין מישים לב לנקותו ולטהרו ולהחליף יטמלותיו אשר בלו מרוב שנים.

וכמעשה הרבנים הנאונים עם התלמוד כן עשו הפוסקים האחרונים גם שולחן הערוך אשר על פיו צריכים אנו לחיות ולהתנהג, גם אותו סבבו כדבורים, ויעטרו לו עטרות ואת תוכו מלאו בציונים, אותיות, כבכים, וענולים, כפלו את ארבעת הלכיו ויעשו מהם שמונה ספרים גדולים ארוכים ורחבים ולבד אשר הוסיפו בספרים מיוחדים עד כי גם הלכה אחת כימנו עם כל מפרשיו פוסקיו ומשיגיו תספיק לנו לכל ימי היינו וגם אז לא נמצא בו ידינו ורגלנו כי זה אוסר וזה מתיר, זה כישיר וזה פוסל, זה מיקל וזה מחמיר⁽²⁾ וכה אם יקרה לפנינו מקרה אשר תצא מכדר היום — וזולת כף חולבת שנתחבה בקדירה של בשר, צריכים אנחנו קרבנינו כי המה יפסקו לנו את הדין — אך המה מתונים המה בדין ולא ימהרו להרוין מיטפט, ולכן ישאלו אחד מחבירו וישיבו כל אחד לחבירו עם אגרת שלומים וכל טיטול הם אחד לא נעדר — ומהם יצאו לנו "שאלות ותשובות" בכל ענפי החיים (!) והמכחור, המדות הטובות והרעות אשר יפרו ירבו ויטערו בכל שנה עד כי רשימות שמותיים כחזיקים כפרים שלמים — וזאת היא ספרותנו אשר נוצרה באיטמנתנו, זאת היא חכמתנו החרותה בעט ברזל להרפתנו ולביטנתנו מוכרת נצח — ואנחנו מרחיבים אותה, מפארים אותה בפארי אלילים ופסילים — ונחפזין כי נהיה ככל האדם?

וכה אנחנו היהודים התלמודים (3) שאין לנו — בעולמנו הדתי ובהשם הזה אשר בו נקרא את עצמנו וכן נקרא מפי אוהבינו ויטנאינו — אלא ד' אמות של התלמוד בכבר, לא נדע את התלמוד, ואין לנו מינו גם מושג קטן! אין אנו יודעים מה הוא התלמוד בכל הכתוב והנדפס ומה היא אינו מן התלמוד ולא רק המון עמנו בלבד אינם יודעים מה להבר ומה לזרות מינו ש"כ המה מקדישים ומעריצים אותו כולו עם כל הנספח לו והדבוק והקשור בו למראה עיניהם, כ"א גם חכמינו מורינו ופליסופינו אינם

(1) הנה תקרנו כן הוא, כל הכפרים היותר טובים והיותר מועילים, אשר התבטו יקנו אותם בנפש הפעה, יכרכס המה ויהפכו אותם מעד אל עד יראו מינו איזה ענינים אשר מטיבם יש להם נטיה להם, ואת כ יעמידוהו אל אוצר הכפרים וזו לא תגע בו יד עדי כזאת הגואל.

(2) על הלכות שחיטה וטריפות תמצא המשים ספרים אדרי השו"ע שכולם גבוהי קומה ועמי הכרים ולקטנים מהם אין מספר, מן ספק אחד נעשו ספקות רבים להצטרף לענין כפק ספקא, למרעיות אחת נעשו ריעותות רבות מאד למען תעטרנה לענין תרתי לרעיותא, עד כי נהיה למשל כפי החכמים אם תרצה לאכול בשר כשר עליו לאכול גחלי רתמים, ועכ"ז עוד לא נהיו השוחטים את ידיהם בעלמם ויחברו ספרים קצרים וארוכים בעניני שחיטות ובדקת.

(3) כל היהודים לבד הקראים תלמודים המה, וגם אלה אשר כבר פסקו פסקיות גדולות להחליפו את יום השבת כיום א', ואשר כבר כפלו את כל המנהגים הדתיים, גם המה אך תלמודים המה זה לך האות כי חוגגים המה את רג השבועות בששין בכיון אשר רשם לנו רק התלמוד, ובתורה אנו קוראים ממחרת השבת ובאיזה יום לא נכמן, לבד אשר יתנהגו כמותו כדינו אבלות, וע' | במאמרנו: מה הוא התלמוד, בספרנו The Pentateuch etc. וכהרעפארס אדוואקאט במאמרנו:

Is the Jewish religion non dogmatic?

כן יקום? נשתימם לראות, כי השאלות תלויות ועומדות גם עתה כמקדם בלי כל פחרון⁽¹⁾, כי הדעות ישונות הנה ומישונות גם עתה והפוכה על יתתי הכעפים, פוסח גם עתה ויפסח גם הלאה עד שתצא נפישו; וכל הכפרים הרבים, השאלות והתשובות, הוויכוחים, והדעבאטען, המה רק גל של עצמות יבשות גדול, גל עד על חטאת הדור ועל מישבותו!

ישבתי הפכתי בדברי חז"ל האלו וישמתי עיני ולבי על הכפרות של כל עם ועם ועל ספרותנו עתה, וראיתי כי דבריהם היים וקיימים המה בלי כל הפלגה ובלי כל נזמא כי באמת אנחנו היהודים אישנו מכל עם ביישנו מכל דור בכפרותנו הגדולה והרחבה, שהוא כמעט כולה רק דתית טהעאלאנית, קאטהאכיות וכו', וספרים מרעים אישר השיעור וההגיון יסודם. והחרש והנסיון יוכלו לחרון מיטפטיהם על הדבר הנידון כיטני פעמים שנים שהם ארבעה, לא נתחברו מאתנו כלל, או רק מעט מזער אישר העתיקו מספרי חכמי העמים, וכל עסקנו אנחנו הוא בפרויטים, בהנהות, בהערות, בהיפאטעזן וטאפיסטיס בדבר הכתוב בתלמוד ובספרי הרבנים שלאחריו, ומכל אלה אנחנו מחברים ספרים חדשים כביב התלמוד ומחברים לו וגם נפרדים מינו, הרבה מאד, ואם לא נאמר כי חסרי התועלת המה כולם, הנה לא נפרו על המדה אם נאמר כי תועלתם, גם של הטובים שבהם, מעטה מאד ויועילו רק לאחד בעיר ושנים במישפה המלומדים ועוסקים בתורת הכפרות, אף תועלת כללית לא תבוא כלל, גם להדבר שהמה מינעים עצמם להועיל.

נקח' נא לדוגמא את ספרי הנאונים האחרונים (ונניח את ספרי ההלכות מהראשונים אישר כל אחד ואחד בנה במה לעצמו מפני "טקינא בחברו או לא אישר בעיניו דברי שקדמו אישר כבר דברנו מזה במקום אחר) כהגר"א מווילנא, ר"ע איינער ר"י פיק, ועוד ועוד, אישר המה החלו להניה את התלמוד ולדקדק במלותיו נקודותיו ומעמיו, ומה עשו? האם הדפיכו המה את התלמוד כהנהותיהם, האם הסירו ממנו את המלית אישר לא יישרו בעיניהם וישמו אחרות תחתיה? לא! המה כתבו הנהותיהם על ספר לאמר "כן צריך להיות" והמדפיסים למען שבח מקחם הכניסם ביטולי התלמוד ויעשו לו זר סביב מהנהות רבות וישונות מאד, וכה ידפיכו המדפיסים בכל שנה ושנה את הש"ס עם הנהות חדשות, עם הערות ישונות ופרויטים מיטניס אישר יוסיפו תורני הדור המתחקים לעשות כמעט הנאונים האחרונים, ויגדל וייטמן התלמוד ומן שנים עשרה ברכים עבים ורחבים נעשו כ"ד ברכים גדולים דפוס ווילנא ומרוב העצים לא נראה את היער! לא נראה את התלמוד הבטל במיעוטו מרוב העוטרס אותו והמלא גם בתיכנו מאותיות ישונים ומיטניס, ציונים, בוכבים, עגולים ומרובע ת מפוררים בחצי לבנה, בתיבות מרובעות וכו' המורים כל אחד לעיין בזה הזהב סביבו ואם נחפזין לתמוד את התלמוד ולהבין בו עם כל פירושו והנהותיו אז תספק לנו מככת אחת על כל ימי חיינו היפלא אפוא כי רוב העם אין לו כל מושג מהתלמוד? האם נתפלא איפוא שגם בין החכמים המצוינים טהעאלאנים והפלוספים נמצא אך מעט מן המעט אישר קראו ולמדו את כל התלמוד כולו? ומה הועילו לנו איפוא המניהים בהנהותיהם והמפריטים בפירוטיהם? הן המה רק גדרו בעדו — ואין בא ואין יוצא לתוכו וממנו. ובן לאידך גיסא מה עשו לנו המיטבילים אישר עברו על התלמוד בעין בקרת

(1) לא רבד השאלות והוויכוחים שנשאלו מאת האנטישמיטים והשמיטים בדבר התלמוד והש"ע לא נתפתרו עד כה, כי גם שאלות ותשובות בדבר עגנות, מים שאין להם כוץ, זיוונים, הליצות, כולנה עומדות וקיימות ומחכות לפתרון הרבנים, אם כי מכפר ספרי "שאלות ותשובות" יגיע לאלפים, האין זה פלא הימני בחבל?

פרוודור להכנס לטרקלין (יבז ג' פתחים).

פתח ראשון

ענף אחד קטן מענפי האילן הגדול והחזק אשר נבחרו יעקבים וברחבו יסוב את כל העולם ויקטר ויאחד את כל בית ישראל בארבע כנפות הארץ, הוא התלמוד בבלי, שנחתם לנו זה כשתים עשרה מאות שנה, הנהו לפניכם קוראים נכונים, במסכתא "ראש השנה" הזאת עם העתקתה בטפה חיה אשר תאיר אורה ראשונה; ואחריה תכאנה חברותיה המסכתות הקודמות לפניו והמאוחהות בסדר הישיב, כי כבר ערוכים בידנו וישמורים אתנו כל המסכתות מסדרי זרעים מועד נשים, כמוה ובמתכונתה, ואם יחיינו ה' בחסדו עוד שנה אחת, תהינה כל המסכתות מסדרי נזקין קדשים גה ית מפרווד, בידנו.

קנקן חדיש הוא, אם כי מלא ישיב על כל נדויותי תנהו, ישלל בן חובתנו היא להתייצב בפתח יערינו לחטיפה מלים אחדים בראשית ההוצאה החדישה הזאת לאמר: מה ראינו על בבה ומה הנש איתנו לשבת אל המראכה הגדולה והנכבדה הזאת, ומה היא התועלת אשר תצא ממנה לבית ישראל, ולכל העולם כולו?

חובתנו הזאת הננו ממלאים בשמחה, ובתורה לאל עליון הגומר עלינו, ונאמר: "לעולם יצפה אדם לחלוט טוב עד כ"ב שנה", אמרו חז"ל ואנחנו חלום נעים חלמנו, רעיוננו על משכבנו סלקנו זה כשתים עשרה שנה, ועוד בשנת תרמ"ב הואנו לדעת בספרנו "לבקר מטפט", כי מגדי התלמוד ומלעיניו הבנינו בו דברים רבים נגד רצונם ודעתם של מאספי התלמוד, ובשנת תרמ"ה פרסמנו את החלום הזה ברוב ענין, במאמרים גדולים אשר הקדישנו בהקול 298, 99, 300, וגם בחוכרות מיוחדות "אגרת פתוחה לכל התורנים והרבנים", ואגרת התלמוד הישנית ועד כה לא מצאנו לו פתורנים אם כי מטיבי החלום הזה נמצאו אז רבים גדולים וכן ישרמים; ולמען ידעו דורותנו והבאים אחרינו את כל חלופי הדברים ישחיו בין חבמו הזמן ובינינו, עשר שנים לפנינו, בענין הזה, נחשוב לא למותר לבדד את עקרי הדברים ולטומם לפני קוראנו החדשים בארץ החדשה. כה היו ראשית דברנו בהקול 298:

אריא אר ה אלמלא לא הטאו ישראל לא נתן להם אלא חמשה חומשי תורה וכפר יהושע בלכד וכו' שני' בו ברב חבמת רב כעס (גדרים כב). ויותר מזה כני תחר עשות ספרים הרבה וכו' שכל הטבנים אותם לתוך ביתו מהומה הוא מוכנים לביתו (מדרש קהלת).

הדברים האלה, אחי ואדוני, נאמרו עשר מאות שנה לפנינו! ואנחנו הרמים בדור הזה מה נענה אבתריהו? אם חז"ל מטיבי רואי אמרו כזאת על ספרי הנביא ב, על כתבי הקדש, ועל קדש הקדשים בשיר השירים, על המישנה והתלמוד יבבימיהם, מה נאמר אנחנו על הספרות התלמודית והרבנית אשר פרצה קדמה וימה צפונה ונגבה, ועוד תפרין תתגדל ותתרחב מיום אל יום? אם בעיניהם היתה ספרותם חטאת הקהל וכל הטבנים לתוך ביתו חבמים מהומה בביתו, מה תהיה כפרותנו הרבנית בעינינו? ואיזה ישם נכנה אנחנו להספרים הרבים אשר נולדו, ויציצו חדשים לבקרים בדבר התלמוד וספרות הרבנית, מהמחייבים והמזכים, מהמקטרינים והמליצים? הן גם המה יטטפו ועברו כל גבול ואם נאספם חד אל אחד ימלאו בית גדול ורחב ידיים, תחתים שנים ושלשים באין מקום להכנים בו מחט כדקית! ואם בעינים הודרות נביט את כל הנאמר והנרפס, ונשאל האם נפתרה גם אחת מן השאלות יעליהן ידונו אספרים הרבים, אם באו בדבר אחד למצער לכלל דעה אחת והחליטו הממנה ואמרו

מסכת

ראש השנה

(ה) רבי שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הסגן, פרוכת עביה טפה, ועל שבעים ושנים נימין נארגת, ועל כל נימא ונימא עשרים וארבע חוטיין, ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה, ומשמנה ושתי רבוא נעשית, ושתיים עושין בכל שנה, ושלוש מאות כהנים מטבילין אותה.

(ו) בשר קדשי קדשים שנטמא, בין באב הטומאה בין בולד הטומאה, בין בפנים, בין בחוץ, בית שמאי אומרים הכל ישרף בפנים, חוץ מי שנטמא באב הטומאה בחוץ; בית הלל אומרים הכל ישרף בחוץ, חוץ מי שנטמא בולד הטומאה בפנים.

(ז) רבי אליעזר אומר, את שנטמא באב הטומאה, בין בפנים, בין בחוץ, ישרף בפנים; רבי עקיבא אומר מקום טמאתו, שם שריפתו.

(ח) אברי התמיד ניתנין מחצי כבש ולמטה במזרה, ושל מוספין ניתנין מחצי כבש ולמטה במערב, ושל ראשי חדשים ניתנין מתחת כרכוב המזבח מדמטה. השקלים והבכורים אין נוהגין אלא בפני הבית, אבל מעשר דגן ומעשר בהמה והבכורות נוהגין בין בפני הבית, בין שלא בפני הבית. המקדיש שקדים ובכורים, הרי זה קדש; רבי שמעון אומר, האומר בכורים קדש, אינן קדש.

הדרן עלך מסכת שקלים.

פירוש רמ"ל

(ה) רשב"ג, בדבר הפרכת יאמר בירושלמי כי המשנה דברה כלשון הבאי, וגם בבבלי (חולין צ:): 'יחשוב את המשנה הזה וגם מה שחשקו את התמיד בכוס של זהב מן רבוי הבאי, ואולם הרואה בספר Buchler שזכרנו לעיל, יראה כי ריבוי הכהנים המטבילין אותו אינו גוזמא, כי לא מצאנו את המשנה תספר גוזמאות והחיקש לערים גדולות ובצורות בשיטות, וכן לותב קע הארץ לקולם אינו דומה כלל, כי כבר אמר ר' ישמעאל גם בהלכה שהתורה דברה כלשון בני אדם, משא"כ פה שהמספר מצומצם, וגם להשקות את התמיד בכלי זהב איננו מן דברים המפליאים, לפי רובי העשירות וכלי זהב שהיו במקדש, וצ"ג, (ראה בתפא"י מ"ש בשם הגאון מווילנא), וגם הסך שקצבה להוצאת הפרוכת יכול להיות כי היה מטבע קטנה כהפיאכטר עתה במדינת השולטן או כהשוה בצרפת; כי בדרך כלל לא מצאנו שהמשנה תספר גוזמאות.

(ז) הכל ישרף בפנים, מקום טומאתו, כמסכת תמיד יתבארו שתי המשינות האלו, כי שם מקומן.

(ח) ענין הכרכוב שהוא לענין מוספי ר"ח יתבאר במס' מדות. מעשר ובכורות נהגו גם שלא בפני הבית לכלכל את המון הלויים, שלא להם כל נחלה מאבותיהם.

פרק שמיני.

(א) כל הרוקין הנמצאין בירושלים טהורין, חוץ משל שוק העליון, דברי רבי מאיר; וחכמים אומרים בשאר ימות השנה, שבאמצע טמאין, ושבצדדין טהורין, ובשעת הרגל, שבאמצע טהורין, ושבצדדין טמאין, שמפני שהן מועטין, מסתלקין לצדדין.

(ב) כל הכלים שנמצאין בירושלים, דרך ירידה לבית הטבילה, טמאין, דרך עליה, טהורין; שלא כדרך ירידתן, עליתן, דברי רבי מאיר; רבי יוסי אומר, כולן טהורין, חוץ מן הסל, ומן המגריפה, והמריצה, המיוחדין לקברות.

(ג) סכין שנמצאת בארבעה עשר, שוחט בה מיד, בשלשה עשר שונה ומטביל; וקופין, בין בזה ובין בזה שונה ומטביל; חל ארבעה עשר להיות בשבת, שוחט בה מיד, בחמשה עשר שוחט בה מיד, נמצאת קשורה לסכין, הרי זו כסכין.

(ד) פרוכת שנטמאה בולד הטומאה, מטבילין אותה בפנים ומכניסין אותה מיד, ואת שנטמאה באב הטומאה, מטבילין אותה בחוץ, ושוטחין אותה בחיל, ואם היתה חדשה שוטחין אותה על גג האיצטבא, כדי שיראו העם את מלאכתן שהיא נאה.

פירוש רמ"ל

פרק שמיני.

(א) כל הרוקין, רוק הזב הנזכר בתורה (ויקרא ט"ו 8) ידוע הוא שהוא טמא, ויען כי אי אפשר שלא היו זבין בין העם הרב שבא בירושלם יום יום, ואי אפשר שלא יגעו טהורים ברוקין של הזב בעת מהלכם ברחובות ירושלם, תשמיענו המשנה את המנהג, איככה נהגו בחיות ירושלם בשלוה ובהמ"ק על מכוננו, והנה ר"מ אמר שכל טמאי זוכה הלכו למו בשוק העליון ולא בשוקים וברחובות אחרים למען לא יטמאו את הטהורים, אבל חכמים אומרים, כי בשעת הרגל קבעו למהלך הטמאים את צדי הדרכים וכל הטהורים הלכו באמצע, וכחול להיפך, ומוכן מאליו שאין לחוש להרוק שנמצאו במקום שהטהורים מהלכים, וכן אין ספק שהרוק הנמצא במקום שהטמאים מהלכים, שהוא טמא.

(ב) כל הכלים, מזאת המשנה למדנו כי שני דרכים היו לבית הטבילה אחת ליורדה ואחת לעליה, שלא יפגעו הטהורים בעת עליותן את הטמאים ויתטמאו שנית, ולכן הננו הולכים אחרי הרוב כלומר כל דפריש מרובא פריש, ובירידה שהיו כל הכלין טמאין הנמצא טמא ובעליהם שהיו טהורין הנמצא טהור, ואך על הכלים שמוהדין לטומאה גזרו גם נמצאו בדרך העליה, מפני שאין מוציאין כלי מחזקתה; והטעם הזה גם כסכין במשנה שלאחר זאת, ואך הקופין שלא נהגו לשחוט בו שונה הוא, כי אינו פריש מרובא. הר"ר יאכט תרגם על פי פירוש המימוני את המשנה הזאת והוא דחוק מאד, ולכן פרשנו את המשנה כפשטתה, ואחרי כתבנו זאת ראינו גם כפירוש תפארת ישראל, שגם הוא מוכן כפירושנו.

(ד) פרוכת שנטמא, ענין וולד הטומאה שר"ל "ראשון לטומאה" יקרא מי שנגע באב הטומאה, וסדר מהלקותם היא: "גויה מת" היא נקראת "אבי אבות הטומאה", הנוגע בה היא "אב הטומאה" והנוגע בו הוא "ראשון", והנוגע בראשון יקרא "שני לטומאה", וכן "שלישי, וכן "רביעי", ופרטי דינם יתבארו בסדר טהרות.

שקלים

שביעי

(ד) בהמה שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדר, וכמידתה לכל רוח, זכרים עולות, נקבות זכחי שרמים; רבי יהודה אומר, הראוי לפסחים פסחים, קודם לרגל שלשים יום.

(ה) בראשונה היו ממשיכין את מוצאייה עד שהוא מביא נסכיה, חזרו להיות מניחין אותה ובורחין, התקינו שיהו נסכיה באין משל ציבור.

(ו) אמר רבי שמעון, שבעה דברים התקינו בית דין, וזה אחד מהן: נכרי ששלח עולתו ממדינת הים, ושלח עמה נסכים, קריבין משלו, ואם לאו, קריבין משל ציבור; וכן גר שמת, והניח זכחים, אם יש לו נסכים קריבין משלו, ואם לאו, קריבין משל ציבור; ותנאי בית דין הוא על כהן גדול שמת שתהא מנחתו קריבה משל ציבור. רבי יהודה אומר, משל יורשין ושלימה היתה קריבה.

(ז) על המלה, ועל העצים, שיהו הכהנים נאותין בהן; ועל הפרה שלא יהו מועלין באפרה, ועל הקנין הפסולות שיהו באות משל ציבור; רבי יוסי אומר, המספיק את הקנין מספיק את הפסולות.

פירוש רמ"ל

עולה כליל על המזבח ולא היו מנתיים אותה לנתחים רק לאברים שלמים, לכן אם נמצא אבר שלם ודענו שהוא עולה, אבל החטאת, שממנה היו הכהנים אוכלין, היו מנתחין לנתחים ולכן חוששין שמא חטאת היא, ואם אמנם לא היו אוכלים כלל את הנמצאות מחשש נותר, היתה צריך להשמיענו את דין הבשר הנמצא, למען נדע הדיון אם עבר אחד ואכלו, שאז בירושלם לא היה חייב שום אדם על האכילה ההיא, וכן בעזרה לא היינו יכולים לחייב את הכהן בעד איזה חתיכה מפני שהיא היתה כורא דבר הנאכל לכהנים, כי מהעולות לא היה חתיכות, אבל אם אכל אבר שלם, אז חייב שמא מעולה היא שמשפטה להיות כולה כליל. ואגב תבאר את הדיון מבשר חולין שנמצא בכל ערי ישראל שאם אך חתיכה היא ולא אבר, הולכין אחר הרוב שהוא מבשר שהוטא, אך על אבר שלם יש לחוש שמא לא חששו להתכו מפני שהיא נבלה ועזבו אותו לחית השדה כמו שהוא ולכן אכור בכל ימות השנה; אך ברגע, שהבשר מרובה, הולכין גם באברים אחר הרוב שהוא מבשר שהוטא, במקום שרוב אנשי העיר ישראל המה.

(ד) בהמה שנמצאת וכו', ר' יהודה יצדק בהשקפתו על בהמות הזכרים שנמצאו קרוב לפסח, העת שכל ישראל מקריבין את פסחיתן שקרוב לזדאי הוא כי הוא אחד מן הפסחים שנאבדו לבעליהן, אבל כונתו דוקא על זכר בן שנה ולא על בהמה שנראה שיש לו יותר מן שנה אחת, אך החכמים מחמירין גם בזה ואומרים כי יוקרב לעולה שהיא כולה כליל, פן מן העולות היא ומעלין בקודש ולא מורידין.

(ו) כהן גדול שמת, מנחת כהן היא הנאמר בויקרא ו, 13.

(ז) מועלין באפרה, אם כי מן התורה אין בה לא קדושה ולא מעולה גזרו החכמים, מפני שהיו הכהנים משתמשים באפרה, ועיקר הדבר שהמשנה מזכרת פה, המה הקנין הפסולות, ר"ל אם נמצאו פסולות אחר שהגזבר שלם בעדם ולקחם מהמוכר, שכלי ספק נפסלו בעת היותם כבר תחת יד הגזבר שאז אין אחריותה על המוכר ואחרים יקרבו תחתיה משל ציבור, ויען כי יד ההקדש תמיד על העליונה, והדבר הזה היה מן הרבדים שרוב המוכרים לא יכלו לעמוד בו, לכן הוצרכו לתקן זאת בתקנה מיוחדת, ור' יוסי חולק גם בזה, אך אין הלכה כמותו. ופרטי הדיונים טקנים יתבארו במקומם.

פרק שביעי.

(א) מעות שנמצאו בין השקלים לנדבה, קרוב לשקלים יפלו לשקלים, לנדבה יפלו לנדבה, מחצה למחצה, יפלו לנדבה; בין עצים ללבונה, קרוב לעצים יפלו לעצים, ללבונה יפלו ללבונה, מחצה למחצה יפלו ללבונה; בין קנין לגזולי עולה, קרוב לקנין יפלו לקנין, לגזולי עולה, יפלו לגזולי עולה; מחצה למחצה יפלו למעשר שני יפלו למעשר שני, מחצה למחצה יפלו למעשר שני. זה הכלל, הולכין אחר הקרוב להקל, מחצה למחצה להחמיר.

(ב) מעות שנמצאו לפני סוחר בהמה, לעולם מעשר; בהר הבית, חולין; בירושלים בשעת הרגל, מעשר, ובשאר כד ימות השנה חולין.

(ג) בשר שנמצא בעזרה, איברין עולות; חתיכות חטאות; בירושלים ובחי שלמים; זה וזה תעובר צורתו ויצא לבית השריפה, נמצא בגבולין איברין נבילות, חתיכות מותרות; בשעת הרגל שהבשר מרובה, אף איברין מותרין.

פירוש רמ"ל

פרק שביעי.

(א) מעות שנמצאו, לפי שיש הברל בין קדושה לקדושה בקרבנות ובנסכים, ומהחובה שלא יהליפו לקנות מן מעות שנתרמו לקדושה המורה דברים שהמה רק קדושה קלה, לכן אומר שאם נמצא הכסף בשיעור שוה משני הרבדים, היינו שישטח הרצפה מן הכסף לחיבת השקלים ולחיבת הנדבה שוה הנחו, אז מחשש שמא המה מעות נדבה שמהם קונין רק עולות והמה קדושה המורה מן כסף השקלים שבדמיהם קונין כל דבר וגם נותנין לאומנין, לכן יקנו בכסף הזה דבר שבו קדושה המורה מן כסף השקלים, וכן הדבר עם עצים ולבונה שהלבונה קדושה מהעצים מפני שהלבונה היא קרבן והעצים רק מכשירי קרבן, וכן הוא הדיון בכל אשר תחשוב המשנה הלאה שהשנית קדושה יותר מהראשונה, ולכן בעת ספק תזכה תמיד החמורה מן הקלה. וזה אומרה, "להחמיר", ר"ל לקנות בכסף דבר שבו קדושה המורה מהצד שכנגדה, ובדבר עמידתם של השופרות ושטחם ראה בפירוש תפא".

(ב) לפני סוחר בהמה, הכסף שנמצא בהר הבית שרוב ההולכים בו המה כהנים, יש לשער כי הכסף נפל מאתם והמה חולין, מפני כי כסף הקדשים לא יסאו הכהנים בצלחתם ואם נטלוהו מן התיבה למטרת הקרבן, בלי ספק כבר חללו אותו על הבהמה בעודו בלשכה, וממילא יצא הכסף לחולין; משא"כ אם נמצא הכסף במקום אחר לפני סוחר הבהמות הוא בלתי ספק ממעות מעשר שני, אשר רוב הקונים אך בכסף מעשר שני יקנו, ולכן נחשב כן בכל ימות השנה. ומטעם הזה הכסף הנמצא בכל מקום בחוצות ירושלם בשעת הרגל, שכל ישראל יעלו שמה לרגל ויביאו אתם את כסף מעשר שני, הולכים אחר הרוב שנאבד מאחד מהאורחים, אבל בכל ימות השנה, זולת שוק הבהמות, הכסף חולין.

(ג) יען כי ובחי השלמים נאכלין בכל העיר לכל אדם, לכן אם נמצא בשר ברחוב נחשוב אותו לשלמים, ויען כי יוכל להיות שהוא נותר (ר"ל יותר משני ימים ולילה אחד), לכן יתזקקוהו בכסף עוד לילה אחד למען יוכלו לחוצו לבית השריפה כודאי נותר. ובעזרה שהעולה היתה

לנדבה. נדבה מה היו עושין בה? לוקחין בה עולות, הבשר לשם, והעורות לכהנים; והו' מדרש דרש יהוידע כהן גדול: "אשם הוא אשם אשם לה' (ויקרא ה') זה הכלל, כל שהוא בא משום חטא ומשום אשמה, ילקח בו עולות, הבשר לשם, והעורות לכהנים; נמצאו שני כתובים קיימים: אשם לה' ואשם לכהנים, ואומר "בסף אשם ובסף חטאות לא יובא בית ה' לכהנים יהיו". (מלכים ב' י"ב)

פירוש רמ"ל

את נדרו אשר נדר קודם, אבל אם נדר ואמר הרי עלי איזה דבר, אז יש שיעור קצוב שלא יפחות מזה, ואגב תשמיענו המושג כי העורות של כל הקרבנות היו לכהנים, ובספרו של Buchler הנ"ל, ימצא הקורא כמה כהנים היו מתעסקים בזה והעשירות הגדולה שהיתה להכהנים מהעורות, וכמה לשכות מיוחדות שהיו כשביל זה במקדש, וכן מתי נתחלקו להכהנים ושהכהנים בעלי הזרוע גזלו את הכהנים העניים בלקחם לעצמם בזרוע את החלק היותר גדול, אם שהיו משמיטים עצמם מעבודת הקרבנות שהיתה עבודה קשה מאד, וסכום העורות היה רב מאד, (עיי"ש ותשתומם).

שער נשים, שער השיר. ולמה נקרא שמו שער יכניה? שבו יצא יכניה בגלותו. במזרח: שער ניקנור, ושתי פשפשין היו לו: אחד מימינו, ואחד משמאלו, ושנים במערב, שלא היה להן שם. שלשה עשר שולחנות היו במקדש: שמונה של שיש בבית המטבחים, שעליהן מדיחין את הקרביים, ושנים במערב הכבש, אחד של שיש, ואחד של כסף; על של שיש, היו נותנים את האיברים, על של כסף, כלי שרת; ושנים באולם מבחוץ על פתח הבית: אחד שר שיש, ואחד של זהב; על של שיש, נותנין לחם הפנים בכניסתו, ועל של זהב, ביציאתו, שמעלין בקודש ולא מורידין; ואחד של זהב מבפנים, שעליו לחם הפנים תמיד.

ה) שלשה עשר שופרות היו במקדש, וכתוב עליהם: תקלין חדתין, תקלין עתיקין, קניין, וגזולי עולה, עצים, ולבונה, זהב לכפורת, וששה לנדבה. תקלין חדתין, שבכל שנה ושנה, ועתיקין, מי שלא שקל אישתקד שוקל לשנה הבאה; קניין, הן תורין, וגזולי עולה, הן בני יונה, כולן עולות, דברי רבי יהודה; וחכמים אומרים: קניין, אחד חטאת ואחד עולה, וגזולי עולה, כולן עולות.

ו) קאומר: "הרי עלי עצים", לא יפחות משני גזרין; "לבונה", לא יפחות מקומץ; "זהב", לא יפחות מדינר זהב, ששה

פירוש רמ"ל

וכתנים או ליום רבים היו מתכנסין לפתוח או לסגור אחד הדלתות, וענין השולחנות מבואר, ואמרו: "מעלין בקדש" הוא, מפני שלחם הפנים היה מונח בפנים על שולחן של זהב, הצריכו לו שולחן כזה גם בצאתו מן הקודש.

ה) שלשה עשר שופרות, השופר הראשון היה כתוב עליו "תקלין חדתין" ר"ל בו צריכין להשליך את השקלים משנה זו בפני הגזבר, והשני היה כתוב עליו "תקלין עתיקין" לאמר: בו וישלכו השקלים שלא נגבו בשנה העברה ג' כ בפני הגזבר והוא מקבל ממנו קבלה, שיחזירו לו את עבוטו. השלישי היה כתוב עליו קניין, לאמר כי תחפץ לנדב על "קניין" ישליך נדבתו בו. הרביעי "גזולי עולה" ר"ל בו ישליכו המנדבים כעד תורים ובני יונה למזבח לצרכי עולה את נדבותיהם, החמישי "עצים" בו יקובל נדבות על העצים למערכה, הששי כתוב עליו "לבונה" בשביל קדש המנדבים נדבות על הלבונה, השביעי "זהב לכפורת" כי בו היו הנדבות שהתנדבו בשביל קדש הקדשים והכפורת שהיה שם. אלה המה השבעה שופרות הראשונים, והששה שהיו לכתם נדבה, גם עליהם היו חרותים שמות מיוחדים (לדעת הרמב"ם) והם: על הראשון "מותר חטאת", ר"ל מו שהקדיש מעות לחטאת ואחריו קנותו נשאר לו עוד מהם היה משליכם כשופר הזה למען שמן הכסף הזה לא יוקח רק לצרכי חטאת, השני "מותר אשם", השלישי "מותר קיני זבין ויולדות", הרביעי "למותר קרבנות נזיר", והחמישי "מותר קרבן מצורע" שזהו כנ"ל, אם הפרש מעות למטרת אחד מהם ונשארו בידו אחריו שהוציא מהם למטרת נדבתו וישל המותר כל אחד במקום המסומן למענו, ועל הששי היה כתוב "נדבה" כתם יצמזה היו לוקחין לכל הנצרך למקדש או למזבח. ובדבר הפלוגתא שבין החכמים לר"י הוא כי החכמים סוברים שדעת המנדבים לקניין היא, שמכספם יקנו דבר שיעלה על המזבח כולו כלייל, והרמב"ם אומר שההלכה כחכמים.

ו) האומר הרי עלי, אחר שנתבארו ענין השופרות השונים שהיו משתמשים לנדבות שונות תבאר, כי רק אז מותר להשליך להשופרות כמה שיחפזין ואפילו כל שהוא, אם אינו משלם

פרק ששי.

(א) שלשה עשר שופרות, שלשה עשר שולחנות, שלש עשרה השתחויות היו במקדש; של בית רבן גמליאל ושל בית רבי חנינא סגן הכהנים היו משתחיים ארבע עשרה; והיכן היתה יתירה? כנגד דיר העצים, שכן מסורת בידם מאבותיהם, ששם הארון נגנו.

(ב) מעשה בכהן אחד, שהיה מתעסק, וראה הרצפה שהיא משונה מחברותיה, בא ואמר לחבירו, לא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו, וידעו בייחוד ששם הארון נגנו.

(ג) והיכן היו משתחיים? ארבע בצפון, וארבע בדרום, שלש במזרח ושתיים במערב, כנגד י"ג שערים. דרומים, סמוכין למערב: שער העליון, שער הדלק, שער הבכורה, שער המים; ולמה נקרא שמו שער המים? שבו מכניסין צלוחית של נסוך מים בחג. רבי אליעזר בן יעקב אומר: בו המים מפכין, ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית.

(ד) לעומתן בצפון סמוכין למערב: שער יכניה, שער קרבן,

פירוש רמ"ל

פרק ששי.

(א) שלשה עשר שופרות, כבר אמרנו שהתיבות שהיו בהם כסף השקלים או הנדבות נקראים שופרות מפני שהיו קצרים מלמעלה ורחבים מלמטה שלא תוכל יד לכנס בתוכה, וכן היו עקומים מטעם זה, והמשנה הזאת תספור את כל מה שהיה במקדש במספר שלשה עשר המספר הקדוש להם, (כנגד שלש עשרה מרות הרחמים הנזכרים במקרא, ושכנגדם התקין ר' ישמעאל שלשה עשרה מידות לדרוש בהם את התורה), ובמשנה ה' תפרש מה היו ה"ג שופרות משתמשין, וכן תפרש באיזה מקומן היו ההשתחויות. (מן תוכן המשנה הזאת נראה, כי ידעו מלימודי פסגא ארוס בדבר המספרים והמספר 13 היה נחשב לא-צולח גם בימים הקדמונים, ולמען הסיר מלב ההמון את האמונה הטפלה הזאת, תקנו דברים קדושים במספר הזה, או אולי כונו כזה להמתיק רוע מזלו של המשתמש במספר 13 בזה שבזמננו לזכרים קדושים; וגם בזמננו נוסדה חברה בשם "Thirteen-Club" המשתמשים כל הדברים רק במספר 13 להראות להמון שאין כל חשש וסכנה בו.) וכמס' מדות יתבאר איפוא היה דיר העצים.

(ב) מעשה בכהן, כהן היה בעל מוס ופסול לעבודת הקרבנות ורק היה מתעסק לברר העצים שהמתולעים או הנרקבים היו פכולים; וכן היו מפצלין את העצים מן העור שעליהן למזבח; והארון נגנו עוד במקדש ראשון כאשר ראו שאין עוד תקוה שתנצל העיר והמקדש מירי הכשדים, והכהן הזה מת, מפני שרצה לגלות את הסוד הזה; ועיין בספרנו The Pen-tateuch etc., Chicago, 1894.

(ג) והיכן היו משתחיים, האומר כי י"ג שערים היו במקדש, הוא אבא יוסי בן יוחנן, נצר מן הכהנים הגדולים שהיו במקדש שני, אבל לדעת החכמים רק שבעה שערים היו וההשתחויות היו כנגד י"ג פרצות שפרצו היוונים בבהמ"ק ובית חשמונאי גדרום; שלכן גזרו השתחויות כנגד הפרצות האלה כעין הודיה, ואולם המשנה אשר תהא תשעה בשמותם ושנים בלא שם מיוחד ואומרת איפוא היו בפרט, נראה כי כדבריה כן היה (והחכמים חלקו רק מההשערה ולא מההקבלה, וראה בתפא"ר על המשניות, ופירושו בשם אביו קשה לחולמו).

(ד) פשפושין, נקראים דלתות קטנות בתוך הגדולות, כי הגדולות היו כבדין וקשין לפתות

(ה) מי שאבד ממנו חותמו, ממתנין לו עד הערב, אם מצאו לו כדי חותמו, נותנין לו, ואם לאו, לא היו נותנים לו, ושם היום כתוב עליהן מפני הרמאין.

(ו) יצתי לשכות היו במקדש: אחת לשכת חשאים, ואחת לשכת הכלים; לשכת חשאים, יראי חטא נותנין לתוכה בחשאי, ועניים בני טובים מתפרנסין מתוכה בחשאי; לשכת הכלים, כל מי שהוא מתנדב כלי, זורקו לתוכה, ואחד לשלשים יום, גוזרין פותחין אותה, וכל כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית, מניחין אותו, והשאר נמכרין בדמיה ונופלין ללשכת בדק הבית.

פירוש רמ"ל

(ה) מי שאבד ממנו חותמו, אם אבד חותם לא אמרו שיהיה יד הקדש על העליונה והמאבד חותמו לא ישיג כלום, כ"א בקרת היו עושים בהכסף הנפדת ואם היה הכסף יתר על החותמות שכיר הנותן נסכים והסכום שלו שוה עם המעות שנתן הקונה בעד חותמו, היו נותנין לו נסכים ועל החותם לא היו מקפידין אותו למצוא, כי היה כתוב עליו שם היום ואינו מועיל ליום אחר.

(ו) יצתי לשכות, בתלמוד ירושלמי מביא ציורים יפים מן לשכת חשאים וספר דברים רבים ממעשה הצדקה הזאת. והנה לשכות רבות היו במקדש בשמות מיוחדים אשר לא יחשבו פה, ואך לחשיבות יצתי לשכות הללו ינקבם.

(ב) אין פוחתין משלשה נזברין ומשבעה אמרכלין, ואין עושין שררה על הציבור בממון פחות משנים, חוץ מבן אחיה, שעל חולי מעיים, ואלעזר שעד הפרוכת, שאותן קבלו רוב הציבור עליהן.

(ג) ארבעה חותמות היו במקדש, וכתוב עליהן: עגל, זכר, גדי, חוטא; בן עזאי אומר, חמשה היו וארמית כתוב עליהן: עגל, זכר, גדי, חוטא דל, וחוטא עשיר. עגל, משמש עם נסכי בקר, גדולים וקטנים וזכרים ונקבות; גדי, משמש עם נסכי צאן, גדולים וקטנים, וזכרים ונקבות, חוץ משל אילים; זכר, משמש עם נסכי אילים בלבד; חוטא, משמש עם נסכי שלש בהמות של מצורעים.

(ד) מי שהוא מבקש נסכים, הולך לו אצל יוחנן, שהוא ממונה על החותמות, נותן לו מעות, ומקבל ממנו חותם; בא לו אצל אחיה, שהוא ממונה על הנסכים, נותן לו חותם, ומקבל ממנו נסכים, ולערב באין זה אצל זה, ואחיה מוציא את החותמות, ומקבל כנגדן מעות, ואם הותירו הותירו להקדש, ואם פחתו, ישלם יוחנן מביתו, שיד הקדש על העליונה.

פירוש רמ"ל

והנה המשנה אינה מזכרת אם היו הממונים כהנים, לויים, או גם ישראלים היו כיניהם, וכבר דברו בזה הרבה הכמו זמננו, ואולם הרוצה לדעת את תכונת הכהנים והממונים האלו, טיבם וטבעם בפרוטרוט, עליו לעיין בספר Die Priester und der Cultus von Prof. Buchler, Wien, 1895, ושמה יראה כי מספר הכהנים לבד עלו לא למאות ולא לאלפים, כי אם לעשרות אלפים, וכן מספר הלויים היה רב מאד, וכן על איזה דברים היו הממונים רק מהכהנים ועל איזה דברים גם מלויים וישראלים, ראה שם מעד 47-67, ואנחנו דברנו עוד מזה בסוף ס' שבת בדבר הו"ח גזירות שגזרו חכמים על הכהנים ועל התרומה.

(ב) אין פוחתין, סדר הנשיאות במקדש היו כן: המלך ואחריו הכהן גדול, ואחריו הכהן, ואחריו הקתליקון שהיו שנים, אחריהם האמרכלין שהיו שבעה, ואחריהם הגזברין שהיו רבים וגם תחתיהם היו ממונים רבים. והנה משמרת כל אחד מהם מבואר במס' תמיד ויומא ובפרט בהספר הנזכר למעלה.

(ג) ארבעה חותמות, הנסכים לכל קרבן שונים היו כידוע, ולכל הנסכים היה מחיר קצוב במקדש, והנה נסכי כבשים ועזים גם הזכרים שבהם שוים היו והותם "גדי" היה מספיק גם להמכיר קרבנו כבש, אבל לאילים היה נסך מיוחד גדול ממנו ולכן השתמשו בחותם "זכר" שהיה כמין למי שקרבנו "איל", אבל בבקרים שוין הזכרים והנקבות הגדולים והקטנים ולכן השתמשו בחותם "עגל" למי שקרבנו מן הבקר. ועל קרבן המצורעים השתמשו בחותם "חוטא" (לרמז שהצרעת באת מפני החטא) שעד העשירים היה להביא שני אילים וכבשה אחת ונסכיהם, היה ההותם חוטא מספיק לתת להם את הנסכים שהוזכרו בתורה, אבל על העניים המצורעים שלא היה להם להביא רק כבש אחד ושתי תורים, ורק עשרון אחד כולת ולוג שמן בלא יין, אמרו החכמים, כי לא היה צריך לכמן מיוחד; ובן עזאי היה אומר, כי חמשה חותמות היו שעל החמישי היה כתוב חוטא = דל להבדילו משאר גדי הצריך גם יין ואומר שהיה כתוב עליהן ארמית ולא עברית וכלי ספק היתה קבלה בידו, כי כל הסמנים שבמקדש היו ארמית וכן נראה מן המשנה עצמה בכל הסמנים (זמן רב אחרי עלותם מבבל דברו הכהנים רק ארמית וכן האשכולות עד אחר הלל ושמואי, וגם בערות קבלו עדותם בארמית והציגו בדרשונם, וראה בספר ביכנער ה"ל).

פרק חמישי.

א' אלו הן הממונין שהיו במקדש : יוחנן בן פנחס על החותמות אחיה על הנסכים, מתתיה בן שמואל על הפייסות, פתחיה על הקינין. פתחיה זה מרדכי ; למה נקרא שמו פתחיה ? שהיה פותח בדברים ודורשן ויודע שבעים לשון. בן אחיה על חולי מעיים, נחוניה חופר שיחין, גביני כרוז, בן גבר על נעילת שערים, בן בכי' עד הפקיע, בן ארוא על הצלצל, הוגרום בן כוי על השיר, בית גרמו על מעשה לחם הפנים, בית אבטינס על מעשה הקטורת, אלעזר על הפרוכת ופנחס על המלבוש.

פירוש רמ"ל

פרק חמישי.

א' אלו הן הממונין, לא בזמן אחר היו הממונין שהוא חושב במשנה, כ"א דורות רבים הפידידו בנייהן, אבל המשנה מזכרת רק הטובים והחסידים שהיו ממונין בכל דור, וענין החותמות יתבאר במשנה ר'. הפייסות, הן : שהיו הכהנים מטילין גורל בנייהם מי יעלה לעבוד עבודה זו ומי עבודה זו, והיו צריכין לממונה להחזיק הסדר ושיחיה רשום אצלו מי יעלה לפי חיים ומי למחר. קינין הן הקרבנות שכל אישה יולדת היתה צריכה להקריב ומפני שהיו רבות צריכין היו לממונין גם כן להחזיק הסדר, שכל הכאה קודם תקריב קודם ושיחיה לא את הקינין במחיר הקצוב ולא ירבו עליהן, וגם היו מתערבין מפני ריבוי המביאין והכמה רבה נצרכה להורות דיני תערובות האלה, עיין בפירוש תפארת ישראל. חולי מעיים היה דבר הרגול מאד במקדש, מפני שהיו הכהנים נושאים עליהם בעת העבודה רק הארבעה בגדים קרים, והיו הולכים יחפים על הרצפה של שיש ובין כה מוכרחים היו לאכול את בשר הקרבנות שלא יביאו קדשים לידי נותר, ולכן נחלו תמיד בחולי מעיים, והממונים היו רואים על כל אחד שנהלה להביאו למקום הרפואה ולמנות אחרים תחתיהם, ולכן היו ממונים רבים לזה, וזה נחשב ככל המדריוגות רק הממונה הראשי שהכל היה נעשה תחת השגחתו, חופר שיחין, לא רק במקדש וירושלים כ"א בכל הארץ ובסוריא, להכין מים לעולי הרגל ולבאי מקדש. כרוז, הוא הממונה שהיה מכריז בעצמו, או מצוה להכריז, כל עבודה ועבודה בזמנה. נעילת שערים, גם לזה היו ממונים הרבה, לנעול כל יער ולשמור את המקדש, כי כן היתה המצוה לשמור את המקדש אף שלא בעת מלחמה וכסכה, כאשר יתבאר במס' תמיד, והממונים היו מעמידים כל שומר על מקומו שלא יישן ושילך סביב סביב במקום שהוגבל לו, ואם היו מוצאין את אחד מהם ישן, היו מלקין אותו ושורפין את כסותו וזה היה נקרא פקיע שהיו לזה ממונים אחרים לכך הממונים על נעילת שערים. צלצל, המה התופים שהיו מכים בהם להשמיע בעת הקרבת הקרבנות, וכן היו מלויים את אחיהם הלויים בנגנים בכלי זמר את המזמורים הראויים בעת הקרבת הקרבנות, ואך המנצח על השירים "קאפעל" מייכטער" היה ממונה אחר, לכך הממונים על התופים והמצללים. מעשה הקטורת, שהיה נצרכת שתי פעמים, בכל יום ותקונה היתה ענין ועסק גדול להרכיבה ולערכבה במכה כממונים ושיחיה כל אחד ואחד, ואך שיחיה ענין הקטורת עולה, וכן האומנין המצוינים בזה היו בית אבטינס, וכן לחם הפנים שהיו עושין ו"ב חלות בכל שבוע היו צריכין לאומנין שלא יתקדשו מתרה בעת שהיו מונחים על שולחן של שיש, וגם צורתם ותכניתם, המבואר במס' תמיד, ולזה היה הממונין בית גרמו דורות הרבה שהיו מוסרין את אומנתם לבניהם, גם להפרוכת שהיו מחליפין אותו תדיר היה ממונה מיוחד לקבל אותו מהמנדכים ולראות אומנתו ונקיותו ומלאכתו. גם היו אנשים רבים עוסקים בהלבישת הכהנים בגדיהם ומשגוחים שהיו נקיים מפני חולי המעיים הרגילה במקדש, וכובסי הבגדים, שעל כולם היו ממונים מיוחדים, ולשכות רבות היו במקדש שהיו מיוחדות רק לבגדי הכהנים.

ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים, (ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית); רבי יהושע אומר, זכרים עצמן יקרבו עולות, ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים, ויביאו בדמיהן עולות, ושאר נכסים יפלו לבדק הבית; רבי עקיבא אומר, רואה אני את דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע, שרבי אליעזר השוה את מדתו, ורבי יהושע חלק; אמר רבי פפייס, שמעתי כדברי שניהן: המקדיש בפירוש, כדברי רבי אליעזר, והמקדיש סתם, כדברי רבי יהושע.

(ח) המקדיש נכסיו, והיו בהן דברים ראויין על גבי המזבח: יינות, שמנים ועופות, רבי אליעזר אומר, ימכרו לצורכי אותו המין, ויביאו בדמיהן עולות; ושאר נכסים יפלו לבדק הבית.

(ט) אחת לשלשים יום משערין את הלשכה; כל המקבר עליו לספק סלתות מארבעה, עמדו משלש, יספק מארבעה; משלש ועמדו מארבעה, יספק מארבעה, שיד הקדש על העליונה; ואם התליעה סולת, התליעה לו, ואם החמיץ יין, החמיץ לו; ואינו מקבל את מעותיו, עד שיהא המזבח מרצה.

פירוש רמ"ל

כי דעת המקדיש הוא, אם גם סתם דבריו, כי למזבח יותר טוב מן בדק הבית שלכן הזכרים יקרבו לעולה בשם המנרב אבל נקבות הראויות רק לשלמים ואינו יכולין להקריב בשם המנרב, אם איננו בעת ההקרבה, לכן ימכרו לצורך הזה לאחר ובדמיהן יקרבו עולות בשם המנרב. ור"ע שרדעו לענין סתם הקדש כר"א, יאמר כי הוא רואה את דברי ר"א, אבל ר' פפייס כמכריע יאמר שאם הקדיש כל נכסיו סתם וביניהם היו בהמות למזבח ולא קראם בשם, אז כונתו כי כל אחד יקרב למקום הראוי לו, ויקרבו כדברי ר' יהושע, אבל אם פירש ואמר: "הנכסים והבהמות שלי כולם הקדש" ולא אמר מפורש כי הבהמות יוקרבו למזבח, גלה בזה דעתו שכל נכסיו קדושה אחת הן, לבדק הבית; כי אם לא כן, כיון שקרא בהמות בשם, היה לו להוסיף עוד מלה אחת "למזבח". וכמשנה שאחריה סתם כר"א, מפני שיינות שמנים ועופות אין להם פרזון ולכן יקרבו בדמיהם עולות וכו'.

(ט) אחד לשלשים יום, ענין זאת המשנה, שבכל חודש היו קורין את המוכרים שיסמנו את המחיר על כל דבר הנצרך למזבח ולבדק הבית על כל ההודש, ולכל הממנה מחירו היו גותנין את הקדימה שיעמיד אותן למזבח ולבדק הבית; והמקחים שהיו קוצבים אותם היו על כל החודש, באופן שאם נתיקרו הדברים, היו סובלים המוכרים את הנזק, אבל אם הזיל השער, יד ההקדש על העליונה; והרשות היה לגבאים שלא לשלם רק כפי השער הזול, אם המוכרים העמידו להם בעת זול. ומה שאומרת ואם התליע, התליע להמוכרים, ר"ל אם גם קבלו את המעות היה עוד אחריותן עליהן, אבל בירושלמי אומר, כי המה היו מקבלין את המעות מיד, והכתנים זריזין הם ולא הניחו את הסולת להתליע ואת היין להתחמיץ.

קדשי הקדשים; רבי ישמעאל אומר, מותר הפירות קיין למזבח ומותר התרומה לכלי שרת; רבי עקיבא אומר, מותר התרומה קיין למזבח, ומותר נסכים לכלי שרת; רבי חנינא סגן הכהנים אומר, מותר נסכים קיין למזבח, ומותר התרומה לכלי שרת; זה וזה לא היו מודים בפירות.

(ה) מותר הקטורת מה היו עושין בה? מפרישין ממנה שכר האומנין, ומחללין אותה על שכר האומנין, ונותנין לאומנין בשכרן, וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה; אם בא החדש בזמנו, לוקחין אותה מתרומה חדשה, ואם לאו מן הישנה.

(ו) המקדיש נכסיו, והיו בהן דברים ראויין לקרבנות הציבור ינתנו לאומנין בשכרן, דברי רבי עקיבא; אמר לו בן עזאי אינה היא המדה, אלא מפרישין מהן שכר האומנין, ומחללין אותה על מעות האומנין, ונותנין אותן לאומנין בשכרן, וחוזרין ולוקחין אותן מתרומה חדשה.

(ז) המקדיש נכסיו, והיתה בהן בהמה ראויה לגבי המזבח, זכרים ונקבות, רבי אליעזר אומר, זכרים ימכרו לצרכי עולות,

פירוש רמ"ל

השנה, אם נשאר כסף משנה שעברה מה עושין בה? מותר הפירות, עתה ישא ויתן בדבר שאלה הרשה מה היו עושין בהריוח שהריוחו מהנסכים כמשנה הקודמות, ואומר ר' ישמעאל שהיו קונין קרבנות אם קרה כה שהיה המזבח עומד בטל באין קרבנות חיובים, אבל ר"ע האומר שאכור להריוח ממעות הקדש אומר כי לקיין המזבח היו לוקחין ממותר הכסף משנה שעברה, ומותר נסכים ר"ל מה שנשאר ממוצו המדות של נסכים, (כי היו לוקחין במדה גדושה ומקריבין מדה מתוקה) לכלי שרת, ור"ח סגן הכהנים דעת אחרת לו בזה. והנה מן המשנה הזאת (ורכות כדומה לה בכל המשינות) נראה כי בזמן המקדש היו הכהנים הממונים מחזיקים כל דבר כסוד ולא נודע דבר איך התנהגו, כי לולא זאת לא היתה המחלוקת מצויה תיכף אחר החורבן, ועוד יותר שר' ישמעאל היה בהן ואבותיו אלישע וישמעאל היו כהנים השוכים בזמן המקדש וכן ר' חנינא סגן הכהנים היה מן הכהנים החשובים, וגם הם לא ידעו את המנהג ואך חלקו בסברות. ושמואל הכלל הזה בבואך לכמה משינות שחולקות בדבר המנהג ואין אחת מהן אומרת מפי הנסיון.

(ח) מותר הקטורת, ר"ל הנשאר כסוף השנה משנה שעברה ומשנה החדשה היו משתמשים בקטורת הנקנות משקלים החדשים, ויען כי מדת הקטורת היא מלא חפניו ואין הודים בגדלן ורחבן שוות, ובהן שהיה שלו קטנה היה ג"כ נוטל רק מלא חפניו, היה נשאר בכל שנה איזה מדות סממני הקטרת.

(ו) כל המקדיש נכסיו, כהם הקדש ואמר ר"ע הוא לבדק הבית ולכן מיקל אם גם היו בין חפצי הקדש דברים הראוים למזבח, כמו כממני הקטרת ולא הצריכם להיות קרבים על המזבח, ואולם בדברים חיים הראוים למזבח וכן גם יינות ידובר בזה בהמשניות לקמן, ואולם בן עזאי מחמיר גם כממני הקטרת. מרעתו, כי דעת המקדיש נכסיו בודאי נוטה יותר שיקרבן דברים הראוים למזבח, על המזבח עצמו; אשר לכן מבקש חילולם על מעות האומנין וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה שעי"ז יכנונו בוראי לדעת המקדיש.

(ז) זכרים ימכרו לצרכי עולות, גם ר"א סובר כי כהם הקדש הוא לבדק הבית, אבל עכ"ז ידמה כי הדברים עצמם הראויין למזבח לא יצאו מיד המזבח אם גם שוים יעלה לבדק הבית שלכן מצריך למכורם לצורך המזבח עצמו. ואך ר' יהושע הסוכר כבן עזאי בזה, ואמר

פרק רביעי.

(א) תרומה מה היו עושין בה? לוקחין בה תמידין, מוספין ונסכיהם, העומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, וכל קרבנות הציבור. שומרי ספחים כשביעית, נוטלין שכרן מתרומת הלשכה; רבי יוסי אומר, אף הרוצה מתנדב שומר חנם; אמרו לו, אף אתה אומר שאין באין אלא משל ציבור.

(ב) פרה ושעיר המשתלח ולשון של זהורית באין מתרומת הלשכה. כבש פרה, וכבש שעיר המשתלח, ולשון שבין קרניו, ואמת המים, וחומת העיר ומגדלותיה, וכל צורכי העיר באין משירי הלשכה; אבא שאול אומר: כבש פרה כהנים גדולים עושין אותן משל עצמן.

(ג) מותר שירי הלשכה מה היו עושין בהן? לוקחין בהן יינות שמנים וסלתות, והשכר להקדש, דברי רבי ישמעאל; רבי עקיבא אומר, אין משתכרין בשל הקדש, ולא בשל עניים.

(ד) מותר התרומה מה היו עושין בה? רקועי זהב ציפוי לבית

פירוש רמ"ל

פרק רביעי.

(א) שומרי ספחים בביעית, העומר ושתי הלחם אשר דגם, כי יבואו רק מארץ ישראל ודוקא מן תבואת החדשה שגדלה בזו השנה, מאין היו לוקחים אותם בשנת השביעית שאז לא זרעו ולא קצרו? היו שולחים תרים לראות באיזה מקום גדלים תבואה מה שנודעה בשנת הקדומת שנקראת בלשון המקרא (ויקרא כ"ה) ספוח ולשמור אותה שלא תשלוט בה יד אחר לעקרה קודם שיובא הקרבן ממנה, מפני שבשנת השביעית הכל הוא הפקר ואין רשות לבעל השדה לבלי להניח אחרים לתלוש את הצמחים והתבואה. התרים והשומרים הללו היו מקבלים שכרם מתרומת הלשכה, וכסף הזה נחשב כאלו קנו בו את התבואה שיש לכל אחד חלק בהם. ור' יוסי האומר שמתנדב אדם להיות שומר חנם סוכר שקרבן יחיד משתנה להיות של ציבור אם הוא מנדב אותו אבל אין הלכה כמותו בעומר ושתי הלחם, אם כי בשאר קרבנות מותר לקחת משל יחיד אם הוא מנדב אותם לציבור בעין יפה (ראה ר"ה).

(ב) פרה ולשון של זהורית, מותר הכסף שלא היה נכנס לשלש הביות הגדולות שזכרנו למעלה, נקרא שירי הלשכה והיו נוטלין אותו במקום גבוה, שהיו עולים עליו ע"י אלמנאק בלא מעלות; ומהכסף הזה היו עושים כבש לפרה אדומה, שמיבן יתבאר במשנת פרה אדומה, וכן הכבש לשעיר רמשתלח לעזאזל וללשון שבין קרניו שמיבן יתבאר ביומא, וכן לאמת המים ולחומת העיר וירושלם אם היו צריכים תיקון.

(ג) מותר שירי הלשכה, ר"ל אם אחר כל אלה עוד נשאר כסף חוץ ללשכה מה היו עושין בו? לוקחין יינות, כל מי שמביא קרבן, עליו לקנות יין לנסך על המזבח וכולת ושמן למנחה, וכל אלה היו קונים בעזרה ככסף, והמשנה הזאת אומרת, כי בעד מותר הכסף של שירי הלשכה, היו קונים יין שמנים וסלתות למכירה להמקריבים, למען ירווחו מינות להקדש, אבל ר"ע חולק ואומר, שאסור לעשות כחורה במעות הקדש וכן במעות של עניים, ובירושלמי חושב דברים רבים מה שעשו במותר כסף השקלים כמו שכר לימוד הלכות שחיטה, הלכות קרבנות, וכן לבקר את מומי הקרבנות שכל אלה היו לוקחין ממעות שירי הלשכה; ועוד כמו אלה, (ראה שם הלכה ד' בזה הפרק).

(ד) מותר התרומה, ר"ל אם הגיע אחד בניסן שכבר יש תרומה חדשה משקלים שבזו

ויאמרו מעון הלשכה העני, או שמא יעשיר, ויאמרו מתרומת
הלשכה העשיר, לפי שאדם צריך לצאת ידי המקום, כדרך
שצריך לצאת ידי הכריות, שנאמר: "והייתם נקיים מה' ומישראל"
(במדבר ל"ב), ואומר: "ומצא הן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם" (משלי ג).
ג) על בית רבן גמליאל נכנס, ושקלו בין אצבעותיו, וזורקו
לפני התורם, והתורם מתכוין ודוחפו לקופה. אין התורם תורם,
עד שיאמר להם: אתרום? והן אומרים לו: תרום! תרום! תרום!
שלוש פעמים.

ד) תרם את הראשונה ומחפה בקטבלאות, שניה ומחפה
בקטבלאות, שלישית לא היה מחפה, שמא ישכח את התרום ויתרום
את דבר התרום. תרם את הראשונה לשם ארץ ישראל, והשניה
לשום כרכים המוקפין לה, שלישית לשום בכר, ולשום מדי, ולשום
מדינות הרחוקות.

פירוש רמ"ל

ג) שק בית ר"נ נכנס, כלומר כל אחד מבית ר"ג בעת שהיה נותן שקליו היה מתנהג כן.

ד) ויתרום את דבר התרום, כלומר מן הקופה הראשונה שכבר התחיל ממנה בפעם
הראשונה.

פרק שלישי.

(א) בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה, בפרוס הפסח בפרוס עצרת, בפרוס החג, והן גרנות למעשר בהמה, דברי רבי עקיבא; בן עזאי אומר בעשרים ותשעה באדר, ואחד בסיון, ובעשרים ותשעה באב, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בניסן, באחד בסיון, בעשרים ותשעה באלול. מפני מה אמרו בעשרים ותשעה ולא אמרו באחד בתשרי? מפני שהוא יום טוב, ואי אפשר לעשר ביום טוב לפיכך הקדימוהו לעשרים ותשעה באלול.

(ב) בשלש קופות, של שלש שלש סאין תורמין את הלשכה, ובתוב בהן: אלף, בית, גימל; רבי ישמעאל אומר, יונת כתוב בהן: אלפא, ביתא, גמלא. אין התורם נכנס, לא בפרגוד חפות, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפילין, ולא בקמיע, שמא יעני,

פירוש רמ"ל

פרק שלישי.

(א) בשלשה פרקים כו', ענין הפרק הזה הוא סדר הוצאות השקלים על הקרבנות שהיו משתדלים לערבב את כסף השקלים שהיה לכל אחד מישראל חלק בקרבנות ציבור לבד התנאי שהותנה כדלעיל, וכן היו עושין: שאחרי שכבר גבו את כל השקלים בתחילת ניסן היו ממלאים מהכסף הזה שלש חביות גדולות, ערך חשעה סאין כל אחת, והיו מבסין אותן במטפחות, ואח"כ היו מביאין שלש קופות קטנות כל אחת ג' סאין והיו ממלאין את הקופות הקטנות שהיו מסומנות בשלש אותיות א. ב. ג. בעברית או ביונית, כל אחת ואחת מהחביות הגדולות, ומהקופות הקטנות היו מוצאין את הכסף לקנות בהן קרבנות ציבור; והמילוי פעם הראשונה היתה בט"ו בניסן שהוא חצי הודש קודם הפסח, וכן היו עושין ט"ו ימים לפני חג השבועות, אך בעת אשר מלאו אותם שנית התחילו מן החביות האחרונה שממס מלאו כפעם הראשונה את הקופה המסומנת באות ג', מלאו עתה את הקופה המסומנת באות א, ואח"כ מלאו מן השניה שהיתה קודם ראשונה לקופה המסומנת באות ב. ומן השלישית שהיתה מקודם שניה לקופה המסומנת באות ג. ועשו זאת כדי לערבב הכספים שהיה לכל אחד חלק בקרבנות ציבור או בדרך הבית, שלכן בכל פעם כבואו לשלישית לא היה מוכתה אותה לסיומן, שממנה יתחיל לעתיד, ותרם את הראשונה לשם ארץ ישראל הקרובה יותר לירושם והשנייה לשם הכרכים המוקפות חומה הרחוקות מארץ ישראל, והשלישית בשביל כל מדינות הרחוקות מפני שכל הקרוב קרוב קודם; אך עכ"ז היו המעות מעורבין והיה לכ"א מישראל חלק בהם, וכ"ז היו עושין בכרכים גדול למען לא יהיה שום חשד על הגבאים, והתורם או גם כל הנכנס ללשכה שבת היה הכסף, היו מחויבין להכיר מהם כל תבגרים שיש בהם איוה כיס וגם לא במנעל וכנדל או פוזמקאות מקום שיכולים להסתיר הכסף ולא גם בתפילין ובקמיע שיש בהם קמטים ותיבות קטנות ששמה יכולים להסתיר הכסף, והכל בשביל הכתוב והייתם נקיים וגו'. בפרוס עצרת בפרוס החג, מפני שהקרבנות בשכעת ימי הפסח רבו לכן היו מוכרחים לפתוח את הקופה השניה בט"ו באייר, אבל חג השבועות שהוא רק יום אחד ולא רבו הקרבנות מכסף הצבור, לכן היו מעות הקופה השנית מכפיוקת עד חצי אלול שאז אז פתחו את הקופה השלישית, והן גרנות למעשר בהמה, כלומר הזמנים הללו והולדות של בהמות הם כמו עומדות בגורן ואסור לשהן ולאכול מהן טרם הופרש המעשר, אבל בין הזמנים הללו רשאים היו לאכולה גם קודם הפרשת המעשר. והטעם שקבעו את אלו הזמנים למעשרות, הוא מפני שאז החלו עולי רגלים לעלות לירושלים ודאגו בשבילם שהיוו הבהמות מצוים להם לקניה. בן עזאי אומר, בן עזאי ור"א ור"ש חולקים בזה רק מפני גרנות המעשר, שלדעתם המעשר ינתן רק אז.

להן קצבה, לחטאת אין לה קצבה; רבי יהודה אומר אף לשקלים אין להן קצבה, שכשעלו ישראל מן הגולה היו שוקלין דרכונות, חזרו לשקול סלעים, חזרו לשקול טבעין, ובקשו לשקול דינרין; אמר רבי שמעון, אף על פי כן יד כולן שוה, אבל חטאת, זה מביא בסלע, זה מביא בשתים, וזה מביא בשלש.

(ה) מותר שקלים חולין, מותר עשירית האיפה, מותר קיני זבין, קיני זבות וקיני יולדות וחטאות ואשמות, מותריהן נדבה. זה הכלל, כר שהוא בא לשם חטא ולשם אשמה מותריהן נדבה, מותר עולה לעולה, מותר מנחה למנחה, מותר שדמים רשומים, מותר פסח לשלמים, מותר נזירים לנזירים, מותר נזיר לנדבה, מותר עניים לעניים, מותר עני לאותו עני, מותר שבויים לשבויים, מותר שבוי לאותו שבוי, מותר המתים למתים, מותר המת ליורשיו. רבי מאיר אומר מותר המת יהא מונח עד שיבא אליהו; רבי נתן אומר מותר המת בונין לו נפש על קברו.

פירוש רמ"ל

„והעשיר לא ירבה כתיב“, ור' יהודה חולק ואומר שגם לשקלים אין להם קצבה כי הכל לפי כסף המדינה ואם החליטו בדעתם לשקול דרכון תחת חצי שקל הרשות בידם, אבל ע"ז השיב ר' שמעון טענה נכוחה, שגם אז יש להם קצבה כי כולם אינן רשאים לשקול רק במטבע שהוחלטה, משא"כ חטאת שאין לו כל מטבע, ובעד כמה שירצה יקריב.

(ה) מותר קיני ב', אחרי שהביא המסדר את המשנה את דעת ב"ה וב"ש וידוע הוא שהלכה כב"ה, וביא את המשנה הזאת שסתמה כב"ה שמוותר השקלים הוא חולין; ומפרש הרין מן הנותר על כל דבר שבצדקה שכולם מסכימים ורק על מותר המת, ר"ל מה שהקדישו בעדו לקבורתו, וערער ר"מ ויאמר כי יהא מונח עד שיבא אליהו, מפני כי הכסף הזה לא נתן בשביל היורשים והמת כבר נקבר; ור"נ אומר כי בנין הציון הוא ג"כ כבוד המת, ואולם כל הדברים הללו המת אם היה הכסף של יחיד, אבל אם היה טמעות העיר, הפרנסים ברוב דעות, ויכלו לשנות את כסף הצדקה כמו משבויים לעניים ולהיפך.

פרק שני.

- (א) מצרפין שקלים לדרכונות מפני משוי הדרך. כשם שהיו שופרות במקדש, כך היו שופרות במדינה. בני העיר ששקלו את שקליהן ונגנבו או שאבדו, אם נתרמה תרומה נשבעין לגזברים ואם לאו נשבעין לבני העיר, ובני העיר שוקלין תחתיהן. נמצאו, או שהחזירם הגנבים, אלו ואלו שקלים ואין עולין להם לשנה הבאה.
- (ב) קנותן שקרו להבירו לשקול על ידו, ושקלו עד ידי עצמו, אם נתרמה תרומה מעל; השוקר שקלו ממעות הקדש, אם נתרמה התרומה וקרבה הכהמה מעל, מדמי מעשר שני ומדמי שביעית יאכל כנגדן.
- (ג) המכנס מעות ואומר: "הרי אלו לשקלי", בית שמאי אומרים מותרן נדבה, ובית הלל אומרים מותרן חורין; "שאביא מהן לשקלי", שוין שהמותר חולין; "אלו לחטאת", שוין שהמותר נדבה, "שאביא מהן לחטאת", שוין שהמותר חולין.
- (ד) אמר רבי שמעון מה בין שקלים לחטאת? לשקלים יש

פירוש רמ"ל

פרק שני.

- (א) מצרפין שקלים לדרכונות, הדרכון היה מטבע של זהב משקל שני סלעים ונקרא בל' יון "דארויקאס", והתיבות היו כעין שופרות קצר מצד אחד ורחב מצד השני, מפני שהיו נותנין להם את התיבות כגורות ובצר העליון היה רק נקב כגודל הדרכון בעביו ולא ברחבו והיו משליכין שם הדרכונות אך לא היו יכולים לקחתם משם בעת שהיו כגורות. ואמרו "מצרפין" ר"ל שאם בני העיר החליפו את שקליהם בדרכונות אינם הייכים בקלכונות; כי מפני משוי הדרך היו הגזברים מחויבים לעשות כן ולכן אין מזה נזק להקדש. אם נתרמה תרומה, ר"ל אם כבר הוציאו חלק מכסף השקלים על קרבנות או בדק הבית, שאז נחשבו גם אלו השקלים כאלו היה בין אלה שהוציאו (כי כן היה התנאי ביניהם שבכל שקל יש חלק מכל אחד ואחד הנותן שקלים למען יהיה לכל אחד חלק בהקרבן או בדק רבית), ולכן אם כבר הוציאו מכלל השקלים שהיו מתחלקים לשדש קופות והיו משתמשים בקופה אחת לכל דבר הצריך עד שתתם הקופה כדלקמן, אז נשבעים לגזברים, כי השקלים כבר המה שייכים להם גם אם לא הגיעו לידם, אבל אם לא נתרמה התרומה, אז יהשבו השקלים של בני העיר עד שיגיעו ליד הגזברים, והטעם הזה הוא גם במשנה שלאחריו שאם נתן לו חברו לשקול ושקל על ידי עצמו מעל בהקדש, מפני שהיו מקריבין גם על העתיד לגבות כי היו ממשיכין על השקלים אף את העניים שבשיראל, (רמב"ם).
- (ב) יאכל כנגדן, ר"ל יקח מכסף החולין שלו את הסכום מעות שהיו בידו מהמעשר ויאמר: הרי אלו תחת אלה השקלים שלקחתי מהם למחצית השקל, ויעשה בהם את חובתו.
- (ג) המכנס וכו', תוכן המשנה הזאת הוא: במי שמתחיל לקבץ פרוטות על יד, ואומר "מהכסף הזה אקח לשקלי" שדרעת בית הלל אחרי שכבר שקל את המחויב מהסכום הנקבין, המותר חולין; ודרעת ב"ש גם אז אם רק יחד אותם לכרנה משאר הכסף, מותרן נדבה, אבל במי שאוחז בידו כסף רב ואומר הרי אלו לשקלי, מותרן נדבה אפילו לבית הלל, (ירושלמי ורמב"ם).

(ד) אמר ר' שמעון, נותן טעם לדברי ב"ה שגם לדעתם בחטאת אם גם קובץ על יד מותרן נדבה, מפני שאין קצבה לחטאת ויכול לקנות גם כמא' סלעים, משא"כ שקלים יש להם קצבה

בהמה, וכשחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלבון; וכמה הוא קלבון? מעה כסף, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים חצי (מעה).

פירוש רמ"ל

ולדות מאדם אחר, או גם אם חלק בנכסיו אביו וקבל את הולדות מעזבונו אינו חייב במעשר מפני שאנו חושבין את הולדות כאלו כל אחד מהאחים קנה אותם מאחיו, (כן השותפים רק אז חייבים במעשר בהמה בעת שהמה שותפים אבל כאשר נתחלקו יחשבו הולדות כאלו כל אחד קנה אותם משותפו), ומוכן מאליו שבעת שהאחים חמה ביחד יחשבו כאדם אחד, שעל כן אינם חייבים בקלבון אם גותנים סלע בעד שניהם, מפני כי כספם הוא של אביהם ולא של עצמם כ"ז שלא חלקו ויחשב פה כאלו אביהם שוקל בעדם, שאז הוא פטור מקלבון.

וחמשה ישובו במקדש. משישבו במקדש התחילו למשכן. את מי ממשכנני? לזיו וישראלים, גרים ועבדים משוחררים, אבל לא נשים ועבדים וקטנים. כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו, שוב אינו פוסק, אין ממשכנני את הכהנים מפני דרכי שלום.

(ד) אמר רבי יהודה העיד בן בוכרי ביבנה: כל כהן ששוקל אינו חוטא, אמר לו רבי יוחנן בן זבאי לא כי, אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא, אלא שהכהנים דורשים מקרא זה לעצמן (ויקרא ו'): "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל", הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו, היאך נאכלים?

(ה) אף על פי שאמרו אין ממשכנני נשים ועבדים וקטנים, אם שקלו מקבלין מידן, העכו"ם והכותים ששקלו אין מקבלין מהן, ואין מקבלין (מידן) קיני וזבים וקיני זבות וקיני יולדות וחטאות ואשמות, (אבל נדרים ונדבות מקבלין מידן), זה הכלל: כל שנידר ונידר מקבלין מידן, כל שאין נידר ונידר אין מקבלין מידן, וכן הוא מפורש על ידי עזרא, שנאמר (עזרא ד'): "לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו".

(ו) ואלו שחייבין בקלבון: לזיו וישראלים, גרים ועבדים משוחררים, אבל לא כהנים ונשים ועבדים וקטנים. השוקל על ידי כהן, על ידי אשה, על ידי עבד, על ידי קטן פטור, ואם שקל על ידו ועל יד חברו, חייב בקלבון אחד; רבי מאיר אומר שני קלבנות. הנותן סלע ונוטל שקל חייב שני קרבנות.

(ז) השוקל על ידי עני ועל יד שכנו ועל יד בן עירו פטור, ואם הלזון חייב, האחין והשותפין שחייבין בקלבון פטורין ממעשר

פירוש רמ"ל

(ד) שלנו, כלומר יש לנו חלק בהם, היאך היינו יכולים לאכול אותם? וכאמת היתה הטענה הזאת שוא, מפני שהכל הולך אחר הרוב ורובא דעלמא אינם כהנים; אבל המה היו המושלים ודרשו לטובת עצמם ומפני דרכי שלום הניחו אותם.

(ה) ואין מקבלין מידן קיני זבים, כלומר על הכותים (שמונוס) לבד (כן יפרש בירושלמי ורמב"ם). לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו, ומפני שהשקלים היה גם לנדר הכות לא רצו כי יהיה להם חלק בכית המקדש, אבל נדרים, עולות לקרבן, או חטאות ואשמות שמקריבין אותם בשבילם לכפרה להם, מקבלים מהם, שבות אין הבדל בין איש לאיש.

(ו) סלבון, השקל הנזכר בתורה הוא הסלע הנזכר במשנה, והיה שוה שני שקלים הנקראים במשנה, ומפני שתהיה יד הקדש תמיד על העליונה, וחששו שמא אין משקל השקל של המשנה יסוד למשקלו של חצאי שקל האמור בתורה (לדעת הרמב"ם לא פחות מן 192 גרעיני שעורה) לכן הצריכו שיתן הכרע מעט לכל חצי שקל, וההכרע הזה נקרא קלבון מן יוגית "קאלאבוס", וכל השוקל רק ממידות חסירות ולא מפני שהוא חייב עפ"י דין, אינו נותן אותו קלבון, והכהנים שהיו אומרים שאינם חייבים בשקלים, החסידים שבהם שהיו נותנים, לא היו לוקחין מהם את הקלבנות, מפני דרכי שלום.

(ז) השוקל על ידי עני, ר"ל נותן מתנה בשבילו, שזהו רק מדת חסירות ולא חיוב, לכן פטור מקלבון. האחין והשותפין וכו', מעשר בהמה יותן אך מהנולד אצלו, אך אם קנה

מסכת שקלים.

(א) באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכראים, בחמשה עשר בו, קורין את המגילה בכרכין ומתקנין את הדרכים, ואת הרחובות ואת מקואות המים, ועושין כל צרכי הרבים, ומציינין את הקברות ויוצאין אף על הכלאים.

(ב) אמר רבי יהודה, בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהם, משרבו עובדי עבירה, היו עוקרין ומשכיכין על הדרכים, התקינו שיהו מפקירין כל השדה כולה.

(ג) בחמשה עשר בו, שולחנות היו יושבין במדינה; בעשרים

פירוש רמ"ל

(א) באחד באדר משמיעין על השקלים, שיתרוממו אותם באחד בניסן, זמן נתינת השקלים, שנאמר, ויהי בהודש הראשון באחד לחדש הוקם המזבח (שמות מ'), והני עלה (בירושלמי), כיום שהוקם המזבח בו כיום נתרמה תרומה. ועל הכלאים, מכריוזין להזהר מתעורבות, משום שבעת הזאת זמן הזריעה קרוב לבוא. בט"ו בו קורין את המגילה בכרכים, אבל בפרוזה קורין ב"ד, ולא היה צורך להזכיר זאת במשנה מפני שרוב הערים אינן מוקפות חומה ולא תישינו לשכחה, אבל בערים המוקפות חומה שהנה מעטות וקרוב לשכחה, לפיכך הזכיר זאת במשנה שירעו בכרכים את זמן קריאת המגילה, כי אם גם קראו אותה ב"ד חייב לקרותה עוד הפעם בט"ו כאשר כן היא ההלכה פסוקה בירושלמי „אמר ר' מני ויאות" ב"ו, ואולם אחרי כל הדחוקים שדחקו עצמם המפרשים החדשים לפרש את מאמר התלמוד בירושלמי שהמשנה באה ללמדנו, שכל המצות הנוהגות באדר שני, אינן נוהגות באדר ראשון, אינו יודע איכבה מוכח זאת מהמשנה. ומתקנין את הדרכים, אחרי שעברו ימות הגשמים ונתקלקלו ובפלישתו זמן גשמים הוא רק עד אדר, והוא הפעם לרחובות ומקואות, שהרחובות נתקלקלו ובמקואות נפל הרפש, וצריכין נקותן, למען יוכלו לטהר עצמם לפני הרגל. ועושין כל צרכי הרבים, אומר בירושלמי שבעת ההיא הב"ד מתאסף לדון דיני ממונות, דיני נפשות, דיני מכות, ופורין ערכין, תרומות והקדשות, ומשקין את הכוטה, ועורפין עגלה ערופה, ושורפין את הפרה, ורועין עבד עברי ומטהרין את המצורע, ועוד כמו אלה שנהגו בעת החיא. ומציינין את הקברות, שנתקלקלו בימות הגשמים, בסוד; ובירושלמי אומר שמציינין את הקברות למען לא יטמאו בהם העובדים, ומוכיח זאת מקרא (ויקרא י"ב) וטמא טמא יקרא, שהיא הטומאה קוראת ואומרת „פרוש ממני". ויוצאין אף על הכלאים, משום חומר האיסור לא היו מסתפקין בהכרזה בלבד, כי אם היו שולחים לבקר את השדות.

(ב) ר' יהודה בא לארץ מה שהיו עושין השלוחים אם מצאו כי לא נזהרו בכלאים; ובירושלמי מוכיח מנין להפקר ב"ד שהוא הפקר מן עירא (י' 8) „וכל אשר רא וכל לשלשת הימים יחרם". לפניהם, על תשרה משרבו עובדי עבירה, שהשתמשו בהם.

(ג) שולחנות, מפני שהחלפנים היו נושאים אתם שולחנות להניח עליהם את המטבעות, אמר, כי היו משימים השולחנות עד חמישה ועשרים באדר במדינה, להקל על העם שיהליפו את טעותיהם על חצי השקל הכתוב בתורה, שמחויב כל אחד לתת; ואך מן חמש ועשרים בו היו יושבין במקדש להמציא שם את החצי שקל לבאי מכוהין ויוד לא שקלו את שקליהם; ומשוישו במקדש, התחילו למשכן גם בחוץ לארץ את אלה אשר לא הביאו שקליהם, למען יביאו את התומתם טרם יבוא אדר בניסן, כי גם במדינה היו שופרות למטרה הזאת, וגם הכהנים חייבים היו בשקלים אשר עקדם לקרבנות ציבור, אבל הם מצאו עליהם להפטר מזה כדלקמן, ומפני שהיו ההיפים בזמן המקדש שני לא היו מומיכנים אותם, מפני דרכי שלום.

בכל מקום בש"ס שהנמרא תפרש את המשנה ותדקק אחריה בכל מלה וגם בכל אות, הנה המשיניות מבוארים והנמרא במקום שפירושה צריך ביאור ולא יובן בלעדיו, אפרשנו בפירוש רש"י על מקומו בפנים, שכמעט בכל מקום דבריו אשר יוסיף, הנם לא בתור "פירוש" ורק כמשלים את החסר בפנים למען יובנו דבריהם, אבל פה שאין נמרא כלל וישנם מסומות במשיניות הללו הצריכים פירוש וביאור ולא רק להשלים את החסר, ולכן הביאור נחוצ מאד להיות לבדו למען תובן כונת המשנה.

מובן מאליו, כי חדושים משלי בביאורי, מעטים המה, וכולו מיוסד על פירוש הנמרא הירושלמית, המיומני והברטנורא, הר"ד ישראל ליפשיץ, וגם על הפירושים הנמצאים פה ושם בש"ס הבבלי (כמו בביאור ענין הקלכון אחזתי פרוש רש"י בחולין ונתתי לו היתרון נגד שארי הפרושים אשר נטו ממנו, וכמוהם עוד באיזה מקומן) ובכן אחשוב למותר לבקש חסר מאת המבקרים, כי לא ימהרו להוציא מיטפט טרם יתבוננו היטב בכל הפרושים הנ"ל ובטרם יעמיקו נ"כ בפירושי שצריך התבוננות מפני קיצורו; כי הישירים בלבותם והחכמים המבינים, יעשו כזאת מבלעדי אבקשם, ולהחצופים, הבורים ועמי הארץ, הרגילים לקרא תגר עד דברי, קזיף, ולהגיד בשמי או מפי כתבי, דברים אשר לא עלו על דעתי לעולם, הלא לא יועילו בקשותי; וכישם שרק דו כננר כל מה אשר כתבתי וערכתי עד כה, ולא ננעו ולא פנעו בכבודי ובכבוד מלאכתי אפילו כמלא נימה, כן ירקודו, ינהמו יכרכרו ויגעו כננר מלאכתי החדשה הזאת, ואקוה כי גם עתה לא יפנעו בי לרעה, ולא אשים לב לדבריהם, חלומותיהם ונביחתם. כאשר כן עשיתי עד כה, כי באמת אני בתומי אלך, אינע ולא אינעף למצא חן בעיני אלהים ואדם אך לא בעיני בורים חצופים, ועמי הארץ, אשר כל מנמתם בנעייתם ננדי היא, רק למען יורע כי בראים כמותם עוד נמצאים בעולם, ומה איפוא לי ולחם?

קראתי לפרושי הזה "פירוש רמ"ל" שהיא הראשי תיבות משמי ראדקינסאן מיכאל ל. ולא ר' מיכאל ל. והנני מודיע זאת מפורש, לבל יאשימוני כי לקחתי לעצמי תואר "רבי", כי כשם שאיני מתגדר במלאכת אחרים כן איני חפץ שתהיה מלאכתי בת ברי שם, כי הודות לה' לא אבוש בשמי ואקוה כי לא יכלמו בי אוהבי גם מפרושי החדש.

ובה' הנותן ליעף כח אבטח ולא אפחד, כי הוא יאזרני חיל, ינחני במעגלי צדק ויעזורי לנמור את המלאכה הנדולה והכבדה הזאת להגדיל תורת התלמוד להאדירה ולתרנמה ביד ה' הטובה עלי, ומשנאי ומשניאי יראו ויבושו, אמן.

נ ו י א ר ק, בחדש אייר, תרנ"ז.

מיכאל ל. ראדקינסאן.

הקדמת העורך והמפרש.

בשם השם !

מלאכתי הכבדה, ההערכה והוצאה החדשה של התלמוד בבלי ותרנומו בשפת אנגליש, הביאתני למלאכה חדשה אשר לא נסיתי עד כה והיא, להיות גם מפרש את המשיניות של המסכתות שהנמרא הבבלית חסרה להן ; כי לחסר את המסכת הזאת מן סדר מועד לא יתכן, מפני שכל המשיניות הללו יסודתן בהררי קודש, קורות ההיכל ועבודת הכהנים בו, בזמן שהיה קים, דבר הצריך לימוד, ידיעה וקריאה, כמו במקורן העברי כן בתרגומן, אבל לתרגם את המשיניות הללו על פי אחד הפירושים שכבר נדפסו הוא כמעט דבר שאי אפשר, כי שונים המה הפירושים זה מזה וכולם ארוכים ומפולפלים, ואם אמנם טובים המה ורצויים לעם לא יכולתי להשתמש בהם בתרגומי, הנקי מכל פלפול צדדי, זולת פלפולי הנמרא בעצמה. ובאמת עד כמה שלא יהיו טובים ומתוקנים כל הפירושים למס' הזאת, לא נוכל בשום אופן לדמותם עם פירוש רש"י ז"ל כמו בקצורו, כן בסגנון לשונו, המפרש כל דבר על מקומו בלי שום פלפול צדדי, ומבלי שום נטיה לענין אחר זולת הענין שהוא עסוק בו ; ואך פירוש כזה מוכשר ומתוקן לתרגם בשפה חיה. ואני נוהר מאד בהוצאה הזאת שיכיל התרגום את המקור הנרפס ולא ינרע ממנו ולא יוסיף עליו, למצער במקום שאפשר, ולא יהיה בזה מה שאין בזה. שעל כן עמלתי לי לפרש את המסכת הזאת בפירוש קצר, היינו לבאר כל משנה הצריכה פירוש וביאור, והשייך רק למסכת הזאת ; מבלי כל פרושים לדברים שנשנו ונתפרשו במסכתות אחרות, ומבלי כל נטיה צדדית ופלפול זר בהלכה או בסברה, כאשר כן דרכי בכל ההוצאה הזאת, וינעתי ומצאתי תאמין.

כמדומה לי, אחי הקורא, שעלתה בידי לפרש את כל המסכת, במלות קצרות ומובנות, עד שגם הקורא שיסרא את המשיניות האלו בפעם הראשונה, לא יחסרו לו ביאור המלות וכן הבנת הענין הדק היטב בכל שמונה פרקיה ; ולכן שמתי לו מקום במדור התחתון לכל צד במקום הצריך ביאור ופירוש, ובה עשיתי גם בתרגום האנגלי הדפסתי את הפירוש מלמטה בציונים, לא כמו שאני עושה בתרגומן של מסכתות אחרות עם פירוש רש"י שהנני מסנירו בפנים בשני הצאי לבנה, מטעם פשוט מאד, והוא :

מסכת

שקלים

הוצאה החדשה

של

תלמוד בבלי

חוכן מחדש, נסדר ונסמן בסמני הנקודות של השפות החיות

ונתתרגם בשפת אנגליש

מאת

מיכאל ל. ראדקינסאן.

מסכתות

שקלים עם פירוש רמ"ל

וראש השנה עם פריש"י ותורה אור.

חלק רביעי (מהוצאה האנגלית).

בהוצאה החברה מדפיסי התלמוד

54 East 106th Street.

נויארק,

תרנ"ז.

